P. GJERGJ FISHTA, O. F. M.

LAHUTA
E MALCIS

SHKODER
SHTYPSHKRONJA FRANÇESKANE

ВКSH

LAHUTA E MALCÍS

Të Ndershit Z. Gafur Lamaj
në peng nderimi e miqësije

Auktori
P. Gjergj Fishta O.F.M.

22. 12. '37

BKSH

Ndalohen përkthimi e ribotimi.

BKSH

P. GJERGJ FISHTA, O. F. M.

LAHUTA E MALCÍS

SHKODER
SHTYPSHKROJA FRANÇESKANE

BKSH

Shkodër, 21.12.'34

Fort i dashtuni [illegible]!

Mos më vên teper faj, se s'të kam shkru[e] [illegible], pse përnjimend kam kênë tepër zanë [illegible] me punë gjyqit, e kû - pikamas - tue u m[illegible] ndue me i dhânë fund „Kodit të Malsís" [illegible] [illegible] të [illegible] të [illegible] [illegible]: [illegible] ky që më kâ [illegible] [illegible] [illegible] mue - [illegible] [illegible] Pôrtë [illegible] tue t'a [illegible] nji kopje; [illegible] të [illegible], [illegible] a kam [illegible] a s'kam [illegible] [illegible] me [illegible] [illegible] për Shqypní - Nji kopje [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] me [illegible]; por s'[illegible] a do t'i [illegible] [illegible] në dorë a jo.

Tue pá, se Ministri i [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] të [illegible] „[illegible] [illegible] të [illegible], që me të dhânë [illegible] e [illegible], për me [illegible] t'[illegible] e [illegible] „[illegible]" për [illegible] [illegible] [illegible] si të [illegible]: e [illegible] [illegible] [illegible]

Po ti, more burrë: më ka ardhë letra [illegible] prej Smirkovsky. Më ka ardhë fort keq për të. Kapercelle të tij, ndoshta, më kollaj kam me [illegible] me gjetë lejen për Prague-Moravia, që j'u ngjau" i fort [illegible] Emzot Prendushit, letra parë kanë [illegible] a bukur.

Shikjo, Gjergj! Mos u bâ [illegible] me ndejë për me shkrue tash s'lijë se [illegible]. A more vashë?

Të falem me shndet me gjithë zemren i yti

P. Gjergj Fishta

P. S.

Letren e Konsullit [illegible] ti në zyrë, në të cillin ke me shkrue adresen me [illegible] [illegible].

DIFTOJSI

Kangë 1	Gubat	Faqe	3
Kangë 2	Oso Kuka	„	16
Kangë 3	Preja	„	22
Kangë 4	Vranina	„	34
Kangë 5	Deka	„	43
Kangë 6	Dervish Pasha	„	59
Kangë 7	Kuvendi i Berlinit	„	75
Kangë 8	Ali Pasha i Gucis	„	82
Kangë 9	Lidhja e Prizrendit	„	92
Kangë 10	Mehmet Ali Pasha	„	110
Kangë 11	Lugati	„	123
Kangë 12	Marash Ulci	„	133
Kangë 13	Te Kisha e Shejonit	„	139
Kangë 14	Te Ura e Rrzhanices	„	148
Kangë 15	Kasneci	„	160
Kangë 16	Kulsbedra	„	167
Kangë 17	Në Qafë - Hardhi	„	186
Kangë 18	Te Ura e Suljeskës	„	205
Kangë 19	Pater Gjoni	„	232
Kangë 20	Leket	„	248
Kangë 21	Ndernjetsija	„	275
Kangë 22	Tringa	„	290
Kangë 23	Ke Thanat e Curr Ules	„	327
Kangë 24	Zana e Vizitorit	„	362
Kangë 25	Gjaku i Marrun	„	398
Kangë 26	Koha e Bé	„	436
Kangë 27	Xhemjeti	„	449
Kangë 28	Dedë Gjo' Luli	„	461
Kangë 29	Lufta e Ballkanit	„	486
Kangë 30	Konferenca e Londonit	„	497

ВКSH

LAHUTA E MALCÍS

BKSH

ВКSH

KANGË E PARË

CUBAT

Nihma, Zot, si m' ké nihmue!
Pesqind vjet kishin kalue,
Se të bukren ket Shqypni
Turku e mbate në robní,
Krejt tue e lá t' mjeren në gjak,
Frymen tue i zanun njak.
E as tue e lánë, jo, dritë me pá:
Kurr të keqen pa i a dá:
Krihe, e mos e lên me kjá;
Me i u dhimtë, po, minät n' mür,
Me i u dhimtë gjarpnit nen gür!
Veç si 'i dëm, vû n' laver s' pari,
Qi, ka' e vret zgjedha e kalari,
Kah nuk bán m' e lhekë shtumliari,
S' ndigjon me terhjekun m' pluer:
E tue dhânë kryq e terthuer,
Tue i dhânë bulkut shum merzí,
Me u vû s' ryset per hulli
E as me shoq aj pendë me shkue:
Kshtu Shqyptarët, të cilit mësue
S' i'n me ndejë rob nen zgjedhë të huej,
Pagë e t' dhetta me i lá kujë:
Por të lirë me shkue atà motin,
Mbí vedi tue njohtë por Zotin,
E askurrkujë n' kto troje t' veta
Mos me i bâ kurr tungjatjeta,
N' braz me Turk kurr nuk kan rá

E as kurr pushkun s' i a kan dá;
Por t' janë gri me të e t' janë vrá,
Si me kônë tue u vrá me Shkjá.
E prandej, si pat fillue
Turkut Ora m' i u ligshtue,
E nisë pat m' i u thye atij hovi,
M' qatë per ditë tue i mbetë Moskovi:
E ato liset e Ballkanit
Zân me i dalë dcre Sulltanit,
Nisë Shqyptarët kan me u mendue,
Si Shqypnin me e skapullue
Zgjedhet t' Turkut: qi si motit
N' ato kohët e Gjergj Kastrjotit,
Krejt e lirë kjo t' ishte, e asku[illegible]
Nji Kraljit a 'i Mbretit t' huej,
Me i bâ më kurr tungjatjeta,
Kurr me i lâ më pagë e t' dheta:
Edhè flamuri i Shqypnis,
Si fletë Ençlli t' Perendis,
Si ajo flaka e rrfës zhgjetare,
Me u suvalë prap m' tokë shqyptare.
Kûr, qe, aj' Knjazi i Malit t' Zi,
Knjaz Nikolla, 'i gerxheli:
Gerxheli, por belaçi:
Na dyndë top, na dyndë ushtri
Edhè del e bjen n' Shqypni,
Per me shtrue do bjeshkë e vrri,
Shka mêrr Drinit per s' të gjatë
Dêr m' Kalâ të Rozafatit,
Kâ aj me ngulë do «trobojnicen»,
Do Shkoders m' i a vû «kapicen»:
Me bâ Shkodren Karadak,

Mbasi 'i herë t' a kisht' lá aj n' gjak!
Ká nðejë Turku e kqyrë harû,
Pika pika lott tue i shkue,
Kah s' ká Shkjaut: si me i qinðrue;
Se Moskovi e ká rrethue:
Ká Stambollen muhasere!
Bâjn shtatë Krajlat muzhavere
Shoq me shoq, tue shartue zi
—Si atà e zeza m' i pasët mblue!—
Per të bukren ket Shqypni,
Si m' i a ishue n' ðorë Malit t' Zi.
M' kamë Shqyptarët atëherë t' janë çue,
Sa mirë n'armë na janë shterngue!
T' fortë kan liðhë nji besë të Zotit,
Si të Parët qi u a liðhshin motit
N' ato kohët e Gjergj Kastrjotit:
E 'i kamë mbathë e tjetren ðathë,
Gjân e gjallë pá grazhð mbyllë n' vathë,
Dikû ngranë, ðikû pa ngranë,
Harrue grue, moter e nanë,
Sÿ'n agzot, zémren barot,
E si aj plajmi me furi,
T' kan rrá n' nðesh Malit të Zi,
Per t' giatë t' Cemit n' at kuli,
Kû eðhë trimat t' janë perlá:
T' janë perlá Shqyptarë e Shkjá,
Ballë per ballë atà tue u vrá,
Fytafyt, ofshe! tue u pré:
Tue mbetë shakull permbi ðhé,
Mish per shpëz e kaçabeta,
Gjithkû kje ajo pikë e ðjalit,
Gjithkû kjenë sokola malit,

Pa kjá m' ta as nanat e shkreta.
Veç se, po, me parzme t' veta
Atý Shkjaut sulmin kan thye.
Mbasi Shkjaut sulmin kan thye,
Bájn kuvendò Shqyptarët n' mjet vetit
E i fjalë t' madhe çuekan Mbretit:
Se jo veç qi Knjazë Nikollës
Nuk i lajn kurr pagë e t' dhetta,
Por se as Mbretit të Stambollës
S' duen me i bá má tungjatjeta,
E se dore duen me i dalë:
Se Shqypnín nuk po e kisht' falë
Perendija per çerlez,
Turq, manovë, likurazez;
Por per do sokolla mali,
Qi «Shqyptarë» bota po i quete,
Per t' a gzue kta djalë mbas djali,
Dër qi jeta mos t' u shuete.
Turku fjalen e ká ndie:
Se ç' ásht mbushë aj me mëni!
Se edhè Ishue ç' ká mbi Shqypní,
Gjallë Shqyptarët aj me i perpí!
Por Shqyptari gjailë s' perpihej
E as me u shkelë, besa, s' po lihej,
Kúr po i mbushej mendja e vet,
Per Shqypní me bá aj gajret,
N' dashtë t' a msýjn Kraji edhè Mbret.
Edhè kshtú t' janë kaperthye
Grykë per grykë Turq e Shqyptarë,
Pa dhimë krenash tuj u thye
Si me thye kunguj nper arë.
T' i u dha zjarmi atëherë Balkanit.

Shkjau: kah ðrote se Shqypnija
Nji herë shkputë ðore s' Sulltanit,
Mâ s' ðo t' bijte n' ldhetra t' tija,
Si atij hanger i a kásht' palla:
Mêrr e msýn m' Turk fulikare,
E si ðerrat me çakalla
T' janë mberthye, t' janë kaperthye:
Haju, ngaju, çaju, vraju,
M' pushkë e m' top gjuja batare,
Gjaku rrnë nper rrahe e qare,
E nper fusha e nper gajusha,
Dér qi s' mbrami, n' p'r at zhumhûr,
Zgjeðhe s' Turkut pshtoi Shqypnija
E ðuel m'veði, si ðikûr:
Si premtue e kisht' Perendija;
Por si ðashtë, besa, lum vllau,
S' ðo t' kisht' pasë as Turku, as Shkjau.
Se s' kâ ðashtë Turku iiri,
M' a mêrr mendja; veç un s' ðij
Knjazë Nikollës kah gjith kjo zêmer
Ardhë i paska, qi men thêmer
Rob Shqyptarët po ðo me i shtrue,
Edhë at tokë âj me pushtue,
Per të cilen vetoi motit
Shpata rrfé e nji Gjergj Kastrjotit?
E qi s' paska ðert aspak,
Se Shqypní edhë Karaðak
Krejt me at punë po i late n' gjak?
Zêmra i ardhka prej Moskovit!
N' Petrograð Cari i Moskovit
Nji bé t' maðhe po e kisht' bâ:
M'e ndie plak e kalamâ:

Se aj natë t' madhe s' do t' keremtote,
Se aj kumarë as krushk s' do t' shkote:
Gostë as darsem nuk do t' ngrifte,
S' do t' u lâte as do t' u krifte,
As do t' dilte n' log t' kuvendit,
Per pá i hî Stambollës permbrendit,
Per pá kcye mbi post të Mbretit,
Me u bá aj zot i tokës e i detit:
Edhè Europës tregun m' i a prê,
Mos m' e lânë me shitë, me blê,
Mos m' e lânë me çilë kurdë pûnë:
Por me bâ qi ajo perdhûnë,
Per me çue 'i grinë bukë te shpija,
Rob të ngelte n' kthetra t' tija:
N' ato kihetra me gjak zhye,
Msue gjithmonë n' gjâ t' huej me grye!
Por, persë ishte 'i shkibe e vjeter,
Si per fjalë asktû per leter,
Mos m' i u qjetë kurdë nji shoq tjeter.
Aj po e dijte mirë e hollë.
Se isht' do pûnë me hî n' Stambollë:
Se isht' do punë Turkun me e thye,
Pa sharrue vetë mbrendë me krye.
Prandej sën aj me trillue,
M' shpinë Shkjenin Turkut m' i a lshue:
M' i a lshue m' shpinë Shkjét e Baikanit,
Ci me i qitë kta pûnë Sulltanit:
Me i qitë punë kta 'i herë mâ para
Me trazime e pûnë t' pambara,
E mandej vetë prej Rusijet,
Si harusha prej pusijet,
Me i rá Turkut fulikare,

M' e zhbí m' venð, m' e qitun fare;
Per pá bá aj me menð pleqní,
Se me at pûnë boten unji
Mujtte, nðoshta, m' e pshtjelië n' zí...
Kur ket punë e ká pleqnue,
Ká marrë trimi e n' oðë ká shkue,
Ká nðêjë m' tryezë e âsht vû me shkrue,
Me u shkrue miqve kah Serbija,
Kah Zagrebi e kah Sofija:
Me liðhë besen shkaf âsht Shkjá,
Mbí Buðin, m' Çanak-Kalá,
Eðhè, tok kta nðermjet vetit,
Mos m' i a ðá të keqen Mbretit;
Por m' e nzitë, por m' e merzitë,
M' i u varðisë si 'i ðitë per ðitë,
Herë per shtek, herë per kufi,
Tash me pêng, tash me pleqni,
Por gjithmonë, po, pá kanû,
Veç si t' mujën n' teposhtë m' e vû.
Masanðej, ky zogu i Shkinës,
Mêrr e i shkruen Kujazit t' Cetinës,
Mêrr e 'i leter i a angllatisë,
Me ðreðhí tuj i a qenðisë:
Ti, qi jé qaj Knjazë Nikolla,
Falmeshnðet Cari i Rusis.
Se zâ t' maðh per tý kam nðie
Qi jé trim e gerxhelí,
Qi jé burrë e kuvenðtár,
Me t' a ðrashtë hijen anmiku.
Por, me giasë, kjo fjalë s' isht' gjâ;
Pse, qe, ti m' at rrasë Cetine
Më ké nðêjë me 'i gjymsë opinge,

E jé bâ, po, gazi i ðheut,
Tue merzitë miq e kumbarë,
Veç e per bukë thatë në gojë.
Mje sa Turku, per bri tejet,
Dreðhun çallmen m' vetull t' sýnit,
Derðhë shallvarët aj pola-pola,
Rrin e bân kokrren e pallës,
E as m' e pá ti s' munð t' a shofish
Per mbas koðers së pilafit..
Po a, thue, t' la tý kamba e ðora,
A se njitë jé nðoshta, m'rrogë,
Jo se hi ké bulke n' e huejen,
Qi s' po nðihesh kunð per s' gjalli?
Mo', bre burrë, se nuk ká hije,
Urtë me nðëjë Cubi i Cetinës,
Eðhè n' shpi me e shkuem aj motin,
Tuj u nðeshë nper furka t'gravet!..
Po a s' t' a mbushë sýnin Shqypnija,
Me ato male të maðhnueshme,
Me ato fusha të blerueshme,
Qi kurrkunð s' jé kah orvate,
Me i a shkye 'i skunðill per veði?...
M' të, krahthát, e mos rri fjetun!
Pse, pa luejtë ti kambë e ðorë,
S' t' nihmon Zot as i Shên Nkollë:
Por, ti luej, nafaka luej,
Ká pasë thânë aj burri i huej,
Sá per bukë e per fyshekë,
Piqu m' mue, se t' i qes vetë;
Eðhè ksulen vêne m' sý,
Se të nget Mbreti i Stambollës:
Nuk t' a lâ me t' prekë me pupel.—

Letren kshtû Cari e ká shkrue,
Edhè mirë e ka palue,
E e ka mbyllë me dýll të zi;
I a ká dhânë kasnecit t' ri,
Me i a çue Knjazit n' Mal t' Zi.
Letren n' gji ká qitë kasneci,
Ká thelë kambët aj sá mundë heci:
Ká lânë mbrapa fushé e zalle
Kapercye ká bjeshkë e male,
Edhè dalë ká lum e shé:
Ká shtektue per ujé e dhé,
Dér qi i ditë, tue mazrun dilli,
Në Cetinë ká behë aj filli:
Shtjerrë opangat, grisun setren:
Knjazit n' dorë kû ká dhânë letren,
Me dýll Cari si e kisht' mshilë.
Ká marrë Knjazi edh' e ká çilë,
E ká çilë edh' e ká kndue.
Tri herë rresht aj e ká kndue,
Tri dit mesht edh' âsht mendue;
Masandej aj fjalë ká çue
Njatij Vulo Radoviqit,
Kerkserdarit t' Vasoviqit,
Qi me dalë me rá n' Cetinë,
Pá lqyrë shtek, pá kqyrun stinë:
Me flutrue si gjeraçinë,
Per me u pjekë me «Gospodarin».
Njiky Vuloja Serdari
Kisht' pasë kênë nji trim i çartun:
M' e pasë randë toka m' e bartun.
Pá të pré kundë s' ishte marrë,
Pá fjalë t' tij ngarkue s' isht' barrë,

Pague s' ishte varrë as gjak,
S' kishte vû nuse duvak,
As s' isht' dá gjygj a pleqni.
Pse edhe Turku i Malit t' Zi
Po e lésht' pasë shqype mbi krye,
Mos m' e lânë me pá me sý.
—Se edhè 'i punë, ky zogu i Shkinës,
Po e kisht' bâ m' at udhë t' Cetinës.
Paska mârrë e shi në rrugë
Per terthuer shtrika nji strugë,
Edhè i çueka fjalë terthores,
Qi shtca âsht Turk I Cernagores,
Mos me mujtë m' e shkapercye,
Per pá lá 'i dukat per krye—
Brel kish kênë edhè 'I tarë burri,
Larg e larg me i dajtun terri.
Fyra e tij porsi duhija,
Sýni i tij, lanë zjarm e shkndija;
Vetllat trashë ngerthye kulár,
Porsi lesh derrit bugár;
Vesh e m' vesh dega e mustakut,
Si dy korba fidhë per lakut;
Edhe i mbrrijte kryet më trá:
Burrë i atillë me sý m' u pá.
Veshë e mbathë e m' armë shterngue,
Kishe thânë se âsht lé drangue.
Se lutë Knjazi fort e dote,
Fort e dote edhè e ndigiote;
Pse edhè i urtë aj kishte ndollë,
Me i a pré mendja fort hollë.
Prandej Knjazi i çueka fjalë
Në Cetinë per ngut me dalë.

Edhè Vulja bjen m' Cetinë,
Pá kqyrë shtek, pa kqyrun stinë,
Tue flutrue si gjeraçinë.
N' at Cetinë kúr Vulja zbriti,
Atë Knjazi mirë e priti,
Mirë e priti e n' odë e qiti,
I qiti duhan e kafe,
Edhè nisi kshtú t' bájë llafe:
Kú jé Vulo, eh kopilane!
Se ti ujk, po, né na u bâne,
Ke s' po duke kah Cetina,
Kú ké miq e probatina,
Qi s' të nderroin me sy të ballit?...
Po a ké mûjtë?... a ké lazë hallit?...
Si po t' shkon n' Vasoviq moti?—
Per jetë t' andeL.. si do Zoti,
Mêrr e i thotë Vulo Serdâri;
Pse sivjet, lum «Gospodari»,
Nuk ká pasë toka vallgë,
E ká ardhë nji lohë e ligë,
Sâ nuk dij si ká m' i u bá,
Per me pshtue do rob e gjá,
Pse edhè buka âsht tuj na lânë.
Hajt, eh qé! Knjazi i ká thânë...
Se s' po gjén cubi me ngrânë...
Se s' po gjén shyteri mish...
Se ti e xjerrë koren dylish!...
Mjaft t' i bijsh ndoj vendit pré,
Se po e bân me lopë e qé,
Sá me mbajtë njerzt e kujris,
Jo se mâ gjinden e shpis...
A din shka, Vulo Serdari,

Ndiej shka t' thotë tý « Gospoðari »;
Pshtilli bashkë nja ðisá cuba:
T' iðhté si gjarpni nðer kaçuba,
T' letë e t' shpejtë si gjeraçina:
Eðhè lshoj ti kah Vranina,
Per me vrá atà e per me pré,
Per me ðjegun gur e ðhé,
Mbrenðë tuj vjeðhë e tuj plaçkitë,
Tuj grabitë e tuj robitë,
N' ðaç me natë e n' ðaç me ðitë;
Se un pranðej të kam çue fjalë,
Dér n' Cetinë nji herë me ðalë,
Pse ðishka mue tash m' ká kcye,
Prap me Turk me u kaperthye:
Prap me Turk, po, na me u vrá.
Pse eðhè as hije, tham, nuk ká,
Urtë me nðéjun Turk e Shkjá.
E kështû, tue ligjirue,
Krye më krye tuj biseðue,
Hollë e giatë e ká qortue,
Si me u sjellë e si me u prue,
Per m' e lá Vraninen n' gjak,
E si vesht janë màrrë me fjalë,
Knjazi m' bukë atë e ká nðalë,
Eðhè falë i ká ðo pare;
E i ká falë nji « xheverðare »,
Krejt n' argjan kanðakut ngri,
Mos m' i u gjetë shoqja n' Mal t'Zi:
M' e ðrashtë vjerrun në sergjí,
Jo mâ m' krah të nji luftarit,
Jo mâ n' krah t' Vulo Serðarit,
Qi isht' me bré hekur me ðhambë!

At herë Vulja âsht çue në kambë:
Ká bâ Knjazit « tunglatjeta »,
Eðh' âsht nisë malit perpjeta
Uðhës me menð aj tuj perblue,
Si Vraninen me shkretnue,
Knjazi ashtû si e kisht' qortue.

BKSH

KANGË E DYTË.

OSO KUKA

Zot, ç' kā thânë njaj Avdi Pasha:
Paska mbetë Shqypnija m' vasha,
Qysh se s' léka mbrendë nji djalë,
N' at Vraninë mue sod me m' dalë,
N' at Vraninë, m' at t'zezë terthore,
Kû mbe'n shkret sá armë mizore,
Kû mbe'n djerr sá tokë gra:çore,
Kû mbe'n vithnáj pa bagtí,
Veç prej cubash t' Malit t' Zi,
Qi po vrasin djelmt e ti,
Qi po mârrin lopët me vjça,
Qi po presin dhênt me ogjça,
E po djegin kulla e stane,
E po thájn lacq zêmra nane!
Eh! po, Knjazi ke Cetina
Ka ishue cubat kah Vranina,
Per me vrá atà e per me pré,
Per me djegun gur e dhé,
Veç si t' nisë degamë me né;
Pse dushmani ësht tue ndersý,
Tokët e Mbretit per me i msý,
Per me i msý e me i rembye.
Nji djalë m' voter t' m' ishte llá,
Paçë m' i a lânë t' âmen me fshá,
Paçë m' i a lânë motren me kjá:
T' mjeren moter, ehu! pá vllá,
E n' Vraninë un kjeçë tue e qitun,

Cubat Knjazit per m' i a pritun.
Por mue djalë nuk m' ká qillue;
E n' Shqypní nji djalë drangue,
T' cillit mos t' i dhimbet jeta
Per Daulet e troje t' veta,
Fort kerkova e s' munë e gjeta.—
Kshtû ankoi Pasha turçelí.
Oso Kuka paska ndí:
Paska ndi, po, e kënka idhnue:
M' sylah doren paska çue:
Me qitë m' Pashen ká meadue.
Por i urti kurr nuk ngutet,
Prej burrnis e jo prej lutet;
Prandej Osja ndaji doren,
E as m' e xjerrë s' e xuer mizoren,
N' fletë t' sylahit çatallue;
Veç pá i folë s' mujt me u durue:
Avdi Pashë, tha, mâ kadalë!
Mos e thuej dý herë at fjalë;
Se, per Dí'n e per Imâ'n,
T' bâj qi t' kjajë e zeza nânë!
T' bâj qi t'lijajë pa «exhel» tý nâna;
Pse n' Shqypní ká djelm si Zâna,
Qi per Mbret e troje t' veta
Nuk u dhimbet gjâja as jeta:
E kû i lypë besa e burrnija,
Kû i lypë Mbreti e i lypë Shqypnija,
Kta mâ t' parët janë n' fushë t' mejdanit,
Kta mâ të rrebët janë n'ballë t'dushmanit:
Janë çelik per tef t' taganit.
Marre vedit kurr s' i lâmë!
Pâ ksulë m' krye pa opangë në kâmbë,

Na per Mbret e per Atdhé
Per kanũ, per besë e Fé,
S' druem me rá nder pré të thyeshme,
S' druem me msý kalát e rrmyeshme:
E kahdo qi t' bjerë Shqypiari,
Shkon rrufeja lue e ndezë zhari,
Pushkë e besë psë na la i Pari.
E ti tash vjen kũ e na thue:
Se n' Shqypní nji djalë drangue,
Qi per Mbret e troje t' veta
Nuk i dhimbet gjâja as jeta,
Fort kerkova e s' mund e gjeta...
Por s'ké faj; pse zâni i zi
Aj ká dalë, po, per Shqypní,
Qysh se erdh Pasha turçesi,
Qse edhé t' huejve sod Shqyptari
Qiri n' kambë do t' rrijë qyqari,
Si pamue në s' na ká i Pari...
Por po i lâm tash na kto fjalë.
Në Vranínë, qe, un fjam tue t' dalë,
Cubat Knjazit me t' i a ndalë.
Veç t' i lypi un dyzet vetë,
Dyzet vetë, po, djelm të letë,
Qi të desin ká t' zatesin:
Si mund t'lëjn veç e n'Shqypní;
E po t' ap besen e Zotit,
Se, pa u djegë un n' ilalë t' barotit,
S' ká me u lshue per t' gjallë Vranina.
Avdi Pasha kënka çue,
Osos doren ká shterngue:
Aferim, bre, ti Oso Kuka!
Se ty t' thotë fjala edhé duka

Qi ké lé nji sokol malit.
Zgiðh kû t' jetë, po, pika e ðjalit,
Eðhè ðel ti n' at rranxë boke:
N' at Vraninë, kû t' zezat loke,
Qi kan mlue, ehu! ðjelmt e ri,
Qi kan kthye rejat n' gjini,
Janë tuj t' pritë si ðrita ðiellin.
Foli Pasha. Buzës s' Cukalit,
N' krye t' javës, ðielli kur u çue,
Per me shnðritë mbi kobe të shekullit,
Kû e perbuzne shuen e ðrejta,
Qafës s'Kalás, qe, çeta e Osos
Po mêrr rrugen kah Vranina.
Çetë e vogel, por kreshnike:
Dyzet vetë mâ s' janë me t' njehun:
Djelm të zgieðhun n' mal e n' vrri,
Jo per ðukë e per pashi,
Por per zêmer e trimni:
Oso Kuka na u ká pri.
Oso Kuka, 'i rrfé prej qiellet,
Shoq nuk ká kah vrân e kthiellet.
A she' 'i herë, ka' i bje sokakut,
Se ç' m' i bâjn t' gjith tungiatjeta!
Se ç' permnershem *xheverðarja*
M' i flakon mbi sup të krahit,
Si ajo rrfeja n' natë t' thellimit!
N' fletë t' sylahit—folé bollash
Çatallue i ká ðý kuburet:
T' mnerşhmet motra t' t' iðhtë taganit,
Qi nðermjet u rri kercnue.
Veshë e mbathë e n' armë shterngue,
Shtatin ðiv, e sý'n si zhgjeta,

Oso Kuka n' jelek arit,
Pash e m' pash po i bjen pazarit.
Njitë mbas tij vjen shpata e dekës,
Soko Tona i Gurit t' Lekës:
Soko Tona, si Valbona,
Larg permendë m' kio male t' ona,
Si per bukë n' shpí t' tij të ngranme,
Si per pushkë e besë të dhanme.
Thonë se í ká nja tri nishane,
Tri nishane, me fermane
Per sherbim qi i bâka Mbretit
Ktej e andej valen e detit.
Mbrapa i shkon qa' i biri i t' mirit,
Taro Pilumi i Jegumirit.
Mbandej vinë dý rë mizore,
Dy djelmoça prej Zagore:
Kaçel Doda e Kerrni Gila,
Kritun mocë si karajfila.
Ehu! bre Oso, Oso-rrfeja,
Ç' kan me t' namë dý vasha t' reja:
Ç' kan me t' namë dý bija nane
N' ato mrize e n' ato stane,
Kür, kercunat, kan me ndí,
Se kë zgiedhë dy dhandrra t' rí,
Me i perpiekë me Mal të Zi.
Po a thue e njef njat djme-zí,
Qi e ká ballin si sini,
Qi e ká sýnin si duhí,
Qi i ká shpatllat si njí ari?
Aj âsht Çoku i Mar Kolë Dinit
Prej Kabashit t' Dukagjinit:
Trim i çartun, trim si Zânë,

I pá tatë edhè i pá nânë,
Dy gur njitë, thonë s' i ká lânë.
Per mbas ktij vjen çeta fjeter,
Do má t' rí, do prap má t' vjeter,
Por t' gjith mocë me trimëní,
Me trimni e me bujarí:
Veç, per dukë e per pashí
Dán má n' shëj njaj Jup Qehaja,
Galo Keqi e Sinanaja,
Vuksan Gjeli e Met Zeneli;
E nder t' gjith—porsi hýll drite,
Preng Markola prej Mirdite:
Lypë per pushkë ky e per pleqni
Q' mërr prej Shkodre e n' Peshkopí.
Veshë e mbathë e m' armë shterngue:
Thue se krushq po duen me shkue:
Nja mbas nja'i po i bien Pazarit,
Si ajo rë qi prej Tivarit
Njitet zí terthorve t' ona,
Per me shkrepë ndokahë t' e vona:
Edhè kapen m' at breg Buene,
Kû n' njí lunder u rreshtuene.
Vend n' at lunder t' gjith kur zune,
Rrqasë âsht lundra e veli u ndë,
Edhè nisë âsht porsi si rë,
Tuj çá valen nper Liqë:
Tuj çá valen kah Vranina,
Kû po bâte nâm Cetina.

KÂNGË E TRETË

PREJA

Vall, kush ðin mue m' kallzue,
Pse kjo qyqja, zog i true,
Si mos kurr âsht tue vajtue
N' at Vranînë, n' at t' zezë kralînë,
M' breg t' Liqênit u' at koðrinë?
A mos kjân hallet e veta,
Persè zi i shkon motî e jeta,
Bîr as bi pá mitë e shkreta?
Qyqja vehten s' âsht tue kjá,
Bîr as bí pse e mjera s' ká;
Por po kjân ajo nji moter,
Qi ka mbetë soð qyqe n' voler,
Soð qi kputë i âsht kulmi i shpís:
Kjân qat motren e ati Avðís!
Jo, po, âsht vrá, thonë, Avðí Hisa,
Mriz kah bâte nên ðy lisa,
Nên ðy lisa n' mal t' Vranînës:
E vrau Vulja, i biri i shkinës!
Njiky Vulja, i trim ðrangue,
N' at Vranînë fort âsht randue:
Nuk lên kâl, jo, me shtelðue,
Nuk lên çikë, jo, me u fejue,
Ke po i vret aj ðjelmt e ri,
Ke po i kthen nuset n' gjini,
Ke po i veshë nanat në zi.
Eðhè u çueka, zogu i shkinës,
Me trembðhetë cuba t' Cetinës,

Me msŷ mrizet e Vraninës:
Po i isht' kënë kanðun mishi i ðhís:
Eðhè u nðeshka m' mriz t' Avðís.
Qaj Avðija vrik piskati:
Nðalo, Vulo, mustak-giati!
Nðalo, Vulo, me caruqe,
Pse s' t' i Ishoj, jo, ðhît e kuqe,
Per pá e lá mrizin me gjak:
S' ruej un ðhí per Karaðak!
Eðh' e ðroðh t' zezen „*breshânë*",
Qi e kisht' pasë moter e nânë,
Kinsè, i mjeri, zjarm me i ðhânë;
Por prej Zotit s' kisht' kënë thânë;
Persè i shkrepi n' ðorë „*breshâna*",
Shì kur ðashte s' ðo t' i a kisht' nâna.
Po, por Vùloja i terbue,
Qi per pushkë ishte i gatue,
M' „*karajfile*" i u shterngue:
Dekun m' tokë e la pushue.
Eðhè u turr m' tê i patenzoni,
(Shka as atij s' i a epte zakoni),
E i a zðeshi xhamaða'n
E i a xuer eðhè taga'n,
E i a muer pushken e giatë,
Si nðer burra s' âsht zanát;
Mbanðej ðhît i vên perpara,
Eðhè u grafë nper rrege e ara.
Fort po nget capi i Vraninës,
Fort po e nðjekë cubi i Cetinës,
Fort po kján nji e bija e Turkinës:
Fort po kján e fort po fshán,
Dekun m' vig kah shef të vllán:

—Kur ká ðalë qaj hyllí i ðritës,
O vllau i ëm, o vllá!
Mbí ato suka t' Poðgoricës,
O vllau i ëm, o vllá!
Ti m' i a vûne pushken krahit,
O vllau i ëm, o vllá!
Ëdhë m' ðole m' ðerë të vathit,
O vllau i ëm, o vllá!
E m' i a lshove zânin skjapit,
O vllau i ëm, o vllá!
Me i lshue poðit e livaðhit,
O vllau i ëm, o vllá!
Me i lshue m' ujë—m' at ujë t' Moraçës
O vllau i ëm, o vllá!
Me i mrizue ke aj lisi i rrashit.
O vllau i ëm, o vllá!
Qyqja motra tue t' kundrue,
O vllau i ëm, o vllá!
Porsi lis me ðegë prarue,
O vllau i ëm, o vllá!
Lis me mâje të lulzue,
O vllau i ëm, o vllá!
Rrite e mjera tue u mendue,
O vllau i ëm, o vllá!
Se me ç' vashë tý me t' lejue:
O vllau i ëm, o vllá!
Por qe Vûloja, 'i ðrangue,
O vllau i ëm, o vllá!
Me tokë t' zezë tý t' ká martue,
O vllau i ëm, o vllá!
Armë e petka tue t' shkretnue,
O vllau i ëm, o vlla!

Nanë e moter tue t' zezue,
O vllau i ëm, o vllá!
T' zezat qyqe tash këndojn,
O vllau i ëm, o vllá!
Nanë e moter t' u nihmojn,
O vllau i ëm, o vllá!
Pse mâ udhë per tý s' kundrojn.
O vllau i ëm, o vllá!
Tash këndon nji zog i zí,
O vllau i ëm, o vllá!
Kah t' flutrojë neper Shqypní:
O vllau i ëm, o vllá!
Kurr ket pûnë un s' e kam ndí,
O vllau i ëm, o vllá!
Se ká mbetë kund gjak pá u kthye,
O vllau i ëm, o vllá!
A me pare a se me krye,
O vllau i ëm, o vllá!
Veç ká mbetë njaj gjaku i Avdis,
O vllau i ëm, o vllá!
Qyqja motra, vaj, e Avdis! —
Kshtû vajton të vlán Turkina:
E ndien Lqêni edhë Vranina,
Edhë e ndieka aj Oso Kuka;
Vaj'n e ndieka e m' kambë u çueka:
—Hani djelm! e ju vraftë buka!
Eh ju vraftë buka e Dauletit;
Eh ju dhaça ujët e detit,
Po s' u muer sod gjaku i Avdis,
Po s' i u kthye ndera Shqypnis.
Çou bre, Soko, e mund t' i xâmë!
T' mos t' i mâjm cubat me vjâmë,

T' mos t' i lânë çikat me nâmë.
Proh! it o Zot, kur na janë çue,
Mbathë e zbathë—si kan qillue
E i kan rrokun armët shqyptare,
Njato „*Itina*" e „*xheverdare*",
Njato t' bardhat n' zâ „*breshdna*"
E i kan njilë njatâ tagâna,
E i kan vû njato calina,
Se ç' ushtimë kâ marrë Vranina!
Porsi, kur ndokush t' i nguce,
Dalin grêthat jashtë biruce;
Njashtû turr per dezë t' kaushës
Djelmt e Osos rrâfn drejt lushës
Kû kisht' krisë e zezë potera,
Motra e Avdis kû kjafe e mjera.
Shoqi shoqin nuk po e pritkâ,
Por seicilli vrap po ngitkâ,
Thue se t' parit qi do t' veka,
Petku cohet do t'i u préka,
E jo mâ se po i pret deka!
S' âsht tue e drashtë, jo, kush rrezikun,
Kah per gjumë po ndjekë anmikun;
Veç se i lngon setcillit zêmra,
Ke mâ e letë s' i ndolli thêmra.
Sŷt u qesin flakë e shkndija
Kah t' frigueshem, si duhija,
Qi kalon me t' rrebtë zhumhuer,
Tushës i bjen kryq e terhuer,
N' dorë tuj mbajtun pushkët arbnore,
Qi u flakojn neper terthore
Porsi rrfeja n' natë mizore.
Si 'i langue, qi, dalë me gjue,

Endet malit pá pushue,
Dér sa t'jetë «per erë» pá u vû:
Djelmt e Osos njashtû ngasin,
Veç me cuba si mundë t' hasin.
S' kerset, jo, njî pyllë mâ teper,
Kur mërr zjarrë ndoj majes s' eper,
Si kerset Vranina e shkretë,
Sod qi i bien Shqyptarét e letë,
Vrap tuj ngá poshtë e perpjetë:
Thue se kambve u kan vû fletë.
Kur, qe, krisi 'i „*xheverdare*"
M' breg të Moraçës nder do zhvare:
M' breg t' Moraçës drejt Bjelopoles,
Krisi pushka e Preng Markoles.
Preng Markola prej Murditet,
Nder shokë t' vet porsi hyll dritet,
I pau cubat aj mâ i pari,
Ke po maishin kah Ponari.
Ah! kadalë, bre zogu i shkinës,
Se s' i a mërr li gjân Vraninës,
Me kênë vetë Knjazi i Cetinës!
Prenga Mirkos i vikati,
M' „*xheverdare*", edhè i ndêi gati.
Krisi pushka, atêherë, batare.
Krisi „*Mînë e xheverdare*",
Edhè ushtoi duhma e *breshânës*
Me u dridhë îmija n' zêmer t' nânës.
E pse trimi m' trim si t' hase,
E n' log Zânash si t' kersase,
Si t' kersase pushka, or vllâ,
Krallë pá gjak se mujn me u dâ,
Pavloviqi ktû edhè u vrá:

Pavlovlqi u vrá n' pushhë t' para,
Ka' u grahë dhîve neper ara.
Kûr pau Vûloja se shoku
I kje vrá, e se pataloku
Per të s' isht' nji vend bejlegut,
I lshoi dhît edhè u nis bregut.
Me dorë, burra!—sa i mujt zâni,
Briti Osja atbotë si ulâni,
Edhè m' shpinë aj zhgjetë i u lshue
Me djelm t' vet, porsi 'i terbue.
A ké pâ ndo' i herë per seri
Se si, kur t' u bjerë skyleri,
Hikin pulat nper kaçuba?
Njashtû atbotë, hîkne ata cuba.
Hîkne cubat porsi zhgjeta,
Kush n' teposhtë, kush kah perpjeta,
Veç se Vulja, çue dollâmen,
Aj aq shpejt s' e nderrote kâmben:
Kîsht' kënë trim, eh i bâsha gjâmen!
Por shka? soð s' i heci e mara,
Pse edhè 'i shoq i a fiku Tara.
Tara Pilumi i Jegumirit
I rá krês shi njâjë mâ t' mirît,
Njajë djaloçit prej Zaçirit,
Tue e lshue dekun m' do gjeth firît.
Deh! moj Zânë, m' a thuej nji fjalë:
Kû e ka Osja edhè nji djalë?
Kû e ka Osja at Kerrni Oilen,
Qi s' i a dâj kund *„karajfilen"?*
A thue ti, pse ndolli i ri,
E pse e di qi per të n' shpí
Rreh nji zêmer plot dashní,

Ndoshta sod po i dhimbet jeta
E rrin mshefët nder shkorre e ubreta?
Nuk asht mshefë, jo, Kerrn Zagorja,
Kerrn Zagorja—rë mizorja;
Por asht ndeshë aj me Jovanin,
M' breg t' Moraçës tue da mejdanin.
Desht ky Jovja ï herë me hikun,
Por per vrap s' kisht' pasë kerrçikun;
Prandej shokët e lane mbrapa,
T' cillt po hikshin me t' mdhaj hapa.
„*Urra!*" m' shpinë, atbotë, si bisha
I u lshue Kerrni neper plisha,
Neper plisha e bregut t' ul't,
M' „*karajfile*" m' nja tue e gjuejtë,
M' nja tue e gjuejtë, por veç per ânë:
Gjallë me dorë dote m' e xânë.
Por me dorë nuk xêhej djali,
Pse kisht' kênë nji sokol mali:
Kisht' kênë Shkjau, po, me tri zêmra!
Tek e ndieu Kerrnin te thêmra,
E hodh pushken m' nji ferrmanë,
Edhë xuer aj t' idhtë tagâ'n,
Qi kisht' likë mâ se nji nânë;
E t' u dredhë ka' i zagorjani,
Kshtû po mêrr e i thotë Jovani:
Mos t' mêjë mendja, or trim i ri,
Se e koris Malin e Zi,
Tuj t' rá n' dorë si nji baxhi;
Por, n' jé i armve e n' jé Shqyptár,
E per n' jé ndopak bujár,
Xir tagâ'n, e n' kjoltë giykue,
N' bejleg kryet shkurtoma mue.

Vrik qaj Kerrni na i nděi gati,
Na i nděi gati edhè i piskati:
Si tagan, si pushkë të giatë,
Jam Shqyptár, e i kam zanát;
Edhè çubLá Malit t' Zi
S' kà per t' m' msue besë e burrni...
Por, merzitë mbasi t' âsht jeta
Me cubnì e me pûnë të shkreta,
A ti ktû kë m' e marue;
Kerrni Gila pse m' ihonë mue,
Edhè xuer tagá'n prej millit:
Ç' ka flakrue m' at rreze dillit!
E si pushken m' tokë e uli,
Báll per báll Jovos i dulì.
—Or Shqyptár, qi tash n' e vona,
Tuj perbuzun Fé e zakona,
Veç mbas shpinet msýn anmikun,
Hec e shif si dredhë çelikun
Kerrni Gila e njaj Jovani:
Shif si dahet, bre, mejdani!
N' báll t' shoshojt ata si u gjeten,
Kryq taganat i zateten:
E si t' ishin flakë e agzot,
Lum e lum per t' Madhin Zot!
Se ç' filluene me vringlue,
Si dý rrfé, ehu! tue flakrue.
Shkrepshin shkndija ndaj perpjetë
Porsi m' kullmë prej hekrit t' xetë,
N' ajr tagânat ka' u perpiqshin,
Kryet shoshojt atà ka' i ndiqshin.
Djersë e gjak xû me u kullue;
Por s' xû asnjâni me u ligshtue,

Mu mâ fort erðh t' u terbue.
Kur varrohet n' mal njî arî
A me pushkë a m' helour t' zi,
Jo veç se prej ðhimës s' topitet,
Por mâ teper vjen e nzitet,
Eðhè msýn, n' furî t' terbueme,
Me gjak t' vet armen t' rifueme:
Njashtu atbotë atâ ðý trima
T' shpejtë kah ðora si vetima,
T' rrebtë ka' e sjellmja porsî rrfeja,
Mërrshin furr me fuqi t' reja,
Tue terlluem e tue kercnuem,
Shkumë e gjak prej gojës tu' u shkuem.
Kur i a behë, qe, n' at fushore
Oso Kuka, rrfé mizore,
Kah po ldhete asajta n' shpî
Me ðý rob eðhè me ðhi,
Qi kishî' marrë prej Malit t' Zi.
Oson Kerrni tuj e pá
Disi marre atbotë i rá
Ke nene s' kishî' pré anmikun;
Prandej çon të prehtë çellkun
Eðhè e sjell me kaq furi,
Qî t' kishî' ndeshë n' cub t' Malit t' Zi
Fill per gjysë, tham, kje tu' e pré.
Por jetë-giatë cubi kishî' lé;
Pse ndermjet tagâ'n i a qiti
Me të ðeken eðhè e preti.
Kur tagânat janë zatetë,
Fort shungîloi Vranina e shkretë.
Eðhè u kpu'n t' ðý per mjeðisit,
Si t' kî'n kënë ðý krande lisit.

« Jam ndermjet! » atbotë vikati
Oso Kuka edhé u ndéi gati.
U ndéi gati me i shkatrrue,
Pse me dorë kjenë i' u pushtue.
« Trima, mjaft pask'ni luftue:
Dikû veç nuk ká kënë shkrue. »
Zûni Osja atëherë me u thânë,
« Dikû shkrue veç nuk ká kânë
Njâni tjetrin dekë me e lânë . . .
Prá, ti cubi i Malit t' Zi,
Prehi kâmbët e dredhó n' shpí,
E thuej nânës e nuses s' né
(Per n' i paç ti kund n' at dhé),
Se per s' dytit sod ké lé.
Jem' tue t'falë, po, n' kot ditë t' sodit
Pse, me giasë, qi kënke rodit.
Por ket fjalë shokve m' u a thuej:
T' mos u rrëjë njai Cari i juej
Se sundon mbi né kurr Nika,
Per pá mbetë Shqypnija m' çika.
Ndoshta t' dám na jem' nder veti;
Por kû né t' na lype Mbreti,
Por kû Shkjau t' na ngasë n' vend t' t' Parve,
Per ket besë, fara e Shqyptarve
Turk e i kshtënë—mërr vesht, or djalë—
Kan me u gjetun krejt me 'I fjalë..
Kshtû tha Osja. Atbotë Jovani
Njâ as dý mâ nuk i a bani,
Por, si i a lidhen varrët e shtatit,
Rroku pushken e u nis shpatit:
Lum! e lum! po, kopilani
Pse i u kput n' at ditë tagani..

U nis shpatit per Çetinë
E Oso Kuka per Vraninë,
Per Vraninë, kû kndote Zâna:
Ke bje dielli e ke mêrr hâna
Oso Kukë nuk bân mâ nâna
As n' Begllerë as n' Kapidana!

BKSH

KANGË E KATERT.

VRANINA.

Vojti fjala ke Cetina:
Vall ç' po bân mbi Shkjé, Vranina!
Vall ç' po bân Vranina m' Shkjé,
Rob tue zânë e gjind tue pré:
Tue pré gjind, tue zânë hajduka,
Qysh se duel njaj Oso Kuka!
Oso Kuka, 'i burrë Shkodranë,
Shoq në Shkoder, thonë, s' ká lanë
Per kah besa e kah trimnija,
Qi zanát i ká Shqypnija.
Kaleshan e sý-porgjakun,
Mje m' sylah e ka mustakun;
Ushton mali, thonë, kur t' flase,
Dridhet fusha kah t' vikase;
E kah t' dredhë të rrebtë tagá'n,
Thue se rrfeja shkrepë per ânë:
Kaq vringllim aj shkon tuë i dhânë!
Edhè e ká nji *xheverdare*.
Xheverdare pushkë vrastare,
Qi, ke t' laje sýni i njerit,
Me të sý'n i a zier skyferit.
Burrë kapxroç e trim si Zâna,
Thonë me kmishë e bâni nâna;
Edhè, thonë, ká lé drangue,
Pse tri zêmra i kan qillue,
E pse i ka tri pupla t' arta
Per nen krah të anuve t' larta.

Prandej plumja m' të nuk ngulet,
M' të tagâni edhë perkulet:
Top me i rá shpirti s' i shkulet.
Ky n' Vraninë edhë ká zânë
Me njinjind e nji *breshânë*
Kû nji fjalë e paska thânë:
Se per t' gjallë rodi i Shqyptarit
S' i bjen n' dorë kurr Gospodarit.
Fjala Knjazit n' vesh ká shkue:
Edhë Knjazi na âsht idhnue,
Na âsht idhnue kur e ká ndi.
Thirrka Krenët e Malit t' Zi:
Njani arí, fjetri duhí,
Të gjith lé sokola malit:
E m' ledinë n' kuvend rreshtue,
Ngerthye vetllat m' shtek të balit,
Folë u paska si fue ulrue:
Ká datë fjala nper Cetinë,
Se i Shkodranë ká rá n'Vraninë,
N' at Vraninë, po n' at rranzë suket
Thonë ká rá i farë Oso Kuket.
Kaleshan e kime-zí,
Gjak e zjarm â aj syni i tí;
Edhë i ká nji parë musteqe
Kaçarrel e leqe-leqe,
Qi me i mrrijtë mje m' fletë t' sylahit,
T' zez e t' trashë sá llana e krahit.
Ky edhë, thonë, ká lé drangue,
Pushkë as top mos m' e shinue,
As tagân mos m' e varrue;
E po thonë se ká zatetë
N' at Vraninë me dyqind vetë,

Me dyqind fatosa t' ri
Djelm të zgjedhun n' mal e n' vrri
Jo per dukë e hijeshí,
Por per zêmer e trimni,
Qi e kan pushken tatë e nânë.
Ky edhë 'i fjalë e paska thânë:
Se per t' gjallë rodi i Shqyptarit
S' i bjen n' dorë kurr Gospodarit...
Prap po thonë se ky Oso Kuka
Paska zânun do hajduka:
Do i ká zânë e do i ká prê:
S' lên me rá mâ Shkjá n' at dhé.
Cubat vetë i paçë ndersë,
T' zezë Vranines per më msë,
Vrasë e prê mos me i a ndalë,
Veç me Turk si t' nisi fjalë;
Pse Moskovi e ká pleqnue
Shqyptarin nê me na lshue
M' Rozalat e m' Kishë Deçane,
Kû do t' mrijë mogja serbjane,
Per me u gjetun Cernagora
Me Serbl bashkë dora-dora.
Kujtoj keq s' na kishte rá.
Shqypnín tjeter kan me e dá
Bulgarija e ajo Greqija.
Pse, mbasi Shkjét e Balkanit
T' kenë pushtue tokët e Sulltanit,
E mârrë t' kenë do skele detit
Të kenë lidhë besë ndermjet vetit,
Ká m' i u dhânë Shkjenís e mbara,
Ká m' u shtrue ura perpara
Dét e m' dét m' u kapë Moskovi;

Ká m' i u thye Krajlnive hovl.
Por, qe tash, mbasi ká zânë
N' at Vranînë ky burrë Shkodranë,
Nuk po dij se kah t' i a majë:
Drue s' m' ká metë per soð uzdajë
Se i pushtoj tolët e Shqyptarit,
Si e kam pasë ljalen e Carit!
Kshtù tha Knjazi i Malit t' Zi.
Krenët po rrijshin tue e ndí,
Tue e ndie e tue mendue
Se shka Knjazi ish' tue ligjrue
Per Shqypní e per Shqyptarë.
Kur qe Mirkja, Kranësh së parë,
Po i thotë Knjazit: *Gospodár*,
Fiala e Carit n' udhë s' do lânë,
Pse ka dalë nji burrë Shkodranë
N' at Vranînë, n'at t'zezë krahinë,
N' breg t' Liqênit n'at kodrinë.
Pse, po kje se ky Oso Kuka,
Po âsht nji nieri qi e man buka,
N' mos e mârrët pushka e kurrkuej,
(Mjaft qi, i mjeri, mund t' a gjuej!)
Ká m' e marrë nji pushkë vrastore:
Pushka e babës *lûnë mizore*,
Qi der m' soð mue s' m' ká koritun,
Pse eðhë m' turk ajo âsht vadîtun..
Veç po e zâm se ket Shkodranë
Gjallë as dekë s' po mûjm m' e zânë,
Me gjithkta nuk do me thânë,
Se na s' e pushtojm Shqypnín.
Malazezt të gjith e dín
Se n' Shqypní ká djelm si Zâna,

Qi mâ t' fortë s' po t' i bân nâna.
Me armë n' dorë, si thomë na, lé,
Ânë e kanë permendë mbi dhé
Per trimni, per besë e Fé:
E prandej p'r 'i dîtë Shqypnija
S' t' bjen n' dorë, besa, lum Zotnija.
Por me kohë e me dredhi,
Me u kapë mundet Mali i Zi
M' Teqe t' Krús e m' Kishë Deçane,
Kû do t' mrrijë megja serbjane.
Pse tue lënë sé kan fillue
N' Shqyptarí sod m' kâmbë me u vû
Muhaxhir e Anadollí,
Gjinë t' pá plang edhë t' pá shpí,
Qi muk dín se shka u kje i Pari,
Zot e Mbret per t' cilli âsht ari,
E u lanë m' anesh dyert bujare,
Dyert bujare t' tokës Shqyptare:
Nlata krenë e kapitana,
Bajraktarë, trima si Zâna;
T' msuem per Mbret me dhânun jeten,
T' msuem për vend me shkri atâ veten,
Per ket besë, kallxou kuleten,
Se Shqypnín ké m' e pushtue
Para se t' a keshë mendue.
Prandej zën tash, *Gospodár*,
Me qitë fitme nder Shqyptarë;
Pse me kohë e dhelpëni
Ké m' u bâ Krajl mbi Shqypní.
Ndoshta ndoshta edhë mbi Serbi...
Por na as tash harû s' po t' rrim:
Sá mâ shpejt n' Vraninë po t'bim,

Me u perpjekë me at Turk Shkoðranë.
Un po t' bie me Cetinjanë,
Cetinjanë nja shtatqind vetë,
Qi per gjâ s' e bâjn ket jetë:
Si me ðekë ashtû me motë.
Manðej t' bjerë Gjukoviq Pera
Me nja katerqind pushkë tjera,
Katerqind Bijoca t' rí,
Qi janë Ora e Malit t' Zí.
Kam uzðajë se me kto çeta
N' sukë t' Vranînës un porsá t' veta,
Kam me ngulë m' të *Trøbojnicen*,
Kam m' i a vû Osos *Kapicen*,
N' kjoftë se kryet s' i a pret tagâni,
Si n' Cetinë ka ðalun zâni...
Pse pernðryshej, kam m' i a prû
Kryet n' Cetinë, t' ngulun m' një hû...
Kshtû tha Mirkja, Kapitani.
Ver me gojë kush mâ nuk bani.
Atëherë Knjazi i Malit t' Zí
Mêrr e u thotë: Sokola t' mí,
Bini, pra, n' Vranînë me ushtri,
Me sa t' ðueni ushtarë të rí;
Por Vranînen m' a pushtoni,
Osos kryet por m' i a shkurtoni.
Sá per *fitme* e per ngatrresa
M' lêni mue, perse, qe besa,
Me pak pare e tuj gergá,
Át e bir un kam me ðá:
Jo se mâ bajraqe e fise,
Qi, q' se mora menð e shise,
Un t' bashkuem menð nuk i majë...

Oh! po tash munð t' kem' uzðajë,
Se Serbija e Cernagora
Kan me u gjetun ðora-ðora
Me Greqi e me Bullgari,
Si n' Moskov à bâ pleqni.
Por Vraninen m' a pushtoni!
Osos kryet por m' i a shkurtoni!
Foli Knjazi, e Krenët u ðane,
E n' Vraninë, mbi *xhebehâne*
Zû me krrokë nji sorrë kob-zâne.
Deh! moj Zânë, pásh njato kroje,
Pásh currilat neper prroje,
Pásh bylbylat e Prenðverës
E pásh t' amlin filað të erës
E p'r at voes, qi bje prej qielle
E pásh lulet ðranðolille,
Deh! m' kallxo a po t' vjen keq,
Se e ðau Knjazi soð nðer Pleq
Trup nji ushtrí n' Vraninë me çue,
Osos kryet per m' i a shkurtue?
Mue m' u kputshin fletët e krah'e
Mue m' u bâshin prozhmet rrahe,
Mue m' u shuejshin kângë e valle,
Kângë e valle eðhè zavalle
Mbi njato ruðina t'buta:
Per mjeðis mue m' plasët labuta,
N' paça ðhimë a kurrnji grimë,
Pse po i pritet Osos kryet,
Pse po i erren të ðy sýt:
Krye n' Shqypni mos metët pá u pré,
N' kjoftë se n' shekull aj ká lé,
Per me u vû mbi të *kapica*

Me njat shkrolë qi e shkroi Nikica!
Por m' lingon mue shpirti e zémra,
Shtati m' ðriðhet mje ke thêmra,
Ke po nðiej un kob të rí:
Qi i ká metë soð Malit t' Zí,
Per me ðá t' mjeren Shqypní,
Kû kan lé e kû jânë perkunðun,
Prej kah shekullin e kan tunðun
Burri, Leka e Kastrijota,
Para t' cillve shuete bota:
E Shqyptarët porsi t' hutue,
Me ðuer m' i rrín tue shikjue,
Thue se 'i menð qiella e ká ðá,
Rob me nðêjun kta nen Shkjá:
M' i u shtrue Knjazit ðheu i Shqyptarve,
Shtrêjt fitue me gjak të t' Parve!...
Ehû! mallkue lqoftë njaj n' Shqypní,
Kjoftë mallkue, po, a plak a i rí,
Qi per Mbret e per lirí,
S' çohet soð me armë mizore,
S' liðhet soð me besë arbnore,
Per me ðhânë má para jeten,
Per me shkrí má para veten,
Se me rá fisi i Shqyptarit
N' thej t' pangishem t' *Gospoðarit*.
Shka? a thue n' kângë se ká me u vû,
Se pá pushkë e nðêjë harû
I rá Knjazit n' ðorë Shqypnija,
N' zá kah besa e trimënija?
Jo, per Zotin! Para toka
E perpiftë me male e boka
E me lume e fusha t' gjâna:

Per të ðielli u errtë e hâna!...
O zotnit e Shqyptarís,
O ju krenët eðhè t' Malcís,
Pashi at Zot e at êmnin t' uej,
Mos lakmoni pares s' huej:
Saðo vonë me pasë per t' shkue
Mbi ðjelm t' uej ká me gjikue!
E ju, t' cillve i Bukri i qillve
U ká zgieðhun me i prí nirit
Ravës s' amshueme t' t' naltë Empirit,
Qi â e lirís e e s' Drejtës pasqyra,
Kinie n' menð: per jú ðetyra
S' âsht me mjelë veç ðelet t' ueja,
S' âsht me mkâmbë veç gjûhët e hueja,
Por me at Fé, qi kem' prej qillit,
Por me t' barðhen ðritë t' Unjillit,
Mrenðë ðashtnín m'u anðezë Shqyptarve
Per kah giûha e venði i t' Parve:
Qi Shqypnija t' jetë e vetit,
Qi Shqyptarët t' sherbejn nja'i Mbretit:
Qi per Mbret e troje t' veta
Mos t' u ðhimbet gjâja as jeta,
Por të ðesin, si Oso Kuka
Qi âsht tue ðekë, ehu! n' ato suka!

KÂNGË E PÊSTË

DEKA

Kish t' a ðiej ç' ká aj Oso Kuka,
Qi tue i shkue s' âsht sanðe buka.
S' po i shkon buka as mishi i ðashit:
Kot nget tryezës â nðêjë per rrashit,
Tue perðreðhë njato musteqe!
Thonë, ká pá nji anðerr t' keqe:
Anðerr t' keqe, thonë, ká pá
Mbramë, qi shkoi, porsa ká rá.
Ká pá n' anðerr se prej Rjeket
Kênka nisë nji hije ðeket
Nðezun flakë, si flakë lugatit,
Qi, tue hecun fushës e shpatit
E nper kneta e nper zallina,
Fal po vite kah Vranina.
Kúr n' Vraninë ajo ká mrri,
N' *Khebehâne*, paska hi,
Eðhè i ðhânka zjarrë barotit.
Kur ká ðhânun zjarrë barotit,
Ká plasë kulla e ká marrë gjâmë,
Âsht ðriðhë toka per nen kâmë,
Ká ushtue Lqêni, mali e lumi,
Eðhe Osos po i ðel gjumi.
Pá ket anðerr Oso Kuka,
E pranðej nuk po i shkon buka,
S' po i shkon buka as mishi i ðashit,
Kot nget tryezës â nðêjë per rrashit.
Po, s' han bukë, veç sá me thânë;

I lán ðuert e ðel m' njánë ánë,
Per urë voters pshtetë m' njá'n brî,
Tue menðue, ðuhan tue pí.
Sa rrin Osja tue menðue,
Bukë ðjelmnija kan marue;
Çuene tryezat e i pështeten,
Rrokull oðës manðej zateten,
Kush tue ðhënë, kush tue kuvenðë,
Kush tue luejtë *cic-mic e hâne*,
Kush tue lye nðo'i çark breshâne:
Nji tagá'n m' unuer e mrelë.
Fushekët tjetri m' vezme i njefë.
Kur zên Osja atje mâ vona:
Kqyre at shpatull, Soko Tona,
E na thuej a ðifton gjâ,
Pse ðishka nakel m' âsht bâ...
Jo, po, shpatlla keq ðiftote:
Luftë kah *maja* ajo kallxote,
E ke *penda* ðisá vorre,
Tym e gjak neper oborre.
Pranðej Soku erðh e u vrâ
Kah po e kqyrte m' ðritë pá zâ.
Nðoshta shpatlla, tha, s' â gjâ
Pse per nðryshej fort ká giasë
Se na luftë kemi me pasë;
Se shum nieri ká me u vrá:
Shum ðo vorre jam tue i pá...
Por prej luftës Shqyptarët nuk tuten.
Merr, Kaçel, njiherë lahuten
E na thuej nji kângë shqyptare;
S' majm na zi pá na qitë fare!
Muer lahuten n' ðorë Kaçeli,

M' të *magjaron* n' venð 'e ngeli
E, mbasi per zâ atë ujðisi,
Kështû kângës atbotë i a nisi:
Kish' ðalë nji Harap prej ðetit,
Trim i zi e belagji
Eðhë qitka 'i porez t' randë:
Ka tri bukë pagaçë per shpí,
Shtatë masë vënë per ðitë me i pí,
Ka 'i laroç per mish të zí,
Ka nji ðash n' mjesðitë m' i a pjekun,
Ka nji skjap per ðarkë m' i a repun.
Njiqind vetë n' mejðan kâ prë,
Njiqind vithna qiti faret,
Njiqind shpija eðhë kâ ðjegun.
Kur vojt rendí n' Shqyptarí,
Njatij Gjergj Elez Alis,
Leter t' vrashtë i paska çue:
Nðiej, ti or Gjergj Elez Alí,
Mbas ðý javësh si t' bjerë kjo leter,
Ti n' mejðan mue ké me m' ðalun;
Pse tý kullat ðo t' i ðjegi,
Mal e vrrí pse ðo t' i shkeli,
Dhên e ðhí pse ðo t' i mjeli,
Pse eðhe gruen rob ðo t' a märr!
Letra Gjergjit n' ðorë kâ rá:
Eðhë Gjergji fort à vrâ,
Fort a vrâ kur e kâ knðue.
Dý javë vehten e kâ majtun,
Bukë prej ðjerrit aj tue hanger,
Mish taroçit aj tue ngrânun,
Vënë trí vjeçe eðhë tue pí:
Eðhë atin e kâ majtun

Tagji urizit n' strajcë tue i qitun,
Vënë me pi per ujë tue i dhânun.
Krye dý javësh, mushun dý javë,
Vehten Gjergji e ká provue:
Nji lis t' madh kish' pasë n' odorr;
Me dý duert Gjergji e ká kapun,
Me gjith tokë edhë e ká shkulun,
Opët n' vend edhe e ká ngulun.
Kënka mbathë e kënka veshun:
Paska veshun petkat arit,
Paska njeshë shpaten florinit;
Zgidhka gjokun pullalí,
I a vën frênin treqind pullash,
I a merthen më shatë kollana,
Edhë nânës aj po i bân zâ:
Hallâll, nânë, ti me m' a bâ
Mirë e keq, shka kemi folun!
E i ká pulhun nânes doren.
Amanet, mori ti loke,
N' kjoftë gjikue me m' pré Harapi,
Lot per mue ti mos me derdhun!
—« Hajt, mor bir, Zoti të ruejtët,
Se s' t' kuritë, jo, lokja e jote.
E ká mârrë topuzin n' dorë,
E ká hypun mbi shpinë t' atit,
Edhë â nisun per t' giatë shpatit,
Tue zbardhë drita prej sabahit
I ká vojtun n' derë Harapit.
« Nadja e mirë, Harap i zí!
Nuk ké ngae me ndéjë sod n' hí,
Por çou e del n' at fushë t' mejdanit,
Sod dý javë si m' ké çue fjalen;

Soð tý kryet ðue me t' a pré!
Kur ká pá Harapi i ðetit
N' ðerë njat Gjergj Elez Alin,
Shil shka bâni atëherë Harapi:
Lkura buejsh per at ká lidhun.
Âsht tutë ati i Gjergj Elezit,
E kah Gjergji paska shkue.
Mos u tut, bre zogu i atit:
Gjâja e cottë kurrgiâ s' munð t' bâjë.
I âsht turrë Harapi i zi
E m' topuz m' tâ eðhë ká shtí.
Gjergji kryet por e ká ulun:
Permbi krye topuzi i rrshiti.
T' i u ðroðh Gjergj Elez Alija:
Dalë-kadalë, Harap i zí!
Se m' thonë Gjergj Elez Alí.
E m' topuz m' tâ eðhë ká shtí.
M' lug t' ðy krahve i a ká njitun,
Tre pash para m' ðhé e ká ngulun.
Dekun m' tokë rá atbotë Harapi.
Kâ marrë ðjalí eðhë ká zðrypun,
I a ka pré ata krye të zí.
Hukubet Zoti e kisht' falun:
Trí pllâmë buzen kishte pasun;
Kisht' pasë veshin sá 'i zhgun burrit:
Sá ðy vetë me të me u mlue.
Kur ká ndie Mbret Sylejmani,
Paska shkrue m' at ðerë Stambollë:
Trima ká e trima s' ká,
Por si ká trima n' Shqypní
S' i ká Krajli as s' i ká Mbreti,
S' i ká toka as s' i ká ðeti.

Kshtû Kaçeli po këndote;
Krokull oda po e vezhgote,
Po e vezhgote tue kënôue,
Veç se Osja, trim ôrangue,
Veshin kângës s'i a kishte vû:
Kânga at natë s'isht' tue i peiqve;
Prandej kânga kur u krye,
Zêmra t' kndoftë! s'i tha Kaçelit,
Veç se i thotë, po, Mel Zerelit:
Mêrr Vuksanin e Sinanin,
Edhê mêrr Kerrn Zagorjanin
Edhê diîni sogje n' vá;
Pse mjesnatë tash â tuj rá,
E thonë Shkjau se besë nuk kâ..
Kshtû iha Osja, e sogjet duelen,
Osja e ôjelmt me fjetë u ulen.
Rá me fjetë, njaj Oso Kuka,
Por s' po flên, jo, Zeliq Ojuka,
Nuk po flên as nuk po kotet:
Nja'i pûnës s'fortë, me giasë, po i zotet;
Pse ka herë dikah â nisë,
Me nji strugë per krye merlisë,
Vail, moj Zânë, a dîn me m' thânë
Se kû Ojuka don me zânë,
Qi nper terr ká dalë në vá
Thekatueshim udhës tue i ra?—
Zeliq Ojuka, nji zog shkânet,
Nji zog shkânet prej Vraninet,
Kah Prevlaka kâmbët po i thekë,
Me qat Mirkon per m' u pjekë;
Pse qaj Mirkja i Malit t' Zi
Paska dyndë nji t' madhe ushtri

Edhë dashtkä, n' nätë t' pá hänë,
Mrendë n' Vraninë sande me zänë:
Prandej Gjukos fjalë i çueka
Me i pri ushtris nder ato suka.
Edhë fjalës i ndéjka Gjuka,
Pse, pá kndue gjelat e parë,
Aj na á pjekë m' Mirkon Serdár,
Na ásht pjekë, po, m' të trathtari,
Shtrëjt pague pse e ká Serdari.
Por nuk di a á mendue mirë,
Se n' ushtri jänë krenat lirë...
Mbasi shëjzet pa'n prendue,
M' kámbë ushtrija atbotë u çue,
Por me u nisun kah Vranina,
Shtatqind pushkë qi çoi Cetina
E qi Mirkja u kishte pri,
Tokës u nisen vî e vi
Gregut t' Rjekës s' Cernojeviqit,
Tuj shkue visfer mbas Zeliqit;
E ato katerqind pushkët tjera,
Qi u kish' pri Gjukoviq Pera
Rjekës u nisen mbi hundrica
Tuj vozitë kahë Çakavica,
Per m' e mpý t' zezen Vraninë
N' bálí t' Lesenders—n' at kraltinë.
—Ehú! moj Zänë, pásh të dy sýt,
Shkomi Osos tash te krýt,
Edhë m' vesh atij m' i thuej,
Si nper tokë e si nper ujë
Ká çue Knjazi m' e grethue,
Kryet atij per m' i a shkurtue!
Por, n' dac, ndal: pse Osja fjetë

Nuk â, jo, me katër vetë
Qi i kâ qitë aj sogje n' vâ.
Vetë Moskovi atÿ me zânë,
Pâ i a zjerrë gjumin s' e lânë;
Pse kû ndolli Met Zeneli
Met Zeneli—e Vuksan Gjeli,
E aj Sinani—e aj Zagorjani,
Atÿ fusha kâ marrë gjâmë
Atÿ toka â dridhë nën kâmë!—
Hylli i Dritës atbotë tue lé
Per me i prû dheut shpnesë të ré,
Per me i prû s' mjeres Shqypni,
Qishë, vâj, nji kob të ri,
Kur qe Mirkja ndolli n' vâ.
Po, a thue, sogja s' e kâ pâ?...
E kâ pâ, s' kâ ndêjë tue fjetun:
Por ndër prita kâ zatetun,
Pushken Shkjaut per m' i a fillue,
Per shêj t' pushkës si t' jetë afrue.
N' ujë t' Moraçës tek behë ushtrija,
U zdath Gjuka,—atë e vraftë buka!
E vraftë buka si â tue e vrá!
Edhè vaut desht aj me i rá,
Kesh me u kapun m' breg t' Vraninës,
Me u çilë shtek djelmve t' Cetinës.
Por kje rrêjtë i biri i shkinës!
Perse atÿ 'i farë Kerrni Gile
I ndêj gati m' *karajfile*,
Tue i a njitë shi m' lule t' ballit,
Tuj e fiofë shi m' rânë të zallit.
Po, tek qiti i Zagorjani
Kuku, majko! Gjuka bâni

E rá ðekun pik mâ i pari:
—Ashtû raitë gjithmonë trathtari!
Porsi kur nji burrë gjuetár
T' qese m' korba, grumllue n' arë,
E t' a vrasë nðoj korb të zí,
Çohen korbat per ajrí,
T' u pshtjellue e t' u perzí:
Njashtû ushtrija e Malit t' Zí
At herë xûni m' u pshtjellue,
Kur pau Gjuken ðekun shtrue,
Por, qe, rán prap trí *breshâna*
Trí *breshâna*—si trí Zâna,
N' zí tue veshun prap trí nâna.
Kur nji burrë t' a zblojë anmikun,
E t' a ketë në ðorë çelikun,
E çelik t' a kete zêmren,
Eðhè plum t' a kete thêmren,
Qi të ðese kû t' zatese;
Shum gerset atŷ potera,
Shum ðo nâna atŷ i thán vera!
Qe eðhè Mirkja kur ká pá
Se per báll kisht' priten n' vá,
«Bini ðjelm—ushtris vikati,
Pse i ka arðhë Vraninës sahati,!»
Eðhè ushtrija at herë nðêj gati:
Krisi pushka atŷ batare:
Krisi *ltinë* e *xheverðare*,
Krisi *ðiike* eðhe *breshânë*,
Ushtoi L'qêni ânë e m' ânë.
Ah! gajret, bre, Met Zeneli,
Ah! qinðro, bre, Vuksan Gjeli,
Mos e isho, mori Zagore!

Ngul, Sinan, bre, rê mizore!
Pse me gjasë, ke ðriðhet suka,
Asht tuj arðhë tash Oso Huka.
Aman, Zot! kur Osja mrrini
Si rê breshni krés s' njaj vrrini,
Me triðhetë e ðisá burra,
E zateti neper curra,
Se ç' kje nðezun flakë Vranina!
Atý qiellé mâ nuk u pá,
Atý pushkë mâ nuk u ðá;
Njekaq tymi erðh tue e mlue,
Njekaq gjâma erðh tue ushtue!
Rrihte *Itina* eðhè *ðuðumja;*
Porsi breshni vite plumja!
Jitshin gjinðja neper kneta,
Neper kneta—e neper mreta
Tue rektue per nâna t' veta!
—Eni e shifni, oj nâna t' shkreta,
Eni e shifni 'i herë n' at vá
Djelmt e rí, qi atý u kan rá!...
Po, a ðro, 'imenð, mori ju shkina,
I rritët ðjelmt ju kah Cetina
Per me u mbetun ke Vranina?
Per me u mbetë nen armë t' Shqyptarit,
Veç prej llokmes s' *Gospoðarit?*...
Kjani, at herë! s' kam ðertin t' uej,
Por, ke ata kan n' mjet nji ujë,
E ke n' báll kan ðisá curra
E nper curra—ðisá burra,
Qi per Mbret e troje t' veta
Nuk u ðhimbet gjâja as jeta,
Fort po ðrue se soð n' at vá

Shum mâ zî kini per t' pâ..
Tue krisë pushka pâ i a dâ,
Tue korrë deka krena m' Shkjâ,
Thue se shndritshin n' qiellë dy diella
N' ânë prej t' Lemit u kuq qiella.
E kuqë ishte edhe Moraça!
E agol drita. Neper kllaça
Kur pau Mirkja djelmt sharrue,
Me marrë trymë t' cilit ki'n harrue,
Aman, Zot, se ç' u lerbue!
Oren xuer aj t' Karadakut,
Xuer taga'n t' dryshkun prej gjakut,
E tue britë porsi ari:
« Mrendë, sokola t' Mallit t' Zi! »
I rá vent porsi duhija
E mbas si të gjith ushtrija.
Ah! kadalë, bre, zogu i shkinës,
Krisi Osja n' curr t' Vraninës,
Se kë dalun n' yâ t' pa vâ,
Se n' log Zânash jé tue rá!
Edhé m' kambë atbotë u çue,
Mé tagan në dorë shterngue,
Fill e m' ta urysh tue shkue:
Porsi ulâ, qi t' sholë zemzikun
Se kah shoflli i ndën leerçikun.
Ehû! mol Zânë, po t' ishin ndeshun
Ata burra të kerleshun,
Qi mâ t' fortë nuk i bân shkina,
Qi mâ t' rrebtë s' i bân turkina,
Ndoshta zot nörrue s' kish' Vranina:
Por n' qiellë nöryshej kndoste shkrola!
Pse, pâ u ndeshun kta sokola,

Briti t' madhe Prongë Mar' Kola:
« Dredho, Oso, n' *Xhebehane*,
Se na rá Shkjau pre' asajë âne! »
Me i rá tinzi 'i uk nder berre,
Kah t' u prîjë nper male e djerre,
S' dredhë mâ shpejt, jo, nji bari
Kah anmikun t' kete ndâ,
Si m' atbotë drodh Oso Kuka,
Tuj u njitë perpjetë kah suka:
Kjani, kjani oj Zâna, kjani
N' ato maje, kû ju hani,
N' ato kroje, kû ju pini,
N' ato hije, kû ju rrini,
N' ato valle, kû vallzoni,
Kjani e lotu mos i pushoni,
Perse tash, ehû! n' ata curra
Kan me mbetë, ehû! njata burra,
Me âq kujdes qi i kini rritun,
N' armë e n' luftë qi i patët vadîtun:
Oh edhë vetë i kini msue
Me msý anmikun pâ u frigue,
Pâ u frigue, po, me msý anmikun,
Nja m' dhetë vetë me i bâ me hikun,
Mos me e luejtë p'r 'izet kerçikun!
Por shka t' bâjn sod s' janë tuj pasun:
Per gjith ânësh Shkjau u â rrasun.
S' kan shka bâjn? Po, a thue, mundt'desin?
T' desin, prâ, nuk kan shka presin;
T' desin, po, si u kan dekë t' Parët
E t' a marrin vesht Shqyptarët,
Se â mâ mirë nen dhé me u kjâ,
Se per t' gjallë me ndejë nen Shkjâ . . .

Po, le ðesin—s' kan shka presin,
Pse, qe, Mirkja tash ðuel n' vá,
Kah Lesenðra eðh' â tuj rá
Tinzë, nper mal, Gjukoviq Pera
Me Bioca t' letë si era;
E janë çue Shkjét e Vraninës
E janë bâ me ushtrí t'Cetinës,
Per me marrë soð Oso Kuken,
Qi me ta ka pasë ðá buken,
Qi u ká ruejtun mal e vrri
Qi u ká mpruejtun erz e shpi:
Por, s' ðin Shkjau me mbajtë miqsi!
Aman, Zot, kur ðuel Serðari,
Se ç' kje nðezë Vranina zhari!
Aman Zot, kur mrrini Pera,
Se shum krisi atbotë potera!
Por kur rán Shkjét e Vraninës
Shum u krisi plumja shpinës!
Porsi shé, qi m' nji natë gjâmet
Rritet turr e ðel prej âmet
Tuj ushtue—e tue shkumue,
Shkaperðerðhet nper zallina,
Ashtù u ðerðh Shkjau te Vranina,
N' valë Shqyptarët krejt tue i pershi.
S' luftan nðryshe e rrebtë kulshetra
E me ðhâmbë eðhè me kthetra,
Zjarm e surfull tue flakrue,
Kur ðrangojt t' a kenë rrethue;
Si i qinðron soð Shkjaut Shqyptari
Per ðhé t' amel, qi i la i Pari:
Kâmbë per kâmbë, tuj qitë pá ðá,
Tue korrë krena neper Shkjá.

U janë ndezun flakë breshânat,
U kullojn gjak n' dorë tagânat,
E u kullon gjak edhè zêmra,
Veç se vendit s' u lot thêmra.
Por ç' dobi: dielli tue lé
—Isht' tue lé m' at ditë per Shkjé!—
I rán ndore Shkjaut t' terbuem
Tridhetë t' vrám e dhetë t' shituem!..
O ata t' lumt, qi dhane jeten,
O ata t' lumt, qi shkrine veten,
Qi per Mbret e vend të t' Parve,
Qi per erz e ndere t' Shqyptarve
Derdhen gjakun tuj luftue,
Porsi t' Parét u pa'n punue!
Letë u kjoftë mbi vorr ledina,
Butë u kjoshin moti e stina,
Akili, bora e serotina:
E dér t' kndoje n' mal ndo 'i Zânë,
E dér t' ketë n' dét ujë e rânë,
Dér sá t' shndrisin diell e hânë,
Ata kurr mos u harrojshin,
N' kângë e n' valle por u kndojshin,
E njaj gjak, qi kan dikue,
Bân, o Zot, qi t' jesë tue vlue
Per m' i a ká zêmren Shqyptarit,
Per kah vendi e gjûha e t' Parit!
—Po vâll! Osja kû do t' jetë?
Oso Kuka a mos ká mbetë?
N' *Xhebehane* ká zatetë!
Ká zatetë n' at kullë t' barotit,
Kû ká bâ êmnin e Zotit,
Se per t' gjallë nuk ká m' e Ishue,

Shokët e vet per pá i pague
Triðhetë t' vrám e ðhetë t' shitue.
Kur pau Shkjau se pushka mêni
Si kah vau, si kah Liqêni,
E se mbetë s' kisht' Oso Kuka
Me tjerë t' vrám, perjashtë ke suka,
M' *Khebehane* u turr m' at hera,
Si, kur t' Isboje kah Prenðvera,
Vrullet bleta çark njaj zgjonit,
Tue zukatë si rryma e prronit.
N' brohori tue i lutë jetë Knjazit
Njiqinð vetë kryen m' kulm t' pullazit.
Mâ t' permenðunt kah trimnija,
Njaq u njiten mbi frangija,
Tue thye muret n'gjak t' perlyeme:
—Por ká gioben shpija e thyeme!—
Krisi Osja atbotë si ulâni,
Mje m' Cetinë i vojti zâni:
«Ah kabalë, Nikollë, t' vraltë Zoti!
Pse ktû i thonë *Oso baroti*:
Se s' ké pá Shqyptâr me sý,
Se ðjegë vehten eðhè tý!»
Eðhè zjarrë i ðha barotit,
Aman, lalë i kjoshim Zotit,
Kur ká ðhânun zjarrë barotit,
Se ç' â ðriðhë Vranina e shkretë!
Se ç' â hjeðhë kulla perpjetë!
Se eðhè L'qêni ç' ká gjimue
M' kalá t' Shkoðers tuj ushtue!
Gepra, tjeglla, gur e trena:
Kambë e trupen, krahë e krena,
Hî e tym e flakë e shknðija,

Shi mje m' Viri i hoðh ðuhija:
I hoðh ðuhmja shi m' breg t' Virit
Qepre, gur e gjymtyrë nirit.
  Eni, eni, mori Shkina,
Eni, eni te Vranina,
Mbliðhni vetë nper shpat e prrue
Ehù! kortarët e ðjelmve t' ue;
Eðhè msoni imin mbas sofit
Mos t' lakmojn tokës s' Kastriotit,
Pse u bjen shtrëjt, qe besa e Zotit!
Njasi gjakut qi Oso Kuka
Soð ká ðerðhun ke ato suka,
Si per Mbret, si per ðhé t' t' Parve
Vlon se vlon nðer ðej t' Shqyptarve.
Prá, pa u ðjegun n' flakë t' agzotit
Si Oso Kuka n' kullë t' barotit,
S' ká me rá fisi i Shqyptarit
N' thoj t' pangishem t' *Gospodarit!*—
—Dielli n' cila kur u çue,
N' Vraninë s' parit u zhvillue
Trobojnica—kjoftë mallkue!

KANGË E GJASHTË.

DERVISH PASHA.

N' at Vlðiz tue thirrë Jacija,
Zbret te ðera Kapixhija,
Kapixhija i Abðul Hamiðit,
Per m' i a vû shulin ðerës s' ziðit;
Pse, posë n' han, po isht' punë e praptë.
Me nðéjë ðera naten haptë.
Kur, pa pritë, qe, shi m' atëhera,
Nji shtektár ja behë te ðera:
Nji shtektár me rryp shterngue,
Shpervjelë tirqit ðér në glë,
Lagë e nðragë e ðjerzët tue i shkue:
Rrugë të largtë kisht' màrrë i shkreti!
Eðhe lypë me hi te Mbreti.
Po kush jé, more ti ðjalë?
Kush jé ti? kahðo me ðalé?
Kapixhija po i nep fjalé;
Se ktû po isht' puna me ðerë...
E s' muej mrenðë këðo me shpjerë;
Jo qi mrenðë eðhe me t' shti,
Se ðel prap, ðorzanë s' munð t' hi.
Se kush jam, pse m' pvetë nuk ké;
Se un veç hije bàj mbi ðhé,
Zén shtektari i ngratë tue fshâ:
Se un kam kënë e nuk jam mâ:
Kam kënë motit n' nám e n' zâ,
Kam pasë tokë e kam pasë gji,
Kam pasë ðhén e kam pasë ðhi,

Kam pasë plemet me tagjí,
Si mà i miri n' rrokulli.
Ofshe! soð, por, posë gjithkuej,
Un kam ngelë nën zgieðhë të huej
E mà i keqi, nðëjë m' krye t' venðit,
M' a bân gjygjin jashtë kuvenðit;
M' i mërr tokët aj, qi m' la baba,
Eðhe mue m' man mish per krraba,
N' ðaç per t' zí a n' ðaç per t' pjekë,
Gjithsi atij t' vijë tue ju tekë...
Pranðej ktû, pash t' maðhin Zot!
Mos më rrek me fjalë ti kot;
Pse eðhe ngae me u tallë nuk kam,
E pse e zeza e kuej nuk jam,
Veç se n' kjosha e zeza e vetit...
M' prijë e m' qit, po, para Mbretit:
Se mue Shkoðra më ká çue,
Per nji ðert un m' i n ðertue:
Per nji ðert e 'i kob të zí,
Qi i ká rá s' mjeres Shqypni,
Qysh se i ká ðreqent kojshí,
Eðhè ngrofë gjarpnin në gjí...
Kapikhija eðhè i ká pri,
Fill te Mbreti atë e ká shti.
Kur ká ðalë trimi te Mreti
Lagë e nðragë, si isht' kënë i shkreti,
M' të ðy giûjt atý aj ká rá
Eðhè kshtû ká nisë tue kjá:
Per ietë t'anðe, lala Mbret,
A ti mahe Mbret m' Shqypni,
A po Mbret ásht Knjaz Nikolla,
Qi i ká mbleðhë cubat n' Cetinë

E u kā pri ktej kah Shqypnija,
Edhè mārrè e kā Vraninen;
Kā mārrè Zetè e Poðgoricè;
Na kā thye atjè nè Kernicè.
Kū, mos t'kenke ajo Mirdita,
Qi m' i a nðalun sty hovin:
Si rānāt pushken qi e kā,
Edhè n' Shkoðer pat me t' hi.
Me u bā krajl aj mbi Shqypni;
Perse Shkoðra, t' u ngjatèt jeta!
Po ishte kryet e Shqyptarig.
Per jetè t' andè, lala Mbret,
A hiq ðorè ti prej Shqypnijet,
A se nðryshe çoc nji ushtri,
Qi t' i bjerè Malit tè Zi;
Pse kshtū gjallè mā nuk u rrnueka!
Ka nðējè Mreti edhè e kā ndie,
E kā ndie edhè āshti ðhnue;
Çon e thrret qat Dervish Pashen:
Pa ndigjo, ti Dervish Pashè:
Kā ardhè puna tuj u trashè,
Tuj u trashè e t' u perzi:
Pse qaj Knjazi i Malit t' Zi
Ka que m' kāmè, po thonè, nji ushtri,
Edhè ðalè kā nè Shqypni,
Kā mārrè Zetè e Poðgoricè,
Me Vraninè e me Kernicè,
Edhè n' Shkoðer ðo me rā,
Per me e bā t' tanè vendin Shkjā,
M' e bā Shkjā Shkoðren mizore!
Pshtielli bashkè pèsðhetè taborre,
Edhè ðel n' at Cernagore

E m' a bân Kujazin terbjet,
Qi Shqyptarët kă zânë e i nget,
E s' po i lên, jo, me gjelisun,
N' bjeshkë e n' vrrí aj tue u vardisun.
Mori e mjera Shqyptari,
Si t' shkoi mori gjithmonë n' zi.
Si të shkoi moti tue kjá!
Vjetë per vjetë ti n' gjak tuq u lá,
Vjetë per vjetë e muej per muej,
Herë n' gjak t' and, herë n' gjak të huej,
Pa t' u nërrue kurrkund neshtrasha!
Qe, ky Pasha, Dervish Pasha,
T' rrebtë nji ushtrí në kamë kă çue
E n' per tý do me u pershkue,
Per me u ndeshë me Haradak...
Per me t' lá edhe 't' herë me gjak.
Po a njímend thue, se Dervishi
Kat ushtrí nen armë e grishi
Per me ardhë me t' dalë zot tý,
Edhè helerat me t' shperthye,
Qi dermishë t' kan kâmbë e duer,
E t' majn rob tash s' di se kùr?
Jo, mo' e shkretë! Dervishi s' lot
Per me ardhë me t' dalë tý zot
E per tý me Shkjá me u vrá:
Se aj zanát lirin s' e ká,
Se prej si, kahdo kă rá,
Kush s' ká kndue, veç se ká kjá.
Por aj vjen perse Stamolla
S' do qi t' hijë n' Shkoder Nikolla,
Pse do velë, po, edhè mbas sotit
Me t' majtë rob ajo si motit,

E, tue t' nðryðhun per nen thêmer,
Me t' ngulë shishin mâ ktheliët n' zëmer,
Eðhè gjakun me t' a pí,
Me t' a shkimë jeten unjí,
E me t' lânë m' u kalbë mbi ðhé...
Po ti ðjelmt, Shqypni, kû i ké?
Kû i ké ðjelmt, qi sot per tý
M' armë me u çue eðhe me msý,
Me msý m' armë, po, t' prûjtë anmikun
E, pa ðhimë, m' parzme çelikun
Me ja rrasë, e Knjaz Nikollës
Me i ðiltue eðhe Stamollës,
Se Shqyptari â i zoti i vetit,
Se s' i shtrohet Shkjaut as Mbretit?...
Ah, po! ðjelmt, qi ti ké rritun,
Ata mohit tý t' kan rá,
Eðhè veðit i a kan njitun:
Njâni *Turk* e tjetri *Shkjá;*
Dikush *Grek*, ðikush *Zejbek;*
E kurðo qi u ká qillue
Kta per tý, jo, s' kan qinðrue,
Por per Mbret e per Turkí,
Por per Serb e per Greqi;
Aj, t' a máj Turkun n' Shqypní,
Ky, t' a bâj venðin Serbí,
Tjetri, Grekun t' a bi n' shpí;
Eðhè shitë tý t' kan per pare,
T' kan rá mohit per timare,
Per qyfileqe e per beglleqe,
Si t' kish' kênë ti nji grue hore
E jo nânë e zojë kunore,
Zoja e Gjergjit Kastriota.

Qi sá t' enðen stinë e mota
Me e nðerue ká rrokull bota.
E pranðej tash gjatë e okolla
T' bijn Dervisha e t' bijn Nikolla,
E t' a lájn trupin në gjak,
E t' a zânë shpirtin tý njak,
Si mo' Zot má keq per tý,
Se ç' ké pritë me pá me sý,
Se ç' ké pritë me sý me pá,
Me t'poshtnue tý Turk e Shkjá.
Porsi t'ish' nânë e pa ðjalë!
Ktû, Shqyptarë nðigjonie 'i fjalë:
A me hjekë soð mni e resë,
Zêmer t' keqe e ç' ðo ngatrresë,
Eðhè t' fortë m' e liðhë nji besë,
T' fortë m' e liðhë nji besë të Zotit,
Si Shqyptarët qi e liðhshin motit
Se nuk shiteni nðer t' huej,
Se qinðroni p'r Atðhé t' uej:
A se, nðryshe Shqyptarija
Ká me hupë, e Perenðija,
Po, t' a ðini, ká me u vrá,
Tuj u Ishue t' gjithve nên Shkjá:
Persè ðita ká me arðhë
Dikû e zezë e ðikû e barðhë
N' t' cillen Shkjau Turkut i bjen:
Eðhè Shkjau Turkun e then
E e ngarmon aj jashta Europet,
Me gjak t' onë, qi rrin e ngopet,
Tash pêsqinð e ðisa vjet:
Prá, at ðitë Shkjau, po bâni e u gjet
T' ðám n' mjet veðit, jue Shqyptarve,

E pá zéll per giûhë të t' Parvet,
Pá ðashtni per Atðhé t' uej,
Per ket besë, aj ðo t' u shuej,
Porsi shuehet krypa n' ujë;
Persè â trim e ðhimë nuk ká,
Per kêðo qi nuk âsht Shkjá,
Jo qi i ká per t' mârrë ðo uhá...
E mos pritni se vjen Mbreti,
Se vjen Krajli a vjen Dauleti,
Me ju pshtue prej thojve t' ti;
Pse, si thomë na ktû n' Shqypni:
Shka t' a hajë ujku nji herë,
S' e zên gjarpni kurrnjiherë.
S' jânë, jo, t' huejt qi e pshtojn Shqypnin,
Qi ja bijn venðit lirin:
Jânë Shqyptarët, e kurrkush tjeter;
Manie n' menð, pse âsht fjalë e vjeter;
E un pranðej po e vê ktû m' leter,
Qi, po kje se hupë Shqypnija
Per faj t' uej, kur t' rriten fmija
E t' uejt nipa: n' kje se gjallë
U a lên Shkjau nðonjâ per mâll:
E ket fjalë m' „Lahutë t' Malcis"
T' a kênðojn, në frymë t' iðhnis
T' u a mallkojn shpirtin per s' ðekuni
E t' u namin rroc e koc;
Persè âsht ðam, po, pasha Zotin!
N' zi Shqypnija m' e shkue motin
E me fshâ ajo n' robni,
Tue pasë ðjelmt, qi per trimni
I permenðen n' fiset t' tâna,
Ke bje ðielli e ke merr hâna.

Hej, moj Zânë! si t' duket ty?
A thue shoi un kurr me sy,
Se Shqyptarët do t' bijn n' një fjalë,
Zot Atdheut kta për t' i dalë?
Se mas flamurit kuq e zi,
Gegë e Toskë, fushë e Malci,
Kan me dalë ndo'i herë n' ushtri,
Me derdhë gjakun per Shqypni?
Po, pse jo? Me kohë e pûnë,
Kû me endire e kû me dhûnë,
Gjâ pa u bâ nuk jet n' kët shekull:
Kshtû qi 'i herë çka dukej mrekull.
Dân mandej si t' ishte lojë.
Jo, po; dita do t' agojë,
N' t' cilleni tok fisi i Shqyptarit
Kâ me u mledhë, edhe barbarit,
Qi dêr m' shpirt e ka poshtnue,
Me armë n' dorë kâ me i dishmue,
Se aj per t' gjallë s' i shtrohet kuej,
Se rob s' rri nên thêmer t' huej.
Por don kohë, moj zêmer valë,
Qi Shqypnija m' vedi t' dalë:
Pse vjen moti per kadalë,
Per një ditë bîjn kpurdhat n' shí:
Por nuk mkâmet, jo, 'i Shqypni...
Pra, kto fjalë, tash, ktû t' i tâjm,
E prap kângës fillen t' i a zâjm;
Pse po ndiej ke atje kah Shkodra
Fort po rreh trompeta e lodra,
Fort po ushton qaj Rozafati,
Dervish Pasha ke s' i a ngiati,
Edhè n' Shkoder i a ka befun

Me pësdhetë taborre t' njelun:
T' tanë Harapë e Anadollakë:
Per me e ndezë Cetinen flakë:
M' e ndezë flakë, edhë m' e katlë,
Knjaz Nikollen me e zânë gjallë:
Edhe lidhë n' Stamollë m' e çue,
M' e lânë mshilun në katue,
Kû rrin kali tue hingllue.
Heshtu, Zânë, mos qesh me mue;
Se merzitshim kam qillue!
Paj per t' gjallë s' lidhet Nikolla:
Se aj po i-kësht' do djelm sokola,
Qi per Fé e liri t' i' Parit,
Qi per nderë të Gospodarit,
Nderyshe s' bin, jo, n' fushë t' mejdanit,
Nderyshe s' rrâjn m' askjer t' Sulltanit,
Veç si krushku, qi shkon n' dersem:
T' tâna plumet presin m' parsem.
Pse edhe atâ e kan kanë,
Besë me Turk kurr mos me vû,
Mos me vû kurr besë as fé:
Me të por me u vrá, me u pré,
Po duel aj ndo 'i herë m' at dhé.
Jo qi vetë Knjazi i Cetinës
Po ishte trim, po, zogu i Shkinës,
E nuk lidhet per s' të gjallit,
Per me u mshilë te grazhdi i kalit.
Shka t' i bâjm: anmik na e kemi;
Por të drejten do t' ja themi...
Prandej vetë kishe me thânë,
Se edhë teper ka per t' kânë.
Per Dervishin, n' mujtët me dalë

Dër n' Cetinë, aj rrugës pa u ndalë:
Perse âsht mal Cetina e shkretë:
Duhet pûnë me u njitë perpjetë...
Jo, po; duhet, besa, pûnë,
Per me i hi Cetinës perdhûnë,
Pse, qe, Knjazi sa ká ndie,
Se Dervishi erdh n' Shqypní,
Fjalë ka que Malit të Zi,
N' luftë me dalun plak e i ri,
N' luftë me dalun burrë e grue:
Burrat mirë nën armë shtrenguc,
Grát me kmesa e me supata,
Me kosh m' shpinë çikat e ngrata,
Per me i bartun bukë ushtris,
Per me i dalun zot lirís
Kundra anmikut të lirís.
E pse rreth t' lânë Karadaku
Âsht nji giûhe, i fejë e i gjaku,
E nuk do veç Qeverin
Sa per t' ngopë me ár Parin;
Por dô Atdhén e do lirín,
Do me shkue per ditë má para,
Per kah dieja e pûnet e mara.
Burrë e grue në kâmë lânë que,
Edhe pritat i kan zânë,
Ashtú Knjazi si u ka thânë:
Kan zânë pritat âné e m' âné
Burra, djelm, e grá, e vasha.
Qe, edhe dyndë âsht Dervish Pasha
Me pësdhetë taborre t' veta
Edhë mërr rrugen perpjeta,
Tue rrahë lodra edhe trompeta.

Dá ushtrín e ká n' trí çeta:
Njánen Ishon kah Podgorica,
Tjetren derdhë aj kah Kernica.
Mëer të ireten per mas vetit
Giatë liqënit m' lundra t' Mretit:
E si atà shkuhmat e detit,
Qi, tue vlue e tue shkumue,
Tue gjimue e tue ushtue,
Vin, plandosen per aní,
Ifierë per báll e herë per brí.
Tash tue e hjedhun, thue, nder rë,
Tash pingul neper kurrnë
Shul n' teposhtë tue e karranë,
Thue n' avis duen m' e perpí:
Shkretë aj turrin per Mal t' Zí,
M' Veleçik e del m' Rumi.
Âsht ndezë zhari mal e vrrí.
Kerset topí, rreh havaní:
Kà mârrë çjámë të tânë Ballkani.
Ah! kadalë, bre Knjaz Nikolla:
Se ky â Mbreti e hjo â Stamolla,
Se me top e me *nizâmë*
T' djegin dhén, po, per nën kâmë.
A me Turk deshte me u pré?
Qe, tash Turkun teh e ké:
Del, deh! rrugen me ja pré..
Por nuk dìe si ké m' u dá,
N' paç vû sý me të me u vrá;
Perse âsht trim, po, asknjeri i ti,
Si mâ i miri nder Krajlaí,
Kur t' ketë krena qi me prí,
Të ketë bukë, barot të zí.

A nuk shef ? a ké verbue ?
Dervish Pasha ç' t' ká rrethue ?
Si n' menjêne t' ká shterngue :
Gjallë prej ðore s' ké me i pshtue,
Pse edhe m' tý fort âsht îdhnue.
Se âsht îdhnue Pasha i Stamollës,
Kish' me thânë se Knjaz Nikollës
S' po ja haka kurrkonð palla ;
Pse, qe, atje, n' ðo karpa t' gjalla,
Rreth e çark aj permbi Rjekë,
T' lânë ushtrin e ká perpjekë,
Kû ðhanë besen per me ðekë,
Per me ðekë e per me u shue
E Cetinen mos me e lshue,
Per pá u bâ gjaku ðêr n' gjûe.
Kan lidhë besen, po, n' mjet vetit,
Me bâ pushkë me asknjer të Mretit,
Edhe t' Paret mos me i koritun,
Oî, pa u lodhë e pa u topitun,
Kurdoherë me Turk jânë pré,
Per liri, po, edhe per fé.
Mandej ðâ i ká çeta-çeta,
Rjekës tue i lshue malit perpjeta,
Kû s' ké veç curra e kaçuba :
Per kaçuba ka ðy cuba,
Per gjith curra ka ðy burra,
Ka ðy burra malazez,
Njeshun vezmet mirë per brez,
Njitë taganat në sylah,
Idhtë *novicat* pshtetë per krah,
Sýnin xhixhë e vetllat shlîungë,
Neje-neje kryet si bûngë,

Qi, 'lqind herë me i rá supatë,
Nuk i a hjekë, jo, i ashkel s' thatë:
Por t' tânë mend e të tânë dije,
Per me u pré me Turk Azije...
Dervish Pashés, mandej, çon fjalë:
Bprau! kuer t' duejsh, mundesh me dalë.
N' daç per mik, n' daç per armik,
Se mâ gati, se kam lé,
S' e njof vedin në ket dhé:
Bukë e mish, barot të zí,
Si zanát qi âsht n' Mal të Zi.
Shkon Dervishi tuj u shtý
Tuj u shtý e tue rrenye.
Ka mârrë Zetë e Podgoricë,
Ka mârrë Viri edhe Hernicë,
Edhe mârrë e ka Vranínen,
Oso Kuka kû ka metë:
Mandej kâmen aj ka theksí,
Per me dalun neper Rjekë
E me e' kapun te Cetina,
Kû kisht' çerdhen gjeraçina:
Kû kisht' trollin Knjaz Nikolla:
Edhe trollin rreth e okolla
Me ta shêmë, me ja dermue:
Ndandë pash n' dhé me ja gropue.
Por se shka kúr erdh me dalë
Neper Rjekë me kapun maí',
Madhi Zot, ry t' kjoshim faléi
Se ç' ká shkretë atý potera,
Se ç' âsht ndezun lufta at hera,
Se shum gjaku edhe ká shkue,
Shum *nizami* ká sharrue!

Kan metë gjindja pa u rmue,
Me i ngrânë shpézi e Karadakut.
Qi edhe Ishojshin fort m' erë t' gjakut...
Msýni Turku me luqi;
Priti Shkjau me trimëni,
E ka' u ndeshen me furi:
Si t' u ndeshshin flakë e agzoi:
Lum e lum per t' Madhin Zot!
T' i a dha vigma e t' i a dha ushtima,
T' i a dha krizma e bumullima;
T' nisi topi me gjimue,
T' filloi pushka atý me vlue,
T' u perlá Turku me Shkjá
Njâni m' tjetrin t' u ndersý,
Shon me shoq t' u kapethye.
Njâni msýj e tjetri shtýj:
Si dy dema bâll per bâll
Qi atje n' dierr a n' ndonji zâll.
Kûr bâja gjedhet mriz prej s' t' zetit,
Kapethye brynash n' mjet vetit,
Kukzue shpinet, bâ kulár,
Satangue bishtin strunullár,
Dyndem pluhni rê n' ajri,
Rrin t' u vrá me t' madhe mni,
Dér t' i dajë ndonji barí.
Dý herë Turku u kap nê maje,
Dý herë Shkjau e Ishoi nder zaje,
Tue shtrue shpatin me Harapé.
Por, kûr s' tretit muer me u kapé
E me dalë prap m' maje t' malit,
Kû n' Mal t' Zí kje pika e djalit,
I Ishoi m' tokë ai herë *shejshánat*,

Eðhe u çue e zuer tagânal,
E si bisha tue lurue,
Fulikare m' Turk u lshue.
E t' i a nisen me i krekcue
Kê me krye, po, e kê me kokë,
Tue i lshue shyt ðekun per tokë.
Atý Turkun e lshoi zêmra,
Eðhe venð s' i zû mâ thêmra;
Por u ðroðh e solli shpinen,
E n' teposhte e muer rrpinen.
T' i u lshue Shkjau mrapa per gjurmë,
E me vigme e t' maðhe zhurmë,
Vrap per vrap e turr tue e nðjekë,
Kê tue therë, kê tue lânê ðekë,
E ðermoi ðér poshtë në Rjekë,
Kû prap zhgjetë i vêhet m' shpinë,
Eðhe e ðbon e e qet n' Vranine.
Kur me sý ká pá Dervishi,
Se Nikolla ushtrin i a prishi,
Fort nji herë aj na âsht iðhnue,
Ka shkrepë kâmët porsi i terbue;
Iðhtë *javerin* ká qortue;
Por, manðej, zgieðh nji *allaj* t' ri,
Nðer mâ t' mirët qi i kisht' n' ushtri,
E ja qet Shkjaut mrapa shpinës,
M' i a pré rrugen e Cetinës.
Veç Nikolla, i biri i Shkinës,
Po kisht' kênë nji biramel,
Qi mâ n' Shkjá shoqi s' i ðei:
Pranðe' e pá me kohë rrezikun,
Eðhe u ðroðh e u vû në t' hikun;
Mori malin thik perpjeta,

Taj u zhdukë me çeta t'veta.
U zhduk Kajazi, e Dervish Pasha.
Idhlë ngerthye ato vetlla t' trasha,
Mori mugen per Cetinë.
Vall, a hîn Pasha n' Cetinë?..
Nuk e diej a hîn n' Cetinë;
Por n' Cetinë e diej se s' rrin:
Dîç po vlon atje n' Berlin . . .

BKSH

KANGË E SHTATË

KUVENDI I BERLINIT.

Deh! oj Zânë, ty i' kjosha true!
A thue din ti me m' kallxue,
Se ç'ká ndêjë tue bumbullue
Andej larg kah Rumelija,
Ka' ajo Plevna e Bulgarija?
A kjenë topa a veç kjenë gjâmë,
Qi u drîdh toka ashtû nën kâmë?
Beas, jo, pra nuk kjenë gjâmë
Qi u drîdh toka ashtu nën kâmë;
Por kjenë topat e Rusis,
Kjenë havanat e Turkis
Qi bumbluen fushës s' Rumelis,
Nátë e ditë tue rrahë pá dá,
Rumelin i' lânë n' gjak tue e lá
Kah na u prê Turku me Shkjá,
Me Miskov Turku ka' u pré.
Rrëmej ginku shkulm mbi dhé:
Si mjerë zémra e atyne nânave,
Qi i pa'n djelmt atyne ânave,
Perse kryet nën grykë i' havanave,
Kur të rrahin kta batare,
S' i bân nierit, jo nji pare.
Bre má zi 'dhe pat per i' ndollë,
Pse tue u rrasë kje Shkjau n' Stamollë,
Me zhbi Mbretin m' post të vet;
Veç se u rân Krajlat nëermjet,
Edhe pushka tashti prân.

Soð t' shtatit Krajlat e Sulltani
N' at Berlin na jânë bashkue,
Na kan nisë me e bisedue
Se si pûnen me e vendue,
Per me vû paq edhe besë,
Per me shue luftë e ngatresë,
Zëner t' kege, mni e resë,
Tue ngulë gûr, tue ngulë kafi,
Per gjith vend, per gjith mbretni,
Giarë Balkanit m' Dét të Zi.
Por tue kënë se besë e sé
Nuk po kisht', jo, soð mbi dhé,
E se i forti, n' armë merthye,
Aj po kisht' gjithmonë arsye,
Un tue e pasë jam ktû do frigë
Se na bën ndo'i pûnë e ligë
Per Shqypni e per Shqyptarë:
Të kta s' kan miq as kumarë,
Oi me e folë per ta nji fjalë,
Qi me hî atý zot me u dalë.
Pse, edhe qe, qaj Knjaz Nikoila,
Lshue dollamen pola-pola,
E me 3 strugë të gjânë dý pllâmë,
Me 'i kosh rrethe neper kâme,
Shkye shallvarësh mbi kupë të giûnit
Me ju dhimët gurit e drunit:
Aj po u del Krajlave para,
E me fjalë e dokrra t' mara
Po ja nisë atý me kjá,
Se aj tokë buke nuk po kâ,
Bjeshkë e vrri se ati i jânë thâ:
I jânë thâ e i jânë shkrumue,

Të tânë shkam e rrasë e lmue,
Pa nji kalizë, pa nji shkop drûje,
Sa qi poplli, rreshkun ûje,
Âsht ka' i del prej Cernagore,
Po s'i u lshue nji tokë gratçore,
Si, bjen fjala, toka arbnore.
Toka arbnore, tokë me nâm
(Blê me pash e shitë me pllâmë,
Pashi argjanð, pllâma flori,)
N' ðaç per bjeshkë e n' ðaç per vrri,
N' ðaç per ðhên e n' ðaç per ðhi,
Si per bukë, si per tagji
Si per pûnë, si per tregti.
Eðhe Krajlat po e nðigioja,
Po e nðigiojn—as s' po e qortojn;
Veç se bashkë me Mbret t' Stambollës,
Po na i napín ðorë Nikollës,
Me mârrë Plavë, me mârrë Gucí,
Me mârrë Shkoðren me Malcí,
Dér kû ðán venði me Dri:
Si atê Zoti m' a marroftë,
Mbret, a Krajl, a kushðo kjoftë,
Qi vû ðorë m' leter má i pari
Venðit t' vet me ðalë Shqyptari,
Ase rob me nðêjë nen Shkjá,
Pagë e t' ðheta atij tue i lá!
Se, per Zotin—kjoftë levðue!—
Per pa u bâ gjaku ðer m' giû,
Kurr Shqypnín s' kem' per t' a lshue.
Se kur t' mêrret, vall, Shqypnija,
Flakë ðo t' nðezet rrokullija,
E ðo t' binðen fiset t' tâna

Kah ðjen ðielli e kah mërr hâna.
Gjaku i jonë, po, ká me vlue,
Nama e jonë, po, ká me ushtue,
Ka me i shkue m' vesh Perendis,
Edhe i Lumi, n' frymë t' idhnís,
M' vend Europen ká me e vrá:
Të tânë n' gjak ká per t' a lá.
Kúr ka ndíe qaj Knjaz Nikolla,
Se atí Europa edhe Stambolla
Dorë i dhânkan mbí Shqypní,
Me dalë cubi njí zotní:
Vû kapicen m' njânín sý,
Se ç' â hjedhë e ç' ká todrue.
Se 'dhe kanglës ç' i a ká ljlue,
Porsi krushku tue vallzue!
Lum e lum, po, i biri i Shkinës,
Se nder ksolla të Cetinës,
N' ato kohë qi kan me ardhë,
Ká me ngránë aj bukë të bardhë,
Ká me zí aj mish taroçit,
Ká me pi, po vënë prej poçit.
N' të ðý faqet me i plasë gjaku,
Kaçadrë me i ndéjë mustaku.
Në Cetinë mandej ká dalë,
Pál Milanit ká çue ljalë:
More Pál, more ti ðjalë,
Njí sahat mos t' bâjsh me u ndalë,
Por flutro si gjeraçina,
Edhe peja ke Cetina;
Pse due t' ap un tý njí ushtrí:
Pésë taborre ðjelm të rí,
T' tânë Sokola lé n' Mal t' Zí,

Per, me i qitë un n' at Shqypní:
N' Hot e n' Gruđë, n' Plavë e n' Gusí
E ato vendë me m' i shtrue,
So ato Krajlet m' i dhanë mue,
Me shkelë m' to gjith si të due.
E mandej, si per nji javë
T' m' i keshë shtrue Gucl e Plavë,
M' beh t' m' i bijsh Lekve t' Malcís,
Si njaj ujku prej pusis,
E me shpatë e me konop
Të m' i bâjsh mue Lekët per shkop,
Edhè vendin, gjânë e gjatë,
T' m' a pushtojsh dêr m' Prrue të Thât.
Pse, si shtrue t' a kem' Malcin,
T' kem' mârrë Plaven e Gucin,
Ai herë na po t' rrasna n' Shkodet,
Tue luejtë valle e tue kcye lodër,
Si ata mâzat neper lâmë,
Pa na hî kundë herrë në kâmë.
Pâl Milani thotë nji fjalë:
Njeloaj pûnë â vshtirë me i dalë;
Se p'r' i javë s' shtrohet Malcija,
Se as me pushkë s' mërret Shqypnija.
Vénu shêj, po, fjalve t' mija,
E mos nguc grênzat me krandë,
Perse ngucë të zezen t' andë,
Pse edhe jashtë n' ket pûnë kê marrë:
Per pâ t' pasë kush gjak as varrë,
Nuk thotë Zoti, as s' e ep kanûni
Në vendë t' huej me hî perdhûni.
Jo, po, m' thuej në zjarm me rrânë,
Me i rá detit ânë e m' ânë,

Se n' fjalë t' ende atje do t' vete;
Por n' Shqypni, besa, s' mund t' vete.
Qeshi Knjazi vesh e m' vesh,
Se ti s' kënke-o burrë prej nesh:
Kënke burrë veç me ngrânë pshesh,
Q' se i a nisë me m' predikue,
Thue se i grue vetë kam qilue
Qi me u trëmë prej fjalve t' vete,
Por çka m' flet, per vende t' hueja.
Jo, po, mirë do t' ishi' per ty
Kamelaf me vû ti n' krye,
Me lshue mjekren dêr nen gji,
E me dalë Pop ti n' Malci:
Per n' mos daç ti a' shpi me shkue
Me njitë furken porsi grue,
E aty n' derë, ndejë mbi ndoj kroqe,
Me tjerrë m' bosht me t' ande shoqe,
Tuj u zé me të n' shullë:
Se per luftë s' u dashke gjâ.
Sa per luftë âshti Mark Milani
Burrë si motit, trim si luani,
Qi eddhë ushtris ka per t' m' i pri,
Per me shtrue Plavë e Guci,
Per me shkelë Lekë e Malci.
Edhe Shkoders mrendë me i hî;
Me i hî mrenda me bajrak:
Me bâ Shkodren Karadak.
Kshtû tha Knjazi e lshoi kushtrimin,
Per me mledhë n' ushtri burrnimin.
Pingroi Zâna neper molla:
Hajde! hajde! or, Knjaz Nikolla,
Se pak giatë jé cbtý me fjalë:

Se pak giatë jé shtỹ me tjalë:
Se vjen moti per kaðalë:
Se s' ðin nieri kû munð t' ðalë,
Po kje 'imenð se Ishon aj vrapin
Mâ të maðh se t' a két hapin:
Si, me giasë, ti ðon m' e Ishue,
Q' se nðer menð tỹ t' âsht ngujue
Në Gucí nji ushtrí me e çue,
Shqyptarín nji herë pa e pvetë:
A thue e Ishon Gucín e shkretë,
A thue e Ishon Malcín e ngratë,
Per pa i shprazë ðỹ pushkë m' të thatë.
Me Shqyptarë, more Nikollë,
Munðet nieri ngusht me nðollë,
Po s' u shkoi aj mrenðë per mik;
Se ata lé kishin çelik,
E vû sỹ kishin me ðekë,
M' erz a m' tokë me pasë me i prekë,
S' ka shka bân nðer ta i huej'!
Se ata gjallë s'i shtrohen kuej,
N' ðashtë t'jét Rnjaz, a n'ðashtë t'jét Mbret;
Se atà Mbret po ishin n' ðhé t' vet:
Fort gabon kush i gerget!

KANGË E TETËT

ALI PASHA I GUCÍS

Drita duel, dielli s' ká lé,
Ali Pasha, 'i trim rrlé,
Heret sod na kënka çue,
Kënka veshë, kënka shtenguc,
Paska mathë çizmet dër n' gjû,
Edhè u ulka në katuc,
Kû nisë gjokun me shiluc,
I vën frênin prej florinit,
I vën shalen lelatinit,
I a shterngon me tre kollana:
Hidhet gjoku porsi Zâna,
Porsi Zâna n' mal t' Tomorrit:
Edh' e zier te dera e oborrit,
Nânes s' vet sj kû po i thrret,
Kû po i thrret e kshtû po i flet:
«Po ndigjo, mori ti loke,
Bânmu nderë mique edhè shok'e,
Bânmu nderë, kush të jetë per nderë,
Mos lên t' vobeg me t' kjá n' derë,
Mos lên t' vobeg n' derë me t' kjá,
Por t' m'i dalsh moter e vllá,
Por t' m'i dalsh ti nânë e tatë,
Si të Parët na lanë zanát;
Se kan bijtë do pûnë të reja
E do t' dal un dër kah Peja,
Dér kah Peja, dér kah Reka,
Per me u pjekë te Haxhi Zeka;

E nuk dieʃ kur ká me m' rá,
Me u kthye dalë, me fý me u pá,
Persë shtegu orok nuk ká».
Nuses s' vet, mandë' i ká thânë:
«Nji amanet jam tue t' a lânë:
Kritma djalin djalë bujár.
T' më dalë burrë e burrë shqyptár,
T' m' bâhet trim e kuvendtár,
Me qindrue per kanû t' vet,
Me luftue per Atme e Mbret:
T' dieʃ me pri e me ndigiue,
Armët e besen mos me i ſshue,
Kûdo pûna me i qillue.
Por në kje se Mali i Zi
Erdh e rá kurr në Guci,
Dér sá t' jét djali kerthi,
Pásh njat Zot, qi të ká falë,
M'a ndigio të, grue, nji ſalë:
Bâne zêuren gúr e krep,
Premta djalit kryet në djep:
Mos m' i a ksho Knjazit n' dorë gjallë:
S' due t' a lá n' Shqypni un prallë,
Se nji i biri i Ali Begut,
Se nji i nipi i Skanderbegut
Knjaz Nikollës i ká sherbye
Se ká vû kapicë mbi krye,
Se ká ndéjë per t' gjallë nen Shkjá,
Pagë e t' dheta atij tue i lá,
Mâ mirë n' vorr m' u kjá per mâll,
Se nën Shkjá me ndéjë per t' gjallë!»
Kshtû tha Alija e i hypi kalit,
Edhè u nis terthores s' malit,

Porsi breshni me duhi,
Tue mendue, duhan tue pi.
Ç' do t' mendojë, vall, Ali Pasha,
Qi i ká vrá ato vetíla t' trasha,
Qi i ká vrá ata sý si zhgjeta,
Thue se n' mni i ká ardhun jeta ?
Se shka endë kjo mendja e nirit,
S' din kush gjá, posë njatij t' Mirit
Qi nuk flén as kurr nuk kotet,
Qi ká n' dorë stinët edhë motet,
E qi rrezja e sýut ka' i priret
T' zëmers s' nierit kthellon gjiret,
E i a shef të tána endiret,
I a shýyton t' gjitha dishiret,
Qi atý mrendë rrin t' u përzi
Dikú bardh e dikú zí:
Ai, po, dín shk' âsht tue mendue
Ali Pasha rrugës tue shkue.
Un veç diej t' u tham nji fjalë,
Se, tue shkue ashtú m' kál e m' shalë,
Tue rá dromit me t' mdhej hapa,
Shum do rugë ká lânë permbrapa:
Shkote gjoku porsi rë:
Edh' âsht kapun te nji rrë,
Kú nji lis i bukur ishte,
Lisi ishte e hije kishte,
Edhë kishte 'i gurrë per brí,
Gurrë të gjallë, të kjarët flori,
Kú edhe gjokun ka ndalue
E i ká zbritë per me pushue
Nen at hije e te njaj krue.
Tue pushue per nen at hije,

Si luâ, qi prej shkretije
Zën m' ndo' i moje, lputë e lmekun,
Pá dobi mbasi t' ketë ndjekun
T' letë anmikun, qi i grabiti
Klysht e njomë e mnis i rrshiti,
Me sý r' vrântë kundron Alija
Se sá bukur Shqyptarija
Rreth e çark i shtrohet para
Me liqëj, me lume e ara,
E me male të madhnueshme,
E me pyje të blerueshme;
Edhè sýt i mushen n' váj,
Kah mendon se fati i sajë
Nder duer t' hueja gjithmonë ngeli,
Se má i *keqi* p'rherë e shkeli
E s' e la me çue kurr krye,
S' e la dritë me pá me sý.
E ashtú ndëjë trimi nen hije,
N' menò tuj endun pûnë Shqypnije,
Kur qe shet logut tue ardhë
Nji si Hije veshë në t' bardhë,
Si nji vashë qi fat vë s'parit,
Shtemgue ijet me 'i shogë arit,
Edhë zhdredhun flokët giatë shtatit
Si ato mezet krés s' njaj shpatit
Kur bân dielli per me lé
Neper brymë të nadjes s' ré.
Ardhun shtatit si breshâna,
Si ajo vera e si ajo Zâna,
Bile shpatit tue flakue,
Dér qi vjen e zën mbi krue,
Vjen e zën fill nder ylbera

Qi nðermjet t' stomeve t' blera
E per rreth t' argjantë t'currilit
I trajtote rrezja e ðiellit.
U tranð gjoku kur e pá,
(Thonë se kali praskë [1] nuk ká.)
Curroi veshët e ngrefi kryet
E harû, pá i a ðá sýt:
Turfulloi nja ðý a trí herë,
Tuj u zmbrapë ruðines s' blerë,
Kah kisht' nðêjë Alija pshtetë.
Ali Pasha e pá eðhè vetë,
E m' njâ'n krah si kisht' zatetë,
I ðha shtatit e u ðrejtue
Eðhè nðêj aj tue kunðrue
Palè a isht' nieri asè hyjní.
E tue kqyrë ashtû n' habí,
Qatje vonë po nisë me i thânë:
«Pásh Njatê qi të ká ðhânë,
A jé nieri a se jé Zânë?
A lutë Pashkë a lutë Bajram?»
«Se shka jam e shka nuk jam,
Se a lus Pashkë a lus Bajram,
Se a bâj hije a jo n' ket jetë,
Ktû s' âsht ngaeja me pëvetë:»
Po i thotë Hija atëherë Alis.
«Se ngusht janë pûnët e Shqypnis,
Se mrenðë besa âsht krejt harrue,
Se lugat m' tê Knjazi âsht çue,
Âsht çue Knjazi m' tê lugat:
Ká qitë sogjet shpat e m' shpat:

---

1) perde.

Don me ðalë ðér n' Rozafat.
N' ai Berlin u ðá pleqnija,
Në ðorë t' Shkjaut me rá Shqypnija.»
« Mo, pásh Zotin! Shka po flet?
Zën Alija e po gerthet.
Po a s' ká Zot a s' ká kunð Mbret,
Qi nji Knjaz i Malit t' Zi
Munð po e bâka aj sod pleqni
Me i pushtue kto Malet t' ona,
Kû, se rrmen Drini e Valbona,
S' lá rá mrendë parmendši e huej,
Pagë e t' ðheta s' jânë lá kuej?»
« Jo, po, prá, i pergjegji Hija:
Nën kâmë t' Shkjaut ðo t' vuej Shqypnija.
Edhè Knjazit pagë e t' ðheta
Do t' i lajë per sá t' rrjedhë jeta;
Persè sod gjindja shqyptarë,
Rrëjtë me pare e me timare,
Besë e fis kta kan mohuemun,
Krejt Atdhén kta e kan hârruemun,
Edhè armët i perðerojn:
Kur mos t' vrasin shoqisho'in:
Jo per t' sjellë lirin Shqypnis,
Jo per t' marë e t' mirë t' njerzis,
Por per t' zgiedhë se kë nder t' huej
Zot Shqypnija do t' a quej.
Marre e turp per fis t' Shqyptarve
Me shnderuem namin e t' Parve.
Edhè rob ðeshtas me ngelun
Nën kâmë t' hueja nðryðhë e shkelun,
Si moskush m' fyrë t' rrokallis!
Se un jam Ora e Shqyptaris,

Se un Shqyptarët-o ðo t' i nâmi,
T' mos u zhbihet arve grâmi,
T' mos u ðahet ðhênve ðâmi,
T' mos u lindet ðjalë në voter,
T' mos u rritet vilá as moter,
Por le t' shuehen nën zgieðhë t' huej,
Porsi shuehet krypa n' ujë.»
«T' lshosha bjeshkët, o mori Zânë,
Merr Aiija, atëherë, me i thânë,
T' lshosha bjeshkët e t' lshosha malet,
Mos na nâm, he shto' Zo' vallet!
Se né nâma na ká rá,
Se né besa na ká vrá,
Q' se ká mrrijtë fisi i Shqyptarit
Me u ðriðhë para *Gospodarit*,
Shqyptari me u ðriðhë n' sý t' Knjazit,
Qi as sá luga m' fyt t' nji mazit
S' çon kandár aj nðer mbretni...
Jo, por, n' kje se n' Shqyptarí
Kë gjetë hije me pushue,
Kë gjetë gurra me u freskue,
E ruðina me loðrue,
Me loðrue e me vallzue
Krah e m' krah me t' Bukrat tjera
Kur lulzon e butë Prendvera,
Pâsh njat sý, qi e paske hýll,
Qi m' a çilë e qi m' a myllë
Si ajo hâna neper pyllë,
Deh! m' kallxo n' ket hije shpati
Si t' a pshtoj Shqypnín, i ngrati;
Se t' bâj bén mbi gúr të vorrit,
M' Bigë të Shalës e m' shkam t' Tomorrit,

Qi per të nuk m' dhimet djalë,
Qi per të jeten e falë. »
Kur ká ndie Ora e Shqypnís
Se shka i tha Pasha i Gucis,
Fort me vedi ajo á gëzue,
Edhè *Pashës* kshtú i ká ligjrue:
«M' kámë, prá, Ali per n' kjosh kund gjallë,
Nuk âsht ngaeja sod me u tallë:
Knjazi topin âsht ka' e kallë.
Dil e piqu m' Haxhi Zeken;
Grish Kosoven, bashkò Reken:
Lsho kushtrimin n' Toskë e n' Gegë;
Mblìdhniu tok si kohrrat n' shegë:
Forca tok—s' bâhet rrcok
Edhè, lidhè me besë shqyptare,
Bini Shkjaut ju fulikare:
Un me jue kam me qillue:
Shkján nëní kámë kam me u a shtrue.
Por, pse ti m' a bâne at bé,
Se nep jeten per Atdhé,
Qe un po t' ap nji forcë të rë
Vendit lisat ti me i shkulun,
M' ty tagani mos me u nguiun,
Plumja e pushkës ty mos me t' vrá,
Gjylja e topit mos me t' rá. »
Edhe kshtú tue ligjirue,
Ali Pashës ajo âsht afrue:
Ká qitë doren mrendë në gji,
Ká xjerrë jashtë do rozmari:
I a ká dhânë t' i mârre erë;
Mandej thânë i ká Alís;
« Hajt, Ali, ti me u sprovue

Palè a e shkulë lisin me rrêma,
Palè a e shkulë e prap e ngulë. »
Edhè trimi i âsht shterngue,
Me dý duert lisin ká kapë,
Dý-trí herë aj e ká trandun,
Me gjith rrâjë edh' e ká shkulun;
Por, kur prap ká bâ m' e ngulun,
As njí giû n' dhé s' mund e shtini.
Fort ká qeshë e Bukra e dheut,
Kur ká pá se aj Ali Pasha,
S' muejtka n' vend lisin m' e ngulun,
Edhè s' dytit rozmarin
I a ká dhânë t' í marrë erë.
Kur âsht çue s' dytit Alija,
Me dý duert lisin ká kapë,
E si t' ishte î hû prej gardhit,
Shul perpjetë aj e ká ngrijtun
E dër m' degë në dhé e ká ngulun.
Mandej sjellë âsht me soditun,
Se ç' po i thotë Ora e Shqypnís:
Por me sý t' Miren s' e pá:
Isht' bâ voes e rá nder lule.
M' kâmë Alija habitë ngeli,
Tue kundrue rreth kah zabeli,
Deri nalt kû niste bora,
Per me pá se ç' u bâ Ora,
Kur nisë gjoku me hingllue,
Nisë me thunder me troklluc,
Thue se n' mend po do m' i a qitun,
Se s' isht' ngaeja atý me pritun.
Âsht kujtue, medjé, Alija,
Per shka thânë i lështe Hija,

Se n' rrezik gjindej Shqypnia,
Edhé gjoku m' shpinë ká kcye.
Gjoku turrin ká shperthye :
Kush dý herë s' i pá me sý.

BKSH

KANGË E NDANDËT

LIDHJA E PRIZRENDIT

Shkrepi dielli buzës s' Cukalit,
Eja e t' kndojm, oj Zâna e malit,
Eja e t' kndojm më Lahutë t' Malcis,
Si atà Krenëti e Shqyptarës
Në Prizrend ne janë bashkue
Per me folë, me biseduc,
Shqyptarin se si m' e pshtue
Prej çapojve t' Malit t' Zi,
Qi ká dyndun top e ushtrí,
Me hí n' Plavë, me hí n' Guci,
Me marrë Shkodren me Malci,
Dér kû dân vendi me Drí;
Pse, po thonë, Mbreti i Stambollës
Dorë i dhânka Knjaz Nikollës
Me ndezë zjarm aj m' votra t' ona,
Me ngá qét aj n' ara t' ona,
Me bâ drû n' zabele t' ona,
E me grá e me vasha t' ona
Me luejtë Shkjau harushë nder né,
Thue se s' ká Shqyptarë mbi dhé.
Por po kisht', besa, Shqyptarë,
Kisht' Shqyptarë zémer bujarë...
Burra t' urtë, trima luftarë,
Qi s' po u tutshin kta me dekë
M' erz a m' tokë me pasë me i prekë.
Persè, qe, qaj Ali Pasha
Fort ká vrâ ato vetlla t' trasha,

Ká vrá vetllat edh' á idhnue,
Burri i botës kur ká ndigiue,
Se n' Berlin âsht bá pleqnija
Nen kâmë t' Shkjaut me vue Shqypnija:
Edhé n' Pejë trimi ká dalë,
T' tanë Shqypnís ká çue nji fjalë,
Qi shk' á Krye, shk' á Bajraktár,
Shk' á Vojvodë e shpí e parë
Fill me dalun në Prizrend,
Per me ngrelë atý kuvend,
E, si motit, per Atdhé
Me lidhë besë, me lidhun lé:
Besë e lé me lidhë shqyptare,
Se pá dalë Shqypnija fare,
Sa qi n' fushë as në zabel
Mos të lehë má qën në stel,
Mos t' këndojë as pulë as gjel,
Vendin t' huejve mos m' u a ishue,
Shkjaut per t' gjallë mos me ju shtrue,
Mos me vû *kapicë* mbí krye:
Mbretit fjalen me ja thye.
Edhé n' lajm qi çpon Alija,
Trup në kamë çohet Shqypnija,
Shk' á Gegni e shk' á Toskni:
Çohen Krenë e Bajraktarë,
Agallarë e Pashallarë,
Me Vojvodë e me Begllerë,
Trima n' zá, burra me nderë,
Larg t' permendun per urtí,
Larg të lypun per pleqní:
E kush tok e kush pá shok:
Si atá hyjt qi shkrepin n' qiell:

Në Prizrenð na shkuekan fill,
Prizrenjanët kû mirë po i presin,
Bukë e zêmer kû po u qesin,
Si zanát qi e ká Shqypnija.
Kur t' u shkojë miku të shpija.
E si tok na janë bashkue,
Trimat m' kamë atëherë janë çue
E kan ðalë në log t' kuvendit,
M' ato mojet e Prizrendit,
Kû kan ndêjun rendë mbas rendit,
Me Ali Pashen n' krye të vendit.
Vali, ç' piskati n' hije t' blinit,
N' ato mrize t' Ljubotinit,
Qi ushtoi vigma asht û zallis ?
Ora e bardhë e Shqyptaris
Paska kênë n' nji gurrë t' u lá,
Edhë e Mira paska pá,
Se atjê poshtë-o në Prizrendë
Kenkan mbledhë Shqyptarët në kuvendë;
Paska pá ajo e kêntka gzue,
M' mâje t' bjeshkës paska flutrue,
Edhë n' giûhë t' âmbel t' Shqyptarit
Thirrë i paska Zânes s' Sharit,
Sa qi ushtue ká hapesira:
A po ndien, moj t' rafë e mira!
Moj shtat-mituna në mjaltë?
Peja 'i herë m' ket bjeshkë të naltë,
Peja 'i herë, per n' ðaç me pá,
Shka s' kë pá as n' Turk as n' Shkjá.
Zâna mirë atë e ká ndie;
Fluturim âsht ishue n' ajrí,
I a ká behë m' bjeshkë t' Ljubotinit,

Sa rre' i herë qepalli i synit,
Kû atŷ para i ka ðalë Ora,
Edhè kapun ðora-ðora,
Tue kuvendë motra me moter,
Na kan zânun vendë m' nji koder.
Vendë m' at koder, si kan zânë,
Ká qitë Ora edhè i ká thânë:
Se un, qi ðijtë e kam mâ s' miri,
Se ŷ p'herë t' a ka ðashtë hiri
Me t' kuvendun ljalë burrnije,
Me t' permendun punë trimnije
E me njoftë burrat e ðheut,
Qi per f'é e liri t' Atðheut,
Vringllojn shpatat si vetima,
Trandin boten si bumlima,
Bâjn anmikun copa e grima:
Deshta t' thrras, moj vetull-njalë,
Mbi ket bjeshkë nji herë me m' ðalë,
Per me t' thânë se edhè n' ðitë t' sotit
Po kisht' burra porsi motit,
Mos me u trêmë në llakë t' barotit,
Mos me u tulë n' vringllim t' çelikut,
Ballë per ballë m' i u turrë anmikut.
A i shef, poshtë, atje n' Prizrendë,
Njatà burra mbledhë n' kuvendë?
A thue i shef e a thue po i njef? »
Un po i shof por nuk po i njof
Nuk po i njof, jo, se kush janë,
Po i pergjegjë e bardha Zânë,
Veç, mbas glaset, kish' me thânë,
Se ata Akejt na kênkan njallun
Qi t' largtë Trojen paten kallun:

Pse edh' aj trimi n' krye të vendit,
Qi po dán né log t' kuvendit
Porsi t' isht' nji rod drangonit,
Fort m' i giaka Agamemnonit;
Si p'r at tjetrin, pak pertej,
Me atà dy mustakë të mdhej,
Krah e m' krah qi i paska lshue,
E qi foika si tu ulrue,
Kish' me thânë se âsht Diomedi.
Fort ká qeshë Ora me vedi,
Fort ká qeshë e kshtû i ká thânë:
Se atà Akej, besa, nuk janë,
S' janë Akej as s' janë Dardâj,
As vigaj, as katalâj;
Por jânë Krenët e Shqyptaris,
Krenët e Gegvet e t' Tosknis,
Qi kan dalun në ket dhé
Me lidhë besë, me lidhun fé,
Edhé m' armë kta me u shterngue,
Europës fjalen m' i a poshtue,
Qi me Mbret paska pleqnue
Me i dhânë dorë Malit të Zi
T' a coptojë t' mjeren Shqypni.
Sá p'r at trimin n' krye të vendit,
Qi po t' dán në log t' kuvendit
Porsi t' isht' nji rod drangonit
E qi i giaka Agamemnonit,
Aj nuk âsht, mori lum Vasha,
Tjeterkush veç se Ali Pasha,
Qi per t' drejta t' Shqyptaris
Vetë i a nep zjarmin shtëpis,
E s' i dhimen nanë as djalë:

Per to jeten vetë e falë.
E njaj tjetri, mâ pertej,
Me ato dy mustakë të mdhej
Me i prekë m' shoq qi ka bri vedi,
Aj nuk âsht, jo, Dijomedi,
Por âsht Bajraktari i Shkrelit:
Si njaj pyrgu m' ballë t' kështjelit,
Qi s' e trandë as topi as shpata,
E i thonë ëmnit Marash Vata.
Jo qi ká atŷ burra tjerë,
Bajraktarë, Krenë e Beglerë,
Qi per fjalë e per urtí,
Per trimní, per bujarí
Nuk i a lshojn vendin kurrkuej
As n' Shqypní, as nder të huej.
A e she' 'i herë njat burrë zeshkan,
Me koliçikë e me fistan,
Qi m' a ka sŷnin si zgjeta,
Qi m' i bâjn t' gjith t'u ngiatjeta,
E qi folka ashrû pa u zé,
Herë tue mâtë, mandej tue pré:
Qi prandej njat fjalë qi e flet,
Mbreti as Krajli nuk i a shklet:
Pse edhè dera e tij bujare
Larg permendë âsht n' tokë shqyptare
Per kah pupla e per kah dija,
Pá të cillat s' rron Shqypnija?
Aj âsht trimi Frasher Begu,
Qi gjithkund, kû e qiti shtegu,
I la nâm aj Toskënis
Faqe t' bardhë i la Shqypnis.
Mandej vjen nji Qetali,

Prenk Bibë Doda, djalë zotní:
Per kah mosha, mjaft i ri,
Por i vjeter per plegní,
Kur të dojë me folë urtí:
Aj âsht, Zânë, njaj Kapitani,
Kapitani prej Mirditet,
Per të cillin larg perflitet,
Larg perflitet, larg kallzohet,
Zi edhè bardh per të shartohet.
Atëherë vjen në rend Toptani,
Qi edhe ktij larg i vojt zâni,
Per shka mirë e zi qi bâni:
Persè i forti, si e din vetë,
Mirë e zi punon n' ket jetë,
Kur t' i mârrë mendja perpjetë.
Per bri tij vjen prap Zogolli,
Gjetë Gegë Shllaku edhe Begolli;
Vjen Çun Mula e vjen Mar Lula,
Njani Hot e tjetri Shalë,
T' fortë per pushkë e t' urtë per fjalë;
Si aj Dodë Prêçi prej Kastratit,
Me at Vrijonin e Beratit,
Edhè trimi n' zâ Deralla,
Qi po i kishin fjalet e rralla,
Por s' po çajshin shum kopalla
Kû, po, isht' puna me qindrue,
Me qindrue p'r Atdhe t' bekue.
Por pertej, m' at tjetren ânë,
Aj âsht, Zânë, nji burrë shkodrânë:
Âsht Shan Deda i Dedë Jakupit,
Qi, si Ltinit, si Hallupit
Rrumullak fjalen u a flet;

Pse âsht dorë pushke gjet me gjet
E s' merr vesht per Krajl as Mbret.
Se ti, besa, mirë po thue,
Mori Zâna me ligjrue,
Se edhè n' sý jam tue e dalllisun,
Qi kûdo pûna me e qitun,
Per pá e shkrepë ky s' kisht' me u prîsun.
Veç un deshta kû t' a dic,
Se kush âsht njaj kime-zi.
N' dý kubure e n' nji harbí,
Qi e ká vû ksulon m' njâ'n sý
E i ká lshue tirqit nôn i.
Sikur lshue s' i ká kurrnjëri?
Aj âsht, Zânë, Abdullah Drêni:
Njaj, pa t' cillin s' hecë kuvendi
E i a dro t' keqen Prizrendi.
Dro Prizrendi e dro Gjakova
Rreth e çark i a dro Kosova;
Pse fjalë peng aj kurr s' ká lânun;
Pse per nik e besë të dhânun
Vetë i a nep zjarmin shtëpis:
Shî me Mbret pushken e nisë,
E as s' i lên marre Shqypnís.
Dersá m' bjeshkë të Ljubotinit
Per nen hâje t' mrazit të blinit
Po ligjeojshin Zâna e Ora,
Krye më krye e dora-dora,
Atje poshtë në Prizërendë
Abdull Frasheri, 'i Toskë me mendë,
Kshtu ká nisë të çilë kuvendë:
Enë breshtet t' Kapitolit
Dalë nuj kisht' e murrië ulkoja,

Per me i dhanun sisë Romólit,
Mbasi shâmë kje per dhé Troja:
E atjè larg, po, kah Urali,
Nper atò breshta të larta,
Siellej Shkjau, si shkerbé mali,
Tue kerkue per molla t' tharta,
Kur m' kto vise të Ballkanit
Të Parët t' onë, Pelazgt e moll
Gjân e gjallë kullotshin planit,
Qét i ngitshin m' fushé të Zotit.
Kishin frone e ligjë të mara,
E giatë shtegut t' gjytetnimit
Ishin shtý atà larg perpara
Q' me prendverë të ruzullimit.
Prej kah lill zên rriba e Verit
E m' Vezuv t' veshun n' gjineshtra:
Prej Kaukazit m' Shkam t' Doverit,
Kû rri Albjona e pjekë gjenjeshtra,
Fis mâ t' vjeter kundë nuk ká
Se âsht ky fisi n' zâ i Shqyptarit,
Në mes t' t' clilit punët e mâdhá
Per Europë zûnë t' enden s' parit.
Po, m' kto male e karpa t' ona
S' parit Zeusi njerzt i rysi,
E me augure te Dodona
Egersin aj u a permysi;
Ktû edhè s' parit Orë e Zâna
Nisen valle me vallzue,
E nper vrrîje e fusha t' gjâna
Zû Pegazi me loðrue.
Këtu, Leka mati hapin
Me i dalë botes n' fund e n' krye,

Edhe n' Hind e çpori vrapin
Krulën n' dorë, vetimen n'sy:
Si edhè Pirri, qi, mbrelë pallen
E dalë detin si duhi,
Shi nen Romë e shtroi hamballen
Të tanë n' krena Romakësh t' ri.
Kûdo rrâni turr Shqyptari,
Mirë aj lidhë me besë e fé,
Atje lufta mori zhari,
Atje gjaku rrmej nper dhé;
E as s' u gjet kund mal a rrmore
Qi atij hovin me i a ndalun;
I rá zhyt aj valës mizore,
Me armë n' dorë nper flakë ká dalun.
Gai, Romakë, po, dilour motit
Kjenë pershkue nper tokë shqyptare,
Si edhè fiset e Ostrogotit
Me ata Sllavi, kta dalshin fare!
Por Shqyptari s' e perkuli
I gjallë qafen nen zgiedhë t' huej:
E lshoi token, në mal dueli,
Por të dheta s' i lau kuej.
Porsi njaj tallazi i detit,
Qi dyndë mal e bardh prej shkûme,
Dekë e mundërë tue lânë mbas vetit,
Vjen e thehet m' kep t' ndo i gûme:
Njekshtû forca e cilldo anmiku,
Qi deshi dam t' na i sjellë lirís,
Erdh e u thye m' parsme çeliku
T' bijve t' maleve t' Shqypnis.
Pat kujtue Sulltan Murati
Se Shqyptarët i ká lshue zêmra,

Se prandej po u rrin aj gati
E rob t' zânë po i shtron nën thëmra;
Edhë dyndë nji ushtri kreshnike,
Të tanë djelmt t' regjun nder gjaqe:
Bota marë eshtet prej frike;
Kjân Europa, lott per faqe.
Por n' ket punë u gjet gabue;
Skanderbegu 'i rrfé prej qiellit
Pallen zier atjè në Krue:
Se ç' vetue ká n' rreze t' diellit!
E si ulâ tue buluritun,
Shqyptaris i a lshon lmshtrimin,
Oi, shk' â burrë, në luftë me zbritun,
Turkut m' armë m' i a shtypë guximin.
Trup në kamë i a bân Shqypnija,
Mirë nder armë edhe shtrengohet,
E si breshni e si duhija
Fullkare mbi Turk lshohet.
N' at furr t' lyne trandet toka,
Tymi çohet dër mbi rë,
Bumbullojn male edhë boka,
Rrëmen gjaku shtojt kurrmë.
Shtri m' fushë t' Dibers Jeniçeri
E, si lcau nen thikë të kandarit,
T' u perpjekë per tokë i mjeri,
Kah e nderydhë m'fyt kâma e Shqyptarit,
Aj e shef, sado qi vonë,
Se me dhûnë Shqypnija s' shklitet,
E se rrëjn atà qi thonë,
Se p'r Atdhé Shqyptari s' vritet.—
Jo, prá, vritet, pasha Zotin!
Nisë Shan Deda, n' fjalë t' u zé,

Porsi vrâm âsht aj gjithmotin,
Kur kje puna per Atdhé.
Edhé Mbretit të Stambollit
Shqyptarët pushken i a kan vû,
Sa herë Turqit e Anadollit
Paten dashtë me u shkelë m' kanû.
Kû t' a hypë e mira e Atdheut
E t' a hjekë lirija e vendit,
Kush â nipash t' Skanderbeut,
I ç' do fés e i ç' do kuvendit,
Per t' a msŷ aj kâ anmikun,
Si petriti zogjt truncakë,
E kûdo t' vringlloja çelikun
Nuk lên token pa e pergjakë.
Mocë Shqyptarët me stalagfila,
Lirë gjithmonë kta e kan shkue jeten:
E se endeu nata e dita,
Se zên vjeta në rend vjeten,
Kta, posé Zotit t' naltë t' Empirit,
Qi ushqen lerijen e veshë lulen,
Kryet dër sod perpara nirit
Enë kurr nuk e perkulen.
M' kamë, atëhere, hurra të dheut.
Mbasi t' zott jemi me dekë
Per lirí e nderë t' Atdheut,
Prap zên Duli fjalët me i thekë:
Perse sod a kurr Shqyptari
Gjân e vehten do t' bâjë fli
Per Atdhé, qi ati i la i Pari,
E per nderë e per liri.
Sod t'shtatët Krajlat edhé Mbreti,
N' at Berlin n' kuvend bashkue,

E kan bá pleqnin n' mjet veti
Malcin Knjázit me i a lshue;
Me i a lshue Knjazit Malcin,
Me na bá né vllá me vllá,
Me na hupun Shqyptarin,
Me na lánun rob nën Shkjá.
Kush á nipash t' Kastrijotit,
Qi ká nderë e nuk bán kore:
Burrë, si burrat qi kjenë motit:
Aj sod armët të rrokë mizore
E të dalë né breg të Cemit,
Prej kah Shkjau rri e na kercnohet,
M' i a diftue botës e polesnit,
Se pá gjak Shqypnija s' shtrohet.
Ktû s' do t' shklasë, jo, kàma e huej;
Kush, posë nesh, s' zën që m' ket tokë;
Se na rob s' i shtrohna kuej,
Dér sa i' jemi gjallë me kokë.
Me eshtna t' onë, po, na Shqyptis
Nji murcjë kem' per t' i a vû,
Qi edhe topat e Rusis
S' kan per t' muitë, jo, m' e dermue.
Abdul Frasheri kshtû foli;
Kur Mar Lula, i pari i Shalës:
Nji sý zjarm, nji zog sokoli,
Burrë i zoti i pushkës e i fjalës:
I a pret fjalen n' log t' kuvendit:
Se ti, pasha at Sh' Marrabé!
Sá per t' dalun zot un vendit,
Me m' gortue nevojë nuk ké.
Pse, se á zánun kjo Shqypní,
Un kam ndéjë me pushkë per faqe,

E per venõ e per liri
Kam rá pré, kam bãmun gjaqe.
Kam shkue jeten si bishë malit,
Zõathë e zõeshë edhë pá ngrânë;
Por as Mbretit, por as Krajlit
Tungjatjeta s' i kam thânë.
Un kam rueitë giühen shqyptare;
Un kam mbajtë õoke e kanũ,
E as per pare e as per timare,
Gjak e t' Parë s' i kam mohue.
Prandej, Shkjau me pasë per t' msõ
E me dalë kndej kah Shqypnija,
(Si po thonë se xá vũ sõ)
Ká me u ndeshë, po, m' armë të mija,
M' armë të Lekve e t' Dukagjinit.
Qi, me nihmë tũ Perendís,
Kan m' i a thye plegnin Berlinit,
Kan m' i a pshtue lirin Shqypnís.
Por pse m' thue me u vrá me Shkjá;
Tue pasë mrendë na Anadollakun,
Qi kurr t' loqen s' m' a ká dá,
Qi kurr qafet s' m' a hoq lakun:
Qi edhë zêmren m' a ká thá
E m' ká mytë aj tatë e nânë,
E shnjerzue m' ká grue e moter,
E s' m' ká lânë me u rritë djalë n' voter?
M' ká korrë aren e punueme
M' ká mârrë token e trashgueme,
E tue m' bã kanũn paçaver,
M' ká mârrë qêt, po, per nên laver,
M' ka mârrë lopet me gjith viça,
M' ká mârrë delet me gji' ogiça,

M' ká mârrë dhén e m' ká mârrë dhíz,
M' ká thá vathë e m' ká thá mriz:
Edhè soð m' ká vû leçi,
Mos me folë n' giûhë t' i' Parve t' mí;
E m' a man giûnin mbí bark,
E m' a repë shpirtin me çark,
Si mo' Zot, má keq per mue,
Nðer thoj t' tij qi kam qillue?...
Po a pse Turqit e Anadollit
Duen të tallen këtij trollit,
Na m' i a vû pushken Nikollit?
Jo, per Zotin!—kjoftë bevdue!
Se un *Manov* nuk kam qillue,
Qi me dalë e me luitue,
Perse Krajlí a perse Mbreti
Duen të m'rrajn mue rob nën veti;
Un luftoi vec per liri,
Per esz t' êm e per Shqypni:
Se un t' huej'n zot s' e doue në shpí,
S' doue të njoí as Krajl as Mbret:
Mbret Shqyptari âshti n' vendë të vet.—
Të lumtë goja, bajraktár,
Ali Pasha, 'i trim dujár,
Mêrr e i thotë t' parit të Shalës,
Se ti lak s' i bâke fjalës.
Se li folke n' log t' kuvendit,
Si po e lypte e mira e vendit.
Per Shqyptarë, si jemi na,
Turk a Shkjá të dy janë nja;
Pse të dy, si Turk si Shkjá,
Né me sy s' duen me na pá,
Edhè jânë, per né të huejtë:

Gjinð, qi as veðit as tjerkujë
Nuk jânë të zott nji t' mirë m' u a sjellë,
As per ðije e menðe të kthellë,
As per punë, as per tregti,
As per t' marë në gjytetni.
Por, pse na të vogjel jemi,
Pse kenð tis as vllá nuk kemi,
Na soð Shkjaut s' munð t' i bâjm ballë,
Qi po ðo t' na perpijë gjallë;
Pranðej, thom, se e lypë e mara,
Qi eðhè soð na, si perpara,
Të rrijm njitë me Mbret t' Stambollit,
Per me i bâmun ballë Nikollit.
Dikur ðita ká me ague,
Qi eðhè Turku ðo t' mârrë m' thue:
E m' atëherë, shka â Toskë e Gegë,
T' miiðhen tok, si kokrrat n' shegë,
E t' i a napin Turkut t' shtŷmen:
Qi s' nðrron vesin, veç se qŷmen:
E t' a lshojn krye-pcingul,
T' i a thejn zverkun në Mosul.
Prá, ju burra, un kish' me thânë;
Ktû fjalë tjeter mos me zânë;
Veç me hi me shkrue nji leter,
Me shkrue 'i leter m' kanû t' vjeter
Per t' shtatët Krajlat mleðhë n'Berlin:
Qi, pa u shterrun Drî e Shkumin,
Eðhè Buená per pa u thá,
Na per t' gjallë nuk rrim nên Shkjá.—
Kshtû ká folë Pasha i Gucis.
Eðhè Krenët e Shqyptaris
Kan mârrë letren per m' e shkrue,

Fjalé per fjalë kshtû tue e peshue:
Ju qi jeni të shtatët Krajlat,
Edhè ti Mbreti i Stambollës,
Falmeshndet Krenët e Shqypnis.
Per njat gjyqi, qi e keni bâmun,
Qi nen Shkjá me vue Shqypnija,
Pa shikjoni, se, per Zotin,
Mund t' na bîjë ndo'i pûnë e keqe;
Pse na rob s' i bâhna kuej.
Pagë e t' dheta s' i lajm kuej.
Njiket tokë të Shqyptaris
Zoti vetë Aj na e ká falun
E as Taljanit mârrë s' i a kemi,
As rrëmye s' i a kom' Francezit.
As Inglizit, as Teutonit,
Se má Slavit jo se jo,
Qi veç dje ká rá n' Ballkan
E kush di se kû e kputë zverkun:
Si ajo vrula e kacalecit:
Sod këtû, neser s' diej kû.
Sá per Mbretin e Stambollit,
Qi po thotë, se Knjaz Nikollit
Do t' i falë Shkodrë e Malcí,
Mund t' i thoni, se Shqypnija
Nji shportë fiqsh nuk ká qitue,
Per m' u a dá miqve *peshqesh*;
Por âsht toka e t' Parvet t' onë,
Âsht Atdheu, po, i Skanderbegut,
Âsht Atdheu, po, i Mejs Golemit
E i atij Lekë Dukagjinit,
Edhè i Kukës edhè i Muzakut
Edhè i Strezës e i Aranitit

Qi e kan lá t' tanë me gjak t' Turkut.
Prandej s' ká as Krajl as Mbret,
Qi ket tokë e talë a e shet,
Dér sá t' két njí zog Shqyptari,
Qi t' bájë hije permbi dhé.
Kështú letren e kan shkrue,
Edhe mirë e kan palue,
Mandej shtek ata i kan dhánë
Per Berlin, kû kishin zánë
Mbreti e Krajlat, gjýgj me i dá
Shoklit t' ngratë, në gjak krejt lá...

BKSH

KANGË E DHETËT

MEHMET ALI PASHA

Po rreh teli i vilajetit:
Kush â Krye e Bajraktár,
Kush â beg e shpí e parë,
M' Kaçanik e ðel m' Qafë t' Dielit,
Hiq e eja në Gjakovë;
Pse ká arðhë nji Pashë i rí
E ká 'i fjalë të maðhe fort
Me u a thânë Krenve t' Shqypnís
Te konaku i Abðullah Drênit.
Shkuen tri ðit e shkuen tri net
Eðhè Krenët behen n' Gjakovë,
Njani beg e tjetri agë,
Kush Vojvoðë, kush Bajraktár.
U kan prí nja ðy zotní:
Ali Pasha e Haxhi Zeka,
Burra liðhë me besë shqyptare,
Si ðý plume n' «xheverðare»,
Fill te Pasha eðhè kan hi.
Atà mirë i ká pritë Pasha,
Pasha Mehmet Ali Pasha.
U ká qitë ðuhan e kafe,
I ká pveté per rob e shpí,
E per treg e per bulqí,
Per mehmurë e veqilaðe:
Se si shkohej n' ket ðhé jeta,
Se a po kisht' me se m' u rrnue.
Qatje vonë po zên e u thotë:

Baba Mbret u bân «selám»
Se aj jue u ká lule m' saksí,
Se aj jue u ká, po, hajmali,
Hajmalí bajtun nen sjetull:
U ruen porsi sỹ'n nên vetull.
Veç se erðhen mote t' vshtira
Si per Mbret ashtû per Krajla...
Elè mâ qaj Knjaz Nikolla
Nuk po i shef kunð mâje veðit,
Ke ká ngelë m' krepa t' Cetinës
Pip i lmuet, pa gjâ mbas shpirtit,
Me i u ðhimtë gurit e ðrunit.
Pranðej Krajlat jânë menðue,
Jânë menðue e e kan pleqnue,
Me i u lutë Mbretit t' Stambollés,
Qi t' i a lshojë kunð kah Shqypnija
Nðo'i grimë ðjerr, nðo'i pllamë tokë buke,
Sá me pasë kû me gjellisun;
Pse, vallahi! ngusht ká rá.
Eðhè Mbreti, i u rritët jeta!
E ká bâ me menð pleqni,
Me i a lshue Malit të Zi
Hot e Gruðë, Plavë e Gusí...
Pasha Zotin! ká gabue,
Zû Ali Pasha tue u iðhnue,
Se kjo pûnë qi s' bâhet kurr:
Se gjâ e shkretë s' ká metë Shqypnija,
Qi me u ðhânë *bakshish* nðer Krajla.
Shqypnín Mbreti s' e ká shtrue
Me armë n' ðorë, si viset tjera,
Tjerat vise të Balkanit:
Por ortak u bâ aj me né,

Tuj u lidhë me besë e té,
Se aj Shqypnin e njef Shqypni;
Se s' na lot kanû'n e t' Parve:
Se s' na prekë nder dokë t' ona,
E se na ati i shkojm n' ushtri,
Kurdo luftë t' i qesë anmiku.
Na edhè besen i a kem' majtun,
Kû ká thânë, na i kemi shkue:
Se n' Jemen na kem' luftue:
Me Junan na jemi pré;
Jemi grî me Armen e Shkjé,
Pa nji t' mirë, o Zot! per vedi:
Se ktû s' ké kurrgjâ per s' mari:
Vendi e gjindja lshue pa zot:
Hajni e cubi ndéjë mbi post:
I pafaji vjerrë m' konop:
Gjâja hupë nder thoj t' *murtatit:*
Erzi e burri per dý pare:
Kryet e burrit p'r'i cingare.
E sot dashtka baba Mbret
Me Shqypní me bâm aj nderë,
Thue 'i shportë fiqsh kjo ká qillue,
Ani kujë? Malit të Zi!...
A din shka, ti Pasha i Mbretit?
Ngarko rraqet per Stambollë
Se ky, po, âsht nji vend i eger
E po t' njitet kund ndo 'i ferrë...
Sa per caqe të Shqypnis,
Kto kaherë kan kênë vendue:
I ká ngulë shpata e Shqyptarit,
E njaj Knjazi i Malit t' Zi
S' ká me i shkulë, mor' pasha Zotia!

Me i u bá ðhami sa ðerrit.
Ç' ká qitë Pasha edhë i ká thânë:
Se ti kênke 'i Arnaut i çmenðun,
Dalun Dinët edhë Imanit:
Pse kshtû Turku, bre! nuk flet.
Ani kush «ortak» me Mbretin...
Do koçakë, ðo cuba malit,
Per t' u vjerrë të gjith m' konop.
Haps, bre! ðerrat ktû me i bá;
Pse, mos t' isht' Mbreti i Stambollës,
Dielli ðritë s' kishte me ìshue,
E as s' mërr frýmë kraji permbí dhé:
Jo mâ «ortak» Mbreti me u bâ
Me malolë cuba shqyptarë...
S' ká Shqyptarë as s' ká Shqypní:
Veç ká *Allah*, Mbret e Turkí!
Vrik ká hí çaushi i zaptive,
E i ká reshë burrat perpara,
Si bariu qi reshë bagtín,
Kur prej mbramjet ðredhë kah shpija,
Edhë n' burg, kû llôhet kali,
I ká nðrý Krenët e Shqypnís.
Pûnë e keqe, pasha buken:
S' âsht per burra hapsi as shkopi:
Per ta â shpata ase konopi.
Por se shka, se puna e keqe
Ajo vjen, po, tuj u shtue:
Nisë çurrel e bâhet prrue.
Pranðej Pasha ká gabue
Haps me i bâ Krenët e Shqypnís;
Persë toka nuk pat plasun
Qi me i qitë veðit mbi dhé

E kurrkush mos me u rá mbrapa,
Por kan gjindë e kan robní,
Por kan fis e kan vllazní,
E atà gjindt e aj fisi i tyne,
Thonë, s' i a barin t' keqen kuej.
Kshtû qi Mehmet Ali Pasha
Ká me rá, thom, nji dítë ngusht,
Ká me kapë aj kryet në grusht,
Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.
Pse t' bjerë ngusht nji Pashë i Mbretit,
Ká ndo 'i send e s' ká ndo 'i send;
Veç un ðrue p'r Abdullah Drênin,
Qi tue mbajtë asht gjarpnin n' gji,
Q' se i ká vojtë Pasha per mik,
Mbrendë t'u errë e mbrendë tue zbardhë,
Tuj u kndellë në bukë të tij,
Drekë e darkë ka nji ferlik,
Cile e zamer ka 'i «misnik»,
«Gjak e vjamë» dër m' kupë të giûnit
Bukë Shqyptarit mbas kanûnit:
Un po ðrue, se Abdullah Drênit,
Nper at mik qi man te shpija,
Mund t'na i bijë ndo'i punë e keqe;
Persë besë un s'mund t' a zâ,
Se nuk lot Shqypnija e Eper,
Se s' po lot Shqypnija e Eper,
Per me i pshtue atâ Krenët e vet;
Per me bâ qi aj Pasha i Mbretit
Fort të bindet prej vedvetit
Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.
Po, por shka, se Abdullah Drêni
Vshtirë se lên m'i a shkrrye kush mikun:

Â i Gjakovas, nuk bân marre,
Pse edhè e ká pushken zanât.
Prandej, thom, se nuk do t' ngiasë
E n' Gjakovë rrebtë do t' kersasë,
Pse halis i u dha kushtrimi
M' Kaçanik e del m' Qafë t' Diellit,
Ç' merr prej Sharit m' Buletin,
Me rrâ turr m' pazár t' Gjakovës
Tym per shpí ka 'i burrë me armë.
E t' ká rrâ Pójë e Kosovë,
E t' ká lshue Rekë e Rogovë,
Ká lshue Gásh, ká lshue Krasniqe,
Âsht dyndë Plava me Gusí
E t' kan dalë m' at fushë t' Gjakovës
Porsi miza per kercunë.
Ani shán s' largut anmika,
Se kurr bashkë s' bâhen Shqyptarët!
Preki 'i herë ti m' doke t' t' Parve,
Preki 'i herë ti m' erz të fisit,
Edhè tý kan me t' diftue,
Se si dijn kta me u bashkue,
Se si bijn kta m' shpinë t' anmikut,
Thue â ajo lava e Kaçanikut,
Kur në Shndrè t' a forojë zija.
Qe, edhè Pasha, Mehmet Pasha,
Pat mendue n' Stambollë me vedí,
Se Shqyptarët m' godi s' mundë t' bijn:
Por se tash, qi â aj vetë tue pá,
Se sa behi pika e djalit
M' ato rrankat e Gjakovës,
I a ká vû, po, gishtin krés,
E ká nisë aj me u pendue

Per shka bãni m' Krenë t' Shqypnís.
Vali, po i thotë Abdullah Drênit,
Shka ká rrã sod gjithky pieri?
A jânë krushq ardhun per nuse?
A jânë axhamît e Mbretit,
Qi po shkojn me u veshë nizamë?
T' u ngjalët jeta, po i thotë Duli,
As s' jânë krushq ardhun per nuse,
As s' jânë axhamît e Mbretit
Qi po shkojn me u veshë nizamë;
Por jânë djelmt e Shqypnís s' Eper,
Qi kan ardhë me folë me tý,
Per do Krenë qi t' kân pasë nisun
E qi kthye s' u kan le shpija.
Asht vrã Pasha kur ká ndie,
Se atij mendja s' i a pat prê
Qi n' Shqypni aq nieri pshtiellet,
Per t' rãm mbrapa pûnve t' veta.
Shka i tha, at herë, çaushit t' zaptive?
Shpejt me i lshue Krenêt e Shqypnís,
Persê . . . falë i paska Mbreti
Edhê Krenêt kan dalë prej burgut
E pa kypë m' Pashen me u pjekë,
Fill kan vojtë m' at tashë t' Gjakovës,
Kû kan mledhë halîn n' kuvend:
E kan nisë tê bisedojn:
Si t' i a bãjm e tek t' i a bãjm,
Se né Mbretî na ká shitun
Na ká shitun Malit t' Zi
Per nji rrotull gurabî.
E ky Pasha, Mehmet Pasha,
Ky edhê ardhka prej Stambollet,

Per me i dhânun Knjazit dorë
M' Hot e m' Grudë, m' Plavë e m' Gusi.
T' tânë halija thotë nji fjalë:
Se Shqypnin s' e lshojm per t' gjallë:
Se na desim t' gjith si jemi,
E n' dorë Knjazit nuk i vemi:
Se edhè Pashen e Stambollës
Këtû e duem, m' i a bâ na giysîin:
T' a mârrë vesht Krajl edhè Mbret,
Se Shqypnîn lush s' na e perket!
Haxhi Zeka at herë âsht çue,
Ká marrë fjalen t' kuvendojë:
Derë në zâ âsht shpija e Drenit,
Kû han bukë i verbtë e i shkeptë,
Edhè trim âsht Abdullah begu:
Mirë âsht lajmin, thom, m' i a çue,
A na ishon Pashen n' dorë gjallë,
A i a lypë Shqypnîs per mik
Burrë i urtë ky Haxhi Zeka,
Burrë i urtë e flet arsye,
Pse miku s' i pritet kuej,
N'dashtë Shqyptâr, n' dashtë nieri i huej.
Pa e bâ dert ke i zoti i shpis.
Ká shkue lajmi m' derë të begut
E i ká thânë Abdullah begut:
Ti qi jé Abdullah begu,
Falmeshndet po t' çon halija:
Njat murtat, qi ké te shpija,
A thue bân n' dorë me na lshue,
Persè e kem' nji gjygj me të.
Ká qitë begu edhè i ká thânë:
Se âsht murtat, se s' âsht murtat

Kû t' a ðiej ket pûnë i mjeri,
Pse, vallahi! pvetë s' e kam.
Ket zânât s' m' a ká lânë baba,
Me i pvetë miqt un se shka janë,
Se shka janë e shka nuk janë:
Se kan vin e se kan shkojn:
Shka punojn e sa rrogojn.
Veç, po, 'i punë baba m' ká msue;
Miqt per t' gjallë un mos me i lshue.
Po t' më lypë halija mue
Gjithkû e kam un gjân e babës,
Po i a lshoj me mal e vrrî,
Po i a lshoj t' eger e t' butë:
Po i lshoj token me gjith shpí,
Po i lshoj plemet me tagji,
Po i lshoj vathen me bagti,
Dhên e ðhî un po i a fali:
Erz e shpírt e mik s' i fali!
Âsht çue lajmi edhe ká shkue.
Begu n' kullë mirë âsht ngujue,
Me miq t' vet e pêsðhetë Fandë,
T' zott me brejtë hekur me ðhâmë:
Mjaft me thânë qaj Oshi i Nuros,
Qi po i kisht', po, nja tri zêmra,
E po e kisht' sŷnin rrfë:
Qi s' la Pashë me thye kanunin,
Qi s' la beg me fikë katunðin,
Nuk la agë me bâ plaçkë grunin.
Vall, ç' ká thânë hoxhë Korenica:
Pa nðigjò, ti Oshi i Nuros,
Qi jé Fandë e ha kuvenð,
Edhe ðin si hecë kanuni:

A m' i thue ati' Abdullah Drênit,
Le t' na lshojë Pashen e Mbretit,
Le t' na lshojë Mehmet murtatin:
Pse per mik hasmin e vendit
Nuk e zën kanuja e Maleve!
Oshi i Nuros m' at frangí:
Se, manàt, hoxhë efendí,
Mue ktú bega s' më ká prû,
Me prítë peng, me dá kanû.
Mbasi as doke s' po isht' n' Shqypní,
Me lypë mikun me pleqní,
Por me pushkë, barot të zí.
Veç se shka, si m' duket mue,
Per Shqyptarë kund gjasë nuk ká,
Mikun shoqit me i a ngá;
Pse falë nieri tatë e vllá,
Falë të shámë e falë të ráme,
Por jo mikun n' bukë e n' kripë:
S' e bân mikun mish per kurraba,
Si s' e bân as Dulo Drêni,
Qi bjen n' zjarm e qi bjen n' ujë,
Edhè mikun s' i a falë kuej,
Si tash «huta» të ôsiton.
Edhè «huta» bâni «bam».
Lum e lum per t' madhin Zot!
Kur ká krisë kjo «huta» e Oshit,
Se ç' ká ushtue Suka e Çabratit,
Se ç' âsht dridhë qaj Gramoteci,
Se edhè lufta ç' âsht ndezë zhari,
Me Shqyptár t' u vrá Shqyptari:
Shqyptarët, po, t' u vrá n' mjet veti,
Per nji Pashë qi çueka Mbreti.

Eh atë Zoti m' a marroftë!
Persè i huej, kushðo qi kjoftë.
Aj gjithmonë à augur i zí
Per të mjeren moj Shqypní,
Si njaj korbi qi nðiell zí.
A she' 'i herë, sa e zezë nji provë
Åsht t' u reshë soð mbi Gjakovë
Neper shkak t' nji nierit t' huej,
Qi veç ðam se 'i t' mirë s' suell kuej?
Keq nper të Shqyptarët ngatrrue,
M' shoqishojn kta m' armë kan lshue:
Aj, t' a vras Pashen e Mbretit;
Ky, t' a pshtoj Pashen e Mbretit.
Njani thotë: më ká rá mik;
Tjetri thotë: e kam anmik,
Eðhè thejn nper të rraðaket,
Si t' i'n poça a kunguj Vraket:
Si mo' Zot mà keq per né,
Qi n' venð t' liðhim besë e fé,
Me u vrá na me Turk e Shkjá,
Jetë e Atðhé qi na kan thá,
Çohna e vritna vllá me vllá!
Keq åsht mikun m' i a pré kuej,
Keq åsht lajmin m' i a ngá kuej:
S' bje n' faj lajmi, as giobë nuk lán;
Por mà keq åsht me vrá vllán.
Pranðej keq à e si à mà zí,
Kshtû Shqyptarët soð me u perzí
E me u grí kta nðermjet veti,
Per nji Pashë qi çueka Mbreti:
Per nji Pashë, p'r 'i nieri t' huej,
Qi veç ðam se 'i t' mirë s' suell kuej.

Pse eðhè, besa! åsht bå shum gjak:
Kan metë gjinðja nper sokak,
Nper sokak e mbi çarðak,
Mjaft me thânë, se aj Oshi i Nuros
Nper ato frangija t' kullës
Njiqinð vetë, po, me të njehun,
Me ðorë t' vet i bani t' ðekun,
Per t' pshtuem jeten nji «hallðupit»
Nðoshta nðoshta, roð magjupit!...
Plot tri ðit e rraish tri net
Krisi pushka nper gjytet,
Dér qi s' mbramit kulla u muer,
E u vrá Pasha, mshilë në kjuer.
Sá per Pashen, ðrejt po u tham,
Kurrnji grimë un ðert s' po kam;
S' po kam ðert, as s' m' vjen e vshtirë:
T' i'n kënë ðy, eðhè fort må mirë;
Veç un kjáj Abðullah Drënin,
Shaqir Currin, Ram Rrustemin,
Eðhè kjáj Oshin e Nuros,
Qi per mik e shkrîne veðin
Si zanát qi e ká Shqypnija.
At herë tok åsht mleðhë halija,
Eðhè fjalë Mbretit ká çue:
Pa nðigiò, ti lala Mbret,
Shka po t' thotë halija e Kosovës:
Se t' a çojsh nðo'i Pashë n' Shqypní,
Per t' i a ðreðhë lakun bâkeqit,
Per t' i a shtruem uðhen shtektarit,
E per t' çilë kishë e xhamí
Per «ðintár» e «kryqelí»,
Ani shka, munðesh m' e çue;

Pse enè ðoret s' i' kemi ðalun.
Por, sa per me ðá Shqypnin
E Nikollës m' i a çue « peshqesh ».
Pasha Zotin! lala Mbret,
Nuk ké pse çon Pashë n' ket ðhé,
Pse i' a vrasim, pa ðý fjalë,
Si i' kem' vrá Mehmet Alín.
Lajmi s' vritet, tholë kanuja:
Por na ký nuk kem' kû i' mârrim:
Do i' vrasim veçilat i' ue,
Po vûn ðorë kia me na shitë,
A « bakshish » me na ðhânë i' huejve.
Kúr ká vojtë fjala nðer Krajla,
Se shka bânë Shqyptarët n' Gjakovë,
Po ky kóm, kan thânë, vall ç' kënka?
Ç' kënka, vall, ky kóm Shqyptár,
Qi 'i grusht njerz, i' vobegë hue kënë,
(Farë as fis i' cillve s' u ðihet
E as êmnin na ndie s' u a kemi,)
Guzojn i' thejn fjalën e Krajlave
Ebhè atë i' Mbretit i' Stambollës?

KANGË E NJIMDHETËT

LUGATI

Knjaz Nikolla, 'i burrë me kokë,
Ká ndollë sandë ðisi n' qokë
E po i kandet me ligjrue,
Ndéjë te votra bashkë me grue,
Mbasi ðarka ká marue
E shkuen fmija n' shtrat me rá,
Kush tue cljzë e kush tue kjá.
Si, pra, bukë nji herë kë ngrânë,
Per urë voters pshtetë m' njá'n ânë,
Zhgjeshun brez' e ashtú në t' holla,
Kallë kamishin Knjaz Nikolla,
Edhè rrin aj m' njánen bri,
Tash ðuhan, tash vënë tue pí:
Poçin nget e ká n' frangi;
Tash tue ngrânë ðo kshtëlla t' zeta
Qi Milena me ðuer t' veta
I a qiron e i a vën para,
Si per grue qi e lypë e mara.
Atý, at herë, tue bisedue,
Po zën grues aj m' i u levdue:
Se kshtú Turkun un e theva:
Ktú i a bâna, atjè i a ktheva:
Se edhè Krajlat mue më ðuen:
Serbi e Greku mue më ðruen;
S' e mârr n' ðorë un per Bullgarin:
Do t' a mârr edhè Mostarin:
Do t' mârr Shkoðer e Prizrenð

Krajt do t' bâhem pernjimendë,
Edhë n' Shkoder do t' zâ vendë.
Tý do t' bâj un njî Mbretneshë:
Mâ dollamë nuk kë me veshë,
As s' do t' vëjsh mâ kacilitë,
Por krejt n' ari kë me shndritë,
E do t'vëjsh kunorë mbî krye,
Njî ditë udhë larg me ț' shkelaye;
Pse mâ trim se mue nuk kë,
Kahdo shkrepë dielli mbî dhé.
Qeshë Milena me 'I gîvsë gazît
Per këto makllâda t' Knjazît,
E as s' i bâhet, jo, me i ndie,
Persë i dâjn t' tâna klläpi,
Qi i flet Knjazi, vênë tue pî;
Prandej rrin ajo pa zâ,
Me gjylpyer çarap tuë bâ.
Veç mâ vonë nisë me kuvendë:
Qyqja nëerî, shka me kënë!
Me tâ Imin kam vû me râ,
Pse, me giasë dishka kan pâ
E kaq fort t' mjerët janë trishtue,
Sâ s' ndigicjn me fjetë pa mue.
Shka kan pâ, Knjazi po e pvetë,
Qi s' ndigicjn vetun me fjetë,
Mbasi na, edhë, kû po jena?
Nuk e dicj, pergjegjë Milena;
Veç, si Imija duen me thânë,
Sa kem' kënë na bukë tue ngränë
E nper kthina atâ tue luejtë
Paskan pâ nder shtâma t' uj't,
Strukë te stjolli, ndëjë kacuk.

Nji me *çallmë*, si me kênë turk,
Me *tesbih* e me *çibuk*,
Edhè krahve lshue nji qurk,
Qi, zbé n' fyrë e buzkerveshë,
Tue qitë flakë nper sý e veshë,
Rrite fmijve t' u ngerdheshë.
A mos t' jetë, qyqja! lugat?
Pse po flitet neper fshat,
Se nji turk *kamatavhi*,
I pabesë e faqezi,
Dikû atjè prej Samobcrrit,
Kênka çue lugat prej vorrit,
Hokubèt me u pá me sý.
Hik! mo', i thotë: a i ké menôt n'krye?...
Se lugat n' shekull nuk ká.
Kush e di se shka kan pá,
E u âsht bâ ferra «Ibrahim»:
A se, nôoshta, nôo' i kulim
Do t' jetë bâ nôer ta *surrat*
E u âsht shti fjerve lugat.
Kush ká dekë e hi né dhé,
Aj nuk kthen, jo, mâ nôer né.
Veç se jeni, po, ju grát,
Qi kto dokrra i qitni m' t' thát,
Kur te mliôhni ju te hini,
Edhè fjalë e halë mos t' gjini,
Per me folë per shoqe t' ueja.
S' ká lugat as shtrigë, lum grueja,
E un jam n' hall, po, me të gjallë,
Se per t' dekun po t' bâj pallë.
Si?... s' ká shtriga e s' ká lugelen?...
I a nisë grueja prap ne e veten.

Per lugeten nuk e dij,
Pse gjâ kurr s' kam pá me sŷ,
Veç nper gjind un shka kam ndie:
Por per shtriga s' ké shka m' thue,
Pse un i' a njof mâ se nji grue.
Qi ktû mbrendë, po, në Cetinë,
(Ndoshta, ndoshta ndo 'i kushrinë...)
Dalin naten porsi shkndija,
Edhè futen mbrendë nder shpija,
Prej pullazit nper oxhak,
E u a zânë gjindës frymen njak;
Qi, mandej, kta duen me thânë,
Se n' gjumë «ankthi» atà i ká zânë,
E s' âsht tjeter veç se shtrigat,
Qi u a lshojn të mjerve t' ligat,
Ke shkojn naten rreth e okolla.
Prralla! prralla! thotë Nikolla,
T' lana prralla - edhe kopalla;
Persè shtriga s' ká kurrkund,
As n' gjytet as në katund...
A din shka, ti moj burrneshë?
Zën mâ vonë Knjazi tue qeshë:
Mbasi shtriga ká, po thue,
A m' i lshon kto shtriga mue
E, perzèt! le t' m' perpijn gjallë...
Por m' i zgjdh me dhâmë e tmallë,
E jo rrole per dri hînit,
Qi s' mund t' brejn as gjeth purrînit...
Hajt, he i ngratë! Si të shkoi jeta
Me pallavra e fjalë të shkreta,
I pergjegjë Milena at herë.
Un jam n' hall per fmij të mjerë,

Qi i ká kapun sandë friga,
E ti m' qet dokrra per shtriga;
Jo kshtû i drue, jo kshtû s' i drue...
Çou me rá, pse vonë ká shkue;
Se edhë fmija janë tue m' pritë,
E un do t' gdhij neser me dritë,
Per me i bámun rangët e shpis:
Pse, po kje qi e zoja e shpis
Vetë s' u del punve perpara,
Atý s' reshet kurr e mara.
Kshtû i thotë grueja si n' merzi,
Mandej zjar' e mlon me bí;
Shputë e lamsh i qet në shportë,
E pa fjerrë fjalë fjera tortë,
Me nji zâ si n' gjysë t' marazit,
«Të mirë natë» ajo i thotë Knjazit
(Do giuhë t' cillit zjerrë kisht' pija,)
Edhë shkon me rá te fmija:
Me 'i tubë djelm e me 'i varg vasha,
Shtrí nen petka rresht si brásha.
Qeshë Nikolla nën mustak;
E per t' vûm punve kapak,
Mêrr e mûshë edhë nji gotë,
Edh' e shpikë e e bân zollotë.
Mandej poçin nôrýn n' frangj;
Nôën kamishin nen sergji,
Mbasi llullen shkundë i a ká,
Edhë shkon n' odë t' vet me rá.
E, si lodhë qi kishte kënë,
Kû me punë, kû me at pikë vënë,
Qi pat pi sande mâ teper,
Me 'i herë mendt ju bâne leper

Edhè fjet, e pa i a ngiatë,
Nisi t' madhe me gerhatë.
Kur, qe, atŷ t' u bâ mjesnatë,
Po i del gjumi Knjaz Nikollës,
Edhè shet aj n' mjedis t' odës
Nji si nieri ndéjë në kamë,
Me nji mjekerr gjatë nji pllamë,
Edhè barkun sa 'i fund sheke,
Pshtjellun shtatit n' pelhurë deke:
Qi, si surfilli fiyret zbé
E tue i ardhun era dhé,
Krite Knjazin tue e shikjue,
Me do sŷ qi me t' trishtue,
Si gastarja cangullue.
Neper fiyrë, mandè', e mbí duer,
Atŷ ktû edhè mbí pelhurë
Kisht' do njolle gjaku t' zi,
Qi per nanerë m' të kishte ngri
E me qelb bashkë ishte thá.
U trêm Knjazi kur e pá
E t' perqethtë shtatit i rá.
Flokët i u quene shilungë perpietë;
Nisi frŷma m' i u zaletë
E e mbaj djerza. Kishte metë
Tue kqyrë m' të, e as nuk isht' tue mujtë
Prej trishtimit m' vendë me lujtë,
Pse edhè m' «kryq» disi ishte kputë
Kaq per mndierë qi 'i herë kje tutë.
Por kamë-kamë, qe, nisë lugati
Me i u avitë Nikollës kah shtrati.
Knjaz Nikolla atŷ i mrin gati
E fill doren çon m' kubure.

Qi e kisht' vjerrë nen nji figure,
Edhè don aj zjarm me i dhânë.
Kur lugati nisë me i thânë:
Mos e vën doren m' ngaşkeqe!
Nuk t' kam ardhë me menđe t' keqe
As me t' çartë as me t' trazue:
Un kam ardhë ktû me t' kallxue
Disá punë, qi tash kan bijtë
E qi mirë per tý âsht me i điejtë,
Ashtû mue si m' đán nenshtrasha.
Un jam Mehmet Ali Pasha,
Qi m' pat nisë Mbreti n' Shqypní,
Per me i lshue Malit të Zi
Hot e Grudë, Plavë e Gusi
Si n' Berlin kje bá pleqní.
Por, kur mrrina në Gjakovë,
Atý e zezë mue m' giet nji provë;
Persè Krenët e Shqyptaris,
Me Ali Pashen e Gusis
Nji bé t' madhe po e ki'n bá
Plak e i ri në luftë me rrá;
Burrë e grue, po, n' luftë me u shue
E ato Male mos me i lshue.
Prandej vetë atý kur shkova,
T' u çue m' kâmë të tanë Kosova,
Peja e vogel 'dhe Rrogova,
Edhè mue m' rrethuen nji rendit
Shi në shpí t' Abdullah Drenit:
Kû mue t' mjerin më kan vrá,
Të tanë n' gjak mue më kan lá,
Si me sý qi jé tue e pá.
Prá, tash tjeter tý s' t' ká metë,

Veç kto Male me i mârrë vetë,
E me i mârrë me pushkë per faqe;
Pse, pa i bâ nja ðisá gjaqe,
Per pa i ðjegë ðisá bajraqe,
Tokë Shqypnijet n' ðorë nuk qet:
Soð Shqypnija âsht bâ «*Milet*».
Besa, at herë, po i thotë Nikolla,
Mbasi vetë s' mujtka Stambolla
Këto Male me m' i Ishue,
Puna gjatë, thom, ká me shkue:
Pse, si vetë ké mûjtë me pâ,
Qysh se n' gjak krejt kênke lá,
Me pushkë n' ðorë s' mêrret Shqypnija.
Vrâ në ftyrë Mehmet Alija
E prej pezmit tue qitë shkaðija,
Tue kercnue ðhâmët prej marazit,
E vertetë, po i thotë aj Knjazit,
Se, meðjë ká me t' u ðashtë
N' luftë me thye mâ se nji rrashtë
E me hjekë shum e shum zí,
Para se të hijsh n' Shqypní:
Pse, Shqyptarët, e ðiej eðhè vetë,
Se janë trima e per ket jetë
Atà rob s' i shtrohen kuej;
Por me pasë me i msŷ pa bujë
Eðhè n' moh naten me u rá,
Tash qi atà 'i herë janë shperðá,
Un kujtoj se me pak gjaqe
Puna tŷ të ðel per faqe,
Eðhè hin ngaðhnyes n'Shqypní.
Pranðej mliðhe shpejt nji ushtrí,
Eðhè Ishoe n' Plavë e n' Gusí,

Naten n' terr befas t' u rá.
E si n' gjak Plaven t' keshë lá
Edhè zhbl t' a leshë Gusin,
At herë mërr e mejj Malcin,
Me tagan, me ûnë në dorë,
Edhè shkimi atà Malcorë;
Pse, pa i shkimë atà Malcorë,
Shkodra tý s' të bjø në dorë.
E as s' kë ngae, jo, me u hulue,
Pse Shqyptarët kan nisë me u zgjue,
Kan nisë shqyp këtà me shkrue;
Kan nisë t' flasin per kombsí,
Per kombsí e per liri,
Per liri e autonomí;
Edhè giatë, thom, nuk do t' shkojë,
E Shqypnija do t' kerkojë
Me dalë m' vedi, si Serbija,
Si Greqija e Bulgarija:
Mbasi ká edhè ndonji Mbret
Qi Shqyptarët aj po i gerçet,
Kû me pare e kû me fjalë
Turkut dore atà me i dalë.
Prandë' at herë ti s' kë me mujtë
Gurt mbas d'shirit t' anò me i luejtë;
Pse do t' dalë kushdi se kush,
Qi e ká vû ka dit m' rabush
Shqyptarís me i dalun zot,
Edhè gurt aj tý t' i lot.
Por, po mujte nji herë sot
Këso Male me i pushtue,
(Qi tý dheshë të janë perore,)
Jo veç kto má s' t' dalin dore,

Por, me kohë e me ðreðhí,
Eðhè n' Shkoðer ké me hí.
Pse ðo t' ðiejsh ti, lum Nikolla,
Se e ká bà pleqní Stamboila,
Tý mà para, eðhè Serbis,
Si eðhè Krajlit të Greqis:
Grekut, Shkjaut, po, eðhè Bulgarve,
Me u a Ishue n' ðorë tokët e Shqypnís,
Se me u ðhânë lirin Shqyptarve.
Kshtû Nikollës i tha lugati!
Eðhè tjeter nuk i a ngiati;
Por u zhðuk aj neper kthinë,
Tue lânë mbrapa nji qelbsinë,
Qi ðér vonë u nðie n' Cetinë.
Knjaz Nikolla at herë u çue,
Shpejt u vesh eðhè u shterngue,
Eðhè ðuel naten per hânë,
Por me u pjekë m' at Mark Mila'n:
M' Mark Mila'n aj per me u pjekë,
Me të fjalët per me i perpjekë,
Se kur n' Plavë me qitë ushtrin,
Se kur n' gjak me lá Gusín,
Se kur flakë me nðezë Malcin,
E se si m' e hupë Shqypnín:
I huptë Zoti pernjimenð
Knjaz Nikollë eðhè gjithkenð
Qi menðon e sharton zí
Per të bukren ket Shqypní.

KANGË E DYMDHETËT

MARASH UCI

Te nji mriz, te nji lejthi
Kishin ndollun tre barí,
Dy me dhên e nji me dhi,
Njâni plak e dy të rí:
Marash Uci e t' bijt e Calit:
Dy djelm t' letë si shpezt e malit.
Marash Uci i Uc Mehmetit,
Ânë e m' ânë i kisht' rá detit
Kishte pá pronet e Mbretit
Çak prej Hotit tue zânë filli
Dér kû piqet buka m' dielli;
Pse, sa kje Marashi i rí,
I pat dalë Mbretit n' ushtrí
Me armë n' dorë, me zjarm në gjí,
Si qi doke âsht në Shqypní.
Burrë i fortë e trim si Zâna,
Armët i kjenë ktij baba e nâna:
Babë tagani e nânë breshâna,
Vllá e moter dý pistolet
Dý gjarpnusha prej Stambollet.
Ky kje lypun edhè gjetun,
Pat kênë thirrun edhè pvetun
E n' kushtrim e n' gjýgj t' bajrakut,
E nder pré mârrë Karadakut;
E kûdo qi i doli prîja
Atý i dajti edhè trimnija.
Por, si kripit i rá bora,

E ja kama e e ja atë dora,
Edhë i shkreti armët besnike:
Njato armë qi n' kohë jetike
Pa'n kënë nëora e Arbnis kreshnike:
E na doli bari malit,
I shnritjak me t' bijt e Calit.
Prore Mashi djelmve t' Holit
U kallzote punët e motit,
Punët e motit, punë trimnije:
Si Shqyptari mbas lirije
E mbas besës e s' bardhes Fé
Bâte deken si me lé;
E u permendte Orë e Zâna,
Edhe u thote shum punë t' mdhana,
Per lugat kur zëhet hâna,
E per luftë, qi me drangoja,
Bân kulshedra n' vise t' ona;
Edhe i njifte aj mâ s' mîrit
Sa drangoj jânë rodit t' n'erit
Mbi Rânë t' hjedhne e n' Orë t' Vezirit.
Prandë' e dojshin gjith barija
E ndigjojshin ḫalët e tija
Si lah pushka ashta ka' urtija.
Por shka, Zot, ka Mashi sot
Qi na â vrâ e nuk bân zâ?
A thue i rá bisha nder berre,
Ja se tokët i mbeten djerre,
Ja i punoi t' ngratit rreziku
Pa bukë n' shpí m' e gjetun miku?
Ulcu n' berre s' i ka rá,
Pse kurr Marashi s' u â dá:
Nuk kisht' mbetun ky pa e pá:

M' e pasë pá edhë e kisht' vrá.
As s' i mbet idij n' derë borxhlija:
Me 'iqind dhën qi ka te shpija
S' lën borxhli me i vojtun t' birit,
Edhe miqt i a pret má s' mirit;
Si edhe qét qi i ká si bajë
S' i a lânë djerr tolen kurrkuej.
Por as vetë shka ká s' e di,
Veç se u thotë shtrijakve t' ri:
« Pa ndigjoni, o djelmt e mí:
Dikû 'i punë sod m' ka qil'ue,
As nuk kam si rri pa shkue;
Nji herë pse me pasë per t' pshtue
Zogu dore, pasha mue!
Vonë e vonë ké per t' a zânë,
T'jalë i moçmi si e ká lânë.
Se sa rrij as vetë s' e dij
Se nji javë ase nji muej,
Zoti e di, nuk mund t' a quej.
Por n' kje thânë prej Perendije,
Mos me shkelë un má m' kto hije,
Mos me u zânë má punë trimnije
S' bardhes kohë qi ka prendue,
Ah ju, djelm, u kjosha true
Per Njatë qi vrân e kthill
Me m' a mbajtë ju sod nji kshill,
Amanet un jam t' u lânë
Me ruejtë gjân me kqyrun stá'n,
Armët e mbushne mos me i dhânë,
Me shokë t' uej kurr mos m' u zânë,
Mos m' u zânë as mos m' u ngá,
Pse n' ditë t' ngushtë kta u gjinden vllá

Si me pushkë, ashtu me uhá.
T' huj'n me fjalë mos t'a poshtnoni;
Buken para, por t' i a shtroni
N' Shqyptari si â kënë zakoni:
Me i besue nos i besoni!
Edhè n' menð kinje nji fjalë:
Zëmers s' frýt me i lánun ðalë;
Fjalët per pajë kurr mos me i ndalë
Ujit turbull mos me i rá,
Mos me ðalun n' vá t'pa vá;
Me i u ruejtun rrasës së lmueme,
Me i u rujtun shakës s' terbueme,
Me i u ruejtë, po, grues së lshueme;
Venðin t' uej m' e ðashtë perore,
Me ruejtë besë, mos me çartë nðore.»
Kshtu tha Mashi, e n' kamë u çue,
Vû xhurdin edhe u shtërngue,
Edhè i njiti armët mizore
Njato armë qi s' ðijshin nðore,
Pse n' ðorë t' Mashit guri Vlore
Nðezte flakë, po, flakë vetime,
Epte gjámë, nji gjámë bumbllime,
Porsi rrfeja kur shkrepë malit.
Lamtumirë! thotë ðjelmve t' Calit
Vêa breshânen mbi cep t' krahit,
E t'u ðergun hijes s' ahit,
Hijes s' ahit, bri njaj shpatit,
I a behë n' Stare n' kryet t' sahatit.
Po, Zot, Mashi ka' â tue shkue,
Qi nper shpat e neper prrue
Po vjen hapin tue shpejtue
Thue 'izet vjet s' i ka kalue?

N' Gjenoviq Marashi à nisë
Ke Çun Mula me konisë,
Ke Çun Mula shpi e treptë
Kû han bukë i verbët e i shkeptë;
N' at fis t' Hotit, shpi e parë,
Djalë mbas djalit bajraktár.
Prej mjesditet tue rá dielli,
N' Gjenoviq kapet aj fiili,
N' Gjenoviq te kulla Çunit,
N' at kullë t' bardhë mbi krye t' katundit.
«Mirë se t' gjâjé, or Çuni i Mulës!»
Po i thotë Mashi n' derë të kullës;
«Mirë se vjen, ti Marash Uci!»
I a kthen Çuni: «Po tý ç' t' nguci
Me Ishue gjân, me lânun stâ'n
Kshtû m' u djergë zhegut n' ket ânë?
A âsht gjâ t' keq? a veç po drue,
Pse n' armë sod po t' shoi shterngue?
S' a gjâ t'keq, jo, nder barí;
Por nuk dij si â per Malci...
Zoti mirë ka m' e punue,
N' kjoftë se besen s' kemi Ishue.
Kam kênë n'Shkoder mbramë kam ardhë,
Ke qaj miku faqebardhë,
T' cill'n e njef ti prej q' kah motit,
E m' ká mârrë besen e Zotit,
Me kuvendë me Krenë të Hotit,
Per nji fjalë, e jo mâ vonë
Se n' ket natë, te Kisha e jonë.
Çoju fjalë, pra, Krenve t' vendit
T' dalin n' Brigje n' log t' kuvendit,
Se do t' dal nji herë te shpija

Me i shestue ðo pûnë të mija.
Neser n' Shkoðer prap ðo t' veta
Ke qaj miku, i u ngjatët jeta!
T' a ketë nðimë Malcija e shkreta.»
Kshtû tha Mashi, e ðuel me shkue:
Nper pishë t' zhegut pa pushue:
S' ishte ngaeja me u hutue.
Njaj Çun Mula thotë nji fjalë.
Maðhi Zot, tý t' kjoshna falë!
Nðer ðý pûnë njâna ðo t' ðalë:
A se i shkojm Mbretit n' ushtri,
A se luftë kem' me Mal t' Zi:
Si kjoftë marë ashtû e bâftë Zoti:
Oren çuet por e lui Hoti.
Po u çoj fjalë tash krenve t' venðit,
T' ðalin sanðe n' log t' kuvenðit.
Atý pûnët kem' me i pesbue,
Manðej ðalët si kjoftë gjikue.

KANGË E TRENDHETËT

TE KISHA E SHNJONIT

Prendoi dielli, n' qiell duel hâna,
N' Veleçik po pingron Zâna:
Ehu! ju malet e Shqypnis,
N' t'cillat strukë shqypja e liris
N' t' bardhat kohë qi kan prendue
S' lëte anmik, jo, me i u afruc!
E di shpat e di edhe pruc,
E di landë e di edhe gër,
Shqyptaris kryq e terthuer,
Se sa gjak atbotë i anmikut
Vojti rrkajë prej t' bardhë çelikut,
Qi flakoie n' dorë t' Shqyptarit
Porsi rrfeja majes s' Sharit.
A kisht' mujtë kurr n' at kohë t' lume,
(Me lot gjakut sod t' lotueme!)
Veç nji troe t' tokës shqyptare
M' e rrnue dora grabitçare?
Ah! jo kurr; t'ish' çue mbarë bota..
Pse ndo i Lelë, a i Gjergj Kastriota
Do t' kisht' dalë, at dorë rrembyese
M' e cungue me armë ngadhnyese,
T' cillat n' sheluall do t' permenden
Hânë e hyj sa qiellve t' enden.
Por kan ndrrue sot moti e stina
Per dhé t' ngrit, lû rrch *Martina!*
Gjinde e mbajtun me lot t' shumit
Qi n' djersë njomë bûcat e umit,

Ja qi n' kullmë rreshket kumuese,
Ja nper dét bjen valës shkumuese,
Per me mbajtë nji grue te shpija
S' cilles bukë i lypin fmilja,
Edhe i lén ndoshta me kjá,
Perse e mjera bukë nuk ká:
Gjinde, s' cilles Zot i âsht ari,
T' zezen tokë qi i ngratë Shqyptari
Shtrêjt me gjak e pat fitue,
Pa nâo 'i dhimë, kjoshin malkue!
Soð m' e dá ðuen copa copa:
E perse? Pse ðon Europa...
Uh! Europë, ti burva e motit,
Qi i rae mohit besës e Zotit,
Po a ky â shêji i gjyteinis:
Me dá token e Shqypnis
Per me mbajtë khysht e Rusis?
Po ti a kshtû soð na i perligje
Njata burra qi m' kâo brigje
Per tŷ vehten bâne ilije
Kur ti heshtshe prej ligshtije?
Ti qi i a kalle flaken ðiellit
E i shestove rrathêt e qiellit,
Ti, prej eshtnash t' t' ngratë Shqyptarve,
Qi bânë ðeken per dhé t' t' parve,
Bân soð t' bijn fatosa t' ri,
T' cilit nji troe t' lesajë Shqypni
Mos t' a lâjn Shkjaut n' ðorë me i rá
Krejt në gjak nji herë pa e lá!
Lum, oj Zâna e Veleçikut,
Qi m' i a lshon ti namêt anmikut,
Qi m' i uron ðjelmt e Malcis,

Qi m' i a kjân hallin Shqypnis ;
Ksaj Shqypni, e cilla morit,
N' zâ kah pushka e besa e Zotit,
Pat kênê çmue prej fisesh t' tâna
Kah bjen ðielli e kah mêrr hâna !
Por, sadò qi poshtê kâ rá
Soð me soð, e rrin tue kjá
N' pluhen t' tokês, prej njerzve shá,
Prap, oj Zanê, shkndija e burrnis
Nuk â shkimê n' male t' Shqypnis,
Qi, manâ, eðhê n' kto kohë t' reja
Ka 'i herê ndezet flakë si rrfeja.
S' kan mbetê shkrei, jo, arnêt besnike,
Perse Arbnorja grue fisnike,
Bân se bân fatosa t' ri,
T' cilit trimnisht per ket Shqypni
E per besê e t' bardhen Fé
E bâjn ðeken si me lé.
A po i shef ti njata burrâ
Qi kah Brigja neper carrâ,
Tue hecê naten porsi bisha,
Janê t' u njitun ðrejt kah Kisha ?
Ata janê, po, Krenêt e Hotit
Qi m' u lidhê ðuen me besê t' Zotit
Per me i ðalun zot Shqypnis,
Per me i kânun nderê Malcis.
Po, Çun Muta mbi shpinê t' kalit,
U a çoi lajmin Krenve t' malit ;
U a ðoi lajmin n' derê t' konakut,
Per me u mbledhê n' kuvenð t' bajrakut;
E si rrokull kjenê rreshtue,
Kshtu zên Çuni me ligjrue :

«Fol tash, Masho, ç' po na thuè?
Un qe, Kreenët t' i kam bashkue,
T' cillve mundesh me u besue,
Pse armët kryq i kemi vû,
Si na e lanë të parët kanû».
At herë Mashi zën kaðalë:
«Pa ndigjoni, o trima 'i fjalë,
Qi po u thom me besë të Zotit,
Porsi nipave t' Kastriotit:
Katerqind e s' ðij sa vjet
Janë qi i bâjm Mbretit hyamet
Kush ushtri, kush angari,
Me armë n' ðorë, me xjarm në gji,
Me 'i kamë mbathë me tjetren zðathë,
Buken n' strajcë e shpi senjurin,
Dyshek loken, jastek gurin,
T' mbramë te hika e t' parë te mbeta:
Trima n' zâ se â zânun jeta:
Mos me ðroshtun Krajl as Mbret!
Edhè Mbreti ket hyamet
Dër ðikû na e ká pelqye,
S' na ká lânë aj krejt m' u thye:
Na ka lânë lirin jetike,
Na i ka lânun armët besnike,
Per me ruejtun Fé e zakona,
Per me mbajtë kanû'n e t' parve
Me ruejtë erzin e Shqyptarve:
Na ka çilë kishë e xhami
Per ðintarë e kryqeli:
Na ka falun pagë e t' ðheta,
Kanû m' vedi sa t' jetë jeta,
E na, veç n' e paçim çartë

Het kanú qi na lanë t' Parët,
Se e kemi shkue jeten n' liri
Si në bjeshkë, ashtú në vrri,
Si me gjâ, ashtú me bulqi:
Tue punue e tue gjallue,
Tue lutë lestat trashigue,
Mort e darsem me kanú,
Sikur t' parët na pa'n punue,
Por medët e treqinô halle!
Per kto male e per kto zalle,
Per kto male e zalle t' ona,
Kû si heret, si n'e vona,
Pat kênë mbajtë kanuja e malit,
Pat kênë rritun pika e djalit,
Pika e djalit, Leket e Hotit,
N' zâ kahë pushka e besa e Zotit:
N' zâ ka' urtija e bujarija
Qi zanât i ká Shqypnija:
Perse â knduc n' Shkoder gazeta
Qi njaj Shkjaut sod t' u ngjatët jeta!
Do t'i bâjn kto male t' shkreta.
Po, Moskovi, i u theftë hovi!
E ka dâ n' Kuvendô t' Berlinës
Me i u lshue Knjazit t' Cetinës
Hoi e Grudë, Plavë e Gusi.
E tash Knjazi i Malit t' Zi
Ká ngrehë top, ká dyndë ushtri
N' kto tri dit me rá n' Malci:
Thue gjâ e shkretë ka mbetë Malcija,
Thue pa zot se â Shqyptarija...»
Kshtû tha Mashi e Krenët e Hotit
Si t' u râke 'i rrfé prej Zotit,

N' ato fjalë mbeten pa zâ:
Me i pasë pré... gjak s' kishin bâ.
Kishin nðêjë me sŷ per ðhé,
Pa thânë kush nji fjalë per bé.
Por prap Mashi zên t' e vona:
«Ç' t' thomi, burra? I'é e zakona,
Bjeshkë e vrri e kullat t' ona
A 'imenð Knjazit pa luftue,
Pa pushkë t' shtime kem' m' i a lshue?»
«Pasha, Zotin, kjoftë levðue!
Gjeto Marku zû m' u iðhnue
Hot e Gruðë s' po t' i shktet Nika
Bash me e ðijtë se jesim n' çika:
Se na bân Knjazi fani,
Se na ðjeq me bjeshkë e vrri.
S' i lâm marre Shqyptaris
Kû t' jetë puna e trimënis;
Perse mbarë Lekët e Malcis
Shk' â m' shtatë vjet e shtatðhetë vjet,
Dijn me ðekë, po, per ðhé t' vet.
Pa m' u njeshë per shtat xhubleta,
S' i bâj Knjazit t' u ngjatët jeta!
Por t' flasë Çuni bajraktari,
Fjalve t' tija u rri mâ i pari.»
Njaj Çun Mula, si u menðue,
Kshtû po zên me ligjirue:
«S' kemi, burra, mâ shka t' presim,
Armët besnike, por t' i njesim:
Hovin Knjazit ðo t' i a presim,
Me e ðijtë se të tanë ðo t' jesim.
Nðoshta pak eðhè na jena,
Nðoshta eðhè fyshekë nuk kena:

Por ani pse t' parët e motit,
T' parët e motit, flakë barotit,
Njata ushtarët e Gjergj Kastriotit,
Kurr s' i njehshin n' luftë ushtrit:
Njehen ðhënt e njehen ðhit,
Por jo trimat me armë lé,
Trimat liðhë me besë e fé :
Trimi i mirë eðhe sa herë
Me 'i fyshek ðahet me nðerë.
Pra, le t' çohet m' kamë ðjelmnija:
Oren çuet pse e ka Shqypnija:
Me të vetë âsht Perenðija.
S' e ngulë Knjazi n' Hot bajrakun,
S'e rritë m' né, jo, Karaðakun,
Pasha armët qi m' i la baba!
Pa na vjerrë kortarë mbi krraba...
T' rrahim bén si t' na apë feja,
(Kush e theftë atë e vraftë beja),
Se qinðrojm, eh gjofti rrieja!
Porsi t' parët na pa'n qinðrue
T' cilit per t' gjallë s' kan me u harrue.»
Kshtû tha Çuni bajraktari,
Eðhò m' giûj u ngreh mâ i pari;
Bâni bé, me lot per faqe,
Per «qitape» e shtatë «melaqe»,
M' Orë të bjeshkve e m' kryo të fmis,
E per Émen t' Perenðis,
Se pa ðekë e pa hî n' ðhé
Me gjith ðjalë e me gjith ré,
Pa u robitë me lopë e qé
E pa u ðjegë me stan e shpi
S' i bjen n' ðorë kurr Malit t' Zi.

Njitë mbas tij atbotë u çuene
Krenët e Hotit, e u betuene,
Mbas kanûs s' Lekë Dukagjinit,
M' qiri t' festës e m' Kishë të Shnjinit,
Mbi Shen Nkollë e m' Shêjt Shna Nâue,
M' Kryqe t' Krishtit, kjoftë levdue!
Se, pa u shkimë me troje t' veta,
S'i bâjn Knjazit t' u ngiatët jeta!
At herë Çuni rishtas zuni:
« Por tash, burra, ndienie 'i fjalë:
N' Urë t' Rrzhanicës do qitë ndo 'i djalë,
Me i zânë shtekun Karadakut,
Dêr sa t' epet zâ bajrakut.
Un po i zgiedhi 'izet martina,
Me u a ndie krismen larg Cetina,
E n' Rrzhanicë kam me i ngujue,
Pushken Knjazit m' i a fillue,
Per n' kje 'imend se i kâ rá n' krye
Kuflit t' onë me i shkapercye.
N' Traboinë Gjetja le t' dalë
Ded Gjo' Lulit me i çue fjalë,
Qi t' a çoje aj m' kamë t' tanë fisin
Porsa pushkët n' Rrzhanicë t' i a nisin.
Ju tjerët Krenë, edhè seicilli,
Deri neser pa rá dielli,
T' i a napë zânin fisit t' vet,
Qi shk' â i Hot e shkon me Mbret,
Prej shtatë vjetsh e m' shtatdhetë vjet,
T' gatojë armët e t' prehë tagâ'n
N' Veleçik t' a qese gjân;
Pse me pasë n' Rrzhanicë me krisë,
Ka m' u dashtë n' Rrzhanicë me u nisë,

E aty u bãtlë si e kà thânë Zoti:
Orën çuet por e kà Hoti.
E ti, Masho, pa shkrepë dielli
N' at mallë Shkodre t' uisesh filli:
Hodo Pashës m' i u bân selám,
Thuej t' a çojë Miletin n' kamë,
Thuej t' a çojë në kamë Miletin
Me qindrue sod per Dauletin,
Me qindrue sod per Shqypní
Tue luftue me Mal të Zi.
E atij mikut, i u ngjatët jeta!
Thuej t' a qesë nji shkrojë n' gazeta,
Se per t' gjallë rodi i Shqyptarit
Per pa gjak kurr dhén e t' parit
Nuk e lshon, jo, pasha Zotin!
S' e koritë, jo, Gjergj Kastriotin,
Gjergj Kastriotin, trim rrfé.
T' shkruej se trima kà nder në,
T' cilit per Atme edhe per Fé
E bâjn deken si me lé,
Kur t' jenë lidhë me besë e Fé
Kur t' jenë lidhë me besë të Zotit
Si janë lidhë sod Krenët e Hotit.
Tash po dahna; nji udhë e mbarë!
Se kan kndue gjelat e parë,
E na kohë s' kem' me u vonue
S' âsht per burrë, jo, me u hutue,
Kû per të lë jetë gjikue
Ja me dekë, ja me fitue.»
Foli Çuni e u dá kuvendi.
Po, Zot, kuej do t' i jesë vendi?

KANGË E KATERMDHETËT

TE URA E RRZHANICËS

Rizá Pasha dei n' kalá:
«'Madhi Zot, se shka me pá!
'Forta ndjegull paska rá
N' ai Rrzhanicë, nen Podgoricë.
S' ká me ngiatë e do t' bjerë shí:
Hazne e madhe per buſqi!»
T' u ngjatëi jeta! i tkolë Myftija
S' ká rá ndjegjlla kah' Malcija,
Kah Rrxhanica e Podgorica;
Per âsht çue tymi i barotit,
Djelmt e Grudës e Lelët e Hotit
Kah luſtojn me Mal të Zi,
Qi ká dymdun top e ushtrí,
Me hí mbrenda në Malcí:
Mark Milani na u ká pri.
Po; sod n' nadje kur ká ague
Mark Milani, 'i trim drangue,
Tue i hypë gjogut n' pulla shkrue,
Burizânen aj ká urdhnue:
Dje bujrís e t' dalë ushtrija
Edhè t' niset kah Malcija.
Krisi lodra edhè bujrija,
Edhè m' kamë i a bâni ushtrija,
E u rreshtue per lushë t' mejdanit
Para kalit t' Mark Milanit.
At herë Marku zû mbi kâl:
«Pa ndigjonie, o djelm, nji fjalë:

Sod n' Malcí na kem' me dalë:
Pse e dau Rusja n' pleq t' Berlinës
Me ju lshue Knjazit t' Cetinës
Hot e Grudë Plavë Gusí,
E na sod, qe, jem' shterngue
Këto male me i pushtue.
Por se shka? njí pânë po e drue,
Se pa gjak nuk kan me u lshue.
Pra, t' gatohi me qindrue,
Pse kem' luftë me trima rrfé,
T' cilli per Atme edhè per Fé
E bâjn deken si me lé.
Por, ne kjoshi, o djelmt e mí,
T' bijt e atyne qi n' Mal t' Zi
Kan ruejtë Fé, kan ruejtë lirí,
Tue luftue si shqype t' leta
M' krepa t' onë per sa qindvjeta;
A ju mbrama n' Hot do t' mrrini,
Malcís mbrenda do t' i hini,
Do t' a ngulni n' Hot bajrakun,
Do t' a zbardhni Karadakun.
Urra djelm, eh, u dhashtë e mara!
Perse fati na hecë para!
Kshtû tha Marku e rá bujrija
Edhè u nis per Hot ushtrija.
Ehí, moj Zânë, tý t' kjosha true!
A thue din ti me m' kallzue,
Se sa ushtarë ká Mark Milani,
Se si i a quen Vojvodat zâni?
Pse s' t' a njof asnji per bé:
Un Shqyptár, ata janë Shkjé:
Né na dân njí gjak e î lé:

N' mni t' shoqishoqit kemi lé:
Kem' ndermjet nji qiell e 'i dhé!...
Njajo çeta, qi ka prí,
Tetqind pushkë, t' gjith djelm të rí,
Ata jânë Ljubotinjâné,
T' dobë per t' pám sa t' duesh me thânë.
Porse trima t' fortë si Zâna,
Qi kan lânë pa djelm sa nâna,
Qi kan bâ me kjá sa bulla,
Qi kan djegë saraje e kulla,
Qi e kan zbardhun Karadakun:
(Kiju inád, por foljau bakun):
U ka prí 'i farë Ceroviqit
Derës bujare prej Nikshiqit,
Kaleshan, musteqe-zí,
Thonë âsht Ora e Malit t' Zi.
Njimí pushkë i çoi Cetina
Me Njegush e me krahina,
Djelm të lehtë, si gjeraçina:
Vukotiqin kta kan t' parë,
Burrë i fórt e kuvendtár,
T' cillin thonë, se Knjazi i Malit
T' Zí s' e ndrron per sý të ballit.
Ndandqind pushkë ka qitë Nikshiqi;
Njaq sa thonë qi Matiniqi,
Vojevoda qi u ka prí,
I pat lypë me rá n' Malcí.
Matiniq, bre, djalë i djalit,
Tuj kênë vetë ti sokol malit,
Po a njimend paske kujtue
Se Malcin kë per t' a shtrue
Me ndandqind e jo mâ vetë?

Po a kujtove, more i shkretë,
Se Malcija ká dalë faret,
Se nuk bájn má djelm shqyptaret,
Veç se bájn do cuca t' kqija,
Sa per furka e enemija?
Ah, kadalë! sod ká me u pá
N' urë t' Rrzhanicës kur ké per t' rá,
Se n' Malci nuk lëjn veç grá;
Kur t' i ndiejsh shlinat tue kjá:
N' kjoftë, madje, per tỳ gjikue,
Veshë e krye prap n' shpí me i çue;
Kur t' i ndiejsh tue kjá ti shkinat,
Kur t' i ndiejsh tue námë *martinat*
Qi u a lanë sa nuse t' veja,
Qi u lanë pa márrë sa reja,
Kah gjimojshin porsi rrëja!
Vjen ushtrija e Malit t' Zi
Porsi réja e zezë me shi
Per me shkrepun n' at Malci.
Kah Rrzhanica na i ká pri
Mark Milani Kapidani,
T' cilit n' krajla i vojti zâni,
Si kah pupla e kah tagâni.
Por nuk dij, se ç' ká me bá
N' Urë t' Rrzhanicës kur ká me rá?
Ura ngusht e Marku m' kái,
Fort po drue se s' mand do t' dalë.
Deh, o Zot, qi nalt prej qiellit
Punët e njerzve i sjell mirfillit;
Qi e ndertove, kur krijove,
Qiellen t' naltë e tokën t' gjânë
T' bijt e robit sa me i zânë,

Pa nevojë me ndeshë m' shoshojn,
Kur per s' teprit t' mos lakmojn:
S' ðij Shqypnija se shka bàni,
Qi e ka msÿ soð Mark Milani,
E me topa e me *novica*
Po rreh ðromin kah Rrzhanica?..
Ti, qi t' ligshilt i a njet ðoren,
Per mjeðis qi kputë mizoren
Shpatë ngaðhnyese n' grusht t' trathtarit,
Njitja ðoren soð Shqyptarit;
Eðhè anmikun shtroja para,
Qi perbluen kohtù punë t' pamara.
Kur n' Rrzhanicë na voit ushtrija,
Atÿ krisi prap burija,
Eðhè u ndalen me pushue.
Mark Milani, trim ðrangue,
Merr turbin, ðel me shikjue:
'Maðhi Zot! se shka ðo t' jetë,
N' at bàll ure, n' at perpjetë?
A jànë orrla, ja sokola?..
Nuk jànë orrla, as s' jànë sokola,
Shka n' per sÿ po shef t' turbis:
Porse jànë Lekët e Malcis:
Halil Haka e Palokë Gjoka
Me fzet ðjelm qi s' t' i kà toka;
Kùç Çun Mula eðhè 'i kà çue
Pushken soð me t' a fillue.
Palokë Gjoka, i forti ðjalë,
Po çon ðoren, bàn kryq n' ballë:
'Maðhi Zot! tÿ t' kjofsha falë,
Se shum shkjau na paska ðalë:
Krushqt e Knjazit t' Malit t' Zi

Per me mârrë «vashen» Malcí.
Por s' dij shâj'n kuej i a ká çue...
Pasha armët, s'kem' me ja lshue!
S' munð e vêm na soð kanú
Me i ðhânë vashat pa i lejue..
Pra, t'shterngoh'i n' armë, o burra!
T' a bâjm voerin nðer kta curra,
E t' i a nisim Knjazit pushken...
T' i a kthejm krushqit me gjith krushken,
P'r ' grusht eshtna, pashi Zotin!
Mos t' korisim Gjergj Kastrjotin,
Mos t' korisim na soð Hotin,
Marre veðit mos t i lâm.
Marë Europa âsht çue në kâmë,
Krajl e Mbret kan ðalë me pá,
Si luftojn Shqyptâr e Shtjá.
Mâ mirë ðekë nën ðhé m' u kjá
Se per t'ligshtë në me na shá!
Se per t'gjallë me nðéjë nën Shkjá!
Nenë ljalë s' pat krye Paloka,
Krisi pushka gjmoi toka.
Aferim! tha Palokë Gjoka!
Po lush qiti n' tri taborre?
Marka Kola rrfé mizore.
Marka Kola i pari qiti,
E kú qiti atý i a njiti:
Vrau n' martine të Sulltanit
Burizânen Mark Milanit!
M' Markun fill aj kje shterngue,
Por me e marrë s' isht' kënë gjikue.
Dekun n' tokë rá burizâna,
Kur qe krisne 'izet shejshâna,

Njizet huta rán batare:
Njaq rrëfeja n' ðorë shqyptare.
«M' kamni ðjelm!» sa i punoi zâni,
Atbotë krisi Mark Milani,
Pse na rá per Zo'n Malcija!»
Trup në kamë i a bâni ushtrija;
Krisi topi eðhè *novica*,
Gjimoi Cemi, u ðriðh Rrzhanica.
Kuku! bâni Zâna e Malit,
Ke ðo t' m' jesë mue pika e ðjalit,
Pika e ðjalit, ðjelmt e Hotit:
Njata nipat e Kastrjotit...
Ah! Çun Mula, kjosh i zi,
Ke na i bore ðjelmt e ri,
Tuj zânë pritat Malit t' Zi.
Heshtu, Zânë, m' at vetull malit!
Nuk po t' jet, jo, pika e ðjalit,
Pika e ðjalit, Lekèt e Hotit;
Perse nipave t' Kastrjotit,
Kur t' jén liðhë me besë të Zotit,
S' ka shka u bân flaka e barotit.
Por t' gajresin me qinðrue,
Pse, eðhè n' kjoftë per ta gjikue
Me ðhânë jeten tue luftue,
Ká me ðalë kush me i pague:
Çuni ngiat u ka qillue.
Po, sa krisi te Rrzhanica
Knðej *martina*, anðej *novica*,
N' Hot e n' Gruðë u ðha kushtrimi.
E, si ðirgjet bjeshkës thellimi,
Tue vetue e tue gjimue,
Shi e breshen tue ðikue:

Njashtu rá n' Rrzhanicë *Malcija*
N' at log Zânash, kú trathtija
Do t' poshtnohej *Malit* t' Zí.
E si prrue, kur t' bjere shí,
Turbull bjeshkve tue shungllue
Landë e gur tue rrokullue,
Urat mêrr qi t' gjêjë perpara
E then leðhet per nên ara
Bulkut t' ngratë zêmren tue i thá;
Njashtu n' luftë *Malcija* rá.
Aman, Zot, se shka me pá!
Kerset topi pa i a ðá;
Rreh *martina* si bumbliima,
Rreh *novica*, ushton Rrzhanica;
Çohet tymi, gjâ nuk shifet,
Per brí shoqi nuk munð t' njifet.
Ah! ju orla e korba t' zí,
Se shum puna ká m' u bi:
Qýsh se trimi m' trim ká rá,
Pa pasterm nuk kan m' u ðá...
Mâ se 'i nânë, po, ká me kjá,
Mâ se 'i nuse e vêjë ðo t' mbese,
Mâ se 'i çikë pa ðhânë ðo t' jese:
Mâ se 'i çikë ðo t' jesë pa ðhânë;
Perse ðjelmi, qi i paten zânë,
N' at Rrzhanicë se i cilli muer
Ka nji vashë e u bâ ðhanuer...
Muer ka 'i plume në krahnuer!
Por lum kush ðes per ðhé t' t' parve,
Si âsht tue ðekë roði i Shqyptarve.
Pra mos kjáj, moj nâna e Colit,
Pse t' mbet ðjali, aj farë sokolit,

Pse t' mbet djali tue luftue!
Aj n' punë t' ligë nuk t' pat qillue,
Por qilloi me trima rrfé
Tue luftue per Atme e Fé:
Nuk ká dekun por ká lé!
Jo se, pak pa dhánun jeten,
Çoli mirë na pagoi veten:
Vrau dy shkjé, dy djelm si Zâna,
T' veshë e t' mbathë si kapidâna:
Njâni Krista e tjetri Rista.
Por t' kjajë shkina ke Çetina
Matiniqin t' cill'n e kputi
Gjeto Marku, zêmer-nguti,
Veç se shka, mâ fort se Gjetja,
Ket qyqár, thoin, e vrau vehtja:
Pse, ç' e prûni ke Rrzhanica
E me topa e me *novica*?
A dro token pat per t' dâ,
Qi ja la klij baba Shkjá?
Ç' po bân Zâna n'mal tue kjá!
Mjera Tringa per njaq vllâ,
Mjera Tringa per vllá t' vet,
Qi n' Rrzhanicë aj sod i mbet,
Pa pasë moter me i ndêjë ngjet,
Pa pasë moter, qi m' e ankue,
Varrêt e shtatit m' i a pajtue!
Po, Nikë Daka i Vat Cubakut,
Lule djalit prej zamakut,
Dý-tri herë i rá mustakut;
E si ari, qi vathës tue rá,
Kje varrue, por jo krejt vrá,
Vjen mâ fort aj t'u terbue

E mbrendë vathit s' jet pa u lshue:
Njashtú Nika, jurra djalë!
Ms9ni uren per me dalë,
Per me dalë, me rá n' ushtri,
Thue se gjallë don me i perpi.
Por e pri'n me dý *novica*,
Me dý plume per nen cica
E e bânë dekun ke Rrzhanica.
Shka ká thânë njaj Halil Haka:
«Bini, djelm, se mbet Nikë Daka!..
Bini Lekë, bini Malcorë!
Trima mbrendë! Me dorë! Me dorë!»
Edhë âslit çue në kamë Hallili,
Zier tagá'n, rrfé prej qielli,
E jurish ká mârrë i urë
Porsi bisha në Kallnduer.
U dynd Gruda, s' cilles zâni
Larg i vojt per kah tagâni;
U dynd Hoti t' cilit Zoti
I nihmon per kah agzoti;
E, si rreshmja s' naltit lshue
Bjen teposhtë tue shungullue,
Krepa e gur tue rrokullue,
Tue rrxue landë e tue rrxue shpija
Kahdo t' i kalojë duhija:
Njashtú n' Cem djelmnija rá,
Rá djelmnija n' luftë tuj ngá.
Djelmt e Grudës, ahi porsi Zâna!
Djelmt e Hotit, si lum nâna,
Si lum nâna, qi po i lá!
Kush i urë e kush nper vá,
Njani zhyt e tjetri m' not,

T' gjith m' at ânë, o i Madhi Zot!
Po, dý prroje prej dý kulmesh
Ndryshej nuk perpiqen shkulmesh,
Kúr t' kén hasun n' gryksë t' ndo'i malit,
Per me u lshue mandej giatë zallit,
Neper ara e iusha t' gjâna.
Turr dý ushtrít, ahú! me tagâna
Si u perpoqen kah Rrzhanica.
Heshti *huta* edhè *novica*,
U perzien ksula e *kapica*,
Flakuruen kaptina e koka,
Shkumoi gjaku, bumbllol toka.
Ah! moj Stoke, e zeza loke!
Del nji herë n' at vetull malit,
Per ne paç n' ushtrí farë djallit:
Del, o e shkretë, nji herë me pá,
Pse po drue qi ngusht t' ka rá,
Ke, trullue prej Gospodarit,
U ndesh sod me nód t' Shqyptarit.
Kqyri Shkjét qi kan mbetë shyt:
A mos t' jét njaj djall i yt?
Njaj Jovani? ja Stojani?
Njaj Nikóqi? ja Radiqi?...
Njehi veshë, mori kercunë.
Veç se e ké, besa, do punë,
Pse pesdhetë kan mbetë pa hundë,
Njaq kan mbetun pa rradake...
Mjera nana karadake!
Por, ç' âsht Cemi tue gjimue?
Por, ç' âsht mall tuj ushtue?
Por, ç' â fusha tue këcye?
Mark Milani thonë u thye!

Mark Miian, bre djali i djalit,
S' i ké njollë ti Lekët e malit,
Pse kur *rubla* n' fushë t' mejdanit
S' u a lopitë tefin taganit,
Atje kurr nji *aster* s' bâni
As Nikolla, as Mark Milani...
Por, n' daç gjallë n' Cetinë me shkue,
Duen prehë kamët e me shpejtue,
Pse pat thanë nji mjekerr-bardhë:
« Kamët e leta e faqja e bardhë. »
Hiku, Marku, hiku ushtrija;
Urra! m' shpinë i u lshue Malcija,
Mjerë i mbrami, lum i pari,
Pse kë zû per vrap Shqyptari,
Kurr n' Mal t' Zi mâ s' kthei qyqari.
Bre, nuk dij se ç' kje tu' u bâ,
T' kënke ditë, oíshe! edhë mâ;
Por rá nata e lufta u dá.
Hiku Shkjau sa mujt me ngá
E n' Rrzhenicë Malcija rá
Zûni pritat per gjith vá;
Pse thonë Shkjau se besë nuk ká.
Ehi! moj Zânë, ty t' kjosha true,
A thue â 'imendë, a m' duket nue,
Se ata ushtarët e Gjergj Kastrjotit
Nëryshej n' luftë nuk bíjshin motit,
Veç si bien Shqyptarët e sotit,
Kur t' jén lidhë me besë të Zotit?

KANOÇE E PËSËMDHETËT

KASNECI

N' at Cetinë, mbi 'i kulm pullazit,
M' kulm t' pullazit t' saraj't t' Knjazit
Po bân sorra „*kâ*" e „*kâ*".
Veç kto sorrat, more vllá,
Thonë po njellshin ogur t' zi:
Kshtu, nemose, thonë n' Shqypni,
Veç me gjasë se ndhë n' Mal t' Zi;
Pse, sa nisi me vikatë
Po del Knjazi me hukatë,
Me hukatë neper balkue,
Tue britë t' madhe „*hue*" „*hue*" „*hue*".
Kur, qe, i epet me shikjue
Kah Dobërsku, mal i barðhë,
Edhe shef nji djalë turj arðhë
Kah Cetina vrap si era,
Thue po e ndjekë mbrapa potera.
A thue âsht hajn, a por ushtuer,
Që i bjen rrugës kryq e terthuer,
Po bân Knjazi at herë me veti,
Por me pvetë kurrkend nuk pveti...
At zâ sorre e ðrote i shkreti.
Nuk i a nglati por sa grima
E aj kamsori, si vetima,
Fillikat n' Cetinë i a mrrîni,
N' saraj t' Knjazit ndhë hîni;
E la sogja me kalue:
Mark Milani e kishte çue.

«Mirë se vjen, or gerxhelí»,
I thotë Knjazi i Malit t' Zí
«A kem' fjalë prej Mark Milanit?
Si i kem' punët n' at fushë mejdanit?»
Tuj olshâ i a ldhen lajmtari:
Njashtû punët, lum Gospodari,
Njashtû punët t' i pastë anmiku
Perse ushtrija njiherë t' hiku;
T' hiku ushtrija, e Mark Milani:
Shqyptarve u ká mbetë mejdani.
Disa krena na i kan pré,
Disa t' vrám na i bânë per dhé,
Per t' shituem pse pvetë nuk ké;
Fushës s' Qemoskut na vûnë para
Tue na ndjekë nper djerre e ara,
Gjurmë per gjurmë per vrap tue ngá,
Dér sa u err e má s' u pá:
At herë luíta por u dá.
Por per kaq na s' kjém tue e lshue,
Pse jem' t' armve e n' luíta msue:
Veç â i kob edhé má i zí:
Duel kushtrimi n' Shqyptari
Me rá n' luftë ka nji per shpí;
Shka âsht i malit me armë mizore,
Shka âsht i fushës me kál per dore,
Të gjith lidhë me besë arbnore.
Edhé dyndë jânë malet t' tâna,
Kan mokë huta e prehë tagâna,
E u ká prí, si ká dalë zâni,
Hodo Begu e Kaplâni,
Qi per mbret e vendë t' veta
Nuk u dhimbet gjâja as jeta.

T' ðy bujarë e lë ðy trima:
Kapidani, si vetima,
Hodo Begu, si bumbllima:
Nðer shtatë krajta u vojt ushtima.
Kan rá n' Tuz, si shqype f' leta,
Veç me pá, mor' f' u ngjatët jeta.
Se nuk ðin kush me kalixue,
Kaq ushtari âsht grumullue!
Dý mi ðjelm çoi Dukagjini,
N' luftë të mmyeshem, porsi Drini,
Kah ðikohet turbull zallit,
Kur tu' u ðê f' jét bora malit:
Mjaft me thânë Shala tnizore,
N' zâ per pushkë, kjo, e bakë e ndore:
Qaj Mar Lula na u ka pri,
Kaleshan musteqe-zí,
Larg permendë aj per urti,
Per urti, per trimëni
N' «kacaturrë» edhè n' allti.
Pësë bajrakët, çi ká Mirdita,
M' krep f' Kraganit neper prita
Kan zânë vend, nja trimi rrfeja:
N' zâ n' Shqypní kta per kah feja:
T' lét kah kama e f' shpejtë kah ðora,
Thonë, se kurr s' u âsht ligun Ora.
N' at log Zânash u ka pri
Nji i Gjo' Markajsh, ðjalë zotní,
Kaluer átit pullalí,
Si hýll drite n' at Shqypní:
Prenk Bibë Doda aj êmni i lí.
Por, zotní, se shka me kênë!
Ka rrâ Shkoðra turk e i kshtênë:

Turq beglerë e t' kshtënë reshperë,
Veshë e mbathë si Kapitana
Me çaloçirë e me fistâna:
Me tagâma e me shejshâna,
Me *martina*, me calina,
Me dumbare e allipatllare,
E me pare e besë shqyptare.
Un këta, drejt me t' kallxue,
Gospodare, un këta i drue . . ,
Perse, kur nji djalë zotni
T' lâje lokë e grue e îmî,
Aj dikû veç ka qitë ceken
Mos me kthye, por me bâ dcken.
Jo se edhè me dashtë me kthye,
Nji luâ kta kan per krye,
Qi u bje pushkë, po, n' lule t' ballit:
Hodo Begu, sokol malit,
Oxhakzade djalë mbas djalit.
Porse prap ká edhè mâ teper:
Ka rá n' Tuz Malcija e Eper;
Ka rá n' Tuz ka nji per shpí,
Shkrelâ n' zâ per bujarí,
Vuldi e Nikçi per urtí,
N' zâ Kelmendt per begatí:
O ká prí, krejt n' ari ngrí,
Vetë Çun Mula, bajraktari,
Qi mâ i mirë s' bâhet Shqyptari.
Ktyne fjalë edhè u ká çue
Qaj Toptani, trim drangue,
Se do t' vijë me Mat e Krú
Per Shqypní ktû me luftue.
E t'jânë çue Toskë e Dreibrânë

E jânë ngrehë Lumë e Pejânë,
Gásh, Krasniqe e Gucinjânë,
Me Gjakovë e me Tetovë,
Me rá n' Tuz, me rá n' ushtri,
Me dhânë jeten per Shqypní,
Per Shqypní edhè per Mbret.
Kan rrahë bén t' gjith n' fé të vet:
T' Kshtênët Unjillin, Turqt Qitapin
Se per t' gjallë Malcín s' t' a apín.
Mark Milani prandej tutet
Me rá n' luftë, edhè po t' lutet,
Per ne daç me u dá me ndersë,
Me shkrefë luften tash nji herë:
Per Malcí nuk âsht mâ shpresa.
Do t' pertrijm tjera ngatrresa
Per me rá n' ndo' i tjeter ânë:
Pa e shkye 'i send na s' kem' me e lânë.
Perse e kem' Moskovín nânë . . .
Kshtú kasneci tha tue fshá.
Knjaz Nikolla erdh e u vrá.
Kishte mbetun m' kamë pa zá:
Me e pasë pré, gjak s' do t' kisht' bá:
Kaq u pí, kur ndjeu se marë
Punët s' i kishte me Shqyptarë.
Nji copë herë ndêi tue mendue,
Qatje vonë ûlet me shkrue,
Me shkrue leter Mark Milanit,
Me u largue prej fushës s' mejdanit:
Mark Milan, bre faqja e bardhë,
Teper keq tash â tue m' ardhë
Ke thânë s' paska kênë prej Zotit
Me shtrue tokët e Gjergj Kastriotit

Cernagora, e Orudës e Hotit
Me ju vû «kapicen» m' krye.
Shum uzdajë kam pasë un m' tý . . .
Por, qe, tash . . . ngusht paske rá . . .
Ç' t' i bajsh punës . . . Gjithmonë belá
Kta Shqyptarë, besa, kan kënë,
E n'dashtë turq, n'dashtë t'jenë të kshtënë,
Hajrin s'u a ká pá kurrkush!
Veç se fjalë e la dîkush,
Qi me 'i t' sjellme s' pritet lisi
E se lopët ipihen me rend . . .
Prandej çetat fill tash nisi
N' shpija t' veta: me sa mend
Na po i bijm murit me krye . . .
Me shka vetë po shof me sý,
Vonë Shqypnin kem' per t' a shitue,
Pse po e ká ajo Oren çue.
Edhè e mshilli me dýll t' zí
E ja dha kasnecit t' ri,
Qi edhè e puthi e e vûnî m' ballë:
E t' u çue si shpatë e gjallë.
Bâni Knjazit t' u ngjatët jeta,
Edhè u nis aj kah perpjeta,
Tue i rá rrugës kryq e terthuer,
Thëmra e gishta tuj i luer,
Neper landë e neper gür:
Tue hecë ditë e tue hecë natë.
Por, shka t' bâjë? â rruga e giatë,
E m' u ndalë s' po dote as vetë:
Âsht dishka qi e shtýn perpjetë . . .
Kur kan knôue gjelat e parë
Fushës s' Qemoskut bjen per arë;

Kur kan knduc gjelat e dytë,
Mark Milanit i a shef sýt,
Edhè letren ká dorzue.
Marku letren ká redue,
E at herë drita tuj ague,
Ulun kryc, lavjerrë mustak,
Kthei me ushtrí në Karadak.

BKSH

KANGË E GJASHTMDHETËT

KULSHEDRA

Lum e lum per t' Madhin Zot!
Ç' kâ shkrefë sande gjith ky mot,
Gjith ky mot e kjo vetimë,
Gjith kjo gjâmë e bumbullimë,
Thue po shâmen qiell e dhé,
Kâ lshue prrue, po, e kâ lshue shé;
Rreh shtergata, shungllon era;
Ushtoȵn malet, me t' hî mndera;
Kaq nji mot kâ shkrefë n' natci:
Shka do t' jét, vall, nuk e di.
M' at Bigë t' Shalës kâ dalë Kulshedra,
Me shtatë krena e gjashtë parë kthetra,
E per kryc kâ 'I sȳ në ballë,
Bishtin giatë, me i marrjtë në zâll:
Qi, t' u hjedhë e t' u perdredhë,
Tue hingllue e tue furllue,
Zjarm e surfull tue flakrue,
Krepa e gur tue rrokullue,
Dukagjinin don me shue,
Per nji dhûnë qi i bâka Shala:
Kur Drangoni Vocerr Bala,
Fmi tuë kënë, n' nji shpellë të malit
N' gjumë e ndeshka, e 'I sȳ prej ballit
Zjerrë i a paska me nji hû,
Kah i a ngulka dér në trû.
Asht ndezë flakë t' tanë Biga e Shalës
M' zhuri t' Lumit m' maje t' halës.

Mnderue gjindja prej ksi nâmi,
Kah si kshtëja pelset shkâmi,
Jânë ngujue nder shpija e stanë;
Hikë shkerbët kan neper plane,
E nper pisha luron bisha
M' at Gûr t' Lekës e m' kep t' Parûnit,
Me ju dhimtë gurit e drûnit.
Kur Drangojt e Shqyptaris,
Si të fushës si të malcis,
Atà pám e kan vetimen,
Edhè ndie kan bumbullimën,
Qi po ushtote Dukagjinit
Mbi Qafë t' Diellit m' valë të Drinit,
Mirë me vedi jânë kujtue,
Se Kulshedra atjë asht diktue,
Ndonji mal per me rrenue;
Edh' at herë, kûdo kan kênë,
N' mal a n' fushë, a turk a i kshtënë,
Atà çue jânë per ajri,
Me flamure kuq e zi,
E me lata e me supata
E me fuzhnje e dâna t' giata:
Me veriga e rrfanë çelikut,
Hekra barkësh të Venedikut:
E nper rë e nper thellim
Mbi Bigë t' Shalës kan rrà flutrim,
Kû Kulshedra kishte dalë,
Nâm të zi tue bà mbi Shalë,
Me u bindë dheu m' të dér mà s' voni.
Prej Mirdite shkrefë Llesh Ojoni, i
Derës s' Gjomarkaj, trim si Zâna,
Nji hýll n' shëj nder Kapitana,

Qi as per pushkë as per pashí
Mâ nuk lén, jo, shoqi i tí,
Kah shkrepë dielli m' Shqyptarí.
Shoq me të âsht Bibë Lleshi Markola
Orrl i zi ky nder sokola:
Qi edhè kryet, po, me i a hjekë,
Drue p'r 'i javë s' kishte me dekë.
Shkon prej Shkodret Nörekë Heqimi,
Qi mâ i fortë nuk bâhet trimi:
Then «*mixhidin*» per mjedis;
Edhè urtija i shkon per fis:
Qi prandej e zgiedhka Mbreti
Sylaiçi m' e pasë mbas vëti.
Me të shkojn do koleshâj,
Trima t' çartun, katallâj:
Qaj Gjokë Kuldi e Çapaliku,
Beqo Qoshja e Hamz Sadiku:
Burra t' fortë porsi çeliku,
Mos me i trëmë shpata as rreziku.
Mandej shkrefin nalt kah Peja,
Dy djelmoça, si dy rrfeja:
Rrustem Uka, pika djalit:
Xhem Sadrija, harushë malit,
Lé e rritun n' at Rrogovë.
Djelm mâ t' fortë s' i ké n' Kosovë,
As n' Kosovë, as në Gjakovë:
Veç n' Gjakovë n' kjoftë Ton Golija,
Qi mârrë turrin si duhija,
Kaluer atit pullali,
Fill m' Kulsheder aj ká msy,
Thue me dhâmë po do m' e shkye.
Prap prej Shllakut lshon Gjetë Gega:

Faqja e tij kuq porsi shega:
Shllungë mustakun derdhë n' dý dega:
Kur nji fjalë po e folka burri,
Mâ s' i luejtka me sa curri.
At herë n' Palç del qaj Prél Tuli:
Msýn prej Kthellet Marka Kuli;
N' Traboinë rrân Llesh Nkollë Luli;
Rrân Dodë Préçi prej Kastratit:
Gjeto Marku llakon shpatit,
Porsi ajò llaka e barotit,
Kur t' i nepet zjarm agzotit:
Zbardhë ká faqet gjithkund Holli.
Del prej Shkrelit Marash Vata,
E si rëja me shtergata,
Msýn perpjetë dreji Dukagjinit,
Me at Gjin Pjetrin e Kurbinit,
Qi per pushkë e per urtí
E lânë nâm të dý n' Shqypní.
Kta edhè u ndeshkan m' Qafë të Boshit
Me Drangoj të Shalës e t' Shoshit:
M' at Mar Lulen, trim bujár:
M' Gjelosh Kolen, kuvendtár,
M' Mehmet Shpendin, pushkatár:
M' Let Putanin e m' Tol Canin,
Qi kaherë ja ki'n fillue
Me Kulsheder me luftue:
Por per s' largët veç tue e shinue,
Pse fort pak kishin qillue.
Si jânë mledhë Drangojt m' at qafë,
Kuvend bashkë nji herë kan rrafë,
Si me msý e tek me msý
Mandej çue jânë per siri,

E ashtú çetë edhè flauri,
Tue shkrepë moti edhè vetima,
Tue krisë gjâma e bumbullima,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Mbî Kulsheder turr jânë lshue,
Kush me fuzhnje tue e shtnue,
Kush me lata tue e shkallmue,
Kush me dâna tue e dermue;
Njani, rrah me heksa shpinës,
Tjetri, m' spatë bjeri kaptinës,
Tash mbi të lshou turra-turra;
Tash me shkrepa gjueje e curra:
I shkrefë gjaku porsi gurra.
Trandet Biga m' at poterë:
Bân medet f' tanë Shala e mjerë.
Fort âsht hjedhë Kulsheders at herë,
Fort âsht hjedhë, edhè perhjedhë;
Tash kuk trupin kâ perdredhë,
Tash â lshue 'qind pash n' ajri,
Herë, msŷj vetë ajo n' furi,
Herë, rri strukun neper shpella,
Edhè gjuej Drangojt m' shavella:
Lshoja flakë e zjarm prej goje,
Hidhu jargun hoje-hoje,
Nji dîtë udhë me hikë larg soje,
Prej qelbsinet qi i del goje.
Kah me kthetra nep per âsnë,
Hidhen krepat porsi rânë,
Flakrojn curras m' Qafë f' Bishkazit;
E kah idhtë, në frymë f' macazit,
T' u perpushë, f' u karrani,
Lshon e ngurrë bishtin n' ajrî,

Fishkllon ajri rreth mbí Bigë,
Vetë Drangojt me pasun frigë,
Po kje frigë se ká Drangoni.
Kuer, që, turret qaj Lleshi Gioni,
Me 'i parë ðána 'lzet pash t' giata,
E tue rrahë era e shtergata,
Tue krisë gjâma e bumbullima,
Neper ðritë qi lshon vetima,
Msộn Kulsheders aj m' i a kapë
Nja'n fulqi, qi 'i pash ká hapë,
Mehmet Shpendin per t' perpi,
Qi, m' të 'i shkrep tue karrani,
Thye i a paska njânen brí.
Kah e shef tue msộ Kulsheðra,
Ajo âsht tutë, e rrshânë mbí kthetra
Tuj u rrqasë, futet në shpellë,
Kû mrendë shtatin strukë ká kthellë,
Veç se krenat lânë ká jashtë,
Si ajo breshka per nên rrashtë,
Zjarm e surfull tue flakrue,
Ke bân Lleshi me ju afrue.
Por nja as ðộ Lleshi s' i a bâni,
Pullkare ill m' të rrâni:
Me t' ðộ ðuert ðánat ká hapë
E me to fulqi'n i a kapë,
Sa kû mundet i a shterngon,
Si n' menjêne i a ngurron:
Ëdhè e trandë aj turra-turra,
Tash tue i ðhânë t' shtộmen nên curra
Tash prej vedit tue e terhjekë,
Herë n' terthuer rrebtë tue perpjekë,
Veç si t' mujë aj m' e mahitun,

Jashta shpellet per m' e qitun.
Se ç' âshtë hjedhë atŷ Kulshedra,
Se ç' perpushë ká ajo me kthetra,
Ç' ká hinglue me shtatë germaza,
M' i u nôi vigma te Shperdhaza.
Ngurrue shtatit, bâ germuq,
Randë per tokë tue rá palmuq,
T' u perplasë, t' u kalamênë,
T' u plandosë per gur e stênë,
Bân me i hapë dânat me kâmë,
Bân me bré dânat me dhâmë:
Por nuk brehen as s' shperthehen,
Pse mirë mjeshtri i ká punue,
Pse mirë Lieshi i ká shterngue:
Mjerë kush mrendë u ká qitue!
Ngerthye Lieshi, bâ si grep,
Njânen kâmë zatetë p'r 'i shkrep,
Djersa mkajë tue i shkue per ballë,
Tue kercnue me dhâmë e malë,
Rrin e t' hjekë aj m' nja prej vedit,
T' hjekë Kulshedra edhè prej vedit.
Njani t' hiq—tjetri terhiq:
Lieshi ngrit—Kulshedra ngrit.
Aj: t' a zjerri jashta shkrepit;
Kjo: të strukem mrenda shkrepit,
Të pështoj prej klij gazepit.
Kur, qe, Lieshi po permlidhet,
Po permlidhet, po perdridhet,
Po perdridhet tue ngrefë m' dana,
Me ato duer e me ato llana,
Si të shkrime prei çelikut,
Kû per t' giatë të trashë kerrçikut.

I jânë ngrefë dejt toje-toje,
Edhè shkûmë tue qitë për goje:
Shkûmë e gjak, oîshe! perzi,
I nep shtatit me furi,
Edhè ngreië kaq me fuqi,
Qi i âsht shkulë shkrepi per nen kâmë
E i jânë thye në gojë dy dhâmë,
Edhè 'i pasin, mshânë tuj e ngrefun,
Zier Kulshedren nën gûr mshefun.
At herë mbrapa kihen nji hap,
Edhè shtatit i nep prap,
E dy pash, po, dy pash t' mirë
Prap mâ jashtë Kulshedren zier.
Kshtû tue i dhânë pësë herë a gjashtë,
Zier për gjymsë Kulshedren jashtë.
At herë t' madhe, sa i mûjt zâni,
Briti shokvë Kapitani:
Ushtoi ashta lak e m' lak,
Trëmë Kulshedra, pshurri gjak,
Me bluc 'I ditë nji gûr mullini:
Bini, mëça, bre! Ku jini?
Se Kulshedren jashtë e kini.
Ah! kû jé, bre Rrustem Ulca?
Të vraftë Zoti e të vraftë buka,
Ke s' po ndihe gjallë kund sande...
Dili, para, eh kopilane!
Edhè shtypja, m' mujsh, ndo 'i larye;
Se, per Zotin! âsht tue m' shkye,
Bâni ajo dânash me m' pshtue.
Shpejt Drangojt per ajr jânë çue,
Zhgjetë m' Kulsheder, 'dhe, jânë lshue:
Njani para rri e ndersÿj,

Tjetri sypri mêrr e msŷj:
Para e sypri, e ânë m' ânë,
Gjithsi kuej âsht tuj i u ðhânë.
Rrustem Uka, trimi i trimit,
Neper krisme e flakë t' thellimit
Shî nên frymë asa' i âsht fuer,
E rrokë shpaten me ðŷ ðuer,
Njanit krye me tê i ká rá.
Shperthiqë sŷnin 'ðhe i a ká,
Rrashten krejt por s' mujt m' i a çá.
Vjen m' shpinë t' atit Ton Gohja,
E tue krisun si ðuhija,
Tranðë topuzin, njiqinð okë,
I a flakron po shî m' at kokë,
Eðhè pshesh i a ðerðhë per tokë.
Po i shterngohet Let Putani,
Eðhè ðynðë nji bet carani,
Njizet vetë, po, mos m' e luejtun,
E me tê, sa kû ká mujtun,
Sieil m' Kulsheðer me furí
Shî m' kurriz m' i a karrani.
Ungron shtâsa me mëní,
Eðhè krejt atŷ terbohet;
Hiðhet, tranðet, lamsh kukzohet,
Qafen krrabë e ká ngerthye,
Kah bân Lleshin per me msŷ.
E s' ká para si me u shtŷ,
Pse mirë Lleshi e ká merthye.
Xhem Saðrija, 'i trim rrfê,
Ktij Gjet Geges po i lshon bé:
Pásh njat Zot, qi të ká ðhânë,
Deli, Gjeto, n' mûjsh, m' at ânë,

Edhè nzite m' patershânë,
Tuj i a ngulë m' ndonjâ'n germaz:
Pse un ktej gati m' shaterkaz
Po t' i rrí ktej mbrapa shpinës,
N' mûjsha 'i herë me i rá kaptinës,
Edhè trût m' i a derdhë per tokë.
Gjeto Gega shpejt ká rrokë
Heshten, trashë sa 'i « mashkull » qerrit,
Edhè shi rrânzë njâj kapzherrit
I a ká ngulë, po, nja trí pllamë.
Bân Kulshedra me u çue m' kâmë,
Bân me u rrqasun vithambrapa,
Per me u strukë mâ kthellë nder karpa;
Por, pse Lieshi e ká shterngue
Me ato dâna, si i terbue,
Palmuç m' parsme ajo âsht rrxue,
Edhé qafa i âsht ngerthye,
(Kah fulqîjsh ishte merthye,)
Arrçi i qafës, edhè, i âsht thye,
Krejt fulqini asa' i âsht shkye
E i âsht shkepë deri m' gerglâc.
Vjerrë nder dâna, si latrâc.
Veç shka ? çena ka' i ká plasë,
Hov si Lieshi qi kisht' pasë
Vithambrapa aj âsht rrqasë
Nja 'iqind pash, po, mos mâ teper,
Dér qi ndeshë ká m' nji stom t' eper.
Shkapullue dânash Kulshedra,
Tue perpushë nper gur me kthetra,
Ká nisë t' hajë shtatin në shpellë,
T' u perdí gryket mâ kthellë.
Bini, burra ! mos e lshoni !

Po piskatë prap qaj Llesh Gjoni,
Eðhè turr e lshon m' të vrapin,
Ka ðy pash tue mârrun hapin,
E si t' kisht' ðánat nðer ðuer,
Me to siell aj si n' t' terthuer,
Eðhè i mërr njânen kaptinë,
Tue i a kputë rrumull me shpinë.
Se ç' jânë lshue Drangojt at hera,
Se ç' ká krisë zhurma e potera,
Fort njerzis i ká hypë mnðera,
Kah me lata e me supata,
Kah me shkrepa eðhè me grepa,
E me ðána e patershâna,
E me fuzhnje e me terlurq
Krâjn n' Kulsheðer t' kshtënë e turq:
Tuj e msŷ e tue nðersŷ,
Tue shinue e tue e shkallmue,
Njâni sypri tue i flutrue,
Tjetri m' ânesh tue e pershkue,
T' gjith njiheri tue e ðermue
Me ata lata e fuzhnje t' giata,
T' i a ðha era eðhè shtergata;
Flakë per flakë t' i a ðha vetima,
Krisi gjâma e bumbullima,
Shungulloi malit ushtima:
Hypi tym e hypi njegull,
Biga e Shalës likunðet shrregull.
Trémë Kulsheðra, âsht futë në shpellë
Kû lá n' gjak e randë t' u sjellë,
Tuj u zmbrapë barkas mâ kthellë,
Herë t' u rrqasun kamanðoras,
Lshohet shul teposhtë rrmores:

E si rreshmja me zhumhúr,
Tue rrnye gúr e tue rrnye zhúr,
Kullhum shêmet n' liqé,
Mbrenda Bigës dyndun kurrnë,
Kthellië kah zhytet frupi i sajë:
Trandë âsht toka dër në Rajë.
Xhem Saðrija, mushë n' maraz,
Ke me i rá s' mûjt m' shaterkaz,
Kah i u shkye n' ðâna fulqini,
Fill mbas sajé në shpellë aj hîni
Eðhè u shfý mbrendë bukur kthellë,
Por me sjellë n' të, s' mûjt me sjellë;
Pse kisht' kënë vendi humnere,
E kulshedra u zhðuk me'i here.
Shpejt Drangojt atý jannë çue,
Eðhè çetë atâ kan shkue,
Si ki'n kënë t' gjith pika e djalit:
E kan çkputë nji buzë prej malit,
Eðhè shpellës i a kan vû n' grykë,
Tuj i a rasë mbrendë porsi pykë,
Qi per jetë mos t' mûjë Kulshedra
M' e ðermue me kâmë e kthetra.
Dukagjinin per t' ðamtue;
Manðej ulë janë me pushue.
E at herë rêt janë ðavaritë,
Ká nisë hâna n' qiell me shndritë.
Ora e Shalës, eh shtoi, Zo', vallet!
Dalë e nðéjë m' nji vetull mali,
Atjè nalt ðikû mbi Nicaj,
Ajo luften pá e paska,
Qi Drangojt bânë me Kulshedren,
M' at kapë t' Bigës mbi atâ thepa:

Edh' e mira fort âsht gzue,
Kur ká pá e ká kundrue,
Se Drangojt e Shqyptarís
Keq shemtuem e kan Kulshedren:
Se trí krena i kan gjymtue:
Se 'i germaz i a kan shporue:
Shtatí krejt se e kan shkalmue
E se n' shpellë e kan ngajue.
Tue i zânë gryken me 'i buzë malit,
Mos me mûjtë mâ per s' t' gjallit
Me âamtuemun Dukagjinin.
E kur pá ká ajo me sŷ,
Se jânë ulë burrat e dheut,
Per t' pushuem e biseduem,
Tuj u prallë njani me tjetrin,
Per shka psue kishin m' at natë,
Tri herë rresht zën e piskatë:
Nôlhet vigma m' Qatë t' Morinës:
Kan ndie Orët e Dukagjinit,
Neper shpella, kû ishin strukun
Prej gazepi t' asajë natë;
Edhè çohen per airí,
Xhixha-xhixha tue xhixhllue
E I a befin të Ora e Shalës,
Motra e madhe e Dukagjinit.
Ká marrë Ora edhè u ká thânë:
A thue e dini a por s' e dini,
Se Drangojt e Shqyptaris:
Atâ i paçim, Zot! me jetë:
E kan thye sande Kulshedren
Tue lultue m' at Bigë të Oimaj,
Edhè n' shpellë e kan mutue

Me nji shpat shkepun prej malit,
Mos me mûjtë me pshtue per s' gjallit.
Veç se shka? ofshe un e mjera!
Atà ðarkë sanðe s' kan ngrânë;
Para ðarkësh pse atŷ kan rrânë,
E as s' i kan nuset e veta,
Qi atŷ buken m' u a gatue,
Eðhè tryezen me u a shtrue,
M' kâmë me u nðêjë gati me ujë.
Ani prá, mori ju motra,
Shpejt m' u a nðreqë ðarken Drangojve:
Shpejt me korrë grunin nðer ara,
Mirë m' e shi e mirë m' e blue,
Mirë m' e njeshë, mirë m' e gatue:
Me ðalë n' bjeshkë me mjelun sutat,
Me gjetë mjalten neper zgavrra,
E me zânë ðy ðrêj të mâjmë,
Me a u pjekë ferlikë në hêll.
Kshtû kâ folë kjo Ora e Shalës;
Eðhè Orët e Dukagjinit
Jânë bâ Xhixha e zhðukë n' vetimë.
Veç, sa 'i herë vjen vallja rrotull,
Atŷ prap ato kan kthye:
Njana, buken permbí krye;
Tjetra, mjelcen per nên ðorë,
Mjelca bâ me lvore blinit;
Dikush bjen fashoje mjaltet;
Tjerat, m' hej venðue terthuer,
Bâjn mbí krah ðy ðrêj të mâjm,
Ora e Shalës si u kishte thânun,
Qi me pjekë ferlikë në hêll.
E si t' tana janë bashkue,

Fluturim ajo jânë çue,
Veshun bardh e flokët zhvillue,
Edhè beitë kan m' mâje t' Bigës.
Kû Drangojt po kuvendojshin.
Ora e Shalës, at herë, u à avitun,
Qi edhè u thotë me t' amel zâ:
Mirë se u gjëjë, burra të dheut!
Mirë se vjen e bukra e dheut!
Mirë se vjen, e kah të kemi?
Ka' u ké pri ktyne fisnikeve?
Po i pergjegjë Kapitan Lleshi.
Se, mana', tỳ t' u ngjatët jeta!
Un jam vetë ajo Ora e Shalës:
Moter un me at Orë t' Merditës,
Qi veron mbi bjeshkë t' Mundelles,
Si ajo drita tuj agüe:
Kto janë Orët e Dukagjinit,
E kem' dalë m' ket maje bjeshke,
Per me u pá, me u njoftë me jue;
Se zâ t' madh per jue kem' ndie,
Se edhë e lât sande ju nám,
Tuj e thye në luftë Kulshedren,
Që me shue desht Dukagjinin.
Jo qi lodhë, un thom, do t' jini,
Se edhë darkë ju ngrânë s' do t' kini:
E ktú, po, âsht nji bjeshkë e naltë,
Të tanë gër e shkam i gjallë,
Kû s' gjën nieri shka me ngrânë:
Pse as s' i kini nuset t' uëja,
Qi jue darken më u a nderequn.
E prandej na Orët e Maleve
Darken jue u a kem' gatue:

Kû me vedi u a kem' prû:
Kur t' urdhnoni me u rreshtue.
Edhè trimat rreth janë vû.
Nja mbas njâ'i e rend mbas rendit,
Me Liesh Gjonin m' krye të vendit:
Âsht Gjomarkajsh e i bje prija
Derë mâ t' vjeter s' ká Shqypnija.
At herë Orët u kan sjellë buken;
O kan vû ferlihët perpara,
E u kan prû mjelcat me kjumshtë:
Kjumshtë me borë, dhâmin me t' pí:
Edhè mjaltë, sá kush ká dashtë:
Mâ e mirë darka s' ndzeqet n' ashtë.
Gurren nget kishin per bri,
Gurrë si akili e e kjartë flori,
Sa kush dote atŷ me pí.
Mbasi bukë trimat kan ngranë,
Janë çue prap e dalë m' njâ'n ânë
E po rrin tue bisedue
Me njat t' bukren Orë të Shalës,
Per kanû e pûnë urtije,
E per besë e per pûnë t' mikut,
E per lufta qi u bânë motit:
Per trimni të Gjergj Kastriotit:
Per Drangoj e per Kulshedra:
Per «breshana» e per gopedra
Edhè tolen mbi liri,
Mbi liri e mbi Shqypni:
Si Shqypnija do t' dalë m' vedi,
Mos m'e urdhnue mâ as Krajli as Mbreti,
Me kênë zojë ajo m' vedvedi,
Âshtû Zoti si e ká shkrue,

Qatjè vonë zën Ora e Shalës
E po u thotë shoqeve t' veta:
Hajdni, varza, me u njitë valle,
Edhè 'i kangë ju me e këndue,
Sa po âsht Drita ende pá dalë:
Pse Drangojve u pelqen kanga.
Jânë çue Orët e Dukagjinit,
Me ato petka bardh si bora,
E jânë kapun dora-dora,
Shpervjetë mangët mbi cep të krahit,
Flokët dér m' kâmë zhvillue giatë shtratit,
Me kunora lulesh m' krye
Me ato kâmë kaleçë tue kcye,
Dá dê lagiesh ballë per ballë,
E tue knôue ato palë e palë,
Kan pri vallen keshtú per mallë:
Varza ká e varza s' ká;
Por, si ká nji vajzë n' janinë,
Kurkund shoqen s' i a ké pá,
Kah bje diell e serotinë:
Sýnin diell, ballin si hâna,
Ardhun shtatit si sfilvija,
Eufrozinë e quejti nâna,
Angur t' mirë m' e pasë Shqypnija.
Atë e páka aj Ali Pasha,
Dalë si vida në balkue,
Edhè fort pelqye i âsht vasha:
Çon Harapin m' e kerkue.
Vjen Harapi e i thotë te dera:
Shpejt tash, vashë, ti ktú me zbrypun
E me mue me ardhë nji hera;
Persè Pasha të ká lypun.

T'u thafët gojat shka po thue?
I a kthen vasha fjalen marë:
Se un nji vajz-o kam qillue:
S' diej me folë me Pashallarë,
Jo, po, Ali Pashë Tepelena
Mundet kryet aj me m' a prè,
Si i ká prè kushdi sá krena;
Gjallë por s' lshoj un erz as fé.
Asht mushë Pasha me mëni,
Prap karapin çon e e thrret:
Pa ndigjo harap i zi,
Se dý herë Pasha nuk flet:
A se vjen ktû sandë goca,
A se nderyshe n' fund t' liqënit
T' a bâj gjumin me breitkoca.
More veshi, bre qën i qënit?
I shkon naten vashës harapi,
Edhè e mërr e e çon m' liqë,
Kû fue pritun ishte trapi,
Per me i bartë neper kurrnë.
N' mes të liqënit si kan dalë,
Atý trapi vend ká zânun,
Edhë nisë harapi fjalë,
Nisë aj vashës kështû me i thânun:
Nuk ká fjeter, tash, lum vasha:
E s' jam nieri fjalës qi i luej:
A me shkue sandë te Pasha:
A shî ktû me t' mytë tý n' uję.
Jo, po, i thotë vasha tue qeshë,
Se un te Pasha due me shkue:
Por due t' shkoj nji herë me u veshë,
Pse sido ktû kam qillue.

E kështû tue i thânë harapit,
Atij qënit, t' birit t' qënit,
Mérr e hiðhet n' ujë prej trapit,
Eðhè zhðuket n' funð t' liqènit.
Doli fjala neper ðhé:
Njekso varzash ká n' Shqypní,
Qi per erz eðhè per fé
T' rijt e jeten i bâjn fli.
Kshtû kënðojn Orët palë e palë
Por, tue mârrë të mbramen fjalë,
Hylli i ðritës nisi me ðalë
E buzës s' malit ðrita agoi,
At herë Orë eðhè Drangoj
U çuen m' ajr t' gjith plima-plima,
Eðhè u zhðuken si vetima,
Tuj u gjetë atý nji filli.
Kû me u gjetë ðeshti se i cilli.

BKSH

KANGË E SHTATMDHETËT

NË QAFË-HARDHÍ

Buloi molla, lulzoi thâna:
Rrustem Uken kû e ká nâna?
N' Qafë-Harðhí kû pringron Zâna:
Pingron Zâna e rreh shejshâna
Neper rreze qi lshon hâna.
Se atŷ, ðrita mirë pa ague,
Luftë e rrebtë po kish' fillue:
Kish' nisë pushka ushtimë me vlue,
Kish' nisë topi me gjimue,
Sa qi tranðë jânë vrri e knetë,
Ká marrë gjâmë ashta perpjetë,
Fort ushtue ká Haramija:
Rrustem Uka e Xhem Saðrija,
Dy t' rrogovas ðjelm të ri
Ke janë ngutë kta pushkë me shti
M' njaðo çeta t' Malit t' Zi,
Qi me rá i' n nisë n' Gusi.
Naten n' terr kurrkush pa i nðie,
Si vû u kisht' Knjazi leçí.
Knjaz Nikolla, 'i trim belá,
Mos m' i u gjetë kunð shoqi n' Shkjá,
T' fortë nji ushtri aj n' kâmë ká çue
Tetë taborre rrafsh numrue:
Të tanë burra Malazez:
Njani i rêmtë, tjetri kermez,
Kush mustakun lshue ðér m' brez,
Dér më brez e vesh më vesh,

'Dhe se i cilli nji hundë-lesh,
Qi kur n' luitë bjé, kopilani,
Nuk i' a trëmë pushka as tagani,
As i' a trëmë topi a havani,
E as kurmëni e as flakadani:
Komandár âsht Mark Milani;
Markut Knjazi edhé i ká thânë,
Me i pri ushtris naten i' pa hânë
E m' e qitë n' Plavë e n' Gusi
Kush pa pá, kurrkush pa e ndie.
E pse Marku isht' nji telbiz,
Me çá qymen per mjedis,
Ká marrë trimi e para ushtris
Ká lshue 'i çetë gjatë rrugës s' Gusis,
Nji çetë djelm, kunë treqind vetë,
Qi bá mâll s' e ki'n ket jetë:
Si me lé njashtú me dekë.
Per me pâm a kisht' anmik,
A kisht' pritë e a kisht' rrezik
Per ushtri, qi shurdhé p'r at ravë
Me e qitë dote n' Gusi e n' Plavë.
Per, kâ ndollë ká Xhem Sadrija,
Xhem Sadrija, sýduhija,
Edhé aj trimi Krustem Uka,
Burrë kah fjala edhe kah duka
Njani e tjetri lé drangue:
Atý shurdhé kush s' ká kalue:
Mbreti vetë po i' kisht tokue,
M' shpinë poteren i a ki'n vû:
Zêmra n' fyt u kisht' qillue.
Veç rrogovasi, kesh i' a dî!
Shka i ká qitë m' at Qafë-Hardhi'

Me bá pushkë me Mal të Zi
Mu nder vise të Gusis ?
Ora e bardhë e Shqyptaris!
Ajo vetë, po, premtue kí'te,
M' Qafë-Hardhi qi m' at ag drite
T' ndollite Xhemi edhè Krustemi
Me «martina» n' dorë merthye,
Qarqet Knjazit m' i a shperthye,
Qi ka dit po kisht' vû sŷ
Ndo' i skundill Shqypnis m' i a shkye.
Jo, po; drita masi agôi,
M' Bigë të Shalës Orë e Drangoj
Ata çue na janë p'r ajri,
Janë shperdá edhè derdhë flauri,
Kush si xhixha tue xhixhllue,
Kush si shkndija tue vezllue,
E atŷ behë i a kan nji filli,
Kû me ndjehë dote seicilli:
Orêt nder hije e nder vërrije,
E nder gurra e nepër curra,
E Drangojt nder shpija t' veta,
Kush n' teposhtë, kush kah perpjeta.
Veç Krustemi e Xhem Sadrija
Atà ndjehë nuk kan ke shpija:
I a kan behë ke Qafë-Hardhija.
Krustem Uka i Ukë Kabashit,
Dikû atje m' at ânë t' Budashit
Per të vlián aj kisht' pasë zânë
Nji bi mali, ardhë si Zânë:
Si ajo Zâna e Haramis,
Qi ndjellë mirë mi fat t' Shqypnis:
E me Xhemin bá kisht' fjalë

Shi m' at ditë n' Budash me dalë,
T' a'n e çikës aj per me e pá,
Ditë e orak me të me dá,
Se kár çika me u martue,
Sa copë petka çikës me i çue,
Krushq e darsem me ç' kanue,
Prandej, kur Orët e Drangojt
Atà dá jânë prej shoshojt,
Krustja e Xhemi, si dý shkndi,
Fill kan sosun m' Qafë Harðbi,
Kah bje rruga e Malit t' Zi,
Per me dalë n' Plavë e n' Gusi,
Qi po kisht' Knjazi Lakmi...
Atý trimat vend kan zânë
Sypri rruges n' nji breshtë të gjânë,
Nder do curra, si petrita.
Per me pritë qi t' zbardhte drita;
Persë as mikut jashta kohet
Nuk âsht mirë qi n' shpí t' i shkohet
Po s' l' ngushtoi prita a se moti,
A se lhânë mos t' a ketë Zoti,
N' shtí pa dukë miku me t' gjetë,
Qi mâ hali s' kisht' gjâ n' ket jetë.
E si atý 'i herë kan zafetë,
Kan pështjellë ka nji duhan:
Gúr e unuer me vedi kan:
E t' kan nisë të bisedojn,
Se si mikut n' shpí t' i shkojn
Se si mikun t' a ngushtojn,
Per me dhânë çiken n' at vieshtë,
Si t' jenë mâjë skjept edhë deshtë,
E t' jetë pjekë rrushi në vneshtë.

Ashtù nděçë tue biseduc,
Xhemi «huten» pshtetë mbi giù.
Me «karkiluk» nen «çark» shperthye
E me ï pecë aj n' voj tue e lye,
Ká marrë Krustos e i ka thânë:
Perzèt, Krusto, shka me kânë,
Se nji pushkë, si «huta» e Mbretit,
Thom, s' del mâ knděj ujt e detit
E as s' i del shoqja mi dhé:
Pushkë e shpejtë e e rrebtë rrfé,
Nji ditë uděhë me vrá per s' largut...
Kur t' ketë zëmer mbas «kanďakut»...
I a pret Krustja si në shpotë;
Se manà, permi kei botë
Si «martina» ï pushkë nuk ká.
E manďej, si tue e gergâ,
Prap po i thotë: Po a thue me t' rá
Nďo ï herë púna, qi me u vrá
Me askjer t' Knjazit a se t' Mbretit,
Ti ja kë besen vetvetit,
Se s' bje nďore per pa e kallë?
Se nuk lidhe per s' të gjallë?
Manà t' Zotit, nuk e di,
Po i a kthen djaloshi i rí:
Persë pushka e ka si t' epet,
E madjè, ka ï herë s' munď t' shkrepet
As mi korba grumlue m' lâmë,
Jo mâ m' nji tabor nizâmë...
Veç se, t' mjerit, zëmra m' hjekë,
Njiqind herë para me dekë,
Se ï kuri m' i a lshue Shqypnís.
Nďer kto fjalë t' birit t' Sadris,

Qe se poshtë ðromit t' Gusís
Dishka ndíhet tue rrapllue:
Si nji çetë, qi âsht tue kalue,
Kush pa u kuell, kush pa ligjrue,
Thue, se hajna kan qillue,
N' ndo 'i pûnë t' ligë atà tue shkue,
A me vjedhë a se me vrá,
Naten n' terr kurrkush pa i pá,
Si zanât qi e ka cubnija.
Morë! bâni Xhem Sadrija;
E, si n' ðorë «huten» kisht' pasë,
Pa mendue se a ðo t' kisht' giasë,
E merthen e zjarm i nep.
Ushtoi bjeshka kèp më kep,
Si t' kisht' krisë topi a havani.
„*Kukur meni!*" ðikush bâni
Atjè poshtë kah bile rruga.
Shkjau, per Zotin! Rustem Ulia
Tha nper ðhâmë e m' vend aj ngurrë
I rri gati m' «kacaturrë,»
Dý herë rresht tue qitë vetimë
Neper brej, aha e çetinë.
Edhe trimat t' jânë flakrue
Per mas krepash, kû shterngue
Jânë me ðekë a se me pshtue;
Por pa qanderr mos m' e kshue.
A t' ká rá, prolue, me pá
N' ato gomna e n' ato glina
Si shperðahet nji tubë njila,
Tuj u strukë nper rrasë e zhúr,
Me pasë kush per t' hjedhë nji gúr
Mrendë n' at pellg? Njashtu jânë ðá

Malazezt edhè shperdá,
Kur nper ah e neper bré
Krebtié ushtue kan si dý rrfé
Njato «hutat» shqypëtare:
Jánë shperdá, po, fulikare,
E kush lskue ásht perposhtë dromit,
Kush ásht strukë e futë mas stomit,
Kush mas lanósh shtatin ká zánë:
Strukun kryet e kan të tánë.
Per «kapica» per gjith treg
Veç se krés s' i gjindet shteg
Báni kush e mot pá te.
Shkjeve mendja atý po u vë,
Se aty m' pritë po kan tokue;
Prandë' aty lë jánë shlerngue
E t' kan nisë luftë e poterë
Me treqind «novicë» p'r 'i berë:
Me t' perzi, po, gjak e vnér.
Mirë, po, Xhemi edhe Krustemi
Mirë poteren po u a presin
Ke vetimë atá po qesin,
E kah qesin le po njesin.
«Huta» e Krastos n' terr po vritte,
«Huta» e Xhemit n' mish po njitte,
Sa herë djali qi po qitte;
Pse drangoj t' dý tue qillue,
Me Kuishedra t' a msue me u gjue.
Atá qit e kéta qit,
Atá brit e kéta brit,
Brit e lavd shoshoqit qit,
Tue vikatë, tue u halkakatë,
Tue shá nanë e tue shá batë;

Lufta ashtû si e ká zanát.
Ka nðéjë flakë Qafa e Harðhis,
Lkuqë jânë kullat e Gusis,
Hikin ðerrat, mârrin gurrat;
Hikin sutat, mârrin currat;
Çohen orrlat permi ré;
Lshohen korbat per nen ðê;
Po bâjn nanat shum meðèt,
Ka' atŷ lufta po kersèt,
Ka' atŷ «hutat» po shungllojn,
Rrebët «novicat» kah po ushtojn,
Iðhshem t' vrámt kah po gjimojn.
Tue rrahë plumet pa i a ðá,
Gjeth e géma tokës kan rá,
Ka nisë bari per me u thá:
Kaq shum vapë qi atŷ po ká
Flaket t' verðhë t' barotit t' zi.
Kû ðo të ðalë pûna s' e ðí!
Dy s' e qesin me nji ushtri,
Saðo qi ðrangoj të ri.
Se kû puna munð të ðalë
Me giasë Krustja s' po e bân mâll;
Persè, qe, atjè burri i burrit,
Ngrehun kryet aj per mas currit,
E tue u ulrue si nji luá,
Malazezve po u bân zâ:
Ah! kaðalë, moj Cernagore!
Se ktû i thonë Shqypní mizore!
Se mue Zoti m' ká nihmue,
Masi ktû s' jam tue luftue
As pse m' qafë ðue me i meté kuej,
As me grrye pse ðue m' gjâ t' huej;

Por per erz e per lirí,
Por per t' bukren ket Shqypní,
Qi me u bá ká, po, fanî
Edhè Knjazit n' dorë s' i bie.
Korkserdari i Cernagores
Kur ka ndie perposhtë rmores,
Se t' fortë lavd po i qet Shqyptari,
Mnijet ftyra ç' i âsht ndezë zhari:
Ç' ká kercnue aj dhâmë e tmallë,
E me 'i zâ porsi t' u pallë,
Me dorë, djelm, bre! ká vikatë.
Se e kem' pasë gjithmonë zanát,
Báll per báll me armik m'u pré,
E jo strukë si uri uper dhé.
Edhè âsht çue trimi në kâmë:
Pushken n' dorë tagâ'n nder dhâmë:
E t' ka mârrë breshten perpjetë,
Më nja 'iqind djelmosha t' letë,
Me nja 'iqind djelm Cernagoras:
E kû vrap, leû kamandoras.
Tash mas breut, tash mas çetinës,
Bukur nget i biri i shkinës:
Atŷ-ktû ka 'i pushkë tue shtî:
Bukur nget aj n' at furi,
U âsht avitë Krogovs'e t' rí,
Kinsë gjallë aj n' dorë me i shtî.
Pse si drita pat ague,
Ka nisë cubi edhè âsht kujtue,
Se atŷ ushtri s' po kishte as çetë,
Veç se dalë nja disa vetë,
Qi n' krye t' vet e kanë pa pvetë,
Kî'n nisë pushken si t' u tallë,

Thue po gjuejn kundë ndo 'i cung n' zâll.
Por Drangojt po ishin me Orë
E s' po u zëjshin gjallë me dorë.
Gjallë me dorë ata s' po u zëjshin
As m' u a qitë methin s' po lëjshin;
Persë, qe, qaj Krustem Uka
Çeta e Shkjeve kur i u bullka,
« Brai » në kamë trimi ká bâ,
E si kënë të krisht' ulâ,
Mas nji shkami turr ka rrâ
Terthuer pritet pësqindë hapa,
Kû ngujue ndër ato karpa,
Ka nisë pushken m' e shpejtue:
Thue, 'izet vetë po kan qillue:
Pa dhimë Shkjét perbrî tue i gjue.
Turrin Shkjét e kan ndalue,
E t' zû pushka prap me vlue,
T' nisen plumet me fishkliue
Neper breshtë kryq e terthuer,
Si qi thonë n' Shumle dikúr.
Âshtû pushka flakë tue zi,
Vigma e krisma t' u perzi,
Dalë barit kan staje-staje
E po vrrasin m' ato maje:
M' ato maje mbi pyllë t' ahit:
A shk' âsht pushka njatij rrahit?
T' hiq kushtrim, se na rá Shkjau!
Âsht perlykë Krustja si kau,
Qi perlyket, vrap tue ngá,
Me tarok kur t' hjekë me u vrá.
Mos e lsho, djalë, se t' a rrina!
Pingroi vigma neper çetina.

E sikur atjè prej vjeshtet,
Mas njaj shiut të randë, prej kreshtet
T' thatë e t' gristë t' ndo 'i majes s' thyeshme-
Shkepen gurt, e rmores s' rryeshme
Bín n' teposhtë t' u rrokuilue,
T' u planðosë, ðhén tue e ðermue,
Dér qi t' hasin m' poð a m' prrue:
Njashtu rrâjn barít at-hera
M' Qafë-Harðhi, kû isht' nisë potera,
E kû shum ðo nâna t' mjera
Tue i thá at ðitë, besa, ishte vera.
Pushken n' ðorë, kësulen n' gji
Shterngue rrypat miré per í,
Sa kush vite priten xite:
« Huta » flakë në ðorë i rrite:
Mush e qit atŷ pa ðá.
Ç' t' jânë merthye Shqyptár e Shkjá!
Ç' t' jânë merthye, ç' t' jânë kaperthye,
Shoqishojn se si m' e thye!
Njegull tymi u rri mbí krye,
Mus me u pá ðielli me sŷ.
Tash Shqyptari Shkján po e shtŷn,
Tash mêrr Shkjau eðhè po msŷn.
Atà shtŷj e këta msŷj:
Msŷju e shtŷju nðermjet veðit
Si ajo vala m' buzë të ðetit.
Eðhè kshtû, m' shoshojn terbue,
T' kan nisë trimat me sharrue,
Njâni vrá, tjetri shitue,
Kush tue hjekë, kush tue rektue,
Dhimet zêmra me t' u shue,
Ke të rí ki'n pasë qillue.

Por kur pushka po kersitte,
Dhimë Shqyptari nuk po ki'te,
Elè mâ njaj sokol malit
Zhukë Isufi, pika e djalit,
Qi kah mirrte m' Shkjá jyrish:
Si aj taroçi neper plish,
Kur t' a ngasë zekthi nper kneta:
Mërrne gjâmë asluta perpjeta:
Kaq me krisme e me poterë
Qi po i msŷte atà Shkjé t' mjerë,
Veç, po, kur Ishohet Man Selà:
N' dy kubure e n' dý kortela,
Shkrue «martinen» të janë n' «gjela»
«Gjela» sermit tela-tela:
Struken Shkjét, besà, nper shpella,
Si njaj lepri neper shkorre,
Kur t' Ishojë m' të shqypja mizore,
Kuk ngerthye kibetrat gjaksore.
E s' bâjn keq trimat ke struken,
Persè Mani, pasha buken!
Mjafi qi sŷn aj munë t' u a shofë,
Se n' «martinë» n' venë po t' i ftofë:
Si kà ftofë Risto Stojanin,
Neshò Ilin e Gjokë Stjepanin,
Edhè at t' mjerin Savo Stanin.
Jo qi po ishte i tarë Nel Bishe,
Idhtë si helmi ruejtë në shishe,
Nguiue i cilli m' «hutë dervishe»,
Fort po i kputte njatà Shkjé,
Tue t' i lshue shakull per dhé,
Mish per shpendë e per shkerbé.
Ju të zezat mori shkina

Sa terthuer po u njethet stina!
Se ç' po t' pshtiell'i edhè në zi,
Qysh se dalë ká n' Qafë-Hardhí
Rrahman Duli, 'i kime zí,
Lé, si i thonë, nper çark t' «martinës»,
Qi ká e lot at «gisht të shlinës»,
Juve jeten po u a shkurton.
Zëmren dysh jue po u copton,
Tuj u lânë si cungat m' záll,
Kë pa burrë e kë pa djalë:
Si mo', Zot, má keq per jue,
Qi a pak gjallë kini qillue,
Gjith ket kob me pá m' gjind t' ue!
Por, të drejten me u kallxue:
Shkínat m' dhimen e nuk m' dhimen,
Kah po shoh si gjindja u shkimen,
Kush n' nji shpat e kush n' nji lak;
Veç, po, zëmra m' pikon gjak,
Ke un i mjerí jam lue pá,
Se né Shkjau na paska vrá:
Na ká vrá njat Tahir Gjelin,
Isuf Pulen, Kot Kaçelin,
Qi má t' mirë djelmt s' ké pse i lypë
Qi m' Qafë të Diellit del n' Postripë:
Me rá pré e gján me rrmye,
Turr me u lshue, kalát me i thye,
Hasmit n' luftë me i lânë pa krye:
Edhè metë paska ls Abazi,
Lik Sokoli e Rem Kazazi,
Me dy djelm prej Qegëhysenit
E me at t' bir'n e Hagip Cenit,
Nji t' lsniqas djalë të rí,

Ardhë si «Hina» vjerrë m' sergji:
Veç sa lshue 'i fije mustak:
Me t' u dhimët m' e vrá per gjak!
Veç si ndollë do t' keté, vall, puna,
Qi ka metë qaj Isuf Pula?..
Se ky Isufi, mana t' Zotit,
M' ka pasë kënë nji falme agzotit
Mos me e trëmë flaka e barotit:
Edhè i shkathët e djalë telbiz,
Kam pasë thânë se per miðis
T' ndo 'i laborrit me u pershkue,
S' do t' kisht' metë trimi pa pshtue;
Kaq qi pushkës i âsht kënë kujtue!
Por kur do me t' gjetë rreziku,
Aj po t' gjetka, mor lum miku,
A prej hasmit a prej vllaut,
T' jésh ti strukë mu n' brynë t' kaut.
Turr lshue Isufi m' Malazez
Nper do shpartha e curra t' zez,
Nâm po bâte aj permbi Shkjá,
Kë tue vrá, kë n' gjak tue lá;
Thue, kulshedra m' ta ká rá.
Kur, qe, Y forë Drekalov Mije
Po i del n' ndesh nper ato hije,
Qi, n' shtek t' ballit ulë «kapicen»
Edhè vë per sý «novicen»,
Po shtrngohet m' të me shtí
T' i u drodh Cufi si ari,
Edhè m' «hutë» i met vetimë,
Ushton «huta» bumbullimë!
Por, medet! se copë e grimë
I u bâ «huta» t' mjerit në dorë:

Kisht' pasë kênë, po, Shkjau me Orë.
Shkjau kisht' kênë nji bir lugatit,
Gjyle as top mos m' i u ngulë shtatit,
Veç tagani atê m' e pré,
Stramastik tue kênë se isht' lé.
T' i a ðha Shkjau at herë m' «novicë»,
E t' a muer mu nên gerthicë:
Shi njatý, kû pshtim nuk ká
Nieri i shkretë, me pasë me i rá
Plumja e pushkës. Porsi nji búli
Rá per ðhé i ngrati Isuf Pulë,
Purun bris së njaj carani,
E «oh» e as «ah»! trimi nuk bâni;
Veç, kur shpirti i erðh me ðalë,
Tha n' per ðhâmë mâ t' mramen ijalë:
«Shnðosh vatani!» e m' venð u pak
Tue e bâ ðjerrin hurðhë me gjak.
Ah! mo' lê, brè, Rrustem Uka,
Per n' kjosh trim si t' a thotë ðuka,
Mo' lê shokët, brè, pa i pague;
Se manâ, mirë kan qinðrue,
Marre fisit s' i kan lshue,
Per Shqypní trimat jânë shue!
Eðhè m' kamë t' flakroi Rrustemi.
Kur flakrue ká m' kamë Rrustemi,
E t' ká ulrue si bishë nper borë:
M' tani, ðjelm! Me ðorë! Me ðorë!
Atý Shkjét pritat po i lshojn,
Eðhe nisen të ðreðhojn
Kâmë mas kâmet, hap mas hapit,
Dér qi vû jânë m' pikë të vrapit,
E t' kan mârrë shpatin terthuer;

Pa kqyrë ðriz, pa kqyrun gúr,
Tue hikë vrap para Shqyptárve,
Si atà ðrëjt para zagarve.
M' shpinë Shqyptarët u u shtrin m' at herë
Me shum vigme e me poterë,
E t' i ndoqen rrugës per s' giatit,
Dér qi u zhduken per mas shpatit
E me sý mâ kush s' u pá.
Posë asish qi meten vrá.
'Ká pá Zâna e Haramis
Ke u thye Shkjau m' at Qafë t' Hardhis,
Ëdhë e Mira po lumnon.
Shkam më shkam po lufturon,
Ká mârrë kângen e po knðon:
Ty t' a lumsha, moj Shqypní,
Qi per besë e per trimní,
Manà shoqe kunð s' po ká,
Kahðo bje ðielli mbi ðhé.
Zdarhë e zdeshë Shqyptari i ngratë,
Brîn per tokë e buken thatë.
Nuk m' ká zéje as s' m' ka zanát:
M' a shkon jeten në sikiet,
Si ajo bisha në shkorret;
Po, per preke m' erz të shpis,
Po, per preke m' tokë t' Shqypnis,
Preke n' Fé, qi ati i la i Pari,
E per t' pá ké se si zhari
N' zémer mnija ká m' i u kallë,
E si hasmit, shpatë e gjallë,
Per t' i u lshue ka « jurra » m' shpinë,
Si m' zogj t' pulës nji gjeraçinë.
Burrë i fortë, po, Knjaz Nikolla,

Burrë i fortë e me mendë t' holla:
Por me armë e me luri,
Si n' Cetinë bá e ká pleqni,
Per let besë, nuk hîn n' Shqypní
Me i u bá dhâmi sa derrit.
Mos u ngut, moj Shto-Zo'-Vallet
Me mârrë kângët e me pri vallet,
Se n' Shqypní s' marojn kurr hallet!
Se edhë lufta s' ká marue:
Me tzi ajò tash ká fillue,
Sa qi i mjeri fort po drue,
Se shum gjak sod ká me u bá:
S' thehet Shkjau me kaq e gjá:
Duhet punë, po, Shkjau me u thye!
Po a tue pá, moj s' jé me sý,
Vizitorj si t' âsht xí
Prej ushtarésh të Malit t' Zi
Ke po ngasin me furi,
Çetë mas çete e vi e vi
M' urë t' Stutjekës, m' at log mejdani,
Kû dha urdhen Mark Milani
Tok me u mledhë të tanë ushtrija,
Masi 'i herë ke Qafë-Hardhija,
Hovi i parë i mori m' thue:
Njizet vrá, tridhetë shitue.
Jo, po, tash lufta ka nisë,
I a dha flaka m' at buzë mali!
Si thue, Zânë, t' i bâhet halli?
Me qindrue tjeter nuk ká.
Pse edhë, e lumja, jam tue pá,
Ke jânë dyndë Plavë e Gusi,
Ke kan rrá Strelc e Plevi,

Me Sutjeskë e me Nokshiq,
Vûthaj e Martinoviq,
Hoti i Kûj't, Morinë, Isniq:
Qásh, Krasniqe, Keç e Dardhë,
Qafë e Dielli, Lum i Bardhë,
Nikaj, Palç edhè Mertúr,
Qi kund pushkës s' i lânë kusûr;
Edhè kivne u paska pri
Ali Pasha, 'i kime-zi,
Kaluer atît pullali,
Si ajo rëja me duhí,
Kur të zbresë mbí Haramí.
Me të vin tjerë gerzheli,
Disa Krén e Bajraktarë,
Do begíleré e do agallarë,
Si me thânë Çerim Binaku,
Qi kâ ndolli atŷ rrodh gjaku,
E si njaj Sadri Mehmeli,
Zi'n e l' cillit ndie kâ Mbreti:
Njanî Qásh, tjetri Krasniqe:
Bâjn «novicat» pushkatiqe...
Vjen mandej, qaj Jakup Feri
Nji i Plavnjanë nji zog skyferi,
Mirë ushtrue n' at log mejdanit;
Si njaj Hot, njaj drang luânit,
Alush Smajli i Smajl Hasanit,
Qi kur sjellka m' tef taganit
S' i' bâhet kryet se n' trup po e kê:
Kaq vezllon aj porsi rrfë!
Por kam pá trima e s' kam pá,
Si at Prêlë Tulin, por, s' kam pá,
Qi Merturit paska pri

N' ðý calina e n' nji harbí,
« Huten » m' krah, zjarmin në gji.
Gjurmë per gjurmë e njitë mas ti,
Vjen nji Omer e 'i Hasan Haxhí:
Njani Isniq, tjetri Nokshiq:
Zot, n' ðorë t' tyne kenð mos pik,
Pse t' a bâjn, besâ per vigj.
Mas ksish rrâ ka pika e djalit,
Kû kjenë gjetë sokola malit,
Kah Sutjeska edhè t' kan msý:
Nuk jet hasem per pa u thye,
S' jet ushtri, jo, pa u shperthye,
Mjaft qi t' ðuen me bâ gajrét.
Zâna e Maðne kshtû po flet
Edhè e Miza kep më kep,
Po flutron e lorí po ep.
Dér qi zëra mi krye t' Sutjeskës,
Mbí nji curr ke aj shkamí i bjeshkës,
Kû ká nðêjë e âsht ulë me pá
Se si puna ka me u dá,
Tash qi atý na jânë perlá,
Fyt-a-fyt Shqyptár e Shkjá

KANGË E TETMDHETËT

TE URA E SUTJESKËS

Mark Milani kur kà pá
M' Qafë-Hardhí se aj shtek s' po kà,
Per me dalë me rá n' Gusí
Me ato tetë taborre ushtrí,
Naten n' terr kurrkush pá e ndie,
Si vû i kisht' Knjazi leçí,
Kah Sutjeska fill kà mshý,
Kin' po e gjën shtekun shpezthye
E n' Gusí po mundí i a behë,
Qën as kàysh m' të per pá lehë.
Por gabee ásht kopilàni,
Pse Ali Pasha ajý i a rràni
Me dý mí ushtarë të vet:
Orrí, sokol e kaçubë!
Kà ndhë miré na jànë ngujue
Pushken Markut m' i a fillue:
Pá gjak vendin mos m' e lshue.
Edhë pushka kà fillue,
Diellí m' cila at herë fue u çue.
Lum per Tý, o i lumi Zot!
Se gazep do f' shofim sot,
Ke n' Sutjeskë, nder ata curra,
Na jànë ndeshë burrat me burra:
Na jànë ndeshë Shqyptarë e Shkjé:
N' mní f' shoshoqit të cilit lé,
Kan me u grí, besa, e me u pré,
Si njatà derrat me derra:

Kan me metë trimat nper ferra,
Kush pá i kjá, kush pá i vajtue,
Pá pasë nget moter as grue,
E as të mjeren mori nânë,
Nji fjalë t' amel per m' u a thânë!
Kaq, po, atý potera âsht nisë,
Kaq, po, atý pushka âsht tue krisë,
Edhe topi tue gjimue,
Gjylja e plumja breshen labue,
Krisma veshët me t' i shurdhue,
Tými sýt me t' i verbue:
Qi, po t' keshë ti nja 'l qind krena,
E per kryc ka dý parë brena
Me t' vojtë mendja, lum daija,
Se asnji shndosh s' e çon te shpija.
Porsi n' flakë kerset duhija,
Njashtú rreh « huta » e « novica »
Nper shkamij, aha e plakrica;
Edhe ushton vigma e piskama:
Si ata matat neper lama,
Si ata ujqt, lodhun prej zije,
Kur mêrr plajmi bjeshkë e vrrije:
Por, si rán cilat e mdhá,
Krisma e pushkës mâ atý s' u dá,
Veç se ndêj ushtimë tue vlue,
Kurr pá prá, kurr pá pushue:
Porsi ushton breshni tuj ardhë
Bulkut t' ngratë zêmren t' i a mardhë.
Ashtú pushka tue kersitë,
Mndershem topi tue bulritë
Vigma e brima tue gerthitë
Po vjen gjaku edhè t' u zé

E ayŷ-ktû Shqyptarë e Shkjé
Nisin prîtat e po i ishojn,
Jetë as dekë mâ s' po shikjojn,
Veç po msŷjn trimat shoshojn,
Hap mas hapit t' u hjedhë para,
Si kaçkrrat neper ara.
Se ç' u ndez lufta m' at hera,
Se ç' shungîloi zharma e potera,
Se edhe pushka ç' ndêi tue zî:
Mendt e krés me t' u perzî!
Me shoshojn idhtë kaperthye
Grykë per grykë me armë t' u msŷ,
Tuj u msŷ, e tuj u shtŷ,
I a kan nisë trimat me mçtë,
Oishe! nper at rrah të shkretë:
Si, mo', Zot, mâ keq per né,
Qi kem' ndollë n' kufi me Shkjé,
T' cillt, t' pabesë e t' dobë tue kânë,
Trima po i'n sâ t' duesh me thânë!
Met mâ i pari aj zog skyferit
Sellmi i Selman Vmerit,
Derë e vjeter n' at Plevi,
Kû kisht' pasë pleme edhe gjî,
Kisht' pasë dhên e kisht' pasë dhî,
Tokë në mal e tokë në vrri
Si mâ i mîri në Malci,
E qi fjalë pêng kurr s' pat lânë,
Ashtû bâ pat si e pat thânë:
Gjak as varrë s' la kund pa mârrë.
Klë të mjerin pushka e muer,
Kah, tue msŷ aj si n' terthuer
Rrâjës s' njâj bunge desht m' i u fuer.

Mandej met Beqir Haxhija
Larg permendë per kah trimnija,
Larg kerkue per kah urtija:
Bé m' krye t' fij bâte Gusija;
Pse as n' Shqypní, jo, as n' Cernagore
S' pat pré mik, s' pat çartun ndore:
Me gjith merdh aj t' u mundue
Hakun m' hak gjithkund m' e çue:
Veç jetë-shkurtë kisht' pasë qillue!
At herë vrá âsht nji I Plevnjânë.
Nji i pá tatë edhe i pá nânë:
Kurt Zeneli i ki'n pasë thânë:
I rá pushka rranzë gabzherrit
E e lshoi dekun terthuer dherrit,
Vendin n' gjak të tanë tue e lá,
Si t' kisht' kënë tarok a lá:
E vrau Steva i Plevanacit,
Nji karàm, ky, nji farë bracit,
M' e pasë randë loka me e bartun,
Veç se Kishë qi s' kishte çartun,
Se per tjeter mi ket lokë
Gjâ pá bâ s' la m' i' huejë as m' shokë:
Nasen vîdh, dhen plaçkit,
Dikë pre, dikë kurit,
Tokët e hueja del e shit.
Ky pá e paska Kurt Zenel'
Kah, mi cup krahrat shpervjelë,
T' u matë ishte aj pushkë me shtî
M' nji t' Nikshiqas, djalë të ri,
Edhe i metka Shkjau m' « novicë »
Tuj i a njitë pak mi kerthicë,
Tue e hjedhë dekun m' kokerr t' shpinës,

Por âsht ngutë i biri i shkinës
Me qitë pushkë, pse Abush Haliti
Me nji plume krés i a njiti,
E t' i a derdhi trût per tokë
Me «kapicë», kapole e flokë:
I met rrashta shyt si boskë,
Edhë dekun rá n' nji prroskë.
Por medet bân landë e gúr
Ke ká metë nji Dardhaçuer:
Trim si kjenë trimat dikúr:
Mos m' i a trëmë sŷnin as deka:
Ke ka metë qaj Mican Leka!
Burrë çuimrok, por burrë çengël,
Me do flokë ngrehë kaçarrel,
Porsi kreshtë derrit bugár,
Sŷnin gjarpen, mledhë kulár,
Kurdoherë m' poterë qi rrâni
Beli vedin, besa, e bâni,
Kah m' i lshohej hasmit m' shpinë
Si sleyfër, si gjeraçinë:
Thue per s' gjalli po e perpin.
Kŷ pá e paska at Nikë Mihajlin
Ke m' a gjuejtka Zyber Smajlin:
Nji të Reças, djalë të ri
Dekun m' tokë tue e karranî;
Edhe m' «hutë» i u dredhka Nikës
Fill i a njitka m' zhabë t' bytykës:
Derdhë i a ká pështeshët m' livadh.
Bertet Shkjau sá ká n' germaz,
E, tue shkue çapraz m' çapraz,
Ngerthye kuk, dŷ duert mî varrë:
Kah qyqarî mëç isht' mârrë:

Ashtû 'i copet, porsi shul,
Vjen e bjen m' nji hurdhë pingul,
Kamët perpjetë e kryet në ballë:
Dý-trí herë trandë i ká shalët,
Edhë kshtû, kâmët laradash,
Dha atý shpirt, e ktheltë nji pash
Rá, rreziku, n' ujë palmuq:
Krejt prej gjakut hurdha u lyq!
Kur ká pá njaj Juriq Mata,
Nji zgobell me gaqe t' gjata
Se ç' gazep bâni Micani
M' t' ngratin Nikë, njâ as dý s' í a bâni,
Edhë trimi âsht çue në kânë,
Me tagan shterngue nder dhâmë,
E m' «noviçë» fue qitë pá dá,
I'ili m' Micanin furr ká ngá
Kin' po e vret Micanin n' prítë,
Kin' atý aj po i a merr kryet.
Si aj ariu, qi ká soditë
Se shpellës s' tij âsht tuj i u avitë
Derr' i eger, me t' shkye m' dhâmë
Kerleshë kreshten gjatë nji pllamë
Me nji hov jashta flakrohet,
Edhe m' shpinë derrit i lshohet,
Idhtë me të tuj u perlá
T' u dermishë, krejt m' gjak t' u lá:
Kshtû Micani, kúr ká pá
Se Juriqi m' të ká msý,
Merthye «huten», vû per sý,
Âsht çue m' kâmë e n' shesh ká dalë,
Edhe t' dy ashtû ballë per ballë,
Flakë per flakë armët i kan kallë.

Rá Jurlqi m' tokë pikë gjallë.
Met Micani porsá gjallë.
I rá pushka mù m' krahnuer
Tue e lshue djerrit per terthuer,
Në gjak t' vet t' mjerin tu' e lá
Zêmren s' âmës dysh tuj i a dá!
Edhè i ngrati Mican Lekë,
Vû duert n' xêmer, shtrî me dekë,
Kryet mi siom e kâmët në vi,
Zânë «martinen» per nen i,
Tue i shkue gjaku vi e vi,
Zân e u thotë sholove per brî:
«Amanet, o sholë të mi,
Neper Dardhë kur të kaleni,
Armët e mija barrë t' i çoni,
N' oborr t' lullës edhe t' m' i lshoni,
Nânës as tatës mos m' u kallxoni
Pse janë t' vjeter e i verboni.
Ne pëvetët nana per mue,
Thoni: djali :' âsht martue!
Ne pëvetët se ç' nuse muer:
Muer nji plume në krahnuer!
Ne u pëvetët se ç' darsmorë pat:
Pat tre korba ndêjë per ngjat!
Ne u pëvetët se ç' zoja kndojshin!..
Orrla e sorra m' të po rmojshin!..
Qindro, thoni, oj nanë e shkretë,
Se Micani të kâ metë,
Tue lultue me Mal të Zi,
Që të mjeren moj Shqypni
Po e vorfnon me djelm të ri,
Ke po i vret hiri e pá hiri,

Gjithkû t' jetë djali mâ i miri!»
Edhë â shkimë si shkimet qiri.
Ah! Mican, bre, Mican Leka,
Se tý mirë, manâ, nânë-shkreta
Të pat msue, të pat qortue,
Kur u nise n' luftë me shkue
N' at Sutjeskë, kû rreh shejshana:
«Pa ndigjo, t' tha, të pastë nana:
Kur të bâjsh me u gjuejtë me Shkjá,
Amanet, nder menâ me t' rá
Se si 'i plakë dikur pat kjá,
Luftë as darsem pâ mish s' ká:
Se prandej ky mieri i shkretë
Mundet n' luftë, besa, me metë;
Pse edhe krenat, morë bir,
N' fushë t' mejdanit po ishin lirë.
Por ti lokes s' m i ndigjove,
Veç jurish mbî Shkjá m' u ishove,
Si ajo bisha në Kallnduer,
E, tue qitë kryq e terthuer,
Vrave 'i herë Pavlo Serdarin,
Krejt në gjak tue e zhytë qyqarin;
Mandej Stankun, mandej Jankun,
Mandej prap Veshoviq Brankun:
Veshoviqin, gerxheli,
Qi Nel Gûlen t' vrau perdri:
Njat t' Vûthnjanin djalë bari,
Qi kishť lânun dhên e dhi
Edhe dalë kishte n' ushtri
Per me u vrá me Mal të Zi,
Prandej tý, morť Mican Leka,
S' ká pse t' dhimet t' rit as jeta;

Se, manà, mirë ké qindrue
Vedàn mirë e ké pague,
Marre vendìt s' i ké ishue,
Êmni i yt ká per t' u knâve
Vonë e vonë m' lahutë t' Malcís,
Si t' i vîjë dita Shqypnís.
Masi 'i herë Mata e Micani
U bân fli m' at fushë mejdani,
Prap gjimoi topi e bavani,
Prap shungiloi «huta» e «novica»,
Prap ushtue ká Brezovica;
Edhe rán shakull per dhé
Shum do tjerë Shqyptarë e Shlçé,
Kû dy-tre, kû pésë, kû gjashtë,
Kush në pod e kush mrendë n' ashtë,
Njâni i ri e tjetri i lashtë,
Të gjith burra e pika e djalit
Kû ki'n kênë sokola malit;
Me i u dhimét gurit e drunit:
Si njaj Osja i Shas Alltunit,
Zeqir Meta i Metë Xhelilit,
Dy të bijt e Man Malilit,
Osman Sela 'i zog bylbylit,
Janjiq Mirko e Tomiq Pera,
Rrahman Duli, porsi fjera,
Krye per krye me at Jeliq Ojaren;
Qi n' Kotorr pat shitë fuguren
Edhè blé pat aj kuburen,
Me të cilen mandej, Shkjau,
Me dorë m' të Rrahmanin vrau:
Rrahman Dulin, qi pá dekë
Mirë ky Shkjaut kryet i a ká çekë,

Tuj i a dá dýsh me tagan,
Si t' kisht' kéné poç a bastan,
Të dy trima, s' ké shka u thue:
Njáni bisbë, tjetri drangue.
Por shka kndon njaj zog i zí
N' ato llugje mi Gusi,
Kah flutron selvi m' selvi?
«Amanet, o lushë e male,
Shueni kangë e shueni valle
Shueni vallet per me kjá,
Se n' Krasniqe 'i kob ká rá:
Smajl Arifi, thonë, âsht vrá
N' at Sutjeskë t' u gjuejtë me Shkjá!
Shum do t' bajë e âma medët,
Kur të ndiej se Smajli met,
Se met Smajli, aj fare viganit:
Balli i tij nji lushë mejdanit,
Sýni i tij agzot havasit,
Shtati ardhë si shtí bajrakut,
Vesh e m' vesh dega e mustakut,
S' bajn mâ nanat nji asi djalit!»
Shuke zá'n, bre zogu i malit,
Se ti s' din shka jé kah thue!
Ti veç din me çurlikue,
Gêm më gêm tue fluturue.
Pse t' a kjajë Smajlin e ama,
Kur, qe, aj trimi Sadik Rama
Smajlin mirë e ká pague:
Dy të vram e tre t' shitue?
Por t' kjajë nana Cen Brahimin,
Oj, kur pá ká probatinin:
Njat Sadrin e Çun Selimit:

Se mu m' parzme e mori pushka,
Atŷ çue âsht, po, kaptinë-mushka
Edhè vrap âsht vû me hikun,
Dekun m' tokë tue e lânun mikun
E 'i kori tue i lshue Shqypnís;
Kryet pse Shkjét i a prén Saðris
E i a ngulne, cfshé m' nji hû,
Me ngranë m' të sorrë e falkue,
Edhe nisë kan me u levðue:
Mirë nenshtrasha, or ti Ali Pasha
Pa vre 'i herë m' ket mâje huni
Pse, me giasë, njaj Saðri Çuni
Dishka 'i fjalë ðo me t' a lbashë:
Do me t' thashë, me giasë, or Pashë,
Se t' bân êmer Mârk Milani,
Mark Milani Kapidani,
Me i a nðreqë çilen n'Xhamí,
Drekun n' Pluvë, ðarkun n' Gusí,
Kû ðo 'i herë aj me pushue;
E manðej, per m' kjofië gjikue,
Dér në Shkoðer me kalue,
Per me i vû Shkoðers «kapicen»
Per me ngulun «trobojnicen»
Nu m' kalá të «Rozafatit.»
Kur ká pá Pasha i Gusís
Ngulun m' hû kryet e Saðris,
E nðie ká si prrallej Shkjau,
Ç' âsht perfykë atŷ si kau,
Me u nðí vigma shkam e m' shkam:
Bini, burra, bre! kû u kam?
Se né Shkjau na ká marrue,
Armë e fiyrë na i ká zezue,

Saðri Çu'n per pá e pague
Dy per njá, si e kem' kanue.»
Porsi kur atje prej veret
M' ujë a m' mriz bariu nðielli shqeret,
Edhe lshohen ðhën e ðhî
Turr e vrap mas zânit t' ti;
Njashtû burrat e Malcis,
Gjithkû kje lulja e ðjelmnis,
N' bulurimë të Pashës s' Gusis
Ata hovin mârrë e kan,
E tue krisë top e havan,
Tue zi pushka pá i a ðá,
N' ðorë taganat tu' u shkelqâ,
Me nji brimë, qi kryet me t' çá,
Fulikare turrë janë m' Shkjá,
Atje, kû m' nji mâje hûnit
Ngulë isht' kryet e Saðri Çonit.
A ðin ti si bleta idhnohet,
Si pështiellet, si egercohet
E rreth zgavrrit n' shkam si vrullet,
Kur të shofë se meçka i hullet
E se ðo turi'p e ndytë
Nðer fashoj mrenda me zbytë?
Malazezt njashtû egercue
Janë atbotë e krejt terbue,
Kur kan pá Shqyptarët tue rrá:
Kë ðrangue, kë katallá,
Nja'n ari, tjetrin luá,
Të gjith trima m' nâm e m' zâ:
Edhë lshue pritat me 'i herë
N' ðorë taganat zjerrë per mnðerë,
Sýnin gjak e ftyren vnër,

Dredhë «kapicat» m' njanin sy,
Ata vetë kan märrë e msy,
Me vikame e me pëskame,
E t' janë lshue burrat e dheut
Si ajo lava n' muej të Shndreut.
Tý, o Zot, të kjoshim falë!
N' at fushë t' lame kur kan dalë,
Kur kan dalë Shqyptarë e Shkjé,
Se ç' kan nisë-o me u shemtue
Krahësh e krenash tu' u krekcue,
Hundësh e buzësh t' u rrumullue,
Fyt-a fyt m' dhâmë t' u kafshue,
Si ata derrat me harusha!
Ri në gjak âsht të tanë fusha.
Mbi trim trimi hapet, turret,
Lshohet, struket, hidhet, ngurret,
Tash ha shtalin me dredhi,
Tash m' tagan sjellë me furf,
Herë t' u nprojtë, herë vetë tue msye
Jo per t' pshtuem vetë gjallë me krye,
Por per t' lânë hasmin pá krye:
Se mâll jeten kush s' po e bân,
Veç seicilli ndjekë m' tagan
Kryet e shoqit: thuë, âsht bastan
Per t' u kputë me u shitë në treg,
Ase mollë per t' qitë bejleg.
Ka më lopi edhe havani
Ká prá pushka, âsht shukun zani,
E veç ndiehen ke rrapllojn
Idhtë taganat ndeshë m' shoshojn,
Ndeshë per krena e ndeshë per llana,
Ndeshë per togza e koparana:

Shkrabiq Pera ï trim buðallë
T' fortë jurish aj kisht' pa' marrë
Eðhe ishue ç' isht' kënë m' Shqyptarë,
Me i perpi, thue, po ðo gjallë.
Pret Sulë Memen m' hov të parë:
Nji ðjalosh prej Lumit t' Bardhë.
Si ajo «Itina» e shtatit ardhë,
Sá nisë ðjali me u burrnue:
Edh' âsht turrë kryet m' i a shkurtue,
Dhanti Knjazit me ja çue;
Por n' ket punë u gjet gabue!
Qerim Çela, 'i zog petriti,
Me tagan mu krês i a njiti,
Tuj i a çá dër m' shtek të ballit.
I u hap kryet si shegë Tivarit,
Shperthigë trût i janë livaðhit.
Msýn Bazhiqi mizë me mizë,
Do me e pré Qerimin n' kizë,
Si t' kisht kënë gjarpen a bollë:
Tagan Shkjaut s' i kisht' pasë ndollë.
Edhe, besa, trimi i trimit,
Ngusht me at kizë i a prû Qerimit,
Ke kiij n' luftë me kizë me u pré
S' i kisht' rá kurr, q' se kisht' hé.
Shka ka thânë qaj Llazo Bjela:
Ah, kaðalë, bre Qerim Qela!
Se ktû hasë ké m' bubazhela,
Qi t' bâjn luften me kortela:
Me kortela, kiza e kmesa:
Gjáll nuk t' lânë me pshtue, qe besa!
Edhe m' kmesë i âsht hapun Shkjau,
Njânin vesh me të i perlau,

E t' i a ngûli ï pllamë m' cup t' krahit,
Tue plandosë permys giatë rrahit.
Lshue m' të, ai herë, Bozhiqi rrfé,
Ká nisë kryet aj m' kizë m' i a pré;
Por s' i doli m' i a rrumilue:
Orri mí të ka' tue lluturue;
Tue i qitë sýni zjarm e shkndïja;
Burri i dheut Omer Haxhija,
Vojévoda prej Nokshiqit,
Qi me ï t' sjellme kryet Bozhiqit
I a ká pré e hjedhë per tokë.
Ká hikë Llazja e â msheftë nder shokë;
Perse pá qi n' luftë s' kisht' giasë,
Me mârrë burri teper llasë.
Veç Bozhiqi pó kisht'-pasë
Nji të nipin me trí zëmra,
T' cillit mrapa s' I muer thëmra,
As nen gjyle të havanit,
As nen tef të prehtë t' taganit,
Kurdoherë duel n' lushë t' mejdanit:
Stojan Rade i ki'n pa' thânë.
Kapërroç burrë e i shkathtë zarânë,
Me do sý t' tanë gjak e vnerë;
Ky, kur pá ungjin e mjerë
Shyt per tokë e zhytë në gjak,
Grizë ká buzen nen mustak
E t' â lshue m' Omer Haxhin,
Thue ïmendë m' kâmë aj po e perpin.
Por s' perpihej, besa, Omeri,
Qi po isht' kënë nji ari Peshteri
Hijen por m' i a drashtun njeri.
Kryet e tij t' tanë gunga-gunga,

Vetllat strehë porsi dy shllunga,
Me nji parë mustakë të zez,
Qi me i mrrijtë, po dër më brez:
Edhè shtatit ardhë vigà
Pergjakë sysh si katallà,
Kishte pasë llanen e krahit,
Thue, po isht' kënë nji degë prej ahit,
Të tanë lesh e toje-toje:
Vetë kulshedra me u trëmë soje,
Se ky, besa, kur ka pá,
Se po e msyte i mrijti Shkjá,
Vrik prej si atý trimi àsht dredhë,
Vrik n' ndesh t' ti atý trimi àsht bjedhë,
Si me dashtë me i hi n' goje gjallë,
E dhâmë tue kercnue e tmallë,
Kaq taganin ká vringlue
Sá qi Shkjau zën me u pendue,
Pse aq pá beh turrin kisht' ishue;
Edhè nisë turrin me e ndalë
Nisë me dredhë shtatin si njalë:
Si po t' dote i biri i Shkjaut
Me u futë kund n' ndo 'i bryne kaut:
Kaq, qi mrrudhej lâmsh i mjeri
Kur m' tagan hapej Omeri.
E as nuk dïej sá kje t' u shtý
Per pá hupë atý me krye;
Vec se e pán dy Malazez:
Njâni i rëmtë, tjetri kermez:
Nehmanj Savo, e Zvekan Pavo:
Se aj n' log Zânash po kisht' rá,
Se me krye shndosh s' isht' t' u dá,
Edhe ishue kan t' dy vetimë

Atŷ shoqit me i vojtë nihmë.
Ah, kaðalé! piskati at herz
Jakup Ferl, porsi fjera;
«Se kshtû trimat nuk e kan:
Tre me nji me u pré n' mejðan!
E t' âsht lshue burri m' tagan,
Copë e grimë, thue, tash po i ban,
Tash po i ban, thue, copë e grimë.
Vjen Toðori sá 'i perbimë,
Me nja ðy t' Njegushas t' ri:
Njâni Musë, tjetri Mili,
Mŝn Jakupi porsi rriê:
Nji me tre po ðo me u pré,
Si t' u rrahë t' ishin me shtaga...
«Mos e lsho, bre Jakup aga!
Perlykë âsht sá kurr ká mujtë
Alush Smajli i Hotit t' Kuj't,
E me 'i ðjalë prej Buzes s' Ujit,
Qi per mik ðalun n' Gusi,
Kishte rrâ n' kushtrim me ushtri:
Gjeto Preka êmni i ti:
Djalë me bré hekur me ðhâmë:
Sŷnin gacë, qafen ðŷ pllamë:
N' nihmë Jakupit vrap kan rrâ,
Porsi breshni me murrâ
E t' kan nisë burrat me u pré
Fyt-a fyt perlá me shkjé:
Si zanát, besa, gjithmonë
Qi e ka pasë Malcija e jonë
Ballë per ballë me u pré me Shkjá.
Iðhtë me i bâ Shkinat me kjá.
Ata siell e këta siell,

Njâni turru, tjetri ngurru,
Hapu, zmbrapu, msŷju, shtŷju;
Me gjak tâ krejt u janë krejt llanat,
U kulloin gjak n' dorë taganat
Rrebtë kah trimat i vringlloin
Idhtë me mârrë kah duen shoshojën.
E kaq nisë â atŷ potera,
Kaq âsht dhânë vigma m' at hera,
Besa, or probe, me t' hi mnera.
Pse edhè tjerë Shqyptarë e Shkjé
Atŷ msŷ kan si shkerbé,
E po rrin ata t' u pré
Si per s' tepermi t' kë'n lé.
Laush bâ gjindja n' at log Zânash,
Si gjarpijn zgavrra murânash,
E thue lé s' kishin prvj nânash,
Veç se tokat t' zezë shperthye,
Deloj as jetë pa kqyrë me sŷ
Atŷ trimat t' janë merthye,
T' janë merthye, t' janë kaperthye,
Njâni m' tjetrin rrebtë kan msŷ:
Shkjau m' Shqyptár, Shqyptari m' Shkjá:
Kush tue sjellë m' tagan pa dá,
Kush t' u rrokë, kush t' u perlá,
Me t' u trandë toka nen kâmë!
Fyt-a fyt janë njitë me dhâmë,
Nëryshe jo, besa, lum djali,
Veç si qëjt me bisha mali:
Edhe s' ngjati e mâ se t' i kokë
Rrotullue ka, ofshe! per tokë,
M' to me ngranë e m' to me krrokë
Korba, sorra e cilikokë.

Met I nipi i atij Bozhiqit
Edhe i farë Savo Jukiqit,
Me at serdarin e Nikshiqit:
Të tre i preu Omer Haxhija.
Mandej met Llano Kadrija,
Nji prej Krenësh së Dragovis,
Edhe aj Myrtja i Can Faslis,
Qi 'i herë vetë nji Shkjá pat pré;
Por kur m'i' dytin Ishue ka rrfé,
Nji farë Lluko prej Cetinet
M' tagan gati i rri mas shpinet,
Edhe e lên t' ngratin pa krye:
Ktë pa krye, t' âmen pa sý,
Tjeter djalë pse ajo s' kisht' pasë.
Krenue Llukja edhe trumbasë
Masi preu Myrtën e ngretë,
Ç' âsht zhgjanue, ç' âsht hallakatë,
Se edhe hovin ç' e ka Ishue
M' Jakup Ferin trim drangue,
Kinse kryet klíj m' i a shkurtue,
Por me t' vetin ka sharrue;
Pse m' tagan kur m' të ka Ishue,
Shpejt Jakupi 'i herë âsht zmbrapë,
Por mâ shpejt mandej âsht hapë,
Edhe Shkjaut doren ka kapë
I a ka kapë, po, me do kthetra
Qi i kisht' pasë si ajo kulsheðra,
Edhe, rrasë taganin n' planc,
I a ka shkye porsi latrâc
M' rreth t' shallvarve e dër n' gerglâc.
Por ka metë, heu! Basho Jana,
Nji i Merturas, trim si Zana

Vetë, po, nipi i atij Prêlë Tulit,
Cilli at vjetë kthye prej Mosulit,
Kû 'i herë Mreti atë e pat tretë
Per nji gjak, qi kti i kish' metë,
Bashkë me Prêlen rá në Gusi,
Per me u vrá me Mal të Zi,
Per me ðekun per Shqypni.
Kaperthye ky me nji Shkjá,
T' ðy varrue edhe krejt n' gjak lá,
Kah âsht hapë m' tagan me i rá,
Kryet ðý felesh me ja dá,
Shkjau mâ i shpejtë po kisht' qillue,
M' tagan parsmën i a ka shpue.
Dekun m' tokë edhe e ka lshue.
Kur ka pá kumara i ti
Njaj Balë Gjoni kime-zí,
Se met Basha zhytë në gjak,
Kurrkund kâmës s' t' i bâni lak
Por vetimë si kokra e rrfés,
M' kanðak t' pushkës i met Shkjaut krés
E t' i a bâni pshesh me pshesh,
Kalamûq e lshoi mi shesh;
Edhe at herë si katalîá,
Zâ Prêlë Tulit aj ka bâ;
Kû jé, Prêlë, eh, ti mos kjosh!
Se ti nipin s' e ké shnðosh:
Se tý nipin t'a kan pré!
Mo' le, bre, kûdo qi jé!
Njat herë Prêla shtri per dhé
Kishte pasë nji farë Nikicet,
Kaprreç burrë pre' Andrijevicet;
E t' u mâtë isht' shi m' at herë

Orrl me u lshue mi ðy Shkjé tjerë,
Kur, qe, nðien Balen tue ulrue,
Aty trimi s' âsht hutue,
Kah Bal Gjoni por ká msý,
Ftyren vrântë, vetimen n' sý;
Si taroç, qi të ketë nðie
Tue u perlykë kunð mzat a ká,
Lshohet ðjerreve tue ngá,
Ka' atij zëmra i hjekë me u vrá.
Veç, nji rrahit t' reptë tue rá,
Qe po i ðel para nji Shkjá,
Hokubèt me sý me u pá,
Kryet e tij, po, me mrrijtë m' trá,
Të tanë koðra e të tanë neje:
Derðhë musteqet teje-teje,
Si ðy bishta ðeshsh galana:
Cupi i krahit sa murana:
Mashkull qerrit ishte llana:
Çelik nðoset giûni e kama,
Me t' thânë menðja se 'i penðë buej
Atë venðit s' munð t' a luej.
Betér shtatit sa 'i mullár,
Kerleshë ftyrës, ngerthye kulár:
Thue, per t' gjallë ðo me t' bâ gjâmen:
Per rrâzë vithes pré ðollâmen,
Zên e i thotë Prêlës matrahuli:
Po a ti jé, mor', njaj Prêlë Tuli,
Qi kasap jé bâ mbi né,
Eðhe gjinðen po na i pret
Si me pré krena baktish?
Se un, manà, t' kam lypë nper qiellë
Jo mâ tash qi t' hasa m' tokë

Po t' lâ gjallë me shkue me kokë?...
Eðhë âsht lshue m' të si kulsheðra,
...ue, po e shtje nðanðë pashë nen ðhé.
... shpejt Prêla i ka nðèjë gati,
... mirë pritë e ka m' tagan.
... ç' kan shkrepë shknðija taganat,
... ç' janë kputë, shitofti Zâna!
... t' ki'n kênë ðý cokla Drini:
...olizat veç u kan metë n' ðorë.
... herë msý t' a kan shoshojën,
... t' janë hjeðhë eðhe perðreðhë;
Shoqishojën s' po mûjn me e rrzue.
Lavð shoshoqit qi po i qesin,
Kah po liðhen kah po hiðhen,
Atij rrahi kah po i siellen:
Bumllon toka rreth per rreth,
Thue po bin topa per s' largu.
Qet Vasili eðhe po i thotë:
Se «Vasil» Shkjaut i ki'n thanë:
Se un, manà, qi atje n' Beranë
Fyt-a fyt me Turk jam pré:
Qi kam mârrë krena n' Babune
Në Babune eðhe në Shpûzë,
Në Kernicë e n' Poðgoricë,
Kah kujton, or ti Prêlë-shkreta,
Se tý kryet s' po t' a há soð?
Vall, ç' ka mârrë Prêla e i ka thânë:
Se ti, beli, or Vasil-zeza,
Dér më soð me Turk m' jé pré:
Por m' ké mârrë krena Harapësh,
Por m' ké mârrë krena Zejbekësh;
Veç se soð m' ké hasë m' Shqyptár,

Qi po e kisht' luften zanát,
Qi po kúsht' erz e burrní,
Besen besë, fjalen «sënët»,
E qi kryet ka me t' a pré
Si me pré manà, 'i krye berri;
Edhe at t' mjeren grue te shpija:
Njat kercunen mori shkinë,
Do t' a pshtjellë, besa, në zi.
E ka lodhë kjo fjala e Prëlës:
Sa me idhnim qi po i a kthen:
Qi un Shqyptarin, morë Prëlë,
Pasha at Sh' Pjetrin e Cetinës,
S' t' a bâj as p'r 'i hundë burrnot,
Edhë e há, po, dy herë gjallë.
Se na, shndosh kjofsë Gospodari!
Kem' me hí besa, n' Shqypní,
Edhe n' Shkoder kem' me shkue,
E Shqyptarit, qi po m'thue
Se po isht' trim e s' dieç shka tjeter,
Do t' i vêjm «kapicë» mí krye.
Por jo tý, Prëlà, mos druej:
Perse kryet tý, manà t' Zotit,
M' arrç tash po t' a pret Vasili,
E t' a ngúlë baca m' nji hû
Me ngranë m' të sorrë e falkue:
S' ké me pasë, tham, mâ nevojë
As per ksulë as per «kapicë».
Ç' ka qeshë t' madhe Prëla at herë:
Se me giasë, or ti Vasil,
Mordja menòt t' i ka trullue
Edhë ktû jé kah flet jerm.
Se un njetash t' kam lshue per dhé

Se un njetash krvet t' a kam pré:
Mau, Vasil, se ngusht e ké!
Miré janë lidhë me llana t' krahve
Ç' po plandosen trimat krepave,
Ç' po dermishen burrat cungjeve,
Janë trëmë bollat e strukë gropave,
Fort bumlue ka aj rrahi i replë,
Edhe dushku ç' fershllon malit.
Shkumë e verdhë u shkon prej goje,
U shkon djersa rrkajë e rrkajë,
Kah ervaten, kah rropaten,
Kah per mnderë trimat dihasin
Shoqishojën veç si m' e märrë.
Por m' e märrë shoshojën s' po munden:
Kishte hasë, po, sharra n' gozhdë.
Nji telbiz Prëla qi isht' kanë
Ka märrë Shkjaut edhe i ka thanë:
Mana t' Zotit, mor Vasil,
Mas do shëjesh qi po shoh,
Drue fort mirë punen s' m' a ké:
Se jem' kapë edhe perlá,
Tue na u sjellë à 'i korb i zi
Edhe krrokë ajrit pa dá:
Me ty e ka, thom, shpendi i keq.
I âsht dhanë Shkjaut qiellës me shikjue.
Shpejt i rrin qaj Prëla gati,
Shpejt nderkâmcen i a ka qitë.
Âsht parë Shkjau sa i mullár dushku,
Âsht plandosë rrahit terthuer.
Fort âsht trandë rrahi nen kâmë.
Ç' ka kercnue Prëla me dhâmë.
Sa shpejt zjerrë e ka kortelen.

Se mirë Shkjaut i a ka rrasë n' brî:
Gurgllon gjaku ví e ví.
Ç' âsht perpjekë at hera Shkjau,
Fort perplasé ka kâmë e ðuer,
Tuj u shkarravendë per tokë:
Si njaj buelli, kur kanari
T' i a lëtë çue thiken ðer m' asht:
Me i u ðhimtë, besa, mor' burra,
Minit n' mâr, e gjarpnit n' gûr.
Por ðhimë Préla s' po kisht' pasë
P'r atà anniqi e Shqyptarls;
Prandej kryet i a pret m' kortelë,
Si me pré, po nji krye berrit,
E e lën shyt Shkjân terthuer ðjerrit
At herë kapë ka aj ata krye
Per njat keçirubë të flokvet,
Edhè krah atý i ka dhânë
Tuj u a hjedhë Shkjevet m' llogor:
Si njaj bulku kujdestár,
Qi bastan tue ngarkue n' arë
Po i erdh n' dorë lladik i kalbun,
U a flakron ðirqve edhè derrave,
Qi tué rmue t' jenë n' ðjerr per brî;
Edhe nisë ka t' u levdohet:
A po ndien, or Mark Milani?
Falmeshndet Pasha i Gusis,
Edhe thotë: «byrmë» gjithkur t' ðuesh,
N' ðaç per cila, n' ðaç per ðrekë,
Si në Plavë, si në Gusi:
Pse e gjën tryezen gjithmonë shtrue:
Plum të randë, barot të zi.
Sa per tash, qe ket sherqi...

Po i a çoj Knjazit ðhantí,
Pêmë e mirë bí në Mal t' Zí,
Por këputë ktú në Shqypní,
Le t' a ðajë me miqasí...
Porsi kur rrugës nji shtektár,
Qi t' a msýjn qëj a zagarë,
M' gur a m' bûcë qëjt t' i hetë gjûe,
Kta nji herë porsi t' terbue,
Turr mas peshet kan per t' lshue,
E manðej mà me furí
M' shpînë shtektarit me i u shtrí:
Malazezt kshtû rrân nji fillí
Per mas krés s' asil Vasillí
Kur flakrue Prëla u a ká;
E, si 'i herë ata kân pá
Se Vasil mà nuk po ká,
Lum per týj, o Zot i lum!
Ç' u ka vû atýj buza shkrum,
Se ç' janë hjedhë, se ç' janë perhjedhë,
Ç' janë terbue, ç' janë krepatue,
Idhtë m' Shqyptarë edhe ç' kan lshue,
Shtek as shkrep per pa shikjue:
Kush pa opangë, kush pa «kapicë»,
T' gjith m' tsgan por e m' «novicë»,
T' gjith prej sýsh shkndîja tue qitë,
Tue gerthlitë, tue baluritë,
Tuj u ðerdhë podit e shpatit,
Si atà ujqt e bjeshkës s' Sopatit,
Kur t' i lodhë ûja e zallðani.
T' i a ðha topi edhe havani,
T' krisi gjylja edhe potera,
T' hypi tými e t' hypi mndera,

U shuen gjindja neper proska,
U thyen krenat si t' i'n boska:
Si t' i'n kënë kakruq a goska.
Lshuen Shqyptarët at herë llogoret
Majten rreget edhe rmoret,
Edhe zûn n' at rrânzë të bjeshkës,
Ndersa Shkjau i u rras Suljeslës,
E t' i a futi zjarmin vendit
Ç' merr prej Uret m' rrugë t' Kelmendit.

BKSH

KANGË E NDANDMDHETËT

PATER GJONI

Ç' po vret Zâna e Miliskaut:
Ah! shue kjoftë kjo fara e Shkiaut,
Oi, qse ra m' Balkan mâ s' parit,
Vardisë âsht fisit t' Shqyptarit,
E pa giýgj, pa ndo ï arrsye
M' tokë e m' gjâ per ditë me i grrye,
M' pushkë e m' top edhë tue e msý,
Nuk e la me çuë kurr krye,
S' e la dritë me pa me sý,
E as të keqen s' i a ká dá:
Marë Shqypnín në gjak ká lá!
Jo, po, Shkjau âsht njoj legat,
Oi herë s' largut, herë per ngiat;
Rrin e gjuen pësha m' Shqyptarë,
Mos me i lânë me u sjellë kurr marë:
Gjallë me i bâ me hi nen dhé,
Me pêng shtruet me dorë më bé,
Vên Shqyptarët gúr e kufi
Per me dijtë se kû âsht Shqypní;
Kû Serbí, kû Mal i Zí:
Çohet Shkjau e gurt u a lot,
Thue 'imendë aj m' Shqypní âsht zot.
Duen Shqyptarët pûnen me kapë?
Ngrihet Shkjau pûnen u a prapë,
E u a zjerrë tregun prej dore,
E u a mërr gjaksit me ndore;
E i pabesë edhë mizuer,

Ftyren zymtë, sŷnin terthuer,
Tjeter n' menð s' shkon tue perblue,
Veç Shqyptarët aj si me i shue:
Si atë Zoti e pasët marrue.
N' tokë, e n' gjà, e n' ðjalë, e n' grue:
Hângert veðin, Zot, me ðhamë!
Hik, moj Zânë, mos t' rrijm tue namë,
Pse kjo nama isht' arma e t' ligut,
E s' i a trêmte sŷ'n anmikut,
Veç se e bâte ajo me qeshë
N' mos me qeshë, po, me u ngerðheshë.
S' e mûn luften, besa, nama,
As s' e mûn, jo, vaji e gjama,
Dokrrat thá tue perpushë n' hi;
Por nji zêmer plot trimni,
Por nji pushkë me barot t' zi,
Por ðishiri per liri,
E nji besë e fortë çelikut,
Mos me u thye kjo m' ballë t' rrezikut,
Mos me u ligë n' sŷ t' metelikut:
Si e kan pasë besen Shqyptarët;
Qi s' lanë hasem per pa çartë,
Kur kta, liðhë me besë të Zotit,
N' ato kohët e Gjergj Kastriotit
Bijshin n' luftë per Atme e Fé,
Kû me Turk e kû me Shkjé.
Pésqinð vjet, po, kan kalue,
Se pa zot na kem' kênë Ishue
E qi nðimë pa pasë prej kuej
Gjithmonë gri jem' me gjinð t' huej.
Me gjith kta, prap gjallë, se gjallë:
Zhyt e myt e ðel në zâll;

Shumkush gojen, po, e pat hapë
Kin' Shqyptarët aj me i perçapë
Me i perçapë e me i perpi,
Krejt me i hupë me gjith Shqypní;
Por kurrkush s' mujt me i perdi.
Nuk perdihet, jo, Shqyptari,
Me sa gaca ndezun zhari!
S' do t' mujë me i perdi pra, as Shkjau,
T' ketë ky bryna, si ká kau.
Po ti as ndien moj Shto-Zot-Vallet!
Si gjimojn prrojet e zallet,
Kah Shqyptarët janë t'u perlá
Fyt-a fyt n' Sutjeskë me Shkjá?
Flutro 'i herë, moj sý-qershí,
Edhe del m' at Haramí,
Per me pá ti e per me ndi
Si luftohet në Shqypní
Per Atdhé, po, e per liri.
Jo, po sod, desa, moj Zanë,
N' at Sutjeskë kishe me thânë,
Se shum gjak prap ká me u bá:
Pushka e topi ene s'ká prá.
Shmangë janë, po, Shqyptarët rrâzë bje-
Malazezt janë rrasë Sutjeskës, [shkës
Kû po djegin stane e shpija:
Por, me kaq s' merret Shqypnija.
S' merr Shqypnin kush cak më cak,
Pilamë per pilamë per pá e lá n' gjak!
Ke ç' do mal atý â 'i kalá,
Ke ç' do burrë atý â 'i luá,
Qi msýn vetun njiqind vetë,
N' mos me i mârrë, po, per me metë;

Persë jeta pá liri
Per Shqyptarë po ishi' mert i zi:
Mà mirë ðekë se në robní
Eðhe kqyr, moj hajmali
Moj bel-holla rritë nðer gurra,
Kqyr nji herë ti njata burra,
Qi Vermoshit tue kalue
Ashtù hapin kan shpejtúe,
A ðro jánë krushq e ðarsmorë,
Nisë per nuse me kunorë?
Jo, prá, s' jánë krushq as ðarsmorë,
Nisë per nuse me kunorë:
Ata janë ðo Lekë t' Malcis,
Qi n' kushtrim të Pashës s' Gusis
Prej Vishnjevet na janë çue
N' at Sutjeskë n' luftë me u ßalarue,
Per me ðekë, a per me pshtue,
Si prej Zotit t' jetë gjikue,
Gjallë Shqypnin por mos m' e lshue.
Veç ti a e njef njat guna-zi,
Qi me at çetë burrash perzi,
Pllojce litarin liðhë per i,
Kamben zðathë, kryqen në gji,
E herë mbrapa me vogjli,
Herë perpara me Krén t' vendit,
Hapin thekë ká atij ðervendit?
Aj âsht, Zánë, Frati i Kelmendit,
«Pater Gjoni» quejtun ëmnit
Qi, per krah me famulli,
Âsht tue ðalë aj vetë n'ushtri;
Si detyrë qi e ka 'i bari,
Grigjes s' vet kurr mos m' i u ðá

N' asnji shtek e n' asnji vá,
Neper t' cil'n Ora t' a qesë:
Bashkë me të me kndue e me ðnesë!
Ky, po, kur kushtrimi u Ishue,
N' kishë t' Vishnjevës kisht' pasë qillue,
Tue thânë Meshë, tue predikue,
Tue mîye gjinden, tue kungue;
Se Vishnjevë e Gjenoviq
At ðitë festë lutshin me miq:
Edhë n' kohë t' cilave t' mðhá
Shkue në kishë ki'n burra e grá:
Famulli e miqasí:
Lá e nðrrue e mirë kanðritë,
Tue këndue e pushkë tue qitë,
Si âsht zanati i njasajë ðitë.
Kur, qe Mesha at herë tue krye,
Dikush vrret sa lou ká n' krye,
Mbi Vishnjevë, m' nji curr të zi:
Kushtrim, djalë, ka nji per shpí
N' at Sufjeskë me ðalë n' ushtrí,
Se âsht kah rraset Shkjau n' Gusí!
Edhë shpreze nji pushkë p'r ajrí.
Atý trimat m' kamë janë çue,
Kan rrokë armët e janë bashkue,
Shoq me shoq kan kuvendue:
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm?
A të shkojm a mos të shkojm?
Se, per Zotin, lavdi i Zotit!
Zën e thotë Uc Gjoka i Hotit,
Me nji zâ porsi tue pallë,
Edhe kshtû s' po jet kush gjallë
Në ket t' mjeren moj Malcí,

Tuj u vrá me' Mal të Zi,
Herë per ðam, herë per hajní,
Kû per shtek, kû per kuti:
Me të vritu në Kerrnicë,
Me të grîju n' Poðgoricë,
Preju n' Shpûzë, preju n' Pilanicë,
Soð n' Ousi neser n' Pervi:
Na shkoi moti si a mâ zi.
Fyt-a fyt me Shkjá t' u pré,
Si per s' tepermi t' ki'm lé.
Pranðej, burra, un kish' me thânë,
Se klo pûnë per soð ðo lânë.
Soð po e ká Turku me Shkjá:
Lpîjshin kryet e xjerrâhin sŷt!
A ðro shtrêji i kemi blé?....
T' i hajë ðreqi Turq e Shkjé!
Jo, po, ti Uco, mirë po liet,
Vocerr Prêçi po i a pret.
Se t' vritna na me Shkjá,
A ðro hajr kemi per t' pá?
Na n' robní se në robní,
N' robní t' Turkut s' ká mâ zi,
Qi né gûnin na ma m' bark,
E na repë lkuren pa çark:
T' repë e t' zðeshë e s' t' lën me kjá:
Gjithmonë sherr, gjithmonë belá.
Mirë, mor burra thotë Curr Ula,
Por, si m' ðân neshtrasha mue,
Thom se Turku ká marue,
Eðhè gjatë, thom, s' ká me shkue
E tash ðel kunð nðo 'i sŷ-çark
Qi atij shtjelmat i a vên m' bark

E t' a hjedhë kryepicingul
Jo má kndej se në Mosul.
Mjesa Shkjau, po bâni e hini
Në Shqypni, burra, t' a dini,
Se aj ktij vendi má nuk del:
Se né 'i herë na vën m' çengel:
Se kush pshtue t' i ketë çengelit,
Po t' a çon mû m' shkallë t' gabelit
Ke s' do t' ketë fis as Atdhé
E as s' do t' ketë aj nji pllamë dhé.
Per me pasë kû me u vorroe,
Eshtnat s' dekni me i pushue..
Vocerr Deda si t' u tallë:
Prit, gomár, sa t' dale bár...
Pésqind vjet kan shkue me rendë
Se na t' lshtënë bâjm pallë me mendë:
Sod shkon Turku, mot shkon Turku:
I âsht grisë xhoka, i âsht shtjerrë qurku.
Po, por Turku, Turk se Turk,
E me xhokë, besa, e me qurk,
Aj po t' rri ktû mrendë terfurk:
Bâr e ço me kosha e trina,
Bjeri t' lshtënit sa i ha shpina.
Prandej mirë, thom un, na del
Në ket punë mos me u kapë tel;
Por miqsi edhè lamulli
Tash nji herë me shkue në shpí
E me shtrue petlla e rakí
Ndo 'i ferlik prap me shkatrrue,
Mbasi festë po ká qillue:
E mandej tash bisedojm
Se a të shkojm a mos të shkojm,

M' e lânë kryet per Turk a Shkjá:
Kohë per t' dekë, gjithmonë, tham, ká-
Pater Gjoni, at herë, t' këcej,
Dejt e ballit ngrefë si hej:
Po a 'i menò burrat e Malcis;
Nami e ndera e t' gjith Shqypnis,
Qi, kur rá u ká me qindrue,
Boten marë kan mrekullue,
Si ata luájt, bre! tue luftue:
Vendin Shkjaut kan per t' i a lshue,
Pa pushkë t' shtime e ndéjë harò?..
Babat t' uej po, m' at kuli,
Kë sod Knjazi i Malit t' Zi
Shperthye paska, thonë, me ushtri,
Babat t' uej, burra të dheut,
Njimend nipa t' Skanderbeut,
Atý vendin n' gjak kan lá,
Bá atý i kan shkinat me kjá;
Edhè vetë trimat kanë metë:
Kan mesë trimat rrahit t' shkretë,
Pa kënë kjá pa kënë vajtue,
Me ngranë m' ta sorrë e falkue,
Gjallé por vendin s' e kan lshue;
Ndersa sod, oh vajmedèt!
M' eshtna t' tyne Shkjau po shklet,
E t' u hjedhë e t' u perhjedhë
Porsi atà mazat nper lamë,
Per pa u hi kund ferrë në kâmë,
Kush pa i ndjekë, kurrkush pa i namë,
Po t' i rrasen mrendë Gusis,
Po t' i furen mrendë Malcis
E askund hovin per pa e ndalë,

M' kalá t' Shkoðers kan me t' ðalë,
Shqypnís êmnin me ja shue,
Shkjá Shqyptarin m' e shartue,
Kanû e besë këtij me i nðrrue,
M' krye «kapicen» me i a vû.
Ke soð Lekët na kan ngurrue;
Eðhè n' venð qi n' luftë me rrâ
Plak, i rí e kalamâ,
Hovin Knjazit per m' i a nðalë
Venðit t' vet kta zot me i ðalë,
Neper shpija ðuen me u tallë,
Shtri m'njân bri, ðuhan tue pí
Menðt te miku e te ferliku,
Menðt te loðra e m' shêj nðer koðra,
Si me u tallë, si me u gervallë,
Si me i pri vallet te logu,
Si me ðajtë mâ n' shéj se shoku:
Thue gjâ e tyne s' âsht Malcija,
Venð i huej, thue, âsht Shqyptarija,
E se vilá s' janë turku e i kshtêni
Kahðo shqyp flitet ktij venði!
Ah! mos t' kish' kryq e konop
Por të kish' pushkë eðhè top
Se un, po, vetë, po 'i Frat, pá fjalë,
Soð n' ushtri ðo t' kishe ðalë,
E të mjeren moj Shqypní,
E kercunen moj Malcí
Lshue nuk ðo t' i kish' pa qanðer.
E pra krushk nuk jam as ðhanðer,
S' kam per t' majtë as bir as bí,
Menðen t' kthielltë, fjalen ðuhí,
Kahðo t' shkoj e bâj Shqypni;

Por pse s' due qi Shkjau mizuer
T' na vëjë shpoten aj dikúr
E të thotë kryq e terthuer,
Se kur rob u bá Malcija,
Se kur shtrue kje, oshtë! Shqypnija,
Me thânë shum, nji Lekë s' kje gjetë,
Per ta 'l pushkë me shprazë perpjetë;
Por shka t' bâj? pse as Frati s' vret;
Veç me i nâmë a ká kush m' pret ?...
Kam me i nâmë, pra, nemos tjeter;
Me i mallkue pa qiri e leter,
Veç me lot të sýve t' mi:
Lot me gjak e vnér perzi.
Fill po dal, po, m' at kep bjeshke
Edhë sjellun prej Suljeske
Po t' i shuej me arë, me farë,
Po t' i shuej me bjeshkë, me vrri,
Po t' i shuej me dhën, me dhi,
E me rob e me robí,
Plak e t' rij, e grue e imi,
Tatë e bir e vllá edhë moter:
S' po t' i u lâ, jo, çatá m' voter.
Kshtû tha Frati, e m' kâmë u çue,
Shpervjelë zhgunin e u shterngue,
E me 'i djalë, qi aj vetë kish' msue
N' Meshë te Kisha me i ndimue,
Me knduc leter e me shkrue,
Fill po mërr shpatin perpjetë,
Thue se kâmve u ka vû fletë.
Kur kan pá Lekët e Malcís,
Se Sherbtori i Perendis
Fill ká mârrë rrugen kah bjeshka,

Per me ðalun ke Sutjeska
E m' i a lshue aj Shkjaut at nâmë,
Se ç' janë ðyndë trimat në kâmë
Se edhë toka ç' ká mârrë gjâmë,
Kah janë lshue mas gjurmve t' Fratit,
Si atà luajt-o t' u njitë shpatit.
Kû vè, Patr-o ! thotë Turk Shabi:
Se pá né s' t' punon tý hapi:
Tý pa né, po, e né pá tý:
Na jem' krye, e ti jé sý:
Kah t' na thuejsh, na kem' me msý:
Kah t' na prijsh na kë mas veilt,
N' flakë të zjarmit, n' ujë të ðetit,
M' asklær t' Knjazit, m' asklær t' Mretit;
Mjaft qi e lirë t' na jesë Malcija
Mjaft qi n' ðritë t' na ðalë Shqypnija,
Edhe leja të forcohet,
Besa ðoret mos të lshohet.
Fabebardhë, mori Malci,
I a ðredhë Frati me njerzi,
Se manà, né ket Shqypní
S' t' a ðel kush, jo me trimní,
Me trimní edhe bujari.
Veç shka, burra, vetë e ðini:
Pse zanát luften e kini:
Se, madjè, ky nieri i shkretë
Mundet n' luftë edhë me metë;
Luftë as ðarsem pa mish s' ká:
Elè mà lufta me Shkjá,
Ke per sherr trim ka qillue
E rrâjn n' luftë, po, burrë e grue:
Prandej para se t' fillohi,

Bini m' giûj tash e pendohi
Per shka Zotit leni fye,
Q' se märrë lini mendë e arrsye,
Edhè un mkatet kam m' u a shlye,
Per pa pasë nevojë me i rrfye
Sod per sod; pse lufta s' pret:
M' armë kushtrimi po na thret:
Vllazënt t' onë i kem' n' siklet!
Atŷ trimat m' giûj janë ulë,
Kan zhdredhë shail, kan hjekun ksulë
Edhè rá Zotit n' pendim,
Pre' atij t' Lumit n' at blerim
Urë-pervûjtë kan lypë perdlim.
Frati, at herë, çue sŷt prej qiellet,
Shpnesa nierit prej ka' i kthiellet,
Nisë uraten më prunji:
O ti i Lumi Perendí,
Kí mishrit, deh! per kta t' mjerë,
Qi tŷ fye t' kam mà se 'i herë:
Pse n' ket jetë, hiri e pa hiri,
Shtatë herë n' ditë fyen edhè i miri;
Por qi kurr shpinen s' t' a suellen,
As jashtë vathit t' and nuk duelen.
Kan dalë vendit e kuvendit
Kan dalë gjâjet e sermâjet,
Janë da gjindet e bashtinet,
Edhè märrë kan mal e krep,
Kan shkue motin per gazep,
Dikû ngranë, dikû pa ngranë:
Mbretin m' shpinë e Knjazin m' shpinë,
Rrejtë prej Krajlash 'dhè trathtue:
He, atà e zeza m'i pastë mlue!

Pa i dhjetë jetës as shtek as vā,
Gjithkuej sherrin tuj i a pá:
Me gjithkta mohit s' t' kan rá
E as kurr lavdin s' t'a kan dá.
Ki mishrirë per ta, pra, o Zot!
E mos lên qi hasmi sot
T' i bâjë dâm; por pshtoi rrezikut
E forcë epu kundra armikut,
Qi po u rrin shqype mi krye
E m' çapoj, gjithmonë n' gjak zhye,
S' po i lên dritë me pa me sy.
Edhè atŷ, mas jesajë urate,
U a ká zgidhun faje e mkate.
Thânë, mandë' u ka nieri i Zotit:
M' kâmë lash, nipa të Kastriotit,
Edhe bini n' flakë t' barotit,
Si Shqyptarët qi bijshin motit:
Pse e kem' thye Shkjân me ndimë t'Zotit!
Edhè trimat m' kamë jânë çue,
Prej Sutjesket jânë fillue,
Jo tue hecë, por tue flutrue:
Pater Gjoni tue i trimnue,
Kâmë per kâmë me ta tue shkue.
Se ç' po u shndrisin m' krah «martinat»,
Ç' po u flakojn në brez «calinat»,
Xhixhë taganat ç' po u xhixhllojn,
Udhës kah hapin po e shpejtojn,
Mos m' e zânë trimat shosho'jn:
Kaq qi atyne mrendë nen gji
Gjak e vnér bashkë u âsht perzi,
Kah dihasin me mëni,
Per me u ndeshë me Mal të Zi.

E kur rá kan terthuer shpatit,
Lulash Nðreu, xhakoni i Fratit
Se eðhè kangës aj ç' i a ka thânë,
Tue këndue malit si Zânë:
  Po na thonë se Malit t' Zi
Petrograði ja ðha fjalen
Me hi mrenðë në Shqyptari
Turbull Drini kû rrmen valen;
Eðhè m' kâmë ushtrin ka çue
Ke Cetina Knjaz Nikolla
Malet t' ona me i pushtue,
Kû i bân nâna ðjelmt sokola.
Por kush tha Harushes s' Verit:
Nê ðorë t' anðe â marë Europa;
Dert mos ki per t' ðrejta t' njerit:
Si t' ðuejsh ðaje copa-copa?
Cilli Zot tha Shkjaut: mêrr ðrap'in;
Korr kû s' molle, e miell n' arë t' hueja?
Dér kû t' ðuejsh ti mate hapin;
Shqyptarija â nðer ðuer t' ueja?
Ah! kaðalë, cubi i Cetinës!
Pse ti tash ke hasë me burra,
Burra lé per çark t' martinës:
Do t' rrjeðhë gjaku soð si gurra;
Pse Shqyptarët jânë bâ me 'i zêmer:
A me ðerðhun t' tânë n' luftë gjakun,
A m' e qitë të shkyem nen thêmer
Soð tri bojnash n' llom bajrakun.
A kujton se per ðhé t' t' Parit
S' ðiejn me ðekë t' bijt e Kastriotit?
A kujton se n' ðej t' Shqyptarit
S' vlon njaj gjak qi pat vlue motit?

A' i falisun! soð tagâni
Me gjak t' anð kâ per t' a shkrue.
Soð n' Europë ka m' u ndie zâni
Se i kuej gjak na â n' ðej tue u vlue.
Çohi, o bij të Skanderbegut
Turq e t' Kshtënë, mos t' u ðajë feja!
Çohi e bini n' fushë t' bejlegut,
Tue gjimue ju porsi rrfeja.
T' i a ðiftojm, po, Gospoðarit,
Qi e lodhë ðja ke Cetina,
Se Shqypnija âsht e Shqyptarit
Se m' i a prekë nuk lën marina.
M' kâmë! Mirditë, ti ndera Arbnore,
Per Shqypni soð me luftue!
Tỳ Bibë Doda shpatë mizore
Soð prej vorrit t' âsht betue:
Me armë n' ðorë, me zjarm në gji,
Si e kë pasë gjithmonë zanât,
Ball per ball me Mal të Zi
Porsi burrat n' luftë m' u mâtë,
Lshou, Mishkoder! Djelmt t' ue ziri
Me luftue soð me Nikollen:
Mi breg t' Cemit t' pret Vaziri,
Qi pat ðyndë ðikur Stamollen.
Bini! Toskë, ju n' pikë të vrapit,
Mos t' u nalin mal as zâll:
Naim Frashri i rá Qitapit
Mos m' e lshue Shqypnin per t' gjâll.
Ju prej Dibret, prej Bishkazit,
Çohi ðjelm si shqype t' leta!
Kah gjimon âsht topi i Knjazit:
Per Shqypni t'mos t' ðhimet jeta.

Më mirë dekë nen dhé m' u kjá,
Se me marre gjáll mbi dhé;
Per dhé t' vet kush dekë ka rá,
Aj s' ká dekun, por ká lé.
Burri, Leka e Kastriota
Amanet Shqypnín na e lane,
Amanetin e mban bota:
Shqyptari edhè do t' a mane.
Prá vetë ferri m' kàmë m' u çue
Me sa çeta ká n' at jetë,
Shqyptarín na s' kem' m'e ìshue,
M' e dìejt t' gjith se kem' me metë.
Para, po, se vendit shkulet
Mali i Shéjtit e Rumija,
Se njáj Shkjaut sod t' i perkulet
Rob i shitun Shqyptarija.
Kû jânë t' bijt e Skanderbegut,
Kû jânë t' bijt e Dukagjinit
Shkjau s' do t' shklasë, jo, njatij bregut
Dér sa t' rrjedhe vala e Drinit.

KANGË E NJIZETËT

LEKËT

Kështû Lulashi tue kndue
Shpat më shpat e prrue më prrue
Shkapercye kan kodra e male,
Kan lânë mbrapa prroje e zalle
Edhè dalë kan m' krye t' Suljeskës.
Kur kan dalë m' at krye t' Suljeskës
E t' kan ndie si n' at rrânzë t' bjeshkës
Pushka e topi ishte tue vluc,
E kan pá atà edhè kundrue,
Njegulì tymin ajrit çue
Mbi të mjeren moj Suljeskë,
Stane e shpijà bamun eshkë:
Edhè ndeshë kan cullì e grá,
Kah tue hikë ishin më gjà,
T' a kan bà njì vrrimë të madhe,
Si lavë ujqsh terbue prej mardhe.
Atý shprazë «hutat» batare,
T' jânë lshue trimat fulikare
Poshtë rrmores: thue, 'i buzë malit,
Kputë ndokah, po shâmej zallit:
Kaq kje krisma e bulurima,
Kah, lshue vrap porsi vetima,
Flakruen n' luftë Lekët e Malcis.
Âsht trandë Zâna e Haramis,
Si nper t' kthiellt t' shkrepte duhija.
Jo, po: a n' luftë rrâni Malcija,
A po moti ndokah shkrepi,

A se tranðë token termeti?
Pvetë e mira vetë me veti:
Kah prej krismet e poteret
Gjimuen lugjet e humneret
Eðhè ushtue ká Vizitori
Zeletini gjâmë kah mori.
Ah! kaðalë, cubi i Cetinës,
Se, me giasë, giygjin kaptinës
Mirë sa ðuhej bâ s' m' i a ké,
Kur jé nisë e ðalë m' ket ðhé...
Paj ktû po isht' nji venð i eger
E po t' bâshin gjinðja fleger,
T' a kesh ðhamin ti 'i perçik
Po nuk shkove mðrenðë per mik.
Po a s' po shef, mor' kopilane,
Se ç' po bâhet m' ushtri t' anðe,
Tash qi msýn Lekët e Malcis:
Si njaj plajmi i njij stuhis,
Qi kah ðirgjet Haramis,
Shkon tue shkulë brej e çetina,
Dermon tbana, shuen bashtina,
Currat rrokullon m' ruðina?
Falë i kjoshim t' Maðhit Zot,
Ç' ká mârrë venði era barot,
Kah, perlá janë Lekë e Shkjá!
Mush e qit ata pá ðá,
Mush e qit e plumja njit:
Derðhu rrés, e ðerðhu shpatit,
Struku poðit e livaðhit,
Rreku, theku, lshou m' pikë t' vrapit,
Tue rrahë top, tue rrahë havan,
Tue vezllue shkallmë e tagan,

Edhè gjindja tue sharrue
Kush nper prroskë e kush nper prrue,
Mendt e krés me t' u dermue!
Mal Kaculi, ti djalë prej fisit,
Mirë ngujue per mbas njij lisit
Fort po i vret Shkjét m'«hutë» t' Ingjizit:
Fill po i kputka per mjedisit.
Lul Krapuka, qafa-trupi,
Vasil Markun m' vend e hupi,
Tue e märrë is e del te cupi;
I u nbez ilakë t' mjerit gozhupi.
Bân Gjokë Sava kin' jam trim:
Po i bje rrahit fluturim,
N' dorë «novica» tue i qitë tym:
M' at Car Xhaxhen fill ká lshue,
Per m' e pré, per m' e shkurtue,
Si prej Zotit s' kishu' kënë shkrue;
Pse t' a priti Caruk Curi,
Mirë zatetë aj mbas njij guri,
E t' i a njitka mù n' gerglâc,
Tue e hjedhë podit si latrâc:
I âsht mushë goja të tânë gjak:
Erri sýt e m' vend u pak.
Por gjak-hupës nuk ka shkue Shkjau!
Toma i Ristos, sý'n sa kau,
Mirë Gjo' Mirashit i a njiti
Mu m' shtek t' ballit, edhè e qiti
Palmuq m' tokë mbi kokerr t' shpinës.
Hollë kisht' gjuejt i biri i Shkinës!
U kuell Gjoni dý tri-herë,
E tue bjekun brijsh per mnderë,
Zbardhi sýt e dekun rá.

Terthuer ðjerrit shtri sa 'i trá.
Trim por kënë kisht' Lez Sotiri,
Iðhtë si gjarpni neper firi:
Nji hundë-lesh, musteqe-ruðë,
Kryet babune, sýt per çuðë,
Qi veç n' anderr me e pasë pá,
Drue se t' pakët të kishte rá.
Ky zânë priten nalt n' nji ograjë,
Strukë mbas currit mbrendë n' ðushlenajë,
Bá ðam ka má se 'i Malcuer.
E tue qitë kryq e terthuer
Vret njiherë pre' atij zabellit
Nisho Loshin e Losh Gjelit
Eðhë at mjerin Murro Patin,
Kah me märrë po ðojshin shpatin,
S' ði a me hikë a me qindrue:
Fort të besës s' ki'n pasë qillue...
Manðej cubi i Cernagores
Gorromisë ká n' fund t' rrmores
Keqo Mashin e Zagores,
Qi tue hecun kambandores,
N' moh po ðote aj pushkë me shti
M' nji shoq t' vetin ðjalë të ri
Per nji gjak pajtue kahmot.
Por se e vraka i Maðhi Zot:
I bje plumja mu m' korrige
E e lën shakull m' ðo kalbsige.
Cuba Deli, Zot, ç' ka thânë:
Se un qi tatë nuk kam as nânë,
Kam nji nuse, e atë por zânë,
Pse s' i a lâ Malcis nji nâm?
Eðhë âsht çue trimi në kâmë

M' Lez Sotirin fill ká rrá,
Tue vikatë si katallá;
Ngurru e turru edhè atij vendit,
Si atà zhytrrat n' ujë t' Liqënit,
I ka vojtë Lezos në pritë,
M' «hutë» n' lug t' krahve i a ká njitë,
Dekun m' tokë edhè e ká qitë,
Atý kryet aj i a ká prè,
I a ká hjedhë rrokull nper dhé.
Edhè âsht lshue porsi shkerbé
M' at llin e Boshkoviqit,
Qi ishť kënë mbajtë nji farë ogiçit
M' nji çetë cubash t' Karadakut:
I bjen plumja rrânxë mustakut
Edhè i del mbi but të krés
Tue e sodomë si kokrra e rrés.
Mandej Mhillit i à shtrí m' shpinë
Mhilli Rodiqit, gjeraçinë,
Qi at Ujk Ojerin mbasi vrau,
Vrap me hikë u vëte Shkjau;
Mirë por m' «hutë» Cubi e perlau.
I rá pushka mu nën sjetull,
Edhè i duel terthuer mbi vetull
Per t' giatë t' djerrit tue e lshue petull
Me ngrânë m' të shqarth edhè vjetull,
Nâna e shkretë per t' gjallë m' e kjá,
Tjeter djalë ke ajo s' po ká.
Bogiq Sieva nji farë djalit,
Ullë «kapicen» m' shtek të ballit
E tue ngâ aj terthuer malit,
Cuba Delit m' shpinë i âsht vû,
Me tagan në dorë shtemgue:

Kinsè kryet aj m' i a shkurtue,
Nðersa Cubi me nji Shkjá
Fyt-a fyt ishte perlá:
Me 'i t'Ostrogas trim-belá
Quejtë Miloshi i Raðovanit,
Iðhtë si tef i preftë taganit.
Por e pá njaj Mashi i Cokut
Ke ishon vrap Shkjau patalokut,
Eðhè m' «hutë» e tereziti,
Mû rrânxë veshit krés i a njiti,
Tej-perlej plumen i a qiti.
Mashi i Cokut fort po vrret:
Se un qi qitë e kam me Mbret
E m' a ðron sherrin Stambolla.
Kah kujton, 'or Knjaz Nikolla,
Se po shtron Plavë e Gusí
Me Bogiqa e rropullí
Dèr sá m' kamë t' jetë kjo Malcí?
Kqyr Bogiqin se kû e kë:
Ngerðhûcë sqt, si qiri zbé,
Ç' po i plandosë aj kâmbët per ðhé..
Se per Zotin kjoftë levðue!
Kur t' më mushet mendja mue,
Per venð t' t' Parve me qinðrue,
Knjazë as Mbret un nuk t' i ðrue.
Eðhè trimi m' kambë âsht çue,
Si aj bajraku m' bâll t' ushtris
Vikatë t' maðhe ká Malcis:
Lamtumirë, Malcí, se shkova,
Se nuk jemi Lacë Manova,
M' e bâ luften nðer llogore;
Por jem' nji Malci mizore,

Msue me u pré me Cernagore
Fyt-afyt e báll per báll:
Ndanë me mbetë, nji me pshtue gjáll;
Por jo 'i Shkjá me e lânun gjáll
Mbrenda megjeve shqyptare.
E t' âsht lshue m' Shkjá fulikare:
Porsi ujk qi bje nder dele,
Njânen shkyje, bâne fole,
Tjetren preje, gjakun pija:
Bân veç dam lukur e kjá.
T' u çue m' kâmbë at herë Malcija,
T' u shpervol m' togan djelmnija
E t' u qitë sŷt zjarm e shlendija,
T' jânë flakrue perposhtë cabokut,
Turr e vrap mbas t' birit t' Cokut,
Si ajo lava n' Vizitor,
Edhè koye i kan Shkjaut m' llogor.
Kur këcye i kan Shkjaut m' llogor:
Ç' ka ardhë Shkjau e t' âsht pshtjellue,
Ç' t' âsht perpushë, ç' t' âsht krepatue,
Si njaj gjarpnu n' zjarm vallue:
E t' âsht ndezë zhari Sutjeska,
E t' ká mârrë gjâmë vrrini e bjeshka,
M' kupë të qiellës ushtue ká vrrima,
Kah jânë ndeshë trimat me trima,
Kah kan nisë ata me u pré,
E t' flakruen krenat nper dhé,
E t' rrodh gjaku porsi shé.
Namin shkinat gúr me gúr,
Shkaf âsht Lekë, shkaf âsht malcuer,
Tue kundrue, qyqet, n' terthuer,
Ngarkue buken per ushtri,

Se sá djali i Malit t' Zi
Shyt po bite atý per tokë.
Ka' i ká msý Mashi me shokë.
  Mashi i Cokut, trim mbi trima,
Sýni i tij porsi vetima,
Zâni i tij porsi bumllima,
Kah po lshon e kah po ep
Curr më curr e kep më kep,
T' madh po bân aj m' Shkjá gazep:
Po i pret gjinden si t' i'n skjep.
  Llesh Nikë Daka, pelivani,
Bé më Zotin trimi bâni,
Se pa i marrë ndandë krena n' Shkjá,
« Huten » hjedhë do t' a kisht' m' trá
E taga'n n' farkë do t' kisht' çue,
Thikë parmendë m' e punue:
Kurr m' log burrash s' do t' kisht' shkue.
E pse Llesha âsht nji farë burri,
Mos me i luejtë fjalës me sá curri,
Jyrish djalë mbi Shkjá t' â lshue,
Malazezt aj tue shkallmue:
Si njaj bulku qi m' supatë
Shkallmon rrahit cûjt e thatë,
Beja e bâmë dubet mbajtë!
  Burrë i mirë Nikë Gjelosh Lull;
Sýnin gacë, krahin sá shuli
Kah po siellte m' at tagan,
Herë n' serdâr, herë m' kapitan,
Fort po i pritte ato rradake,
Si t' ki'n kënë do poça Vrake.
  Vjen Dodë Prêçi si stuhija,
Ç' â ata krye, Zot, nder duer t' tija?

Kryet e t' mjerit mor' serdár,
Serdár Gavros gazepqár,
Qi, sa falli i pat hecë marë,
Pat vjerrë hoxhë, pat vjerrë haxhí,
Pat djegë teqe edhë xhamí,
Bullat shitë i pat n' kaurri:
Larg permendë, po zâni i tij:
Por qi, i mjeri, zâ mbas sodit,
Shtangue shyt aj terthuer podit,
S' mund do t' bâjë, besa, mor' shokë,
As me trëmë do cirikokë,
Kur m' skep zëmren t' hijn m' i a çokë...
Qaj Dodë Prëçi bajraktari:
Po i pret Shkjét si pritet bari:
Burrë mà i fortë s' bâhet Shqyptari!
Nana e Llazos n' at sý malit:
Qyqja, bir, si i bâhet hallit
Qi ti mue m' ké ndollë n' ushtri
E tash fill, qe, dy djelm t' ri,
Në çakçirë e në xhurdí
Kan nsý m' çeta t' Malit t'Zi.
Se kush janë, tobe, n' e die;
Veç ka' i shof si kan marrë turr,
Si po hidhen curr më curr,
Kish me thânë se jânë kulshedra,
Mos me i rrxue pushka as gopedra...
Prite Zot! me u dalë per ballë,
Pse, kercuna t' perpijn gjallë!
Jo qi mà m' pushkë e m' tagan
Nuk të lânë me lypë aman:
Ki'n me m' prû mue ditt e kobit.
Ah! mallkue, po, njaj bir robit

Qi mâ i parí mbí koet dhé
Qiti gjindea n' luftë me u pré:
Shka nuk bâjn ujq as shkerbé.
Atë, po, at zêmer-carâ
Vetë kulshedrat e kan lâ,
Q' se, prej epshit me shkelë m' tjerë,
Me rrnye gjân e huej pa nderë,
Nuk pat dert per nana t' mjera,
Qi nper luftë t' i thate vera,
Dhîma e imis zêmrat t' u a kpuse.
Mirë po thue, besa, moj nuse,
Por shka t' bâjsh nuk ké n' ket pûnë:
Me qindrue t' duhet perdhânë:
Me bâ zêmren mije lisit;
Pse edhè jé ti 'l grue prej fisit:
Malazeze sokoleshë:
Vashë, si motit, trimëneshë:
Qi per Fé ti e per liri
Msue ké kênë me dalë n' ushtri,
Me lidhë varrët e djelmve t' ue,
Me u dhânë zêmer, me i trimrue
Krena Turqish per t' shkuartue.
Mos t' ishojé zêmra, pra, as n' ditë t' sotit
Ke thânë naska kênë prej Zotit,
Me mbetë ti nanë e pa djalë,
Zêmra me t' u thá per t' gjallë.
Se mana, moj nanë e mjerë,
Keq po m' vjen zêmren me t' therë,
Por tý djali të ká mbetë,
E faj'n, thom, se e ké ti vetë:
Ke sokol djalin kish' rritë,
Mos me zânë trimi kund n' pritë,

Mos m' i u shmangë trimi rrezikut,
Por per bailë me i dalë anmikut
E me të në log me u pré,
Si me kënë s' dyti tue lé:
Thue se trimit shkallma rrlé
Kryet s' i a rrokullon nper dhé.
Prandej, kur m' tagan Malcija
Ajo rrâni, si duhija,
Njaj yt bir, Liazo Gavrani,
Njâ as dý djali s' i a bâni,
Veç, si gjarpni nalt prej bunget,
T' flakuroi jashta nji gunget,
Per mbas s' cilles vend kisht' xânë,
Pa i a dâ m' « zôragushë » tue dhânë
E t' u duel Lekve në ndesh,
Hapu, zmbrapu nper dushnjesh,
Kë pa krye, kë të pa vesh,
Me at tagan, me at armë besnike,
Qi me gjak kurr nuk po u ngike!
Me pasë pâ, veç, moj fisnike,
Se s' di kush, jo me t' kallxue,
Se me ç' turr djali t' kie lshue:
Pelivan e trim drangue!
Preu nder tjerë, po, i biri i botës
Dedel Bubin t' Bub Keçotës,
N' atâ Pelajt nji mâ të mirin,
Mandej prete njat Ujk Mirin:
Nji të Vukel, burrë belâ,
Qi t' kisht' shirë moter e vllâ,
Kunð n'ndoî pare po 'i kisht' râ:
M' but e m' vesh kryet i a kâ çâ,
Derdhë i a kâ krejt trût perjashta:

Si grreç kjumshtit i mbet rrashta!
E, si aj ujku, qi msyn ftujen
T' âsht kshue djali prap m' Kolë Cujen
M' njat Kolë Cujen n' «kacaturrë»:
Sá per sy, pësë para burrë,
Por, per zëmer e gajret,
Mos me e trëmë as Knjazë as Mbret
Kin' aj kryet klij m' i a shkurtue,
Dhanti Knjazit me ja çue.
Kur,/pa pritë e pa kujtue,
Qe po msyjn dy djelm të ri:
Në çaloçirë e në xhurdi:
Njatà vetë qi, m' at sy malit,
Tuj ankue hallin e djalit,
Ty t' u bânë se jânë kulshedra
Mos me i mârrë pushka as gopcdra;
Por qi s' janë, jo, dy kulshedra,
Veç se po, besa, moj Jane,
Dy drangoj të lemë njaj nate,
Mos me i prê shkallma as lagani:
Dec Patani e Çul Patani,
Qi kah rrânë atij mejdani,
Kah kshuen turrin m' çeta t' Knjazit,
Thue, dynde deti prej tallazit,
Po plandosej kund ndo i shkrepit:
Kaq pre' atij të madh gazepit
Atý u dha krisma e rropama,
Atý u ndez lufta e degama,
E t' ushtoi zhurma e potera,
T' u que plûhni e t' u que era:
E t' u thyen krenat si poça,
E t' me'n shyt burrat kaprroça,

T' u ðermuen, heu! ðo ðjelmoça
Do ðjelmoça si taroça,
Me i u ðhimët gurit e ðrunit,
Jo se mâ nanavet t' veta,
Qi i ki'n rritë me gjak të zemers.
Ah meðet per Nesh Jovanin!
Ah kukù per Nikë Stjepanin!
Mjera nânë per Gjokë Serðarin!
Qyqja moter per Llazarin!
Nuse zeza per Toðorin,
T' cillit hapë, besa, krahnorin
Me tagan Beci i a ká:
Si eðhe kryet ky i a ká çá
Njatij Gjuros, qi per Shkjá
Sho 'in mâ trim kunð s' i a kam pá.
Atŷ, po, n' at paçariz,
Mbet yt-bîr, ofshe! m' nji ðriz:
E preu Çuli per mjeðis!
Eh! mo', Zot, mâ keq per né,
Qi na rá kjo namë-rrfé:
Mos me mûjtë Shqyptarë e Shkjé
Me bâ hije bashkë mbí ðhé;
Por me u vrá e por me u pré,
Kuðo atà me i qitë neshtrasha.
Por ç' kan malet qi po ushtojn?
Por ç' kan prrojet qi gjimojn?
Shka vrân vetllat Mark Milani?
Thonë ká msŷ Rrushman Hasani!
Njeky Rrushi, 'i shpatë e gjallë,
Dreðhun shallin rreth per ballë
Vjerrë « martinen » per nen krah,
Kthelltë kuburet rrasë n' sylah,

Edhe priçet mbathë per kâmë
Per mnderë tue kercnue me âhâmë,
Tue lurue, tue turfullue
Si kulshedra neper kneta,
Ká lshue turrin mbi do çeta
Mbí do çeta t' Malit t' Zi,
Thue se gjallë do me i perpi.
Lum per tý, o ti Zot i lum!
Ç' i ka vû kîij buza shkrum,
Ç' i ka hypë vneri nder sý
Kur mí Shkjé trimi ka msý.
S' po e ndalë gûr, nuk po e ndalë shkrep,
Po i kcen prroskat kep më kep,
Po i pret gjinden per gazep;
Edhe trimi n' gjak âsht lá,
Idhtë me Shkjé tuj u perlá,
Ké tue pré, ké krés tue çá:
Qi me sý ji ç' a kish' pá,
Besa, 'or probe, t' kish' hî mnderа.
Ç' t' u perpushen Shkjét m' at hera,
Edhe m' shpinë atij ç' jânë lshue,
Me tagana n' dorë shterngue:
Por jo kush atij m' i' u afrue
E m' tagan me sjellë per s' ngjatit;
Pse, ka' i epte Rrushi shtatit,
Me nji hîje malukatit,
Friget Shkjét u derdhshin shpatit:
Si ato dejkat, qi lshue m' shpinë
Ndonjâj orrli-gjeraçinë,
Para e mrapa n' ajr tue lvitë,
Plym shkojn shpendin tuj e nzitë,
Por kurr teper, jo, m' i u avitë;

E kur ky t' a msŷj nðenjânen,
Ato t' gjitha mârrin ânen
Eðhe ðerðhen nper ajri,
Si ajo hjeðha lshue flauri.
Proh, ti o Zot! Rrushi ç' po hiðhet,
Se ç' po hiðhet, ç' po permliðhet,
Se eðhe toka fort po ðriðhet,
Kah po lshon turrin mbi Shkjé,
Kah po i hjeðhë krenat nper ðhé,
Si t' ki'n kênë kokrra bastanit,
Tue i plasë zêmren Mark Milanit.
Mark Milani, pika e ðjalit,
Nðëjë kunðruell m' at vetull malit,
Kur ká pá aj sa ðjelm nanash
Shyt po i jitshin m' at log Zanash
Ká qitë t' maðhe e ká bertitë:
A thue nana 'i ðjalë ka rritë
Ká rritë nana 'i ðjalë si motit,
Xheverxhil e flakë agzotit,
Qi me u lshue nji herë m' tagan
M' at kulsheðer, qi aq zaliðan
Po m' u nep ushtarve t' mjerë,
Kê tue pré, kê prap tue therë:
Tue m' i bâ kortarë per krraba!
Pasha armët, qi m' i la baba,
Paçë me i vû nishan në ballë
Paçë me e bâ krushk e kumarë
Dŷ kubure paçë me i falë:
Dŷ kubure shkri në Shkoðer,
Larg me i vrá ato koðer m' koðer
Mos m' i a pasë kurrkund « zðragushës »
Armë të ngrita ðore s' « Tushës »,

Dymdhetë qese me u bâ pari:
Krejt kandakut t' lame n' ari.
Mark Milani kshtû ka thânë.
E ka ndie nji Rahovnjânë:
Qaj Mil Spasi, trim si Zânë,
E ká ndie, edhè fulikare
N' p' r ato rrege e n' p' r ato qare
T' ka marrë hov, si aj derri i eger,
Qi m' kë t' hasë veç t' a bân fleger
E t' a shkyen, po, me do dhânë,
Kuk turinit ngerthye 'i plâmë.
Fort âsht dridhë toka nen kâmë,
Fort flakue i ká n' dorë fagani
Kah ka msý dreçt kah Krushmani.
Se ç' âsht gzue qaj Mark Milani,
Se ç' âsht hjedhë qaj Dash Galani:
Dash Galani se ç' âsht hjedhë
Se edhe shkollmen ç' e ka dredhë,
Fill tue msý kah Mil i Spasit
Si ajo ulkoja krés s' Dishkasit;
Si karr turrin t' mos kisht' lshue!
Shkjau pse atë t' a ká shkurtue,
Kryet për tokë t' i a ká rrokllue,
Edhe nusen t' i a la shkret,
Me bâ vaj, me bâ medet,
Si ato qyqet në shkorret:
Kisht' kênë Shkjau 'i drangue i ri,
M' sisë t' kulsheders llâ kerthi!
Jo, po, Shkjau drangue kisht' kânë
Ke gjindën pa kryе âsht tue i lânë
E tue i lshue dekun m' bushnjesh
Sa kush para po i del n' ndesh.

Edhe trimi dert s' po ká
Pse n' gjak gjinden âsht tue i lá,
Zèmra nanash pse âsht tue thá:
Atij giatë veç se âsht tue i shkue
M' at Rrushmanin pa tokue:
Pa tokue m' Rrushman Hasanin
Per t' a dá me të mejdanin,
Per t' a vû më ballë nishanin,
Per t' i njitë kuburet n' brez,
Oi atij Marku burrë kermez
Folë i a ká me besë e lé,
Po mujt kryet Rrushit m' i a pré.
Kur, qe, dyndet qaj Kolë Cuja
Lshue musteqet si dý duja
Edhe vrap, porsi langoni,
Neper zâll e gur t' nji proni
M' shpinë Mil Spasit zhgjetë ká lshue,
Per t' a pré, per t' a shkurtue,
Shokët e vet aj per t' pague,
Si prej Zotit s' kisht' kënë shkrue;
Persè Shkjau tek e ká pá,
Ashtû vrap proniit tue ngá,
Nji carâ n' dorë ká perlá,
E tue ulrue si bishë Parûnit,
Me të i metka shî kupës s' giûnit:
Pak gjâ ashtin pâ i a thye.
Briti Kola sa pat n' krye,
Edhe âsht purë e rá per tokë,
Me t' dý duert giûnin ká rrokë,
Tue gjmue, tue kqyrë per shokë:
Pse mâ ngusht vedin nbí dhé
S' e kisht njoftë se kishte lé:

Kurr s' kisht' rá n' nji asi zallðani.
E ka nðie Rrushman Hasani,
E ká nðie eðhè njoftë në zà.
Atŷ n' nihmë trimi i ká rrà.
Vrap e vrap si katallà:
Hiðhen gurt, po, tue vringllue,
Mbí Shkjá turrin kah ká lshue.
Si 'i larosh, qi, hekrash pshtue,
Kerleshë qymen shpinës per mnðerë,
Zhgjetë t' u lshohet qëjve tjerë,
Me ta haju eðhe perlaju,
Dboju shtekut e henðekut,
Tuj ungruem e tue cingruem,
Hikin qëjt nper prroska e lamë,
Shtangue bishtin hëll nðer kamë:
Njekshtù Shkjét n' p' r at log mejðanit
Hikin poðit, ðerðhen planit
Para ushtimës s' Rrushman Hasanit,
Qi po lshote m' Mil'n e Spasit,
Si kulsheðra Lqënit t' Shasit,
Si ajo rrfeja e krés s' Bishkasit.
Fort àsht tranðë qaj Mili i Spasit,
Kah Rrushmanin shef tuj arðhë,
Se eðhe buza atij ç' i à zbarðhë:
Por se shmangë nuk e ká kamen.
M' njanen i shpervjelë ðollamen,
Atŷ trimi ká ngujue,
Me tagan në ðorë shterngue:
Si njaj ðerr, qi poshtë-perpjetë
T' a kenë nðjekë langojt e letë
Shpat më shpat, zabel m' zabel,
Eðhe t' shofë se shtek s' i ðel,

Me pshtue sish, me u strukë në breshtë,
Kunð m' nðo' i lak, kunð m' nðonji kreshtë
Sŷnin gjak, turi'n n' ajri,
Tue turfllue me shum mëni,
Zën aj venð e rrin e pret,
Qi t' i huðhen hasemt nget,
Per me ta, manðej me u rrue
Fyt-a-fyt, me u laskarue,
E me mbetë a se me pshtue,
Kur ja behë, qe, Bec Patani,
Ballin gjanë si fushë mejðani,
Vetllat zi si penða e korbit,
Sŷnin zjarm si flakë agzotit,
Si ajo rrfeja neper rë;
Dreðhë mustakun karaðrë,
Shtatit arðhë porsi harbija,
Gishtat ðrejt porsi namtija,
Veshë e mathë, eðhe shterngue,
Trim i çartun lé ðrangue,
Me kulsheðra aj me luftue:
Mik me t' huej e vllá me shokë,
Nuk i bite, fjalë më tokë
Si hynér qi e kisht' falë Zoti:
Burrë si burrat qi ishin motit:
Njimenð nip i Gjergj Kastriotit,
Ky pá paska Mil'n e Spasit,
Ke flakue ka njatij rrashit
Eðhe rrâ ká nðer malcorë,
Me tagan shterngue në ðorë,
Sikur merr pjalmi me borë;
E ká pá por njoftë s' e ká,
Veç se Shkjá si ç' ðo nji Shkjá,

M' të, edhe trimi ká marrë furr
Shtek më shtek e curr më curr,
Dër qi ardhë ká e dalë n' at zâli,
Kû njaj Mili shpatë e gjallë,
Idhtë në dorë shtrengue taganin,
Per me u ndeshë m' Krushman Hasanin:
Por si pîtas, fiyret zbé . . .
Ballë per ballë me të me u pré.
Tek e shel Beci atë e njef.
Edhe furrin vjen tue e ndalë.
Ki'n pasë kënë miq e kumarë,
Gjakun bashkë edhe ki'n pî
Do vjet para në Mal t' Zi,
Kur njaj Beci n' shpí i pat shtue
Bashkë me Çulin, per me i pshtue
Duhîs s' Mbretit, qi u kisht' ishue
Pare t' maghe m' shpinë, me i zânë
Gjallë a dekë, laik me u dhânë,
Per njat t' ngratin mor' Bymbash,
Qi ida e ishuekan laradash
Atjè n' Lesh, e e bâlcan dekun.
Çuli e Beci, shkrel prej Bzhetet,
Ki'n pasë kënë dy hasem t' Mbretit,
Qi kurr dá s' i a ki'n gazepin:
Herë the shâden, herë pre telin,
Gjuej zaptit, nizamin vraja,
Nis degame kot se i'n gjallë
Me spahí e me myltazima:
Hasharí, djelm kapisuza,
Kahdo shkojshin, kahdo vijshin
Dy gur njitë kund nuk i lijshin.
Prandej Mbreti dhânë kisht' êmer,

Gjallë a dekë, të dy me i zânun.
Edhe n' Shkoder Vali Pasha
Çon e thrret njat Ali Qorrin,
Njat Bymbashin e Dauletit;
E ngerthye vetllat m' shtek f' ballit,
Kshtû nisë idhtë aj me i ligjrue:
Pa ndigjo, Bymbash i Mbretit:
Nji turk dini ti mos lçosh,
Ramazanin e njinosh,
Kurr bajramin mos e gzosh
E haram f' kjofsë buka e Mbretit,
N' kje se ti dér neser mbrama,
Si f' fillojë dielli me marrë,
Gjallë a dekë idû n' byqamet
Nuk m' i bjen f' bijt e Patanit,
Qi aq zallban halis po i apin
M' «tyrbe» f' Lezhës e m' Kalá f'Shkoders.
Ali Qorri m' kamë âsht çue,
Mirë âsht veshë, mirë âsht shterngue,
Mirë dorën e ká shilue,
Edhe m' shpinë a' i ká këcye:
Fill per Lesh rrugen ká msý:
Ká msý rrugen me t' mdhej hapa,
Me treqind sejmen permbrapa.
Kur kan rá atjë kah xhamija
T' fortë idhnim ká kapë Alija,
Se fort hjedhë âsht «shah» dorija:
Shkrepë kallbrami zjarm e shkndija:
Çudë po bân qaj Kajmekami.
Para e mbrapa i shkon nizami:
Çudë po bân, me pvetë ká çue:
Ti, Bymbash, kah don me shkue?

M' at ânë t' Drinit, n' kjoftë gjikue
M' at ânë t' Drinit m' trap të Lezhes.
Fort po i bin ushtarët trompetës:
Ká mârrë gjamë Koðra e Marlekës:
Se ç' ká ushtue ajo rrânxë e malit,
Thue, âsht ðynðë ðeti prej tallazit.
Nisë janë topat prej Tivarit,
Per me u rá bijve t' Patanit.
Nana e Becit ðel në ðerë,
T' ðyja shplakët tue rrahë p'r 'i herë,
Ká lutë Zot e Shéjt Shna Nðue:
Dilni, bre, se jem, t' rrethue?
Kur kan ðalë t' bijt e Patanit,
Si ðy arí prej bigës s' njaj planit,
Se ç' i a njiten Ali Oorrit
Me ðý plume m' ðrrasë t' krahnorit,
Tue e hjeðhë shakull n' mes t' oborrit;
E nper flakë t' pushkve t' taborrit:
Kan marrë shpatin tue flutrue,
Dér n' vá Bèlaj qi kan shkue,
Kû atà Buenen kan kalue,
Eðhe ðalë kan n' Mal të Zi.
Fili Mil Spasit vojtë kan n' shpí.
Eðhè Mili pritë i ká,
Bukë e krypë me ta tue ðá,
Porsi pasë t' i kishte vllá.
Burrit t' mirë kurr nuk i âsht nðalë
Pushka, sofra, e fjala fjalë.
A m' rrêjn sýt a jé ti, probe,
Milo Spasi? . . . se un qi, tobe,
Nuk kam mûjtë kurr m' e menðue
Se ktû m' tý kam me u tokue:

Nsa po grihemi n' mjet vetit,
Si ato bishat e shkorretit:
Bec Patani po pëvetë.
Jo, po, Milo Spasi vetë
Jam, lum Beci, probatimi
Po ja kthen; n' mill edhë trimi
Qet tagamin m' gjak perîye.
I à avitë Beci e t' dy krye m' krye
Janë talë trimat. Po si jé?
Si t' ká shkue moti n' at dhé?
Si i ké robt e gjân e gjallë?
Po e pëvetë Beci me mâll.
Gjallë me frymë e sa me thânë,
Fjalen Miii at herë ká zânë,
Ngerthye shliungë do vetlla t' trasha.
Veç sa mirë m' qiti neshtrasha
Me t' hasë sot, qi tash kamot
Kam dishrue, manà, me t' pá,
Si me t' pasë freqinë herë vllá!
Thue, me pá tý a t' ka tolue
Si 'i balosh, bekrash shlirue,
M' nieri t' huej ishon si i terbue,
Thue po e bân kortarë-kortarë,
Kur t'a shoië vetan tue ardhë:
Ndersa, kur ldij t' i dalë para
Zoti i shpis—miku a kumara—
Per me i prî m' e çue te shpija,
Baloshit i shuehet mnija:
Edhe turrin aj tue ndalë,
Lehtas bishtin tue e luhatë
T' huejt i avitet dalkadalë,
E, si 'i herë t' a ketë njuhatë,

Trok m' trok para vetë i prîn,
Si t' ishi' klysh ase kalinë:
Njekshtû, po, Krushuan Hasani
Kur ká pá se Bec Patani
Me at Mil Spasin faqe m' faqe
N' mnðyrë t' Kanûs s' Maleve âsht talë,
Turrin trimi atŷ e ká nðalë:
E lavjerrë ato musteqe
Toje toje ðër m' sylah,
«Huten» vjerrun per nen krah.
Llanës per s' t' gjatit tue i shkue gjaku
Sŷnin zjarm, po, sa taraku,
Taganin ká qitë në mill,
Eðhe trimi ká shkue fill
Mah Mil Spasi e ðoren shtrî,
A jé burrë? si në habi
I thotë Milit – T' paçim, burrë!
A po mahe? si t' u ngurrë
I a pret shkjau e pîjtas ngeci
Se ti, Krusho, po zën Beci,
Njeky â 'i probatim i êmi,
Milo Spasi, qi n' Rahovë
Marë i hecë pushka e kavenði,
Eðhe vrá ká turq manova,
Si me gjuejtë poça a katrova:
Jo qi atje në Mal të Zi,
Shka â Shqyptar e kryqalí,
T' a ká nihmë e krah të ðjathtë,
N' bukë e n' krypë, e n' besë të burravet.
Se' un e Çuli, kur në Lesh
Patem vrá njat Ali Qorrin
E i pá'm rá Mbretit hasi,

Fill kem' ðalë e vojtë n' Mal t' Zi,
E per mik kti i kemi shkue
Tri vjet rresht n' shpi i kemi nðejë:
Bukë e mish, rakij e vënë.
Shka ká thanë Krushman Hasani?
Manà, prá, ti, 'or Bec Patani,
Mik të mirë na paske zânë:
Se edhè ashtù âsht si jé tue thânë,
Q'se trimi aq kthellë kënka shtý
Idhtë taganat tue shluejcye:
Gjylja e plumja rrih pa prá.
Sa per kaq s' ðo me thânë gjâ,
Milo Spasi po ja kthen
Per t' giatë t'lumit poshtë rrmen
Edhe kunglli: pse kurrueni
I a nep t' shtýmen: veç se rendi
Ati i vjen, besa, ðikûr,
Per ndo 'i mâjçë me u thye, a m' ndo 'i gûr.
Atý at herë shqelcut t' xhurdinit
Merr e zier Krushi katin,
Ka 'i ðuhan edhe e kan pshtjellë;
E, ndersa Beci po shkrepte,
M' gâr m' unuer, Krushi po i thotë
Mil Spasit: Ka Zoti 'i ðjalë
Nja trí vjetsh, qi atje te shpija
Âsht kah m' rritet. N' kje se i Lumi
Ká premtue, qi shndosh me krye
T' skapallohna kso potere,
M' a ðon hatri, qi ti m' Shkrel
T' vîjsh e ðjalit t' m' i a mârrsh flokët:
Po kam qéf me t' bâ kumarë.
Per ket besë edh' un t' kam ardhë,

Po i pergjegjë i rahovnjani;
Edhe zier revolen brezit:
Nji revole Karadakut,
Me « pêsë numra », qi mâ e fortë
S' bâhet pushka: e falë Krushmanit
I a ep, me namit prej vedit,
Krushi at herë nji pip argjanit
Ati i lali: pip telishit.
Me 'n çilbar m' të sa i voe,
Hollë punue në trajtë t' nji gjarpni
Leqe-leqe, prej t' permendunit
Kujunxhi, Tuke Jakova:
Pêsqinâ grosh tanë pare n' dorë.
Mandej Becit merr e i thotë:
Nâigjâ, Beco: prij tash miku!
Edhe tej llogoresh s' ona
Qite shndosh. Hajdoni; udha e marë!
Edhe u dân prej shoqisho'it:
Beci e Mili drejt Sutjeskës
Merr Krushmani lakut t' bjeshkës
Sqnin zjarm si zhurri i eshkës.
Zot, ç' piskati njatij malit?
Krustem Uka, djalë i djalit.
Krustem Uka n' Qafë-Hardhi,
Me nja treqinâ djelm bari,
Ká zânë gritat Malit t' Zi,
Mos m' e lânë me dalë n' Guci.
Kur, qe, atý po i shkueka zâni
Se n' Sutjeskë po bâhej nâmi,
Tue rrahë topi edhe havani,
Ka' e rrethueka Mark Milani,
Me taborre t' Karadakut:

Rrjedhë der m' giû aj shkulmi i gjakut!
Krustem Uka m' kâmë âsht çue,
Der m' Sutjeskë kâ fluturue,
Me treqind sokola malit,
Pak gjâ djelli pa prendue.
Kur ka dalë m' at vetull malit,
Kâ britë t' madhe Krustem Uka,
Sa qi ushtuen male edhe suka:
Ngul, Malci, bre, se t' a rrina,
Me treqind e sa «martina»!
Edhe trimat n' lultë janë hjedhë.
Porsi breshni mbi vêshtnajë,
N' dorë taganat idhtë tue dredhë
«Hutat» n' dorë t' u ndêjë tymtajë.
Se fort lamsh trimat janë pshtjellë!
Se shum krenat dheut janë mjellë!
Shum perplasë janë gjindja rrahit,
Kush cur veshit, kush cung krahit!
Rrkajë gjaku ç' po rrmen giatë podit!
Ç' t' i zên sytë tymi i barotit,
Si veç falë i kjoshna Zotit!
E t' u dha gjâma e ulurima,
Vrrima, brima e bulurima,
Kah janë ndeshë trimat me trima;
T' bumbulluen top e havana,
T' shungulluen «huta» e shejshana:
Thue po shâmej Haramija,
Vizitori a Metohija.
Veç desht Zoti e prendoi djelli,
E u shkret lufta atŷ nji fill,
U dân çetat palë e palë,
Edhe hâna nisë me dalë.

KANGË E NJIZETEPARË

NDERMJETSIJA

Amanet, o mori hânë,
Ti qi e vjeter ké qillue
E m' i vjen tokës rreth e okolle,
Kah t' u endë shkon rrés s' hyjzueme:
T' cillen gishti i Perendís
T' a ravisi kupës s' Empirit,
Kur me rreze ballin t' ndriti:
Amanet, a din me m' thânë,
Se a t' ká rá ndo' i herë me pá
Kund mbí shekull njeksi kobi
Qi po t' bjen me pá ty sandë
M' at të mjeren mój Sutjeskë?
Shpat, rudinë në gjak blirue
Rrah per tokë gjindja trinue
Njáni mbetë, tjetri varrue,
Dikush shyt, dikush cungue,
Ky tue hjekë, aj tue rektue,
Mbí tokë t' zezë shtatin pushue
E asnji gúr, jo, per nen krye:
Garravâxh, mrrudhë kamë e krye:
Kush currue, kush mbetë pá krye:
Kush permys, a praptë mbí shpinë,
Rri e perplasu nper ledinë:
Perplas kamë e perplas duer
Kukzò shtatin per terthuer:
Si njaj kau i mbajtun n' grazhd,
Kur t' i mrrije thika n' asht,

Qi terhiqet e perpiqet
Edhè ep per t' madh gazep
Kah vjen shpirti per me dalë!
Tý, o Zoi, të kjoshim falë:
Hokubèt me sý me u pá!
Ktú nji i Vôthaj në gjak lá,
Dekan purë, palmuç m' nji shkjá
Me nji vesh t' curruem nder dhámë:
Má pertej nji shkjá m' dollámë,
Nji i Njegushas, djalë i ri,
Me 'i t' Plavnjanë, musteqezi,
Randë shosho'ly varrpe per dekë
Tue dhánë shpirt e ashtú tue hjekë
Shkelveshë lypë, hundësh cungue
Çurril gjaku rrëkajë tue u shkue
M' dhámë dermishen si dy derra,
Si dy shiliga neper terra,
Tuj u shkorrafendë mbi dhé:
N' mni t' shoshoqit le atá lé,
Po, edhe at herë, kúr Deka e tmershme
Ka' i dermon Asht n' jetë t' perhershme,
Nuk u bánet shpirt me dhánë
Njáni tjetrit pa i a zánë
T'ýmen njak, e dekë m' e lánë.
Shum e nana, ah! ká me ikjá,
Shum e motra ká me u thá
Me u thá motra per vëllá,
Edhe nusja veshë në zí
Si n' Shqypní si n' Mal të Zí;
Pse s' e ké n' at fushë mejdani
Nji kaçubë, nji kep caraní,
Permas t' cillit mos t' gjimojë

Ndo'i i varruem, a mos t' eshtojë,
Shtangue cangull, trup i dekun:
Se edhe as kamen ti me thekun
S' mundesh shpatit prej morije
T' gjindes s' mbetne, e qi mâ hije
Nuk do t' bâjn, jo permbi dhé.
Lmuç per tokë Shqyptare e Shkjé,
Shtrémtë shosho'in per t' gjallë shikjue
N' at log Deka ká vilaznue:
Ke, herrë krenash, keq shemtue,
Trupent shyt rán krah per krah
Si ata cûjt e zez në rrah
Ndersa krenat, nper lugina
Rrokullisun nder rudina,
Po u rrin grumull mbi ledina,
Si ato rosat neper glina:
Se edhe podit, nder plakrrica,
T' janë perzí «ksula» e «kapica»,
T' janë kryqzue «huta» e «novica»
Mjellé ásht qarrja me tagana,
Me calina e me shejshana:
Ktû 'i «sylah», atje 'i «harbi»
Kndej nji strugë, ande' i xhurdi:
Gjalma, opanga, edhè caruqe,
Strajca buke, zhaba, duqe:
E me poça, e me matare,
E me feje e zanamare,
T' mbetne shkret neper bunjet:
Me bujrija e lodertija,
E me topa hûmë nder gropa;
Dyndu tymi rë e njegull:
Shêmu trá, cungàl e tjegull:

Edhè muret t' u rrenue,
Edhè ulkoja tuj ulrue
Tuj ulrue e tuj ungrue
Mbi të mjeren moj Sutjeskë,
Qi t' âsht bâ sod zhiri e eshkë:
Me i u dhimtë minit në mûr,
Me i u dhimtë gjarpnit nen gûr!
Pater Gjoni, Zot! ç' u bâ?
I'ill te Pasha po kisht' rrâ,
Edhè i thânka marë e marë,
Tue e ndie Krén e Bajraktarë:
Si, mo' Zot! mâ keq per mé,
Qi na me'n t' dekunt mbi dhé
Krye per krye Shqyptarë e Shkjé'
Me ngrânë m' ta shqarth e shkerbé,
Me ngrânë m' ta sorrë e falkue;
Qi edhè ndiehen tue gjimue
Të varruemët per tokë dermue
Kush shitue, kush keq cungue,
Zêmra gjak, po, me t' pikue
Pa mûjtë kush rji nihmë me u a çue:
Ke perbâll sogjet vendue
Nuk lânë vizen me kalue.
Se ata, burra, nuk janë cuba,
Qi kan mbetun nper kaçuba,
Krye per krye me skraptha e shlliga
Tue kerkue per punë të liga
Per hajnî e per dhunî;
Por janë trimat,qi burrnisht,
Kamë per kamë e gisht per gisht
Me shokë t' vet në luftë kan rrâ,
Kush si bishë, kush si luâ.

E m' kto rrege e nder kto hije,
Pa u friguem, jeten bânë flije,
Per mbas urdhnit, qi kan pasë.
Prá kurrkund, besa, s' ká giasë,
Edhe âsht laj, po, para Zoit
E korí perpara robit,
Me i lânë t' dekunt permbí dhé
N' dashtë Shqyptarë, n' dashtë të jenë Shkjé;
Si edhé n' hall t' varruemët me i lânë,
Pa u liôhë varrët e nihmë pa u dhânë.
Prandej vetë kam bá pleqni
Po u duk juve se âsht urtí
E Shqyptarve u a bân shani
Fill me shkue un te Mark Milani
E nji besë me të me vû:
Qi dér neser, me ferillue,
Hylli i Dritës mos t' ketë fillue,
Shka â Shqyptár e shkaf â Shkjá
Mos me u ngucë, as mos me u ngá;
Por me rmue t' dekunt nder vorre,
Por me bartë t' shituemët n' llogore
Në llogore t'vet se i cilli.
At herë Pasha kuvendo çili:
Besa, Uratë, lori mirë po thue;
Pse per t' dekun e t' varrue,
Gjindja moilt besë kan vû
Kurdoherë, si ktu, si njeti.
Prandej merr kë t' duesh me veti:
Krye, Vojvodë a Bajraktár,
Gjithsi t' vijë puna mâ marë:
Edhë shko te Mark Milani
E t' na i thuejsh, se, n' kje qi e bâni

Vetë kabúll, qi t' mèjë zijani
E t' shuej pushka dèr n' sabah,
Me dalë gjindja neper rrah
Pa pushkë n' dorë, pa thikë n' sylah,
Si kanû në luftë ká mbetun,
Per me bartë t' dejtun e t' mbetun,
Na jem' gatî me vû besë
Dér me dritë, pa asnji ngatresë.
Pater Gjoni, njeshë m' litár:
S' marr Vojvodë, as Bajraktár;
Por shkoj vetun me rrogtár
E me t' Lumin, kjoftë levdue!
Qi kurr doret nuk m' ká lshne.
Pse edhe hije per mue ká,
Nder dy hasem n' mjat me rá,
Pushkë e fjalë un per me dá:
Prandej s' mundet kush me shá
Se po lypi ndermjetsí
Prej Shqypnis e Malit t' Zi.
Dér qi dalta t' nisë me gdhí.
Edhe Frati m' kamë âsht çue,
Mbathat kamse ká shterngue:
Ká shterngue ijen m' konop
E i rubë t' bardh lidhun mbi shkop
Me rrogtár të ri mbas vetit,
Ká mârrë rrugen poshtë shkorretit,
Per me u pjekun m' Mark Milanin.
Kur ká mrritë n' log t' Malazezvet,
Ká bâ zâ sogjes per s' largu:
Pa ndigjô, moj Cernagore,
Qi per trim e deilekí
Larg t' ká vojtë tý nami e zâni,

A thue bân ti mue me m' prî
Eðhe shnðosh me m' çue ktij logu
Dér te posti i Mark Milanit:
Se mue ktû mê kan ðergue
Komanðarët e ushtris shqyptare,
Per nji fjalë të maðhe fort
Me i a thânë un Mark Milanit.
Hiqi armët, per n' kjoftë se i ké,
Eðhè fill mbas mejet eja.
Se ktû lajmin kush s' e vret
Kush s' e vret, as kush s' e nget:
S' jemi turq, por Cernagore!
Se kem' besë e kemi nðore:
I a kthei sogja malazeze
Disi vrashtë, e i prini logut.
Kur kan mrrijtë te Mark Milani,
Marku mirë Fratin e priti;
I ðha ðoren, mrenðë e qiti
Në shatorre, e i prûni kafe,
Eðhè çili me tê llafe,
Tue e pëvetë me shum njerzi:
Se a isht' shqyptár a Frat Iti,
Se kah vite, se kah shkote,
Ç' zihariq te aj e çote.
I u gjegj Frati marë e marë:
S' jam Iti, por jam Shqyptár.
Eðhè jam nji rregulltár
«Kallugjer», si ju na thoni
Êmnit m' quejn mue: Pater Gjoni,
Mârrë gjithmonë veç me pûnë feje;
E ktû ðalë kam para teje,
Per me t' lypë n' êmen t' njerzis

Eðhè n' êmen t' Perenðis
Nji të maðhe nðerë bujare.
Rrege, stome, brija e çajre
Plym me t' ðekun janë e t' mbetun,
E as s' po munðet kush me u gjetun,
Qi me rmue t' ðekunt nðer vorre,
Qi me bartë t' shituemët n' llogore,
Ke perbáll sogjet venðue
S' po lân vizen me kalue:
Eðhè kshtû Shqyptarë e Shkjé
Kan mbetë, ofshe! permbi ðhé,
Me ngranë m' ta shqarth e shkerbé,
Orrla, shqype e kaçubeta.
A thue bân, pra, t' u ngiatët jeta,
Me Shqyptarë me vû nji besë,
Besë si motit: pa ngatrresë,
Qi ðér neser, pa fillue
Hylli i Dritës me vezullue,
Shka â Shqyptár e shkaf â Shkjá
Mos me u ngucë, as mos me u ngá:
Por me ðalë gjinðja nper rrah,
Pa pushkë n' ðorë, pa thikë n' sylah,
Si kanû gjithkunð ka mbetun,
Per me bartë t' ðekun e t' mbetun:
N' vorr të ðekunt tue konisë,
Të varruemët prap tue mengjisë,
Tue i forcue me shûjtë e bare.
Kjo Parija e ushtris shqyptare,
M' a ká ðhânun fjalen mue,
Se ket besë gaði âsht m' e vû,
Dér me nesre tuj ague.
Paðe ti, tash, shka po m' thue.

T' nihmoftë Zoti, 'or i bekue
Qi ksajë punë i a paske hî,
I a kthen Marku me njerzi.
Edhè mue më ké n' ket besë,
Pa ndo 'i zhlbel, pa ngatresë.
Veç se 'i gjâ deshta me f' pvetë,
N' kjoftë se hatri s' ka me t'mbetë:
Si kjo punë mundet me kênë,
Qi, ti i kshtênë e na t' krishtênë,
Me kryq n' dorë e me kryq n' ballë,
Turkut n' nihmë ti më na i dalë?
A mâ mirë ju rob nen turk,
Me u rá shpinës e me u llomitë.
Mandej gjân jue me u grabitë:
A po ortakë me u bâ me né,
Tue ruejtë doke, gjûhë e Fé,
E tue njoftë per *Gospodár*
Knjaz Nikollën, trim bujár,
Dér dikû edhè ky Shqyptár?
I a kthen I'rati marë e marë
Si ká hîje p'r 'i Meshtár
T' u nglatêt jeta, Komandár?
Se kurrkund, besa, s' âsht ngaja,
Me hî tash nder kso fjalësh t' môhaja:
Pse ka shkue bukur do natë,
E nper shpat t' varruemët e ngratë
Janë tue u thá, ndoshta, per ujë;
Por at fjalë mue mos m' a thuej,
Mos m' a thuej as mue as kurrkuej,
Se un me turk kam dalë n' ushtri,
Per t' luftuem me Mal të Zi;
Se s' âsht gjâ, besa, ajo fjalë.

Un, zotni, n' ushtri kam dalë,
Jo më turq, por me Shqyptarë,
Turq a t' kshtenë, si janë gjith marë.
Pse, si t' kshtënë, si muhamedan,
Shqypnin s' bashkut t' gjith e kan;
E prandej t' gjith do t' qindrojm,
Do t' qindrojm e do t' luitojm,
Do t' bâhna kortarë-kortarë
Prilien, Freten, Hoshallarë
Per Shqypni. Jo, po; as ti vetë
S' ké dyndë top e bajonetë,
Per të zjerrun turqit «dinit»:
Por per t' shtruem Shqypnin e shkretë
Pak me thânë dër m' vaitë të Drinit.
Sa per lshtë t' ngjatët Zoti jeten!
Edhè un Frati, lhom i' vorjeten,
Bashkë me turq bâj fije vehten:
Varem n' krrabë, lidhem n' vargoj,
E Shqypnin un nuk e lshoj:
Nuk e lshoj, as shum, as pak,
Per pa t' bâ ty, Karadak,
Dhamë per dhamë me e lâ me gjak
Pale ti: kû thotë Unjilli
Që nji Frat shqyptár, i cilli
Të kesë pá, se nji ç' do Mark
Don Shqypnis m' i a vû giû'n m' bark,
Aj me ngelë si pushkë pa çark:
Dordolec n' mjedis t' bostanit:
Si me thânë, as i laganit,
As i zoti i lushës s' mejdanit;
Por dishka si huti m' shpardh,
Si njaj poçi vjerrë mbi gardh,

Veç mos t' thohet se nji Frat
Paska nðëjë turkut per ngiat
Eðhò at herë kur ky me tjerë
Pushken n' ðorë, zjarmin në gji
Po luftote per Shqypni.
Jo, zotni; pak mà kaðalë:
Se s' àsht giá, besa, ajo fjalë.
Sa per punë qi ti po m' thue,
Knjaz Nikollës na me i u shtrue,
Burrë i mirë pse ka qillue,
Un nji fjalë ðiej me t' kallzue:
Me shka m' ðán neshtrasha mue,
N' mos i paça menðt mbí hatull,
Mali i Zí nuk ka vorr m' shpatull.
Vênu shêj ti fjalve t' mija:
Se ðo t' vijë, po, lum zotnija,
Koha n' t' cillen Shqyptarija
Zojë m' veðveði ká me ðalë;
Por, m' fal faj'n ti per ket fjalë,
Mal të Zí má s' ká me pasë:
Serbí vllá ðo t' a humbasë,
Pa kqyrë t' ðrejtë, pa kqyrë arsye.
Serbin shqype ké mbí krye:
Ká per t' lane ky 'i ðitë pa sý,
Kthelltë në trashtë, po, tue t' i grrye.
Se kshtû hecte n' shekull loðra:
Ulu male e çoju koðra.
Me gjithkta, tha 'i plak n' Balkan;
Fjala mort, as ðarsem s' ban.
Kshtû tha Frati, e u nis me shkue,
Mark Milani, 'i trim ðrangue,
Atij ðoren ká shterngue,

Me fjaië t' mira tue e pershndetë,
Si zotni qi isht' kënë aj vetë.
U dha urdhni nji herë sogjevet,
U lshue zâni mandej logjevet,
Duelen gjindja at hera poðevet,
Vorruen t' ðekunt, mbetun stomevet,
M' vigj t' varruemit barten rrègevet,
Shqyptarët t' vett e Shkjét të vett,
Gjith se i clili n' llogor t' vet.
Pater Gjoni po i vjen shpatit,
Me at Nikë Gjonin e Kastratit,
N' nám e n' zâ ky per mjeki:
Lypë e thirrë gjithkund n' Malci,
Frati rrfé e Nika pré:
Vojò gjindën Pater Gjoni,
Të varruemt sherò Nikë Gjoni,
Si të kshtënë, si muhamedan:
Dfirju varrë, vënju mehlëm,
Pa kqyrë fort se kû po i ðhêm:
Per ngut pûna nðryshe s' bân.
Kështû Frati tue bekue,
T' gjallë e t' ðekun tue ligjue,
T' shituemt Nika tue sherue,
Forcë me fjalë gjithkuej tue i ðhânë,
Ullë à ushtrija bukë me ngrânë
Staje-staje e çeta-çeta,
T' gjith rreshtue mbas fisesh t' veta:
N' krye të vendit Bajraktarët,
Mandej Krént, mandej Gjobarët,
Me ðjelmní e me Vogjli,
Mbas kanunit në Malci
Xueren plloskat me raki.

Tue i kaluemun ðorë më ðorë:
Xueren bukë, xueren laknorë,
Shpatlla mishi, kurmagjakë,
T' kshtênêt mish ðerri, trashë nji shplakë
Huðra, ðjathë e harmagjikë,
Qi nðer shtrajca e nðer calikë
T' shpis me veði u ki'n pasë ðhânë,
Eðhè zûnë atŷ me ngrânë,
Shoq me shoq tue biseðuem
Per të vrám e per t' shituem
E per shka n' at ðitë ki'n pá
Kah ðermishë ishin me Shkjá,
Si atà ðerrat me harusha,
Sa qi ðriðhë i'n mali e fusha.
Si kan ngranë e si kan pí,
Janë çue trimat e kan hî
Me nðreqë « tabe » eðhè llogore
Atŷ-ktû neper terthore:
Me çilë gropa eðhè henðiqe,
Me rrxue landë e me zânë shtiqe:
Trimat mirë tuj u shterngue
Prap n' e nesret me luftue,
Hylli i ðritës tue vezullue.
Bec Patani, 'l zog petriti,
Njizet shokë, m' anesh i qiti
Njizet shokë, hekur me bré,
Zânin pushkë, synin rrfé:
Mos me u a ðalë per vrap shkerbé
Eðhè u thotë: Na, se kem' lé
Terrnakop s' kem' ngulë kurr m' ðhé,
As zânë shtiqe, as çilë henðiqe,
Ne vû pêmë, ne ki harðhija:

Hajrin s' na ká pá kurr shpija:
Veç se vrá me Turk e Shkjá,
Eðhè nðeshë gjithmonë m' belá,
Kahðo shteku na ká rá;
Jo po him me çilë llogore
Neper kto t' gristat rrmore
Per me u strukë prej Cernagore;
Thue se vojtë Malcis ká halli
Me hi Lekët në ðhé per s' gjalli.
Se un nji punë e kam pleqnue:
Na 'izèt vetët, këtu bashkue,
Fill me ðalë tash në Mal t' Zi,
Me rá plaçkë kunð m' nðo' i bagti,
Lopë a qé, a ðhén a ðhi,
Shkaðo kjoftë, eðhè nðo 'i shtrri:
Gjithsi t'vij në terezi,
Se s' rrnohet me bukë thatë!
Pse eðhe n' pasët lufta per t' ngiatë
Jo mà shum se 'i ðitë a ðý,
Se né ktû mà kush me sý
S' po na shet, jo! Pa na msý
Malazezt « tabe » e llogore,
Qi po ngrelim nper kto rmore,
Me gjith shtiqe eðhè henðiqe
Po t' i lshojm me male e suka:
Ke né mbrapa s' na vjen buka,
S' na vjen nozull as tagji,
Porsi ushtris së Malit t' Zi.
Malazezt eðhè n' ushtri,
Tham, kan ðalë të gjith unji,
Kshtû qi mbetë veç u kan n' shpí
Pleq e plaka e rropulli.

Une venðet eðhè i ðí,
Ke ðo mot, kam nðéjë n' Mal t' Zí
Kur paçë rá Mbretit hasí:
Ktû eðhè ká kush me punue.
  Per Tynzo'n, mirë jé kah thue.
Prijna, Bec·o, pá u vonue:
S' kem' pse t' rrijm mâ ktû harû,
Zhukë Isufi at hera zû,
Sŷnin gacë, mustakun hû.
Eðhè trimat p'r uðhë janë vû,
Si lavë ujqsh neper Parû.
  Lane suka, e lanë koðrina,
Ranë nper rrege e nper lugina,
Duelen ashten, gjeraçina
Kû bân çerðhen neper stiena.
Njethet breu, ahí e çetina:
Kalojn mrizet e Sutjeskës,
Shkapercejn majen e bjeshkës
E teposhtë nep'r ato rrmore
Shkojn e bin n' at Cernagore,
Kû kisht' pasun nji terthore,
Nji terthore me 'i fushore.
N' at fushore nji katunð,
Isht' katunði si gjithkunð,
Shpí e gji e stana, tbana,
Pleme, streme, vithna, ðrithna:
E kah funði ðo livaðhe:
Mbí livaðhe 'i shpí e maðhe,
Kullë ðy ketensh guri s' ðhenun
Dymðhetë pash giatë ballit enðun,
Me katue e me hajat:
Nen hajat nðertue nji shtrat;

Atŷ flête i zoti i shpís,
Rojë e gjindës edhè e bagtis,
Para shpís, n' kallamoqishte,
Vathi n' llajka rrethuem ishte,
Treqind berre mbrenda kishte:
Treqind gala peshtarake
Me njiqind dhí guracake:
Tridhetë okësh me ardhë hanori,
Qind okë tamel në ditë kjori.
Qind barrë drithë në vjetë koteci.
Fill ket shpí mësye ká Beci
Me shokë t' vet, kur na kan rá
Në Mal t' Zí, edhè kan pá
Per kundruell katundin shkjá,
Njaj fushorje njeshë per ánë,
Hija e malit qi e kisht' zánë.
Atŷ trimat kan zánë vend
E t' kan nisë me bá kuvend,
Shoq me shoq tue biseduem,
Si me i rá, si m' e rrethuem:
Kush m' i u avitë, kush me ndëjë m' pritë:
Cillit shtek me rá me gjá:
Kah me hikë e kah me rrá,
Po u bá pûna per me hikë.
Cingaret, at herë, kan fikë,
E germuq e kamandorës,
Kush zabelit, kush rrmorës,
« Kacaturrat » n' dorë shterngue,
Kan nisë vathit me i u afrue,
Dalkadalë e me shum droe,
Si t' ki'n kénë tue shkelë mbí voe,
Thue po shkojn hapat tue njehë.

Kur, qe, nisin qëjt me lehë,
Nji herë t' vogel, mandej t' madhe
Poshtë-perpjetë np'r ato livadhe.
Siðomos nji qën « larosh »
N' derë të vathit liðhë per hû,
Kah ndien gjinden tuj u afrue
T' à kerleshë, t' à krepatue,
T' ká nisë iðhshem aj me ungrue,
Turr tue marrë e bov tue lshue;
Si lshon qëni naten m' nieri:
Herë m' kamë t' mbrame ngritu qiri,
Hûnin n' pezm grise me ðhàmë
Orisi hekurat nper kânë;
Tash rri e hiðhu eðhë perlàhu
Lsho perpara e bje permbrapa,
Ke liðhë qafet fortë me kllapa,
Kllapa hekrit n' farkë punue
Nuk ká soshë si me shpëtue,
Hasmit m' shpinë aj per m' i u lshue.
Kqyr shka bâni aj Bec Patani!
Kur avitë âsht vathit t' berr'e,
Ulë kacuk permbas nji lerre,
Me ðhàmë ksulen aj ká kapë
E tue e mbajtë nalt me grykë hapë,
Nðo 'i vizhojzhe eðhë tue ndezë,
Nisë «laroshit» m' i u ngerðheshë.
Tue e pá qëni, zën e lutet,
E si klj mbrendë stelit lutet,
Kû, strukë m' ânesh, ndëj kacuk,
Mâ as nuk lehi, as jashtë s' u ðuk.
At herë Beci e qaj Stak Breci
Hinë kaleças nen hajat,

Kû kan nðie se permbi shtrat,
Shtrue 'i lkurë viçi e mlue me plaf,
Fjetë ðikush rrin e gerhat:
Nji Shkjá plak, i maðh sa 'i trap
Shllungë lshue vetllat permbi sŷ,
Me nji hunðë si shpuer ngerthye,
Qitë «zðragushë» e «allti» nen krye
Vjerrë fyshekët m' kaptyell t' katheðers,
Si atà ðhâmët e lmashktë t' kulsheðers.
Dy ðrangoj si lshojn m' kapruell,
Kur t' a marrë pushka kunðruell,
Dy currilash tue i shkue gjaku:
Kshtû janë lshue Beci eðhè Staku
M' at të mjerin morè Shkjá,
Qi gerhitte pa i a ðá
E qi as anðerr s' isht' tue pá,
Se shka at herë ishte tue e gjetë.
Nji herë Beci, nðersá fjetë
Ishte Shkjau, armët i a ká tretë
Eðhè hjeðhë larg n' nji kaçubë.
Zgjohet plaku, ðon me britë;
Por Stak Breci me nji rubë
Gati i rrin, n' gojë tue i a qitë,
E s' e lên, jo, me piskatë.
At herë liðhë plakut të ngratë
I a kan ðuert me brez mbas shpinës
E tue i grahun m' tunðë t' «martinës»
E vênë para me u çilë vathin:
N' fishkullim atŷ eðhè thrrasin
Shokët e vet, e mbasi ðashit
Hojn kumonen eðhè skjapit,
Dhên e ðhi kan lshue prej rrashit,

Dá ðý tufësh e ðrejt Sutjeskës
I kan nisun hijes s' bjeshkës
Neper halë e neper ah;
Njäni prij e tjetri grah,
Rrugë mbí rrugë, e shtek pa shtek:
Si ato bishat nper shkorret,
Kur t' i mârrë i ziu ezgjet.
Mbas sish shkjau shkote tue u ðriðhë,
Me shtupë n' gojë e me ðuer liðhë,
Dér qi kapë ata janë n' cak
Të Shqypnís me Karaðak.
Kur kan arðhë e ðalë n' Shqypní
Eðhè berret paten hi
Bukur kthelltë permbrenða n' breshtë
Prej kah Shkjau s'kisht' pse me u ðreshtë,
Bec Patani, nji sý-xhixhë,
Ká thânë plakut: Hallál, mixhë!
Pse pak sanðe t' kem' tunðue,
Vathin gjäjet tue t' shkretnue,
Pa na pasë ti gjak as varrë,
Ne pré mik, ne erzin marrë,
As thye ví, as luejtë kufi,
Veç e pse ti Shkjá ké lé,
Eðhè bân hije mbí ðhé,
Per shka faj kurrkunð nuk ké.
Por mos kap mëní me né
Pse kjo nðerë munð të gjéjë gjithkenð:
Lpýhen lopët, po thonë, me renð...
Veç nji punë, po, mbaje n' menð:
Se munð t' rrím na me ðuer m' í,
Sa herë Knjazi i Malit t' Zí,
Toçë me vênë e me rakí

E ashtû jerm eðhè kilapi
Po ngrehë top, po ðynðë ushtri
Eðhè ðel e bjen n' Shqypni,
Jo per t' mârrun ðhên e ðhi,
Si na mârrë t' i kemi tý;
Por per t' shtruemun nji Shqypni,
Por per t' qitë Shqyptarët n' robni:
Jo, per Zotin, lavði Zotit!
Se s' munð t' ketë n' mjet nesh farë goðit
Dér qi m' çika na mos t' jesim,
E shosho'it carâ'n e voters
Venðit mos t' i a kem' na shkulun,
Eðhè mbyllë ðeren me ferrë!
Kshtû i ká thânë, e e ká shlirue,
Eðhè lânë e ká me shkue.
N' ato fjalë qe se 'i ðjalosh
Del prej shkurrjet me nji kosh
Ngarkue m' shpinë e 'i spatë vjerrë m' krah,
Pa pushkë n' ðorë pa thikë n' sylah,
E pa ksulë, qyqari, m' krye:
Koparanin brrylash shkye,
Dy kapakësh n' parzem shperthye:
Plasë shallvarët e mârrë m' njâ'n i
T' pa ilik e t' pa tehri:
Puplat njeshë tanë gjalma e zhanga,
Shtjerrë këputa e shtjerrë opanga:
Ujë ðjersitë e krejt llomitë,
Gervishtë ðuer e gervishtë ftyrë:
Mos me mujtë të mjerin m' e kqyrë
Zemra n' bark per pa t' u lmekë
Per shka ðate se kisht' hjekë.
« More »! i briten Lekët p'r' iheri.

Nðore t' uej! pergjegji i mjeri
Brimet t' Lekvet ka' u trishtue,
« Hulat » m' parzme q'i a kí'n vû.
Se 'i i Mirditas kam qillue,
Lé në Mnelë, n' Bajrak të Spaçit,
Nðéjë me shpi n' anë t' Kallvaçit,
Mark Nkollë Gera ëmnit m' quejn,
Zeza e veðit, jo e fje'rkuej,
Kumari me at Bec Patasin,
N' kje se nðie i a keni zânin.
Qi Ali Qorrin aj pat vrá,
Kur pat ðalë ky n' vá t' pa vá
Me çue Becin lidhë nðer pranga,
Por qi soð i knðohet kanga
Ke at ðitë m' hulë i pasoi çarku.
Po a thue ti jé, kumaré Marku?
Po i thotë Beci, tue i u afrue:
Kumarës ðoren ká shterngue,
E ç' janë ialë faqe per faqe,
Si âsht zâsari nðer bajraqe
Të Shqypnís. Mandé e pëveti:
Po ç' t' ká sjellë këtij shkorretí?
Shka t' ká bjedhë e prú n' ket ðhé,
Me sharrue nðer ujq e Shkjé?
Veç rreziku, lum kumara!
Persè soð, me kênë e mara,
Un me u gjetun në Shqypni
M' tokë e m' copë, e m' plang e shpí,
Kû m' la Zoti e t' Parët e mí.
Por shka se rreziku i zí
M' çoi me u vrá me ðo shokë t' mí,
Edhè ðola e rásh n' Mal t' Zi,

Kû vendue kjeçë me 'i zotni
E kû shkue e paçë do mot..
Shkue do mot, eh! nihmo, Zot!
Por as teper keq, me thânë..
Veç sa mos me mbetë pa ngrânë.
Kur, qe, tash, qi lufta u ndezka,
Vin e m' kapin rrezga-bjezga,
Edhè m' vênë per mbas urdis,
Per me çue zahire ushtris:
Nata e dita mue me m' shkue,
Si po m' shef, me kosh ngarkue.
Mirë, po, sandë un hikë u kam,
Jo pse lodhë e merzitë jam;
Edhè mârrë kam gjir e shkam
E pershkue jam nper kto rrnore
Porsi iriqi neper shkorre,
Veç per t' ardhë e me u ditue,
Si Shqyptarë qi kem' qillue:
Se jue Shkjau âsht tue u rrethue:
Per mbas beset qi kje vû.
Per të dekun e t' varrue.
Mark Milani urdhen ká dhânë
Qi me i herë ushtrija e tânë
Me u dyndë sandë prej Sulesket;
E tue u shtrimun per rrânzë bjeshket,
Para dritës me ndjehë n' Nokshiq,
Per me u shti mandej n' kariq.
Prandë', ashtû si m' duket mue,
Duen thekë kamët edhè shpejtue,
Punen Krenve m' u a ditue:
Perse ndryshe, vetë po druc,
Se me shkue puna fort vonë

Mund t' sharrojë kjo ushtrija e jonë.
  Kshtû tha Marku. Me shosho'in
At herë trimat biseðojn,
Eðhe ðájn qi Marku e Beci,
Zhukë Isufi e njaj Stakë Breci,
T' lëjshin shokët me plaçkë permbrapa,
E t' u nisshin me t' mðhej hapa
Per Sutjeskë, e ket ðreðhi
T' Komanðarit t' Malit t' Zi
T' i a ðiftojshin me nji herë
Ali Pashës e Krenve tjerë.
E pse Marku s' kishte pushkë:
E pa pushkë, si n' mal, si n' fushë,
Siðomos në kohë të luftës,
Punë e vshtirë âsht me shkue rrugës,
Kshtû i ep Staku njat «zðragushë»
Me fyshekë e njat «patllake»,
Qi 'i herë Shkjaut per nen rraðake
I a muer Beci eðhe u ðha krah
Por qi Staku n' ferrë s' i la:
Pse, tue u nisun shokët me berre,
Pushkë e allti aj zier prej ferre,
Kû ato Beci 'i herë i treti,
Eðhe i mêrr t' ðyja me veti:
Pushken n' krah, alltin n' sylah.
Marku at herë hjeðhë koshin n' tokë,
Eðhe niset me tjerë shokë,
Neper bjeshkë, me ðalë n' Sutjeskë.
  Kur n' Sutjeskë trimat kan mrri
Te Ali Pasha fill kan hi
E i ðiftojn si Mark Milani
Ushtris s' vet êmer aj bâni,

Me u nisë naten per Nokshiq,
Per me i shtí Shqyptarët n' kariq,
Rruga e shtiqe tuj u zânë,
Tue u a shtí rrethin ânë m' ânë.
  Ali Pasha m' kamë âsht çue
Krén e t' Parë aj ká bashkue
E t' kan nisë me kuvenðue:
Si m' i a bâ e tek m' i a bâ,
E ne e mbramt eðhe kan ðá,
Per Nokshiq ata me çá;
Por tue e lânun nji forcaðe
Treqinð vetësh n' Sutjeskë ðér n' naðe,
Me Prêlë Tulin, Komanðár:
Terri i natës, thonë, âsht trathtár!
Kështû punen ðau Parija,
Eðhe naten vija-vija
Per Nokshiq u nis ushtrija.

BKSH

KANGË E NJIZETEDYTË

TRINGA

Tý, o Zot, të kjoshim falë!
Tash, qi zû ðrita me ðalë,
Prej Nokshiqit ç' po veton,
Peja e vogel fort gjimon:
Mark Milani po lufton
Po rreh «huta» eðhè «novica»
Prej Nokshiqit lak e m' lak,
Kah Shqypni e Karaðak
Prap kan nisë me u lá soð n' gjak!
Se ky Marku, 'i trim i çartun,
Naten ushtrin paska bartun
E na e qitka kah Nokshiqi,
Shkurres tue u pershkue si iriqi,
Mbasi besa 'i herë kje vû,
Dý ushtrit mos me u trazue,
Hylli i ðritës per pa vezllue;
Eðhè e ðerðhka staje-staje
Neper gryka e neper maje,
Prej kah masanðej menðote,
Mbasi afati i besës t' marote,
M' shpinë m' i a lshuemun fulikare
N' at Sutjeskë ushtris shqyptare,
Ashtû befas: si prej s' epërit
Nðo'i herë orrli i lshohet lepurit,
Kur n' nðo'i ðriz t' a ketë soðitë
Nðéjë harû; eðhè me i qitë
Shqyptarët n' rreth, e si n' kariq

Bercakë edhè krapuliq,
Gjallë me dorë Marku me i zânë:
Nji me kthye n' shpi mos me lânë,
Qi me u thânë gjindes n' Shqypni,
Se ç' kob bâni Mali i Zi
Mbi Shqyptarë, kur me furi
Aj pat mesý Plavë e Guci,
Mbasi dorë Krajlat e Mbreti
I ki'n dhânë me i shtrue nen veti;
Me u a vû « kapicen » m' krye,
Gjân e mallin me u a rrmye.
Se Shqyptarët po i qet n' dorë gjallë
Mark Milani, kurrkand mâll
Nuk e bâj, besa, kei fjalë:
Se me i gitë n' dorë s' i kâ dalë
As vetë Mbretit të Stambollës,
Jo po i del sod Knjaz Nikollës.
Rreshkë per bukë e bâ sylah,
Priçet n' kamë e strugen m' krah.
Veç 'I frigë, po i mjeri e kam,
Se kỳ Marku n' at rragam
Tash po e bân Nokshiqin dam,
Kû mbetë tjeterkush nuk kâ,
Posë ndo'i cull, do pleq e grâ
Sa per t' ruejtë shpin e bagtin;
Tym per shpi pse marë burrnimi,
Mbasi u dha n' Nokshiq kushtrimi,
Se n' Sutjeskë Shkjau kishte dalë,
Se Shkjaut vendin i a ki'n talë
N' at Berlin Krajl edhè Mbret:
Shka â m'shtatë vjet e m' shtatdhetë vjet,
Pushken n' dorë e zjarmin n' gji

Në Sutjeskë rrá kan' unji,
Zot per t' ðalun ksajë Shqypní,
Qi gjithmonë hoq keq e zi,
Kah po e kisht' bota lakmí.
Se as ajo ushtrija e jonë,
Prej Sutjesket nisë mâ vonë,
Se u nis Marku e muer perpjetë,
N' at Nokshiq s' ká enë prispjetë
Qi atý vendit zot me i ðalë,
Eðhè hovin me u a ndalë
Çetavet të Mark Milanit,
Kur të bâjë me u ðjergë prej planit
Si lavë ujqsh nper rribë t' murranit.
Jo qi tham un me mënd t' mija.
Se eðhè atý po s' ndoftie ushtrija
E Shqypnis, fort punë e vshtirë
Se Nokshiqi pshton pa u plirë,
Shpijat ðiegë e gjâja rrnye,
Me nji Mark shqype mbi krye,
Qi m' i lá nja tetë taborre
Tetë taborre, rrlé mizorre,
Derdhë nper mâje e strukë nder shkorre::
Njerz të lóm, po, me armë në ðorë,
Regjë në ðiell, cangilue në borë,
Të ciflt per nen ðrrasë t' krahnorit
Kan per zëmer ka 'i gûr vorrit!
Atâ veç me vrá, me pré,
Me rá plaçkë si ujku n' Shndré:
Me t' a rrnye, po, ðhén nen kâmë:
Me t' lânë bû si hûnin n' lâmë;
Pse eðhè i moçmi 'i fjalë kuvendi:
Lufton vendi e jo Kelmendi.

Jo, po pra: paska kënë shkrue,
Zi Nokshiqi sod me psue:
Zi me psue, keq me u shkretnue:
Pse sa nisi n' qiellë me ague
Drita e bardhë e besës afati
I maroi, se ç' t'i nëëj gati
Mark Milani, mustakqiati,
Edhè ushtrin me 'i zâ lugati
N' at Nokshiq ç' t' a kâ ndersye,
Hovin aj ç' t' i a kâ shperthye,
Per me vrâ, po e per me psé,
Per me djegun gûr e dhé:
Fill n' Sutjeskë ata me dalë,
Shqyptarët per me i zânun gjallë,
Me u hjekë armët, keq me i shndërrue,
Knjaz Nikollës rob me ja çue:
Knjaz Nikollës, po, ke Cetina;
E mandej aj vetë nder shkina,
M' sý «kapicen» petull ndê,
Dredhë mustakun kacadrê,
Me u levdue, fort me u krenue,
Me zânë qiellë e me zânë dhé:
Se mâ trim se mue nuk kê,
Kah bjen dielli e hâna lé.
Si me krisme e me zhaurrimë,
Me rropame e bumbullimë
Shkputë nji rreshpe vetlle s' malit
Poshtë rrmoves shamet zallit:
Kshtû ushton gjama dês e planit,
Kah ushtrija e Mark Milanit
Mbi Nokshiq lshon me furi,
Vendit shkaperderdhë flauri:

Si atà korbat nper ajri.
Kur, tue i pá n' kullosë nper arë,
T' ketë qitë m' ta ndo 'i pushkatár.
E silur njatà gjuetarë,
Me shumicë qi dalë per gjaje
Krés njaj pylle a njaj ograje,
Larg shoshoqit hallakatë
E tue krisë e tue hukatë,
Zagarët tue ndersye pá dá,
Per rreth vendin shkojn tue e lá,
Per me trëmë bishat nper pisha,
Per me trëmë derrat nper ferra
Edhè shokvet, ngujue n' pritë,
Per shëj pushke m' shtesh me u a qitë:
Malazezt kshtu krés s' Nokshiqit,
Shpërtin ferrë si lkurë triqit,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Hinë me djegun thana e siana,
Me djegë shpi e me djegun gji.
Me thá vithnat me bakti,
Çaldat me pleçkitë nper shpí:
Ktë nji ti, atjè 'i kusí,
Kndej nji zhangë, andej nji opangë,
Tiyen e djathë, sheka t' pa rrathë,
Kallamoq, grunë e tagji:
Atý-ktú tue vrá ndo 'i ími
Rát në shtrojë, a ndonji plak,
Qi s' don gjân me lshue pa gjak:
Me u vrá don me Karadak,
Me 'i kubure t' pa kandak,
Njanit sý verbue, krejt mbetë!
Dyndet tymi rë perpjetë,

N' flakë e n' shlundîja lkuqë rri shpati,
Mnderet m' kamë me t' u ngri shtati!
Trêmë baktîja mârrin malin,
Hikîn gjindja mârrin zallin,
Ngasin grât neper rrmore,
Djepat m' shpînë e fmîn per dore:
T' mjerët e vocerr tue lotue,
Neper terr tue zânun m' thue,
Ço e rrxo, po, si njato rikat,
Kur bâjn hapin me shpejtue!
Randë me çakla ngarkue çikat,
T' giatë çomagen n' dorë shterngue,
Shkojn tue u grahë, qyqet, bagtivet,
Oi kan mujtë me u pshtuem urdivet
T' Mark Milanit. Qëjt e stanit
Para e mrapa me t' mdhej hapa
Shko e eja e gjân avit:
Njâ'n avit, tjetren turit,
Reshi tulë, e mandej tzit
Me u grahë kamve, me hitatë,
Qëjt bari si e kan zanât:
Thue se 'mendë edhë atà vetë
I'n tue e dieji, po, qëjt e shkretë,
Se po mûjt ty Shkjau perdhuni
Ndonji herë me t' zânë perlundi,
Aj t' vên m' zêmer gûr e krep,
Me gûr t' pushkës ikuren t' a rep,
T' a xjerrë shpirtin per gazep!
Atŷ-ktû ndo 'i plak i mbetun,
Bâ dyfish e m' shkop pështetun,
Kaliboç ndo'i kalamâ,
Shifet rrugës kah hecë tue fshâ,

Me nji dëm a kál per lakut,
Brisbtun kthetrash s' Karadakut.
Edhë tash e mbasandej
Prej nji fshati n' fshat pertej
Vrrasin grát, sa kurr kan n' krye:
Ah hik, dhé, se Shkjau ká msye!
E sikur, ndo'i kalamá
Tue kthye n' mbramjet n' shpí me gjá,
Rrugës shkon lisat n' gur tue gjuejtë
Mbrendë kú struké t' jenë zogjt me bujtë,
Trëmshim zogjt prej lisash dalin,
E nji fushen, nji merr malin,
Neper muzg fershilojn me fletë:
Kshtú Nokshiqasit e shkretë,
Mbrendë nder shpija qillue fjetë,
Kur nper mal zú Shkjau me djegë
Ka' ashtú gjinden ndiejn tue britë,
Kocer m' kocer tue gerthitë,
Rrezga-bjezga m' kamë janë çue,
Mbathë a zbathë si kan qillue,
Gjàn e gjallë edhë vú para
Vrap nper prroska edhë nper ara
Marrë kan hiken dreji Sutjeskës,
Kah mendojn se terthuer bjeshkës
Kan me ndeshë n' ushtri shqyptare,
Qi me i mprojtë prejt frotës barbare
T' Mark Milanit, zogut t' shkinës,
Qi u rá befas per mbas shpinës.
Ngasin, vrrasin e dihasin,
Njáni tjetrin m' èmen thrrasin,
Gjindes s' vel mos me u largue:
Me u grahë kamve, me shpejtue,

Hasmit Shkjá per t' mûjtë me i pshtue.
Kur, qe, Shkjau, si ðrita duel,
Bân e shef aj per kundruell,
Se si gjindja vû jânë n' t' hikun,
Baktish vithnat si i ki'n shpikun,
Se ç' t' kan nisë at herë me shti
M' gjinde t' ngratë edhë m' bagti,
Si me gjuejtë shkerbé n' lisui!
Ktû vra 'i plak, atjè nji lmi,
Ktej nii grue, pertej nji dhi:
Dikë dekë, dikë varrue:
Nja'n Isho m' prroskë e tjetrin m' prrue:
Mendt e krés me t' u dermue!
Lshojn Shqyptarët bagtin at hera,
Hjedhin plaçkat neper ferra,
Edhë vrap hikin si era:
Njani shkorres, tjetri rrmores,
Kush i urë e kush terthuer,
Pa kqyrë ðriz, pa kqyrun gûr,
Veç si t' pshtojn prej Shkiaut mizuer.
Se ç' t' u ðha brima e ulurima!
Se ç' t' u ðha gjâma e piskama!
Fmija vrrit, nanat gerthit;
Çikat kjâj e nulet ishâj,
Fshâj e kjâj pre' atij gazepit!
Herë rri e struku mbas ndo 'i shkrepit,
Mbas ndo 'i stomit, mbas ndo 'i rrapit;
E prap Ishou mandej n' pikë t' vrapit,
Shkapercè ledhe e garðhiqe,
Edhë zhduku nper rrniqe,
Nper rreshpoja, kodra e brigje,
Pushkvet t' Shkjaut veç si me u pshtue.

Turitë gjeðhet e terbue,
Bishtin héll mbi shpinë shtangue,
Hiðhen, ngasin, mârrin shpatin,
Hingllojn mazat, shkrefin vrapin,
Marrin malin ðhên e ðhi:
E nji plûhen nper ajri
Çohet njegull, qi, perzí
Me njat tym t' agushtë, të zí
Tbanash s' ðjeguna e mbi krye
Nðê, s' të lên me pá me sŷ;
Si na kurr me sŷ mos pashim,
Kahðo arðhshim, kahðo rashim!
Ke, qe, soð ofshe! me pá
Po na ðuhet, si nji Shkjá
Aj po mujtka me na vrá
Per shêj pushke, e flakaðà
Me na ðjegun trollin t' onë,
Me na i rrmye ðhênt me kumonë;
Eðhe shkinat e Cetinës
Plaçkat t' ona m' i a vû shpinës,
Porsi mushka, e lak më lak,
Me i qitë tej në Karaðak:
E t' u tallë shoqe me shoqe,
Ato mrûme kollomoqe,
Me na shá, n' shpotë me na vû,
Njana tjeters t' i u levðue:
Se kaq shpija burri m' ðogj:
Kaq Shqyptarë kso jete m' hoq:
S' ká mâ trim se njiky êm-shoq!
Por nji çuðë un jam tue bâ,
Per njat shpí tej n' at shullâ,
Mshilë ðritsoret, ðyert avitë,

Qi si rishtas ðán goðitë
E po nðëjka tym tue qitë:
Eðhè m' paska 'i vathë per brí
Plot me ðhën e plot me ðhí,
Me 'i qën n' stel, uk i terbue,
Kál e gjeðhe në katue:
Nji penðë qé liðhë krye per krye,
Bukuri me u pá me sŷ:
Nji pash brynat hánë ngerthye:
Nuk ká ðjerr, jo, as nuk ká qerr,
S' ká tevig qi munð t' i thejë:
Pesmðhetë qese blé në Pejë!
Prap, si 'i mot ç' ðo tjeter mot,
Grunë n' hambár, kotecat plot,
Si mâ i miri n' Plavë e n' Hot.
Me gjithkta kush s' àsht t' u pá,
Poshtë perpjetë atŷ tue ngá,
As me çakla m' shpinë ngarkue,
Per me hikë e per me pshtue
Dhën e ðhí, lopë eðhè qé:
Saðo qi tash shkína e shkjé
Asajë shpi fort na i janë qasë:
Shkjét me armë, shkinat me thasë,
E me strajca, kosha e zhaba:
Si zanát qi u ká lánë baba,
Me mbajtë cullt me gjá të huej,
Dér t' u hecë kunglli mbí ujë.
Porse kunglli, si po thonë,
Aj s' po hecte mbi ujë gjithmonë...
Veç, po, 'i vashë un jam tue pá
Vashë të ré n' xhubletë të barðhë,
Me nji rubë rreth baillit arðhë

Qi mje m' vetilla m' i ká rá;
E ðerðhë flokët jashta shamís,
Dalë më paska m' ðër të shpís,
Njanin brryl m' ballnik ngujue,
Ndéjka e kqyrka m' kámë harú,
Si Nokshiqi rrin t' u kallë,
Plaçkë si bähet gjäja e gjallë:
Si nper orroska, rrgallë e záll
Jesin ðekun grá e fémij
Per nen plume t' Malit t' Zí.
Por se prap kurrkund neshtrasha
Mue s' m' i ðán, ka' e shot m' at ðerë,
Se ká menðen me hikë vasha
E me u bá ajo me shokë tjerë,
Per t' pshtuem vetë eðhë bagtija,
Pa t' ciilat s' ká t' gjallë Malcija.
A thue, Zánë, mos kjofté prémtue!
E né vasha tue qillue,
Mos të kef ajo gabue
Me ndo'i Shkjá me u miqasue;
E prandéj, n' uzdajé të mikut,
S' ðahet shpís as çarmanikut
E harú m' rri pshtetë ke tbana?
Pse edhé t' mirë po e kisht' bá nana:
Ardhun shtatit si « breshana »,
Sýnin hýll, ballin si hana,
Dishka njethë si molla m' rrëm,
Si ajo lulja shperibye m' gëm:
Qi ke ðalë m' ká ashtú te ðera,
Sikur bán me çilë prendvera;
Sikur bán ðielli me ðalë
Neper aha, brej e halë:

Kaq gjâ t' mirë Zoti e kâ falë!
Mos e thuej, bre burrë, at fjalë!
Se per lila e karafila,
Per zymyla e per bylbyla,
E per gurra neper curra:
P'r ato hije neper vrrije,
P'r ato flutra neper zaile:
Pasha Orë e Shtozovalle,
Pasha t' rijt e pasha veren,
Per sa bjeshkë e lule bleren,
Mâ fisnike 'i vashë s'e kâ,
Kah ndritë hâna e dielli zë!
Se edhë ndollë, bre, kâ shqyptare.
Fisit t' mirë, deref bujare:
Vetë e bija e Ulë Keqotës,
Kënë gjithmonë ky buka e botës:
N' zâ per pushkë, urti e fjalë,
Lypë n' kuvend e pvetë n' Khibâl:
Koritë s' kâ, ja, tatë e nanë
Sa kjenë gjallë e shoirt pa dhânë,
Jo koritë kjo sod per s' dekuni
Tatë e nanë tue u kalbë në vorr!
Qi i kan lanun plang e shpi,
Tokë në mal e tokë në vrri,
Vathin tok me dhën e dhi,
Si mâ i miri në Malci.
Se as kend t' vetin Tringa s' m' kâ:
Tringë m' i thonë, po, asaj bî malit:
Veç Tynzonë edhë nji vlâ,
Njat Curr Ulen, pika e djalit,
Po, me i prekun kryet më trâ,
Qi ajo e don si sŷt e ballit:

E qi as fat me i qitë s' desht vedit,
Virgjineshë por ndejë ká n' voter
T' t' et, per t' pasun vllán per s' ngjatit,
Qi m' i u bá kjo nanë e nuter.
Veç orzezë Tringa m' kisht' lé,
Me i u dhimtë gurit e drunit:
Pse i vllaj vjet, tue u gjuejtë me Shkjé
Atjè n' bjeshkë per punë t' hoqunit
Me dý plume kje varrue:
Edhè tash, qe, mbushet vjeta,
Se rri n' shtroje tue lingue.
Pa mujtë kurr me u que m' kamë t' veta.
Natë e ditë motra tue jshá,
S' kursen shtek as s' kursen pare:
I suell mjekët kú i'n kënë má n' zá,
Bié melhéme i ká edhè bare.
Por i vllaj má mirë nuk bánë,
Pill, i mjerá, àsht shtri per dekë.
Edhè jerm flet me i gjymsë zâni:
Veç qi nisë s' ká enë me hjekë.
Marrë mendsh Tringa asi gazepi,
Natë e ditë i rri te kryet:
Si ajo nana fmijs ke djepi:
E as kurr, s' mjerës, s' i teren sýt.
S' han, as s' pin, as fjalë nuk flet;
Sa per t' pritë miq e kumarë,
Ndonji shoqe çon e thrret;
Gjánë radítë neper rrogtarë.
Por, kur drita at herë tue gdhí
Nisë ká Shkjau vendin me çartë,
Stane e ibana me i bá hí,
Hikë kan shoqet e rrogtarët,

Vrap tue shkue nðer shpija t' veta,
Gjinðes s' vet per ngiat m' i u gjetë:
Eðhè kshtû tash Tringa e shkreta
Qyqe n' shpí me t' vllán ká mbetë.
Menðsh si mârrë ishte per vllá,
M' kâmë ðikûr çohet e mjera,
Eðhè ðel në ðerë me pá,
Palè 'i herë se ç' isht' potera.
E kah qiellen shef n' tym mlue,
Kah shef zjarmin poshtë tue zbritë,
Eðhè pushken nðien tue vlue,
Shkjé eðhè shkina shef tue u avitë:
Shef Nokshiqasit ke ngasin,
Rrege e prroska n' gjak t' u plirë:
Nðien si cullt e grát gerthasin,
S' epri Shkjau ka 'i gjuen pa mshrirë,
Eðhè atŷ me hikë i epet,
Kamen zbathë e siðo veshë,
Rrugë pa rrugë me kalue repet,
Me shokë t' vet ajo me u nðeshë.
Por nðer menð qe po i bjen vllau:
Si un tash vllán vetun m' e lânë?!:..
M' shtroje rát me m' a pré Shkjau,
Pa mûjtë kush nji nihmë m' i a ðhânë?!
Eðhè hovin nðalë e ká.
Por, kah zhðuken fushës e shpatit
Vrap Nokshiqasit tue ngá,
Të perqethtë atŷ i bje shtatit;
Pse trûç para menðes s' sajë
Shtrohet kobi qi isht' tue e gjetun,
Eðhè shef, po, se mâ uzðajë
Në ket jetë per tê s' kisht' mbetun.

Shokët e vet kush hikë, kush dekë;
Zbritu s' epri Shkjau mizuer:
Vllau i vetun n' shtrojtë tue hjekë;
Qiella e naltë e toka gjer,
Kuej m' i u pshtetë ?... kah me shpëtue?...
N' djersë të ftohtë i rihet balli;
Per urë derës njá'n brryll ngujue,
N' gjak lá i duken malí e zalli.
Don me kjá; me kjá nuk mundet:
Dishka fytin i a zû njaki.
Per nen parsme zëmra i lkundet,
Prej trishtimit i pikë gjaku.
Kah t' i a majë ?... shka të bâj e mjera.
Kshtû lshue dore prej gjithkuej ?
Zën e thotë me vedi at hera.
Un voç n' shkosha me u mbytë n' ujë!
Se Shkjau vllán tash po m'a mbytë:
Drita e sýt per dekë aj shiri!
Mue tash po m' verbon t' dy sýt,
Rob tue m' mërrun n' Mal të Zi:
Me turpnue, po, un nanë e tatë,
Nanë e tatë n' vorr me i koritë,
Me zi flyren vllaut të ngratë,
Marre lisit un me i qitë!..
Po sî mordja me m' herrue ?!
Nanë e tatë tue u kalbë nen dhé!
Vllau, qe 'i vjetë, në shpi veerue!
Qyqja moter rob nder shkjé,
Me bâ kryq kjo në tre vend,
Vedit me i a njitun shkinë,
N' gûhë të huej me zânë kuvend,
Me sherbye n' Shkjá si robinë!

Si s' u shkputka 'i buzë prej malit,
Per nen vedi mue me m' zânë:
Si s' m' gjoi moti bjeshkës a zallit,
Me t' pshtue erzi, o e zeza nânë!
E qe tash andej pertej
Nper do aha e lisa t' mâhej
Zî nji lym nisë rë me u çue,
Po nisë flaka me vezllue,
Ndihen shkjéi si ujq tue ulrue,
Tue vikatë, tue u hallakatë,
Fort tue u dhânë, fort tue u perpjekë,
Kah i a hisë shpijat me djegë:
Edhe shkinat poshtë-perpjetë
Nga nper zalle e nper rrgalle,
Thirr shoshoqes lerë e m' lerë,
Tue u zgerdhi, tue bâ polerë:
Herë tue u shá e herë tue u tallë,
Kah po ndjekin gjân e gjallë:
Qi terbue hîkin lak m' lak,
Per me i zânë e me i qitë n' lak
E me i nisë per Karadak,
Kû po hahej bukë e gjak.
Si ajo suta shoqesh dá
E n' blerim t' njethtë ajo zâ,
Lshohet zhgjetë e turrshim futet
Mbrendë në breshtë, tue u dridhë prej tutet,
Kur gjuetari m' të t' ketë shti,
Per pa mâjtë por m' tokë m' e shtri:
Njekshtû bredhë ká Tringa n' shpi
Zbé si qiri, buzet xî,
Kur ká pá zjarmin kundruell
E ká pá se Shkjau ish' hullë.

Hîn me lurr, e pa dieţt gjá
N' at trishtim se ç' isht' tue bá
Me shul deren ká merthye:
Thue s' din Shkjau si m'e shperthye..
Qi kurrgjá atij má per dore
Nuk i vjen, se dyer me thye,
Shpija e tbana me bá rrmore:
E mrrudhë krahët e m' kamë shtangue..
Djerrun syt, t' perqethtë tue i shkue
Neper shtat e tue merdhitë,
Si t' isht' plajmi borë tue qitë,
Rrin harû mbrenda shpis s' vet,
Porsi t' ishte nji shauret.
Veç, tue krisë zhurma e potera,
N' lak pertej, syt hera-hera
Si hajnisht i dredhë kah dera:
Syt i dredhë e prap i bredhë
Para vedit me shpejti,
Trêmshim tue i rrotullue np'r ajri,
Ka' ajo shef se e vetmja uzdajë
Me i pshtuem vllau e erzi i sajë,
Po ishin veç njato pak drrasa
T' hreme krijet e t' tanë plasa:
E qi as giatë puna s' do t' vete,
E ato Shkjau do t' i shperthete!
Prej t' kobshmit trishtim qi ká,
N' shpí gjithshkalja i duket Shkjá;
Shkjá vargoni, e Shkjá «carani»,
Koshi Shkjá, e Shkjá kazani,
Mark Milan çarku i duhanit:
Magja shkinë, e shekat shkina,
Shkina rraqet vjerrë nper kthina.

E si ngusht kúr gjinðet nieri,
Ati i epet si pa hiri
Me thirrë: Nanë! kshtû Tringes s'shkretë,
Pa kenð nihmë, o Zot! n' ket jetë,
Mnðeret goja rreshkë e iðhnue,
Qyqe vetun n' shpi ngujue,
Me nji vllá fill tue marue
Kaherë ftofë të mjerit kama!
Atŷ n' menð po i bjen e ama;
Eðhè i bâhet se po e shet,
Per urë voters zanë m' njâ'n tef
Shí kû ajo zakon ðikúr
E kisht' pasë me nðéjun, kúr
Mazen m' zjarm me lugë perzite,
E qi Tringës, kur fmí enë i'te,
Aq fort anða pasë i a ki'te,
Eðhè nisë ðisi m' i u njallë
N' shpirt uzðaja, e me i u kallë
Rrezja n' sŷ e mollza m' ftyrë,
E at urë votre m' nja tue kqyrë
Ah, moj nanë! po i thotë: kû jé?!...
As s' po shef se shkina e Shkjé
Po ðuen Currin me na pré?!
Por nana isht' t' u kalbë nen ðhé!
Kush s' i gjegjë, jo, Tringes s' shkretë,
Veç se i vllaj... me 'i gjamë të letë!
N' at gjamë zêmra i shkrifet n' váj!
E tue ðnesë, lott tue i shkue rrkajë,
Harrue veðin eðhè Shkján,
S' menðon tjeter veç se vllán:
Eðhe shkon e i rrí te kryet.
Puthi ballin, puthi sŷt:

Ftyren laja n' lot si rrkaja
Laja n' lot të sŷvet t' ballit!
  Aty jermi po i ðel ðjalit,
E ka' ashtû nðien tue i pikue
Dishka ftyrës, rrin tue menðue,
Se po âsht cirka tue cirkue
E se jashtë isht' tue rá shí,
Me 'i zâ t' márrët e si n' merzi
Veðmeveði thotë: Perzèt!
Mori shpija metshi shkret!
Urth e lmashk per rreth u mlojshin!
Brevë e gjarpen n' jue u perftojshin!
Si kaq shpejt ju me pikue?!....
M' voter cirken me m' a lshue?!
Jo, mor vllá, motra i ká thânë,
Se ato cirka shiut nuk janë
Qi nper hatlla pikojn m' voter:
Por janë lott e s' ate moter!
  At herë vllau, bá ðhé në ftyrë,
Sŷ per sŷ motren po e kqyrë,
Me ðo sŷ krejt cangullue!
E letë ðoren tue i a lmue,
Si n' kllapí i ká ligjirue:
Po ti, moter, pse me kjá?!
Zêmren ðŷsh pse me m' a ðá,
Tash qi m' erðh shpirti me ðalë,
Frŷma n' zêmer tue m' u nðalë?!
Po a lânë t' paskam me hjekë zi?
T' paskam lânë pa ngrânë, pa pí,
Veshë e mbathë eðhè stolí
Jo si shoqet në Malci?!
A se folë t' paskam un ranðë:

Persè ti 'i çikë e pa nanë,
Sa velë t' kënka i velmi vllá,
Huj' per burrë, ndoshta, me t' rá ?!
Motra doren m' ballë i a vën,
Amel fjalen ç' po i a kihen,
Pastën vllaut t' i a strukun krahit:
Amanèt, moj njomza e ahit,
Po kù jé ?... shka jé kah thue ?...
Po a kaq jermi t' kà ngushtue ?...
Se tý motra s' t' u marrue,
Per pa u kalbë ajo nen dhé!
Kurr mâ randë se sod folë s' m' ké!...
Tjeter latë nuk kam as nanë:
Amanèt, mos me m' pasë randë,
Per nji fjalé qi due me t' thânë!
Qýsh, mor vllá, qe, lash nji vjetë
Nuk t' u njom ky shtat i shkretë ?!
Qýsh s' t' u mkam ky trup nji hera,
Sa me u çue me dalë ke dera ?!
Si s' t' u thá motra, e thaftë vera!
E thaftë vera, si e ká thá!
Po un qýsh shkoj me ndéjë rob n'Shkjá!
Vetllat Curri atý ká vrá,
E si 'i herë mârrtas ká fshá,
Po i thotë moters per nen zá:
Po ti, Tringë, shka jé kah flet?
Rob në Shkjá tý shka po t' qet
Na n' Nokshiq, Shkjau n' Karadak ?...
S' të ishon fisi, jo, pa gjak,
Me t' robitë, me t' çue nder shkjé,
Edhè pse un t' kalbem nen dhé.
Motra, lott me rubë tue i fshi

Ah, mor vllá! po i thotë n' ðashtní,
Nðoshta jermi s' t' lën me nði
Si vlon pushka n' mal e n' vrri:
Se sod Shkjau n' Nokshiq ka hí.
Ku po bän t' maðhe kerðí,
Shpija e stane tue i bã hi,
Tue plaçkitun ðhén e ðhi,
Tue vrá pleq, e grá, e fmi!
N' at fjalë Curri se ç' âsht xi,
E me 'i zâ me t' zi me u nði,
Po i thotë moters si n' klapi:
Paska hí, fhue, Shkjau n' Malci?
Po n' Nokshiq, po i thotë e motra
E shí tash zbriti nðer koora,
Kû po ðjegë aj gûr e ðhé!
Atý Curri se ç' âsht zbé!
Kthelltë nji herë se ç' ká gjimue!
Per rrshit «hutës» sýt i a ká fshue,
Tash nji vjetë n' kûj ajo vjerrë!
Eðhé sýt nisin m' i u errë,
Fija e menðes nisë m' i u ðjerrë:
Po zën fryma me ju ndalë,
Sa me t' zí m' i u nðle kto fjalë:
Zot, mâ zí se njekshtû a ká?...
Nðore t' anðe paça rá!
E sjellë marë, shtrihet per ðekë,
Eðhé nisë ká atý me hjekë.
Tringa qirin shpejt e kallë,
E xí n' ftyrë, bâ karabojë,
Mërr e i bän me të kryq m' ballë.
Tue thirrë Krisht e tue fhirrë Zojë,
Dér qi i vllaj per t' mbramen herë

Hoq e u dá kso jete s' mjerë.
Ç' po bân Tringa e mjerë t' u lyrë
Rrokë ká vllán e flyrë per flyrë
Puth e kjáj e me lot láj:
Dnes e lshâj e shkrifu n' váj:
Dhimet zêmra ka' i pelset,
Per at kob të zi qi e gjet!
Por, tue kjá, tue ônesë mbi vllá,
Nisë me vedi me mendue,
Se vllau petkash duhej ndrruc,
Se në vorr aj duhej çue,
Nanë e tatë kû i'n kênë vorrue.
Veç se prap ajo u mendueka:
Mirë se vllau petkash u ndrrueka,
Por si i bâhej me e shti n' dhé,
Jashta Shkjau tue djegë, tue pré,
Shokët kush mbetë, kush bikë e tretë.
Vetun qyqe un në ket jetë?...
E lên vaj'n e má nuk kjân:
Veç harû tash kqyrë të vllân,
Tash kqyrë hatllat, tash kqyrë çaklat
Para e mbrapa, e toj n' odë tjeter
Ndo'i figure a 'i plis të vjeter.
Kumrkunô sy'n ajo pa e ndalë:
Herë, harû e ashtû pa fjalë.
Sodisë oden lunô e maje,
Thue po ká kunô farë nzdaje,
Se po âsht kush qi me i nihnue.
Por gjithshkafja n' odë rri shue:
Hije deket e ká mlue,
Si nji vorr të kisht' qillue.
Nisë atý ajo me u frigue

N' at vetmí, e me menðue
Shka per t' ðekun kish' pasë nðie
Tue kuvenðë, sa kisht' kênë fmí,
Eðhè 'i ðjersë e ftoftë e mlon.
M' voter flaka kah fershllon,
Kah nðien ûnen m' zjarm tue çijzë,
Neper hatlla mijt tue lvizë,
Të perqethtë asa' i shkon shtatit,
Eðhè shpinen mâ per s' ngiatit
Murit t' vrashtë i a njeshë. Kahera
Âsht tue u matë me u çue, e mjera,
Me ðalë n' âne, kû zanát
Âsht n' Malcí me nðéjun grát,
Per me zjerrë petkat e t' vllát
Por me u çue nuk âsht tue mûjtë:
Dishka ðron venðit me luejtë.
Shkrumue buzësh, irnue në ftyrë,
Dér t' vllán âsht tue ðrashtë m' e kqyrë.
Harrue ká Nokshiq e Shkjá,
Shpijat ðjegë, venðin n' gjak lá:
Kaq rrethuem e ká mjerimi,
Kaq hypë tmera e hypë trishtimi!
Kûr, qe, 'i vigem nðien perjashta
Nji çetë shkjé po mliðhshin kashta,
Per me i ðhânun zjarm njaj shpije
Pak pertej, nalt te nji hije.
Nðien at vigme e flakron m' kâmë,
Friget tue rrapllue me ðhâmë,
Eðhè futet n' ane tjeter,
Kû po kishte 'i kashû t' vjeter,
E mbí trén nalt n' hatlla t' epra
Nji gallushter, çilë nper qepra,

Aq të vogel, n' cilla t' mbá
Me t' zi nieri mbrendë me u pá:
E flutrim ajo tue ngá,
Mbas kashûnit shkon me hi,
Kin' me u strukun per rranzë ti,
Kin' po pshton prej Malit t' Zi:
Qi nper flakë e tym të zi
Mi as bunger pa gjetë s' lte,
Jo se mà njerzit s' po i gjite,
Qi nper shpi mund t' strukte ezgjeti.
Por, enë pa u ulë, me veli
Zën e thotë: Pásh t' Lumin Zot,
Persè t' mshifem këtû kot?!
Ç' m' duhet jeta sod me sod?!
Nanë e tatë tue u kalbë nen dhé
Vllau i vetem dekë mbi dhé:
Ç' m' duhet jeta kush t' a di?!...
A veç sa per t' shkuem n' Mal t' Zi,
Fage t' zezë vedli me i shkrue,
Fis e giûhë e Fé me nderrue,
Nanë e tatë un me marrue:
Me i sí fiyren vllaut të dekun
Me njiherë porsa ká hjekun?!
Jo, per Zotin! lavdi Zotit!
Se mà Tringa per mbas sotit
Gjallë 'i ças s' do ajo me kënë.
Por, persè p'r 'i nieri t' kshtënë
Me mbytë vedin s' e ep Feja,
Vetë do t' dal, po, gjofti rrfeja!
Ballë per ballë me u gjuejtë me Shtjá,
Perdhûni m' e bá me m' vrá:
Mue me m' vrá, po, n' gjak me m' lá:

Por jo kurr në Karadak,
Veç këtu, shi per nen prak
Të derës s' eme. Jam bí malit:
S' bâj un marre per s' të gjalsit!
Zot, mishrirë të keshë per mue,
Per shka vetë mundë t' këm gabue
Në ket jetë, hiri a pa hiri
Shtatë herë n' ditë kû fye edhë i miri!
Ti edhë m' ep forcë e fuqi,
T' mos t' i lâ veðit kori.
Se en t' rijt t' ëm nuk po e bâj fli,
Per t' m' dalë kanga n' Mâle t' Mdhá;
Por per erz, per Fé, per vllá,
Dekë mbi dhé qi mbetun m' ká,
Me m' i a pré kryet Shkjau per s' dekuni,
Mal e fis me na i horitë!
Deh! Ti doren me m' a njitë
Në ket t' mbramen per mue ditë:
E mos lên, jo, gjallë me m' qitë
Shkjau në dorë! E lâl n' odë t' burravet
Flakron Tringa, i vllaj per s' dekuni
Kû ishte shtri, e «huten» s' eperi
Hjelë prej kûj't per nen sergji:
Mbremde lyshekun i a ká shti:
Kater fjesë i qet m' nja'n bri;
Per nen tryp njeshun per i:
U ep flokve nen shami:
Edhë para se me dalë,
« Huten » n' dorë, bâ giûnin palë,
Âsht ulë, vlân ká puthë në ballë,
Kû po merr e i thotë me mâll:
Fort mos m' u merzit, mor' vlá!

Pse, kur t' nisë ðielli me rá,
Tash po vjen Tringa me t' pá:
Me nðéjë bashkë moter e vllá:
Prej shosho'it má kurr me u ðá!
Eðhè vasha m' kâmë âsht çue,
Nihmo, Zot! Shêjti Shna Nðue!
Vetë me veði thotë nji hera,
E msŷn turr ðrejt e kah ðera.
Sa me huj ðeren ká hapë!
Se aspak vasha nuk m' â zmbrapë!
Por sŷ'n zjarm, veillat ngerthye,
Dreðhun ruben urë me sŷ:
Si selvija shtatit ngrelë,
N' mes t' oborrit i a ká belë,
Per mbas ijet « huten » mshelë.
Kur qe, se njaj Gjur Kokoti,
Si me e hûmë qi kisht' nisë Zoti
Ónen n' ðorë tanë tym e shknðija,
Dirojet shpatit si ðuhija,
Tue marrë shtekun me t' mðhej hapa,
Me ðy t' Vasoviqas mbrapa,
E mâ larg prap me nðo'i shkinë,
Per t' ngarkue ato plaçkat m' shpinë,
Ká msŷ shpin m' i a ðjegë Curr Ulës.
Gjuri, menðen maje ksulës,
Para shokësh pak ká shtekue,
M' sŷ, « kapicen » petullue,
Dollamës polin m' brëz ngujue,
Vjerrë « novicen » per nen krah,
Kthelltë taganin rrasë n' sylah:
E si 'i bishë ðalun prej gurit,
Kur t' a loðhë plajmi me borë,

I ásht avitun shpís së Currit,
Sa hjeðhë nieri 'i peshë mbi ðorë,
Prej kah Tringen aj ká pá
M' kamë n' oborr nðéjë para shpís:
Si aje Zana e bjeshkve t' mðhá,
Si aj flamuri n' ballë t' ushtrís:
Eðhè hapin e ká nðalë,
Kû, habitë, po thotë kaðalë:
Vall, a ásht Ora e Dormitorit?
A por Zana e Vizitorit,
Ulë e Mira m' kto zabele,
Per me gjetë nðo'i róð sherbele
A nðo'i shpenðme giatë luginës:
Se nji vashë mà t' mirë s' e shef,
Pasha Sh' Pjetrin e Cetinës!
Me i rá botës ti tef e m' tef.
Tash po e marr e e çoj n' Mal t' Zi,
Si ré nanës t' m' i nihmojë n' shpí,
Eðhè qëni, i biri i qënit,
Thekë ká hapin atij venðit,
Drejt kah Tringa tue sulmue.
Por, kur bá ká me i u afrue,
Sa shpejt Tringa 'i hap po kthen!
Sa shpejt « huten » po e merthen!
M' parzme Shkjaut se ç' po i a vën!
Hiqi gisht, he bujareshë!
Se 'imenð kënke 'i bi prej fisit!
Bjeri shkjaut, bre sokoleshë!
Mu në parzme per mjeðisit!
E t' a ðiej Knjazi n' Cetinë,
Se eðhè n' qitët Shqyptarët aj fare,
Pasha Zotin, n' Shqypni s' hinë,

Dér t' ietë gjallë ndo'i bi shqyptare,
Që per erz, e Besë, e Atdhé
Kto edhè desin si me të.
Edhè «huta» bani «bam»!
N' kokerr t' shpinës bjen Gjuri m' shkam:
I âsht derdhë mulla nper rragam,
Pshesha n' ujë, 'dhe atà haram,
Çika vendit por s' po lot.
Sqnin kokerr, flakë e agzot,
N' krisme t' pushkës kan shokët e Gjurit
Shet se vrap i'n vû atij gurit,
Sa me turr qi i a kâ bjekë
«Hutës» lyshekun; veç tue u rrekë
T' dytin mbrendë ajo m' i a qitë,
Vasil Ndreka, nji uk malit,
M' të «novicen» terezitë,
E i a njet shi n' lulë t' ballit.
Dekun m' tokë bjen Tringa e mjera
Shta'n n' oborr e kryet të dera,
Molliza e faqes krejt n' gjak lâ!
Edhè dielli dheut i rá.
Gjallë por Tringa Shkjaut n' dorë s' rá!

KANGË E NJIZETETRETË

KE TBANAT E CURR ULËS

Porsa u shkim Tringa n' oborr,
Si ajo lulja, qi, shatorr
Çilë, prej gëmit t' a shkpusë breshni,
Vasil Nðreka sŷkerveshni:
Nji hunðlesh me thlja n' krye,
Qi per tjeter vû s' kisht' sŷ
Veç me vrá, me pré, me grrye:
Fill prej vathit turr ká msŷ,
Si ajo rëja nper murrá,
Dhenð e ðhi aj per me i rrmye,
Dhenð e ðhi kertyllë në vjamë.
Ah! kû ve', bre t' kjasha t' amë!
Ká vikatë si katallá,
Shllungë mustakun ðerðhë nji pllamë
Qaj Gjetë Gega m' kep pertej:
Betas trimi kû shperthej
Prej njaj breshte vrap tue ngá,
Tue ðihatë e krejt n' ðjersë lá,
Shi at herë kur Vasili, n' gaqe,
Vû «novicen» per njâ'n faqe
Gisht po i hiqte, e Tringa u rrxue,
Gjaku rrkajë ballit tue i shkue.
Se Shqyptarët: kah per rranxë bjeshke
Ushtri vîjshin prej Sutjeske,
Çeta-çeta e rreshta-rreshta,
Tue u pershkue nper ashta e breshta,
E nper suka, rmiqe e kreshta:

Si kan nðeshun cull e grá,
Pleq e çika vrap tue ngá:
E kan nðie si hasmi Shkjá
N' moh Nokshiqit i kisht' rá,
Kû po bâte aj nam të zí,
Se ç' janë mbushun me mëni!
Gjak e vnér se ç' u âsht perzi!
Atý urðhen mâ kush s' priti,
T' parë as t' mbramë mâ kush s' soðiti,
Veç se u lshuen si bisha malit
Do thik shpatit, ðo poshtë zallit:
Kush n' e rrmakët e kush n' e ðjathtë,
Disa t' ngathtë, ðisa mâ t' shkathtë:
Por gjith sýnin llakë e agzut,
Llagam zêmren, mbushë n' barot.
E kah ngasin, kah ðihasin,
Njani tjetrit larg ç' po i thrrasin,
Si me u zðatë, si me u tuhatë,
Se ç' bajrak me zânun majet,
Çilli grykat eðhë zajet:
Kush me u shtý e kush me msý;
Kush nðer logje me nðéjë sogje,
Kâmët por shtekut t' gjith me i thekë
Me pshtue askush: të gjith me ðekë,
E Nokshiqin mos m' e lshue,
Dý per nja per pa e pague.
Eðhë trimat, zêmrat peshë,
Po shkojn malit tue i u njeshë,
Porsi njeshen Koprivnikut
Ato berret e Nikë Sykut,
Kur prej veret n' kullosë t' ðalin,
Ashtû plym tue marrun malin.

Qaj Gjetë Gega, kuq si shega
Bajraktari n' zà prej Shilakut,
Orë e çuet e gjith bajrakut,
Drang ðrangoni tue qillue,
Para shokësh larg kà shtekue;
Eðhè, vrap lshue thep më thep,
Drejt shpis s' Currit ðel m' nji kep
Shi m' at herë, kur Tringen vrau
Vasil Nðreka, e u turrka shkjau
Fill prej vathit. Porsa e pau,
Keq me nanë Gjetja atë e shau,
M' të eðhe « huten » terezitì:
Mu m' grrêç t' krés atij i a njiti;
Tamth e m' tamth plumen i a qiti!
Ngorðhi sýt Vasili e u purë
M' njànen anë e zà terthuer
Dekun m' shkam. At herë prej millit
Xier tagà'n, eðhè nji fillit
Msýn me prë atà krye t' Vasilit.
Por t' kisht' pasë Vasili 'i shoq
Per mbas veðj, burrë kaprroç,
Harushan: po, kaliboç,
Besa, 'or probe, me t' bartë m' shpinë
Prej Nokshiqit ðér n' Cetinë,
Per pa u loðhë aj kurrnji grimë!
Kryet e tij si nji rrájë bunge,
Të tanë neje e të tanë gunga
Sýnin vrangtë e hunðen cunge;
Derðhë musteqet si ðý shilunga;
Me ðo gaqe, pak me thànë,
Pésë koshiq miser me i zànë:
Eðhè/m' kàmë aj mbathë ðo opanga

Lkure s' dhije, të tanë zhanga,
Lesh e rrypa, gjalma e vanga,
E qi at ditë, kur duel n' ushtri,
Me armë n'dorë, me zjarm në gji,
Bâ i a pat e shoqja shkinë.
Betêer burrë e hardallinë,
Trim, po, shkjau, por ne callinë,
Ne tagan aj në sylah;
Veç « novicen » vû mbi krah,
Edhè sŷnin gacë prej farket,
Me do duer, çengela barbet:
Millosh Pera aj èmni i tij:
N' Vasoviq me plang e shpi.
Ky, kur pâ Vasilin vrá,
Edhè pá si curr më curr
Kishte ndarrë Gjetë Gega furr,
N' dorë taganin idhtë shterngue,
M'arrç Vasilit per t' shkurtue
Kryet per s'dekuni, « novicen »
Vên per faqe e, m' sŷ kapicen,
I hjekë gisht; por nuk e muer:
I vrau pushka si n' terthuer,
Shtatit kah Gjetë Gega u purë.
Bân me i shtî fyshekun tjeter;
Por namlija s' po i a ha'.
I mbet mbrendë gazhota e vjeter.
Turr karkilukut ka' ashtû i dha.
Dhâmë e tmallë sa fort i shkrepi,
Lshon « novicen » rrangë nji shkrepi!
E vetimë sypri Vasilit
Flakron trimi, edhè prei millit
Tagân i a ká xjerrë, e 'i filit

Ballë per ballë Gjetë Gegës ká ðalë,
N' tagan hovin per m' i a nðalë.
Me nðollë pûna se n' lisni
Turr prej shkujkut me furi
Lshohet luani m' nji kapruell
Qi n' kullosë t' i ðalë kunðruell;
E se, para se m' i u hullë,
Fulikare per poshtë trollit
Po i bje tigra atij kaprollit:
Harrue luâni atŷ at shkerbé,
Tigers m' shpinë lshohet rrfé,
Eðhè atherë bishat perlahen,
Iðhtë shoqe me shoqe hahen:
E ðermishen e shkelvishen
Me ðo ðhâmë porsi kortela,
Do çapoj thue janë çengela;
E ka' ungrojn, kah ulurojn,
Lvisin bollat zhgjetë nper fusha,
Kapë perpjetë malin harusha,
Hikin ðerrat, marrin ferrat:
Kshtû Gjetë Gega u lshue mbi shklá,
Kû eðhè trimat t' janë perlá
Nðermjet veði, e t' kan fillue
Iðhtë taganat me i vezllue,
Njani sho'in m'e lânë pa kokë,
Qi me ngrânë m' tê zogjt sterqokë.
Kúr kan pá shkinat me sŷ,
Si Gjetë Gega e aj Millosh Pera
Njani tjetrin rrebtë kan msŷ,
Se ç' piskatë kan ato athera,
Malazezve tue u bâ zâ,
Per mas plaçket hutue malit

N' nihmë Milloshit per me rrâ:
Qi me e pshtuem prej njatij hallit,
N' t' cill'n e qitte atŷ neshtrasha.
Millosh Pera, me ðo llana
Si nji «mashkull» qerri t' trasha,
Kishte kênë, po, trim si Zana,
Me i rá zjarmit, me i rá ðetit.
Kunð pa u trêmë aj sŷni i tij;
Qi eðhè n' lufta me askjer t' mbretit
Shum ðo bulla pshtjellë kisht' n' t' zi,
Ke aj n' «novicë» gjuete fort hollë:
Me tê voen me kputé m' krye t' njerit,
Me kputë pipin njitë me mollë,
Flutrim sŷ'n m' i a xjerrë skyllerit:
Por, me u prê burras n' mejðan,
S' po e kisht' pasë aj fort zanát;
Pse as me sè me blê tagan
Dalë s' i kisht' Milloshit t' ngratë.
Krejt bashtina e ti 'i penðë ðhé,
S' ði a po a jo e nðo'i cung harðhije,
Se ne lopë kisht' pasë ne qé,
Posë nðo'i hikre a nðo'i kâmë ðhije.
Shpija e tij ngrefun kaçorr,
Thatë permbrenða si 'i shpellë uku,
Me 'i kotec, sa 'i kpurðhë, n' oborr;
Nji gomár e nðo'i brengë çuku.
Cullt e grueja në gazep:
Dikû ngranë, ðikû pa ngranë;
Jeta e tij si e bishës në shkrep,
Qi prej zije luron m' hanë,
Me gjithkta por zogu i shkinës
M' kisht' pasë kênë zêmerfisnik:

N' bukë e n' krypë e n' kupë të shllinës,
Lête nðerë aj me ç' ðo mik:
Si gjithmonë, manà, n' ket jetë
N' shpí të trimit, per trim njefë,
N' ðashtë n'konðosh n'ðashtë n'xhokë, ké
Sofren shtruet e pushken ngrefë. [gjetë
Se kû gjên trimi bujár...
Se kû gjên skylferi mish...
I a nisë mbrapshtë, puna i ðel marë;
Sjellë m' të thatë, e korrë ðy lish!
Eðhè kshtû ky Millosh Pera
Fort zanát s' kisht' pasë taganin;
Saðo trim e iðhtë si ljera
Ngurrtas ðreðhte n' ajr taganin.
E pranðej, sa ðuel me u pré
Me at Gjetë Gegen ballë per ballë,
Shef, pak vonë por, se mbí ðhé
S' kishte rá mà ngusht per t' gjallë.
Per ket pûnë me mtŷ nuk hapej,
Veç se veðin m' tagan mprote:
Vithambrapas eðhè zmbrapej,
Sa herë turrin Gjetja Ishote.
Kshtû ðy trimat, t' iðhtë si Zana,
Kaperthye atà shoq me shoq,
Tue sjellë rrijshin me tagana,
Thue po korrin kallamoq:
Jo se mà se n' at mejðan
Kryet shosho't po ðuen m' i a pré:
Porsi t' ishte kryet bastan,
Per gjith treg aj qi me u blé!
E kah rrijn ashtû t' u nðjekë:
Gjetja shtŷj, Milloshi prit;

Hapu Gjetja m' e bâ dekë,
Ngarr Milloshi e njalë jsât:
Kah Milloshi hapa-hapa,
Sýnin m' Gjeton gozhdë ngujue,
Rrqaset leres vilhambrapa,
Sjellmesh s' Gjetos si me u pshtue.
Don rreziku e thêmra i hasë
M' trup t' Vasilit, zogut t' shkinës,
Terthuer shkamit dekë perplasë,
Edhè praptë bjen m' kokerr t' shpinës,
Kryet n' teposhte e pa «kapicë»:
Se «kapica» nper tragam
Rrotullue i ká n' nji plakrricë,
Me gjith shkrola hupë në zdram,
M' të Gjetë Gega t' â lshue rrfé,
Me tagan në dorë shterngue:
Veç persë me hi m' i a pré
Kryet poshtë shkamit vjerrët shtangue,
Puna do t' a kisht' qitë larg,
E me ngjalë s' isht' tue pasë ngae...
I a ká rrasë taganin n' bark,
Kund nji pllamë perpjetë t' i a çá.
Masandëj per kaçirubet
Kryet Vasilit, dekun shtri
Permbi shkam bri njaj kaçubet,
I a ká kapë, e me mêné,
Si kasapi e ká zanát
Kûr pret mish, aj me tagan
Ká nisë m' arrç me i a cecatë,
Dér qi i jet n' dorë si bastan:
Edhè atherë atý at rradake,
Arrçit t' shkputne, krah nji lilit

E flakron si kungull Vrake,
N' mes t' oborrit, terthuer cillit
Mbetë kisht' ðekun Tringa e mjerë,
Shkon rraðakja rrok më rrok,
Tamth e m' tamth shporue per mnðerë
Tue e plirë n' gjak at patalok;
Dér qi vjen eðhè zatetë
Shi te kamèt e Tringës. Athera
Nisë me marrë Gjetja perpjetë.
Veç, kqyr, ç' bàni Millosh Pera,
Shpirti mirë pa i ðalë të ngratit:
Porsa Gjetja shpinen suell,
Millosh Pera i ká ðhànë shtatit
E permysë aj si nji buell,
Neper lerë rrshqanas tue u shtri,
N' moh njanës kamë Gjeton ká kapë,
Mys per tokë tue e karrani;
M' të m' tagan atÿ eðh' àsht hapë,
Per m' e lànë trimin pa krye.
Por me sjellë nuk mujt qyqani;
Pse shi at herë i u err nðer sÿ
E i ðel shpirti, eðhè tagani
I pshton ðore e i bjen nen shkam;
E permys aj, sa gjànë-giatë,
Trûç bje ðekun mbi rragam,
Tue e lànë vejë t' shoqen e ngratë
Me tre ðjelm e kater çika.
Se ç' janë Ishue shkinat m' at hera
Mbi Gjetë Gegen, raftu-o pika!
Jànë Ishue shkinat si ðÿ fjera:
Njana Stane, tjetra Jane:
Dÿ Kulsheðra, njana e tjetra!

Sypri tij purë skrraja Stane
T' shmäjten dorë i a kapë me kthetra.
Ndersa Janja, e fortë si mushkë:
Nji korune e zezë, shakshüne,
Msue me tjerrë e me qitë pushlë,
Ardhë dika' andej prej Cetine:
Dishkà grue kjo mashkullore:
Asht turrë shtriga si shkerbé,
Per m' i a xjerrë taganin doro,
E me të, po, me i a prè
Gjetos kryet, ajo korunë,
Nám të zi Shqypais me i lânë!
Edhè, besa, more kume:
Disi marre m' vjen me t' thânë:
Por at dite e bija e shkinës
E pat prè Gjeton e shkuë,
Edhè kryet Knjazit t' Cetinës
Dhanti ajo pat per t' m'i a çue:
E m' «bishti t' pelës», manati i Zotit,
Me na vû, kuku! Shkjau né:
Me kndue shkinat per t' gjatë t'motit,
Jana Gjeton si e pat prè:
Si gjak hupcë s' shkoi Gjur Kokoti:
Si Millòshi s' mbet gjak falë!
Veç se Gjetos i a dha Zoti:
Masi vedit zot me i dalë
Nöryshe s' kisht': edhè me kryе
Sa kurr mûjt Janes i mbet
Mu m' tureçka, tue i a thye
Hunden cunge. N' at siklet
Jana mendsh, kercuna, u muer:
E mloj gjaku e mà as me pá

S' mujt me sý. Dy fish u purë
Mbí Gjetë Gegen: veç me kjá
Shtriga s' kjau. Jo, po, kishit' kënë,
Besa, er kume, një trimneshë,
Me l' ardhë keq: e kam pa rrënë:
Se at ditë Ora e çoi me u nöeshë
M' atà krye, një màj qillue.
Nöersa öhimet shkina kmye
Zëmers s' frýt rrin t' i u penöue,
Doren m' hunöë e kuk ngerthye,
T' ká flakrue Gjetë Gega m' kamë.
E gjak sýnin prej mënije,
Tue kercnue idhshem me öhâmë,
T' a ká shkulë një hû öullije
E t' ká nisë m' té me sjellë m' shkina:
Bjeri Stanes, bjeri Janes:
Gjithsa u hate, perzet, shpinë,
Per pa I mbajtua pajë kurrnjanes.
Nisin shkinat me piskatë:
Ojetja m' hû se ç' po u rri gati!
Shaju nanë e shaju tatë,
Dër sa u zhöuken bëjs s' njaj shpati.
Gjak tagani tue i kullue,
Dý kuburet rrasë n' sylah,
Turr Gjetë Gega at herë à lshue
Me marrë «huten» mbetë mbí rrah,
Nöersa nöëj tue u kacafitë
Me dý shkinat. Kur m' «novicë»,
Qe, atý 'I shkjá e ká terezitë,
Tue e marrë ís pak mbí kerthicë.
E shitoi qaj Kërrsiq Vuku:
Djalë me bré helur me öhâmë,

Lesht e hundës si qyme uku,
Dredhë mustakun giatë një pllâmë:
N' dac per pushkë, në dac per krushk
Djalë mâ t' mirë s' ké pasë pse lypë:
Lidhë në tjegull, rritë në dushk,
P'r 'i parë armë, per bukë e krypë
Léte kryet per Knjaz të vet;
E as Fé e Atdhé s'do t' kisht' mohue,
Me e pasë bâ jo beg, por mbret,
N' doré Misirin m' i a pasë lshue.
Ky, tue u djergë me 'l ká per dore
E me 'i kal ngarkuet perpara,
Kur ká dalë m' një sumullore
Mbi do megje e mbí do ara,
E pre' andej trimi ká pá
Vasil Ndrekon mbetë pa krye,
Miljosh Peren perdys vrá:
E ká pá si atý, ngerthye
Shtatlí, Gjetja lshtë tue shtri
Doren m' « hutë » plandosë per lerë,
Se ç' âsht mbushë aj me mëni!
Ç' t' i janë perzi atij gjak e vnerë!
Ç' t' i kan marrun flokët perpjetë!
Edhë kán lidhë per një shkorre,
Mbas një curri vetë zatetë,
T' i mbet Gjetës m' « novicë » mizorre.
U rrxue Gjetja m' shkam të gjallë.
Lshon Kërrstiqi kryet m' i a pré:
Si lshon uku nper rrgallë
M' ndonji skjap a m' ndo'i shkerbé.
Shpejt po e xjerrë Gjetja kuburen!
Sa me shpejt zjarm qi po i ep!

Mirë m'i a thau, po, shkjaut Ikuren!
Ç' m' i a muer shpirtin per gazep,
Tue i a rrasun shi në parsem,
Latrâc m' lerë tue e hjeðhë terthuer,
M' tê çakajt qi me bâ ðarsem:
Aj, qi aq trim m' mbahej ðikûr!
N' atê Vuku qi nper ðhé
Po planðosej si lug trapi,
Menðsh harlisun nji çetë shkjé
Palabarðhas hap mbas hapi
Thekte kamen nper laskár,
Pushken n' ðorë, në brez taganat,
T' iðhtê si helmi rueitë n'filtár:
Hajrin kurr mos m' u a pá nanat:
Kush sýzi, po, e faqezi,
Kush kryet «gjog», e menðen «zog»,
Njani brac, tjetri kuprrac,
Dikush rob, ðikush per kob.
Veç se trima sa t' u thuesh:
Si njaj Jozja i Vukaðinit,
Matiq Jure në «zðragushë»:
Kerkserðari i Kulashinit,
Mihajl Bozho i Bozho Ikiqit:
Spiro Neshi gerxheli,
Buka e botës e kuvenðtár:
Ják Taraba kime-zi,
Derë e parë, e trim bujár:
Vuksan Leka, mejðanxhija:
Dy ðjelmoça prej Nikshiqit,
Spiro Zeka e aj Gjoko Ilija.
Njiky Gjokja 'i camerðhok,
As ðér m' glû mos me i rá ðeti,

Ka' ashtû rrgalles lshue m' ásht trok,
Larg m' i lânka shokët mbas veti:
Edhè, menden mâje ksulës,
At herë, djali, fill tue u kapë
Ke ato thanat e Curr Ulës,
Ká pá m' lerë si bijte prapë
Vuk Kërrstiqi, e shokët pa pritë,
« Veshk » prej millit xier tagania
E lshon ngutshem m' i a krasitë
Gjetos kryet, edhè mejdanin
M' i a lânë vedit: qi nder sinkjé
Vonë e vonë kanga m' i u kndue.
Por jetshkurtë djali m' kisht' lé:
Nuk i duel si e pat mendue!
Pse, sa nuer m' tagan me msye;
N' stom pertej, që, ká shperthye
Nper çetina, si uk malli,
Nji farë Luc Gjeloshi, I Orudë:
Shpí e parë e pika e djalit,
Kaleshan, mustece rudë,
T' cilit sod e m' gjet të parë,
Si n' Malci, sî n' Mal të Zi,
Pushka e fjala i pat hecë, marë,
S' i u prê mik, s' i u la kuri.
Ky kur páka shkjét tue zbritë
Edhe Gjokon lshue m' pikë t' vrapit,
Mirë ká zânë trimi n' nji pritë
Mbas nji curri e brî nji rrapit:
E kúr Gjokja, hapë n' tagan,
Ká marrë Gjetos me i u turrë,
Per m' i a kputë kryet si bastan,
Ç' t' i ká mbetë aj n' kacalurrë!

Per nen sjetull mirë i a njiti!
I duel plumja rranzë me vetull.
T' madhe Gjokja atŷ ç' bertiti,
Edhè lmuç per tokë bjen petull
Shi te kryet e atij Kërrstiqit,
Me ngranë m' të, mo', Zo', mä keq!
Qëjt e bollat e Nokshiqit:
Kryet, ofshe m' i a lânun grreç!
M' i a lânë grrëç, po, njatà krye,
M' i' cillt dikur «kapica» plite:
Ani kur m' a dridhtë m' sŷ:
Aq fort hije pasë m' i kj'le,
Pra edhè at ditë qi duel n' ushtri,
Veshë e mbathë e m' armë shterngue:
Pushken n' dorë, zjarmin në gji,
N' sŷ «kapicen» petullue:
Bir, m' i thânka nana e shkretë,
Mos bân kryet poç a matare;
Pse me pasë pa të per t' mbetë,
S' gjën, jo, treg m' e blé me pare!
Edhè i thânka prap kercuna:
Mos me u shtŷ teper, i' pasët nana!
Pse Shqyptarët po lshin, Zo', ruena!
T' lohtë si gjarpni e i' rrëbtë si zâna.
Por, pse i ri djali tue ndollë,
Knjazi mendt i a bâka kubel,
Kin Shqyptarët se s' gjuejn fort hollë,
Se aj Shqyptarët do i' i bâjë zhubel;
E prandej, qyqari, muer
Gjith at hov, e as s' i rá shpatit.
Si me thânë, kryqeterthuer,
Por u lshueka zhgjetë per s' i' giatit.

Po, por Luci hollë kisht' gjuejt,
Eðhè kryet, manati i Zotit,
Aj t' i a bâni kungull ujët,
Me e kjá e ama per t' giatë t' motit.
Kur ká mbetun Gjoko Ilija,
Frota e shkjevet ç' t' â Ishue turr
Perposhtë shpatit, si ðuhija,
Kep më kep e curr më curr!
Pushken n' ðorë, nðer ðhâmë taganat.
Neper ðriz e neper mret
Ki'n marrë hovin ka' ato tbanat
E Curr Ulës, të mbetne shkret.
Lucë Gjeloshi, pika e ðjalit,
Fort po qet m' at «kacaturrë»:
Fort po i gjuen shkjét atij malit,
Atŷ hovin per m' u a ngurrë;
Veç se plumet e «martinës»,
Qi u fishkilojn per bri rraðakesh,
Máll s' m' i bâjn, jo, zogjt e shkinës,
Porsi t' ishin shtupa takesh,
E as m' e nðalë hovin s' e nðalin:
Veç, Ishue turr e krejt terbue,
Me t' mðhej hapa perpljn malin,
T' vramët e t' premët per me i pague.
Kur, qe, ðalin ðo malcorë
Prej njaj breshte, si lugeten,
Sikur t' rrahë plajmi me borë:
Lul Rapuka e Pllum Gjeloshi,
Sŷnin gacë; Baca Luc Deði,
Burrë i urtë Pjeter Gjokë Toshi,
E aj Muç Hasi e Prêlë Mehmeti:
Maça Grizhi, Shyta Pêma,

Ndoc Gjo' Goci e qaj Prêlë Keri:
Do djelmoça si do dêma,
Hijen veç me i u a drashtun njeri!
Si aj Turk Shabi me tri zêmra,
Gjeto Marku flakë e agzot,
Me at Tomë Dacin, t' cillit thêmra
N' sŷ t' shkjaut mbrapa s' i merr dot:
Vjen Jus Muça e Marash Vata,
Shpend Delija me gjith djalë,
Si ajo nata, me shtergata,
Hovin topi mos me u a ndalë:
E t' shperthyen si uq zabeli
Cac Kaçeli, e Voc Cungeli,
Lul Pál Kiri, e Nishk Djalë Miri,
Dum Buzuku, e Col Çamuku:
Mbandej Brahokol Demushi
Edh' aj Islam Makalushi:
Maça Keqi, 'i varrasli,
Në sahat e në taki,
Veshë e mbathë, e burrë zotni:
Qi atjè n' Lezhe te çinari
Kû tregtari, edhè shtegtari
Vuejn per ujë dimen e verë,
Me gjâ t' vet, fitue me nderë,
Ndreqi kronin me ujë të gjallë,
Sjellë nper lerë e nper rrgallë,
Prej njaj kodre nen Kalá:
Qi prandej shpirtin per s' dèkuni
I a bekojn gjindja me máll.
Kta si pá kan gjinden vrá,
E t' kan pá si shkjét ki'n msye,
Per t' a lânë Gjeton pa krye,

T' janë lshue trimat turr p'r'iheri
Si lavë ujqsh perposhtë Peshteri:
E t' u hjedhun p'r atà curra,
T' na janë ndeshë burrat me burra
Shì kû Gjetja, purë m' nja'n anë,
N' dorë kuburen ngrelë si Zanë,
Gadi rrite zjarrn me i dhanë
Zjarrn me i dhanë, m' parsme m'i a rrasë
T' parit shkjá qi atij t' isht' qasë
E si 'i herë atý u perpéjn,
Se ç' t' kan lshue trimat m' shoshojn!
Se ç' kan nisë trimat me u pré
Ballë per ballë Shqyptarë e Shkjét
T' janë mberthye, t' janë kaperthye
Njani m' tjetrin terbue shqimit,
Si atà derrat n' muej t' hakrrimit;
E kah sjellin me taganat
Thuë per s' tepri bà i kà nana:
Kah orvaten e mopaten,
Shoq e m' shoq kah idhtë pézaten,
Tue u turitë, tue u drobolitë,
Fytafyt tue u kacafitë:
Dilcush rrokë, dikush per tokë
Rri e plandosu kryqterthuer:
Tjetri m' shpinë t' shoqit kaluer,
Zënja frymen njak me duer,
Trandja kryet per lerë e krep,
Xirja shpirtin per gazep,
Me do kthetra si kulshedra:
T' janë bà lamsh, po, n' at log Zanash
Si gjarpij n' zgavrra muranash:
A, si thonë, njalat n' liqë,

Qi, kah shkrepë moti nper rê,
Kah i a ep naten vetima,
Ja ep gjama e bumbullima,
Nderrmjet vedi ato kacrrue
Ashtû lamsh me mija e mija,
Shkoja n' fund t' uji t' u rrokullue.
Der sa qiellës t' ushtojé duhija.
E si s' epri m' arë nper bûca
Kputun rrëmash bija fiqt pûca,
Mà se 'i kokë, besa, mor' shokë,
Shkepun arrçit rá per tokë,
M' to me ngranë e m' to me krrokë
Sorra, e korba e cilkokë,
Sçt me u a shpertniqë me skep.
Edhè i njeri, olshë gazép!
Kryet qi m' tokë atç rá s' parti
Kje shî kryet e nji Shqyptarit:
Kryet e Brahokol Demushit,
Qi, zanë vendi n' Mal t' Barbullushit,
Ora e qitte at ditë n' Nokshiq
N' luftë me u pré me 'i t' Vasoviq:
Me at Brankun e Tomo Milit,
Kryet i cilit, besa 'i fillit
I a rrumlloi trimi m' tagan,
Si t' kisht' kënë poç a bastan.
Trupit shyt e n' gjak krejt lá
Brahokoli delnun rá
E u plandos per toke sa 'i trá,
Zanun parsmen m' lerë perfundi:
Sa qi token, thue, se lkundi
Ka' ashtû trup u shâm per dhé.
Me pasë kush ndo'i gjeoh per t' pré

Lopë, a ðêm, a ká kulari
N' nðonji moje, eðhè atypari,
Mbasi repë t' jét gjeðhi e ðá
Misht n' kortarë, me pasé per t' rá
Gjeðhe tjera prej pastrakut
N' shpi tue u ðreðhë, a se kah ðalin
N' kullosë n' naðjet, m' at erë t' gjakut
Tranðen t' gjitha: hapin nðalin
E harû rrijn e njuhasin
Kah vjen era: manðej ngasin
Trok ke venði, kû kje therë
Lopa a kau, e atŷ m' at herë
Kryet per tokë e çarli reshtue,
Dhén me kamë tue çukurmue
E me bryna tue e ðermue,
Kan per t' nisë t' gjitha njiherit
Trishtueshim me bá nji gjamë
Permbi at gjak ðerðhun aljerit,
Mnðeret nieri me u ngrijtë m' kamë:
Kshtû shqyptarve, kur okolin
Pán n' gjak plirë, e Brahokolin
Shul per tokë mbetun pá krye,
U ká hypë vneri nðer sye,
Sa me fðhnim eðhè merthye
Janë me shkjé! Mâ atŷ kush jeten
Máll s' po e bân; si maluketen
Por t' kan msŷ atà njani m' tjetrin:
Plaku m' t'rin, i riu m' të vjetrin,
Si m' kê t' nðeshte kush mâ s' pari.
Mnljet sŷt u janë nðezë zhari,
Kallë llagam frŷ ðing u âsht zêmra:
N' lerë nji pllamë u ngulet thêmra,

Hiðhen gurt nji ðitë arë larg,
U shkon buza të tanë jarg,
Kah po msŷjn e kah po shtŷjn,
Shoqisho'in kah po e nðersŷjn:
Rrin nen kamë toka t' u ðriðhun!
Maça Grishi, 'i burrë i iiðhun,
Fort po e ðreðhë trimi taganin
M' at serðarin Llazo Stanin:
Iðhtë shosho'it t' cilit kah po i mveshen,
Thue ðy curra n' moh po nðeshen!
Matiq Jure, 'i taravol,
N' sŷ « kapicen » e nja'n pol
Të ðollamës nen brez aj zânun,
Fort po rrin trimi tue ðhanun,
Shum po ká trimi zaliðan,
Maça Reqi kah m' tagan
T' a vên para e askunð aman
S' po i lên, besa, as me marrë frŷmë!
Djerset balli u rri tanë brymë.
Se ç' po hapet Nðoc Gjo' Goci
Mbi nji shkjá prej Gjurakoci
Lé n' Kosovë! por qi enè fmi
Paska ðalë ky e ngulë n' Mal t' Zi:
Miter Spasi aj êmni i ti:
Trim si Zâna e belaçi:
M' trá me mrrijtë, po kryet e ti.
Ky Nðoc Gjoni me tri zêmra,
Burrë çufrrok: shkjaut mos me i rá
As ðér m' sjetull, por qi thêmra
Mbrapa n' luftë kurr marrë s' i ká:
Sŷnin gacë, zêmren barot,
Lum per tŷ, o i Lumi Zot!

Se ç' i âsht furë n' frymë shkjaut mizuer:
Se ç' po e rrekë kryqeterthuer!
Fort po i hapet m' tagan Nâoci!
Ah! kadalë, bre Nâoc Gjo' Goci,
Se s' ké pá ti Shkjá me sŷ!
Se s' po i'n krep me u zânë dejlanash
Neper kneta t' Kakarriqit:
Por po jishin do djelm nanash,
Fort me t' lânë, besa, pa krye,
Po t' zate'n kund n' ndo'i log Zânash,
Si zatetë t' paskan, qe, tŷ
Nâer kto rrgalle të Nokshiqit!
Ka vikatë, disi fue u lallë,
Gjeto Staka, i trim budallë,
Kah shperthen vetullës s' nji ahit:
«Kacaturren» m' sup të lurabit,
Rrasë taganin n' fletë t' sylabit
Me do veshë si veshë harushet,
Perrandershim kercaue belaja
Nâermjet dŷ kuburesh s' «Tushet»,
T' cillat, kryet gitë si dŷ rrshaja,
Larg m' i vrîshin koder m' koder:
Dymâhelë qese blé në Shkoder:
Njeshun vezmet njanes i,
Me atâ «kunguj» sermit shkri,
Me ato tufa tjerrë tehri:
Qi eâhë n' Lesh âikûr pat pré
Sufarin, pse do dit para
Doganisë kŷ i paska n' Fé
Me do fjalë per burrë t' pamara,
Nâersá aj n' Shkoder, pa armë në brez,
Per treg endej giatë pazarit

Ebhe trimi m' Malazez,
Porsi njaj ariu prej Sharit,
Ka lshue turrin fulikare
N'p'r ato rrahe e ato laskare
Idhtë taganin zjerrë prej millit:
Porsi lvitë rrfeja kupës s' qiellit.
E si meçka kur i' i hullet
Shpellës me mjaltë, nisë bleta e vrullet
Per rreth bishës e me mëní
M' nja i bje m' thimth, por pa dobi:
Pse, turijt zhytë nder fashoje,
Meçka nuk po trëmej soje:
Kshtù kan nisë me u krepatue
Ndermjet vedi e me u rgashtrrue
Cerrnagorasli, kur s'èperi
T' atij rrahi nper t' thepisunat
Brîje t' rèpuna, si pùlave
Qi u bje shqypja, ngerthye kthetërat:
I trènuni Gjeto Staka
N' at log Zanash neper çufëra
U dorgj turr. Trum trokollisin
Troç m' troç, mtruhen, tranden trimat,
Mendsh trullue. Lamsh hamullohen
Njani m' tjetrin; matarohen,
Ngiten, nziten me dorë njiten,
Hărakuqen nper rrgallë:
Kush terthoras, kush perballë,
Çeku çenash, quku krenash,
Llanash laskarou m' tagana:
Pergjak xhoka e xhamadana,
Gozhupë, struga e koporana.
Hapen shkjét m'at Gjeto Staken,

Hapen, zdaten me sjellë maten,
Vithambrapas trup por zubreapen
E as me mshŷ zêmra s' po u bân,
Kah po sholin si m' tagan
Âsht turrë Gjetja, trimi i trimit,
Si ajo rrfeja n' natë thellimit.
Mihajl Draga, 'i burrë si motit,
Shkelveshë sŷnin, falme agzotit,
Kaprroç burrë e i fort gazep,
Zânë dollamen njanit skep
Ká bâ zêmren gûr e krep.
Ëdhë m' Gjeton t' ká marrë hov,
Si njaj Turku në Moskov.
Gjeto Staka, shŷ boll shordja,
Se ç' t' i u pap m' tagan: si Mordja
Hapet m' kosë. Qindro, bre Mije e
Mos e lsho! pak mâ pertej
Po i vikatë Vuko serdâri.
Por pak vonë; persë qyqari
Fjalët s' i ndieu! Shi at herë per tokë
M' tagan krŷet Gjetja i a hodh
E e la shŷt; mâ kurr me i rá
N' mendë, me kthye te cuilt e grueja,
Qi s' Njegûsh po i lodhte ûja!
At herë Gjetja, tue vikatë
Tue vikatë, tue u hallakatë:
Thue po shkon me u njitë aj valle!
T' i â lshue m' shpinë Vuko serdarit,
Dorë e djathtë e Gospodarit.
Trim pra Vuku e 'i zog petriti,
Por m' e pritë Gjeton s' e priti;
Veç se u shmang, e neper shokë,

Si njala tue ðerpertue,
Ká marrë shpatin thik perpjetë,
Kin ushtris aj me i bâ zâ
Shokve n' nihmë atŷ me u rrâ,
Msŷ qi 'i kisht' nji katallâ,
Mos m' i u pá, besa, kunð halli.
Veç fort nalt s' u njit, zavalli,
Lucë Gjeloshi, pse, zânë n' pritë,
M' « kacaturë » m' tê hollë ká shtî,
Per rranxë vithes tue i a njitë,
Dekun m' tokë tue e karranî.
Me e kjá e shoqja hollë e gjatë,
Si ajo qyqja m' rrêm të thatë.
Porsa ðekë u plandos Vuku,
T' ká lshue turr njaj Lul Çamuku:
Lutrâ burrë ky prej Merturit:
Si harushë ðalun prej gurit:
E tue ngá ashtû troç më troç,
Merr Gjetë Gegen katiboç,
E me tê ngarkuet lshon vrap,
Si vên ujku 'i ituje mbí shpinë,
Dér qi ðalë ká te 'i luginë,
Te nji gurrë e nen nji rrap,
Kah shqyptarët vijshin tue rrâ
Porsi breshni me murrâ.
Atŷ m' tokë trimi e ká ulë;
I ka ðhânun ujë me ksulë;
Brezin shtatit i a ká zgiðhë;
U ká vû varrve ðuhan,
Me i zanë gjakun, e i a liðhë
Prap me brez; eðhè i a bân
Nji cingare. Gúr e unuer

At herë xier, e si n' t' terthuer
Nisë me shkrepë ; e mbasi muer
Kali zjarm, me të cingaren
I a ká ndezë. Mandej mataren
Aj ká xjerrë plot me rakí
E i a ep atÿ me pi :
Pse rakija, thonë, bân mirë
Per varrë t' pushkës. Aj prap por xier
Prej terçukut nji kapinë
Huðre s' thatë, e per nen krye
I a qet Gjetos. Huðra vën
Me pritë shtrigat e per sÿ
T' keq, si fjalë e lanë të Parët.
Ndersa Luli m' shpinë ká bartë
Njat Gjetë Gegen e ktij varrëi
Po i a ilðhte, mâ se i kokë
Rrotullue ká, oshe! per tokë,
Iðhtë ka' ashtú rrijshin tue u pë
Shoq me shoq shqyptarë e shkjé.
Atÿ, i herë, mbet Arif Bishi,
Shyta Pema e Lano Grishi,
Edhë a' i biri i Let Putanit,
M' arrç qi kryet më tel t' taganit
I a preu Ristja i Savo Sulës
Mu ke tbanat e Curr Ulës.
Gjeto Staka pret Mhill Dragen
Burrë i fortë ky e belaçi
Shokve t' vet qi u a luete shtagen,
Sa herë mbushej mendja atij ;
Mandej preu Petko Babiqin,
Tverðko Illin, Trifon Mandiqin,
Edhë Jovo Nevjestiqin :

Anì Jovo, qi ðjalë tjeter
Pasë s' m' i kisht' kercuna loke!
Po, por Gjetja, bishë e vjeter,
Aq giatë pûnen s' po e menðoke
Giatë s' po e tierte, jo, gajtan,
Eðhè i mbetka atŷ m' tagan
Mu n' butë t' krés e m' vesh të shmangët,
Njanit sŷ tue e lanë të mangët,
T' i a lânë rrashten haptë si boskë,
Larg kapola e krés bjeðhë n' prroskë,
M' të me Ipye qêjt e Nokshiqit.
Por, manà, 'i farë Vuçeniqit.
Atŷ gjakun mirë i a muer
Njat Cac Deðen, belaçuer,
Shyt per tokë tue e Ishue terthuer,
M' të me ngrânë orrla e sokola,
Me i arðhë shqarthat rreth e okolla
Neper rreze qi Ishon hâna.
Kaðiq Pera, 'i uk zabelit,
Burrë i liðhtë e trim si Zâna,
Se ç' t' i â Ishue m' shpinë Voc Cungelit!
Se ç' t' i a preu aj t' mjerit kryet!
S' t' shoqes ç' i a verboi t' ðy syet.
Tue e lânë vejë me kater fmi,
Ne stan n' bjeshkë, ne tokë në vrri:
Me i ankue gjarpen e mi!
Njaj Muçë Hasi, 'i ðerë bujare,
Ç' t' a ká bâ aty aj kryet matare,
Eðhè Ishue ç' t' âsht fulikare
M' shpinë t'atij Jovo Sokolit:
Besa, ky 'i farë taravolit
Me bré, po, hekur me ðhâmë

Lutrâ burrë e kryet sa 'i shtâmë:
E m' tagan kryet m' arrç qyqarit
Dýsh i a ðau si shegë Tivarit.
Atý at herë Pipo Gërrzhiqi,
Mustak shtupa, flok-iriqi,
Qi at Tungj Pepen la pa krye
Kúr ká pá trimi me sye
Kryet ðý felesh Jovos thye,
Delli i ballit ç' i ká kcye!
Se eðhè m' Muçon iðhtë ç' t' ká msye,
Mos me e lanë Jovon gjakhupsë;
Shtri më rrgallë trimi pikë gjallë,
Mbi tê sorrat me kcye pupsë!
Gjygjin kokës por kopilani
Mirë, sa ðuhej, nuk m' i a bâni,
Besa, atý; pse Lul Kapuka,
Trim mbi trima, m' shpinë i u lshueka
Turr e vrap n' per at mejðan,
Porsi ðeti çue tallaz,
Eðhè i mbetka, ofshe! m' tagan
M' arrç të qafës e ðér m' germaz,
Por pa mujtë krejt m' i a rrumllue,
Njitun kryet p'r at fije lkurë,
Permbi parsme erðh e i u vuer,
Porsi t' ishte strajcë tagjije:
Nper gerglâc tue i gurgullue
Gjaku t' mjerit gulfa-gulfa,
Si atà ujët nper lug t' mullinit.
Ashtû trimat iðhtë mberthye
Shoq me shoq e kaperthye,
Kah n' mjet veðit rrin tue msye
Si lutrâj si katallâj,

N' bokë perlej nji çetë shqyptare
Ç' e ka nisë pushken batare
M' nji tavë shkjé, qi kep më kep,
Marrun hovin hallagrep:
Do ðjelm t' ri mendt maje ksulës:
Rrâjshin r' nihmë sholve me u shkue
Ke ato ibanat e Curr Ulës,
Me Shqyptarë kû ista takue,
Rrijshin krenash tue u krekcue:
Thue se lé kështin per s' tepërmi,
E se 'imenð rreth asaje ibane
Po ishte çilë ndo'i kasaphane
Per mish t' nierit, e prandej
Krin tue sjellë m' shosho'in pa ðá!
Kur Shqyptarët m' at bokë perlej
Kan ðalë trimat e t' kan pá
Per kundruell, si rrash per tokë
I'n shtri gjindja: kush pa kokë,
Kush varrue, kush keq cangue,
Njani vrá, tjetri prap çá:
E t' kan pá si Cërrnagorasit
Qi aq zanât e kan mejðanin!
Rê me breshen shpatit ðirgjeshin,
Pushken n' ðorë, nder ðhâmë taganin:
Zðap, lutrá vðhe katallá:
Lshue per vrap gjithsa i'n tue mûjtë,
Sholve n' nihmë atà me u rrá,
T' i a kan nisë atý me gjuejt
M' «huta» shkjét, per me ja u pré
Rrugen para. Mys per ðhé
Shtri janë shkjét n' fiaké t' «kacaturravet»,
Eðhé kryet strukun mbas curravet,

Larg shosho'it ðerðhë atij shpati
T' u kan nðéjë m' «novica» gati,
E t' ká nisë pushka me krisë
N' p'r ato repe e n' p'r ato brija,
Si në zjarm kerset ðullija.
Atà qit, e këta qit;
Kta levðoju, e atà levðoju;
Haju, shaju koðer m' koðer
Thue po ðuen me bà nðo'i loðer:
Jo se mà krenash me u herrë,
Shoqishojt shpirtin m' i a zjerrë,
M' i a zjerrë shpirtin per gazep.
Maça Grizhi, 'i shqype m' krep:
Ah! kaðalë, moj Cërnagore!
Se ktù i thonë Shqypni mizore!
Se s' ké besë as nuk ké nðore,
Per pa t' hjeðhë un te Cetina,
Pa t' i herrë treqinð kaptina,
N' zi pa t' pshtjellë nja tri mij shkina,
Per njat vashë qi më ké vrá,
T' rijt e veren m' i a ké thá,
Si punue s' ká Turk as Shkjá:
Trimi pushken me sjellë m' grá!
Gjoké serðari, 'i sŷ-harushë:
Byrm, Shqypni, gjithkúr të ðuesh
N' plum të randë n' barot të zi!
Se mà gaði kurr s' e ði,
Manà, veðin se jam gjallë.
Se eðhë un ktej, besa, s' kam ðalë
As per krushk as per kumarë,
As per t' sjellë un nðo'i punë marë;
Por me vrá, po, e por me pré,

Por me djegun gur e dhé
N' mal e m' mal e koder m' koder,
Dér qi t' bij nji ditë në Shkoder:
Edhè atý, po, «troboſnicen»
T' a zhvilloj m' Kalá, e «kapicen»
Tý, Shqypní, t' a vê un m' krye.
Tue t' a dredhë disi m' nja'n sye,
Bota marë me qeshë me tye!
Edhè kshtú, herë lavd tue qitë
Shoqisho'it, herë tue u shpotitë,
Tuj u shá, me fjalë t' u nzitë,
Ç' janë terbue trimat m' ai hera!
Se ç' t' âsht dhânë vigma e potera!
Fort po ushtojn «huta» e «novica»:
Ká marrë gjâmë larg Drezovica,
Kumarusha e Treskovica!
Mark Milani, trimi i trimit,
Kur ká pá si rêja tinit
Mbí Nokshiq qiellen kisht' mlue,
Si isht' kênë trimi tue pushue,
Mirë m' â njeshë, mirë m' â shterngue:
Ká mbathë çizmet dêr mbi giû,
M' kamë ushtrin edhè e ká çue,
Per rreth vedi n' bjeshkë ndalue:
Ojashtë taborre malazez,
Njani i rëmtë, tjetri kermez,
Kush musteqet lshue dêr m' brez,
Disa pleq, shumica t' ri,
Të gjith gati n' luftë me u shkri
Per Knjaz t' vet e Mal të Zi:
Ká zjerrë gjogun pullall,
I a njet frê'n dore s' Ltinit,

I a shkundë shalen telatinit,
I a shterngon me tre kollana:
Hidhet giogu porsi Zana;
Fort hinglion i biri i atkinës,
Si t' gjith faj'n qi e ká tagjija!
I a ká falë Knjazi i Cetinës,
Kur po e niste kah Shqypnija.
Edhè Marku, sý-duhija,
M' zenji kamen, bân me i hypé,
Nper Nokshiq m' shpinë t' tij me zdrypë
E udhë mbi udhë e per nen bjeshkë
Fill m' e qitë ushtrim a' Sufleskë:
Kû mendon se ká per t' gjetë
Ndëjë shqyptarët as quet as fjetë.
Harû kta jue bâ qudi
P'r at ushtrim e Malit t' Zi:
Kah ká mbajtë, se kah ká rá,
Qi me sý mâ s' i'a jue e pá.
E atý atbotë aj falikare
N' shpinë me i ramë ushtris shqyptare,
Ashtû befas: si prej s' epërit
Ndo'lhenë orrli i lshohet lëpurit,
Kur n' ndo'i driz t' a ketë sodítë
Ndëjë harû: edhè me i qitë
Shqyptarët n' rreth, e si n' kariq
Mlysha, njilla e krapuliq,
Gjallë me dorë trimi me i zânë:
Nji me kthye n' shpi mos me lânë,
Qi me u thânë gjindes n' Shqypni,
Se ç' kob bâni Mali i Zi
Mbi shqyptarë, kur me furi
Ky pat msý Plavë e Gusi;

Eðhè para rresht me i vû,
Si bagtin, e fill m' i a çue
Per mâ t' maðhin morè kob
Knjaz Nikollës t' gjith liðhun rob.
Kur, shi at herë tue i ðhânun shtatit,
Per me u hjeðhë trimi m' shpinë t' atit,
Po nðien malet tue gjimue
Po nðien pushken flakë tue vlue
Poshtë n' Nokshiq, e prej zenjijet
Kamen hjekè. Krejt prej habijet
Trullue n' menð, âsht Ishue atŷ turr,
Eðhè ðalë ká tej m' nji curr,
Kû po rrin e kqyrë n' turbi
Rreth e rrotull mal e vrri;
E kur pá trimi tuj arðhë
Prej Sutjeske ushtrin shqyptare;
Pá Nokshiqin si ishte Ibarðhë
Me Shqyptarë, e se bafare
Atŷ luften kta ki'n nisë:
Pá si n' ðiell nðritshin taganat.
E sa nieri ishte permysë
Shyt per tokë atje ke tbanat
E Curr Ulës, se ç' i ká rá
Koshës me ðorë! E porsi mzati
Qi perlyket fushés t' u ngá,
Sa të maðhe atŷ aj vikati
Atij Mirkos gerxheli,
Kapitanit me konðosh,
N' zâ per pushkë ky e bujarí:
Kû jé, Mirko, eh ti mos kjosh!
Se ðikush paska trathtue!
Shkimja, Zot, hisen e ðiellit!

Se, pa pritë e pa kujtue
Prej Sutjesket ardhë një fillit,
Plym Shqyptarët paskan prispjetë
N' Nokshiq t' gjith n' xhurdî a n' gunë
Tuhatë m' zâll e ç' mërr perpjetë,
Si ajo miza per kercunë!
Zgidh, bre Mirko, do taborre:
Gjithkâ t' jêt, po, pika e djalit
E t' mos dija shka âsht besë as nderë:
E me to dërgju poshtë malit,
Ushtris s' onë me i vojtë ti n' ndihmë,
Per mbas plaçket kjo hutue;
Se, per Zotin, ngushti do t' bijmë,
Me shka m' dân neshtrasha mue!
Se ç' t' ká krisë at herë bujrija!
Se ç' t' ká rrahë lodra e trompeta!
Mirë shterngue t' âshtë m' armë ushtrija
Me bukë n' strajcë e peksimeta!
E t' u ngref top e havan
Vetulis s' malit mbî Nokshiq!
Kerkserdâr e kapitan
Ç' t' kan njeshë shpatë e ç' t' kan njeshë kllîç!
E sikur, mbasi prej vjeshtet
Zbrû t' jêt toka shinash s' randë,
Shkpustë ndo' rreshpe buzë njaj kreshte,
Termegshim bân dhén me u trandë,
Kah, tue brishtë me t' rrebtë zhumhâr
Poshtë rrmores, shamet n' lundë:
Kshtû ushtoi breshtë e terratuer,
Vetë po, mali thue se u lkundë,
Kur ushtrija e Mark Milanit,
Lshue prej s' epri fulikare,

Per mbas Mirko Kapitanit
Turr sulmoi m' ashtri shqyptare.
Lum e lum per t' Madhin Zot!
Kur janë ndeshë shqyptarë e shkjé
Kur janë ndeshun flakë e agzot:
N' mni t' shoshoqit atà lé:
Se ç' âsht ndezë lufta m' at hera!
Fort t' ká vlue «huta» e «novica!»
Ç' t' ká plasë vigma edhè potera!
Ç' t' janë perzí «koula» e «kapka!»
Edhè topat tue bumlue!
Shprazu gjylet flakë e shkndlja!
Larg Trojani ç' t' ká gjunue!
Ç' ká shunglue kjo Metohija!
Nen kamë toka sue lkundë shrregull,
Âsht dyndë pluhni rè mbi krye,
Muzë âsht qiella n' tym e njegull:
Më Nokshiq s' pá kush me sye!

KANGË E NJIZETEKATERT

ZANA E VIZITORIT

Kshtû n' Nokshiq lufta po vlote,
Zana e Maðhe e Vizitorit
Më kisht' ðalë ajo n'nji kep,
Prej ka', e Mira, po kunðrote
Si terthores së Nokshiqit
Rrihte «huta» eðhè «novica»:
Si ilakajshin n' ðiell taganat
E si griheshin n' mjet veði
T' iðhtë Shqyptarët e Cernagorasit:
Nji grusht trima kta, qi Mbretit
Të Stambollës, manatí i Zotit,
Pesqinð vjet kokerr m' i nðëjen
E askurr pushken ðá s' m' i a kan.
T' lirë nper krepa tue e shkue jeten,
Si ajo shqypja skepekrruta:
Nðersa Serbi 'i belaçi,
Me Turk nisë kishte krushqí
E po rrite aj me ðorë m' ballë
Tue i bâ Turkut «tungiatëtjeta»,
Turkut tue i lá pagë e t' ðheta:
Pesqinð vjet harap i shitun!
E ashtû nðëjë e Bukra e Dheut
M' at t' thepisnen maje kepi,
Rreth e rrotull rrokullote
Synin flakë, si flaka e ðiellit,
Tue kunðruem e, shëj tue vûm
Se kujë pushka mâ hollë vritte,

Kujë mâ ters tagani nðritte :
Kush po hapej, kush po zmbrapei,
Kush po msŷte mâ furishem
Malazezt a po Shqyptarët :
T' cilive n' mni, kishe me thânë,
Se eðhè fort vehtja u kisht' arðhë,
Q' se atŷ jeten, saðo qi e ambel,
Kurrkush máll, besa, s' po e bâte :
Rrezja e sŷnit, kur, qe, i priret
Ka' ato tbanat e Curr Ulës,
Kû të mjeren Tringë per s' ðekuni
Ká pá shtri terthuer oborrit,
N' nji hurðhë gjaku kryet sharrue
Shí te praku i ðerës së vet.
Pse të mjeren mori Tringë
Eðhè mirë, manâ, ajo e Mira
Njoftë m' a ki'te prej kahmotit :
Q' se kjo, vajzë e enè lëmij,
Flokët rreth ballit rrumullue
E nðer mrize t' Vizitorit
Reshun rrunzat me mrizue,
Bâte kputa : a se me shoqe
Rrite hijes tue këcye,
Me u stervitë, po, jetshkurtuemja,
Si ðikur kjo, vetë, bâ nuse,
Me këcye me nuse tjera
N' ato okollet e Malcis ;
Ase, ulë ruben nen vetlla
E tue bâ kinsè po kjate
Mbí nðo'i rrunzë a cungë shtri para,
Njifte fjalë tue ðnesë, tue fshâ,
Per me ðijtë manðej, si grue,

Me vajtue burrat e dheut,
Nder qi fisit t' i ki'n lanun
A per gjygj e per pleqni,
A per bukë e bujarí,
A per besë e per burrni,
Per urti, per trimëni.
Vrá me Turk kta, e vrá me Shkjá;
Jo se kur, per bri ndo'i gurre
A ndo'i çutri ujnash aloll
Bashkue blegat me u fteskue,
I a nisshin atý, çerdhúkullat,
Me u ngallitë njana me tjetren:
Tash dynd shtlafat me shplakë t' dorës
E sterpik fiyrén shoshoqes,
A se qito me kamë n' ujë:
Njana tjetres m' shpinë tash lshoju
Poshtë perpjetë stomeve t' blera:
Ouga lmijsh, per t' kalue motia,
Veres mbas gjajet m' bjeshkë kur dalin.
Zana e Madhe, strukë nder zgavrra
Gvejsh jetikë, a nper gallushtra
Bigash s' mrrazta, çilun n' karpa
Prej rrufejet bumbulluese,
Rrite e Mira e po i skjyrtote,
Krye per krye me Motra tjera,
Me ato t' bukrat Shtozovallet!
Orë e Zana t' Vizitorit:
Fol e qesh kto ndermjet vedit,
P'r ato argtime e lojë lminije,
Kreit pa t' keq e tanë fjeshtsi.
E kur ndolite se ndo'i shoqe
Fiyret Tringen n' moh po e lagte,

Pa rubë m' krye, llanash shpervjelë,
Amel n' gaz tue gargulue
Si t' këndojshin n' mal bylbylat,
Edhè ashtù fyret priskue
N' ujna t' gurravet t' argjanta:
Si e kerthnesta drandofille
Rihet n' voes n' at ag të Dritës:
E fulqijsh n' ujë bushurdisun,
M' shpinë kjo shoqes vrap vervitej,
Tuj u ndjekë n'p'r ato blerime,
Si dý flutra t' bardha, t'bardha:
Zana e Madhe, kah po e shifle
Ashtù t' njethtë e të kerthnestë,
Bardh e njomë si ajo prendvera,
Edhè fort, po, e Bukra e Dheut,
Manà, knaqej vetë me vedi;
E tue folë me Shtozovallet
Bashkë tue folë, bashkë tue ligjrue,
Merrte, e Mira, edhè po u thote:
Pa ndigjoni, moj sýgrizha,
Moj pinjolia rritë nder molla:
Pásh at t' Lum, qi vrûn e kthiell,
A u kâ rá ndo'i herë me pá,
Nen ket hanë e nen ket diell,
I'mij me 'i hije mâ të kandshme
Se Tringë Ulja e Ulë Kegotës,
Burrë i dheut lý, e buka e botës,
N' nám e n' zâ nder Male t' Mdhá.
Kqyrnje 'i herë, he i raftë e mira!
Si i ep shtatit, m' shpinë ka' i lshohet
Bleges shoqe n'p'r at rudinë;
Si njaj hylli, qi n' natë vere,

Zhgjetë i bjen të mraztë Empirit,
Tue lânë mbrapa 'i hulli ðrite!
Jo, po prá, mirë jé ka thue,
Njana Orësh fjalen i a kthete:
Sŷni i keq veç mos e pât,
Se kjo mue, manati i Zotit,
Me njat shtat filiz çetine,
Me ato vetlia si fiskaja
Me atà sye kokrra qershije,
Me atà ðhâmë si gurt e zallit,
Fill mbas shiut kur t' u bjerë ðlelli,
Dishka m' ðán, po, si 'i cirkë voese
M'gjeth t' nji lili, kur mà s' pari
T' shkrepë m' tê rrezja e naðjes s' ré.
Si veç, Zot, rueja nanës s' vet!
Se, manà, kur t' bâhet nuse,
Shoqja kunð s' ká per t' i ðalë
As n' Maici, as n' Shllak, as n' Shalë.
Sa mirë s' Bukres s' Dheut m' i rá,
Per at fjalë qi i foli Ora,
Eðhè, e Mira, buzen n' gaz,
Kshtû ká marrë e ligjiron:
Animà, moj Orë e Zana,
Tringen ju fort me m' a ðashtë,
Me m' a ðashtë, n' kujðes m' e pasë:
Me m' a ruejt si sŷt e ballit,
Kurðoherë t' ðalë me verue
Nðer kto vise t' Vizitorit,
Qi ktê shtriga t' mos m' a ngase
Sŷni i keq t' mos m' a peçase,
N' moh m' mni kama t' mos m' i shklase:
Larg « gojliðhnin » me m' i a mbajtë

Zhegut t' ðitës me m' i bâ hije,
Me m' i a bâ ju ðimnin verë:
Me m' a ruejtë të njethtë perherë,
Si ato lulet në prenðverë,
Mbasi lule e falka Zoti.
Se, q' m' at ðitë qi e pava s' pari
M'breg t'Graðinës tue u ðhânë ujë rrunzave,
E vetë ftyret tue u filaðitun,
Mue kjo krejt m' âsht njitë per zêmer,
Eðhè e ðue, moj, pâsha t' Lumin!
Si ðriten e sŷvet t' mi.
Se eðhè vetë, po, Zana e Maðhe,
Kur më ðilte Tringa n' bjeshkë,
Ajo ksajë m' i bâhej hije
Kahðo shkote, kahðo vite,
Tue m' i nðêja gjithkunð pervane
Qi nðo' e keqe t' mos t' i a gjite:
Motra e maðhe strehë si i bâhet
Njâj mâ s' vogle motre s' vet.
Shkrepte rêja nalt prej qiellet,
Eðhè rrfeja me rropame
Bli'n shinote rrêmash s' hapun,
Per nen t' cillin, furis s' mnðershme
Per m' i u shmangun t' rrebtë thellimit,
Strukë t' isht' Tringa: sa shpejt gati
Atŷ i rrite e barðha Zanë,
Eðhè, e Mira, me at t' fuqishmen
Dorë të vet rrfés, po, kokrren
Larg ajo kisht' per t' i a breðhun,
Tuj u a Ishuem karmave t' rryeshme.
Msŷte ujku m' rrunza t' Tringës,
Jo pse ky kishte qitë ceken

Kunð tulë ðhënsh me vâ per vedi
E me u bgatë me to: si nieri,
Qi, mâ i fortë tue ndollë, mâ t' ligshtit
I mbetë m' qafë, e bishë mbi bisha,
I a xjerrë shpirtin per gazep
Jo per tjeter, veç per t' himë
N' okë e n' copë të tij, e barkun
Me e kertyllë mâ teper n' vjam:
Por, pse zijet n' breshtë mollisun,
E rreshkë ûjet, barku peñull
Per kurriz i isht' njitë qyqarit,
Tue mos pâ kunð maje vedât,
Lshote m' rrunza t' Tringës së ngratë,
Gjallë sa frymen aj per t' mbajtë:
N' ndesh t' ij Zana per t' dalë kishte,
E aiy gojen me i a lidhun.
M' rrunza t' Tringës qi aj mos me prekë.
Edhè ujku, sado qi i unshem,
Kryet per dhé, bishtin nder kâmë
Per t' kaluem kisht' ndermjet rrunzavet,
Per pa i prishë e dam pa i bâmë:
Si t' kish' kênë qêni bari
Tue ruejtë rrunzat bashkë me Tringen!
Kaq fort Zana, Shtozovallet!
M' a kisht' dashtë Tringen e mjerë:
Por qi sod i a bâni t' dekun
Vasil Nôreka sykerveshni!
Prandej, kur m' at maje kepi
Ndêjë, e Mira, tue soditun
Si n' Nokshiq po vlote lufta,
I shkojn syt n' aborr t' Curr Ulës,
Edhè shef: shka ajo me pâ

S' do t' kisht' dashtë me sa vedvedin
Errë s' dy sýsh: shef Tringen dekun
Gjatë oborrit shtri terthuer,
Kryet te praku i derës sharrue
N' nji hurdhë gjaku. Mnderet shtati
I u perqeth ajý nji herë;
Por, ka' e Mira me menduc
Nuk po don, se ndonji e keqe
Ká mûjtë Tringen me i a gjetun,
Sýve t' vet besë s' do me u zânun:
Edhè shplaken, bardh si drita,
Vendue strehë mbi vetlla t' holla
E dhânë shtatit si n' perpjete
M' at shkam t' gjallë, e qo e ul lavet,
Ngerthye m' ballë vetllat si rrfeje,
Mâ pingul rrexet e sývet
Po i a lshote. Si ajo e mjera
Mori nanë, së cilles djalin
N' mal a n' fushë hasmi i a vrau,
Ndo'i rrezik a se i a gjetka:
E qi gjindja, shqymit zêmren
S' mjerës mo'i herë mos m' i a rrenue,
Si me ndoshta t' zi kumetin
I a apin s' pari: llakron m' kamë
N' at lajm nana, e rrugës tue thekun
Moshet kamen nisë me i mbetun,
Shkon n' mend vedin tue e mahitun,
Se s' do t' jét, jo, djali i vet
Qi ká mbetë, por ndokush tjeter
Me të 'i êmni ndollë si gand:
A mostjeter, se asa' i biri
N' rrezik jete nuk do t' ishte:

Por, kur t' mrrimen n' venð t' shemtuem,
Shef se ðjalë mâ nuk po ká,
« Ahi! » gerthet t' maðhe me veði,
Grushta krés tue i rá kercuna,
Dhimet zémra ka' i peiset;
Kshtû gerthitë ká e barðha Zânë,
Kur ká pá se mbetë kisht' Tringa.
Eðhè e Mira, nalt prej kepit
Kû kisht' zanë, e thik perpjetë
Nðê ajo flatrat e prarueme:
Si ata pllumat kur prej s' epëri
Pingul lshohen m' nðo'i lamë gruni:
Zhgjetë n' teposhtë âsht lshue n'p'r ajri
Drejt oborrit të Curr Ulës:
Curri ðekun shtri te votra,
Dekun shtri n' oborr e motra.
Si ajo nana fmin, qi gjumi
T' i a ketë zanë prej mramjet n' voter,
E merr pezull para ðuerve
Eðhè e çon me fjetë ke shtroja:
Kështû Zâna pezull Tringen
Para ðuerve ajo e ká rrokun,
E nðê çark llanen si bora
Nen krye t' sajë e njanit krah:
Si po t' ðrote se i ðel gjûmi...
T' amlen peshë eðhè shterngue
Mirë per parsme, e Bukra Dheut
Nçohet ajrit tue flutrue
Neper plume e gjyle topash
Drejt kah kreshta e Vizitorit,
Kû me bigë kisht' ngulë e Mira.
Nen at bigë e te nji breshtë

Po kishť pasun nji rudinë.
Ishť rudina e gjanë e gjatë,
Sa hjedhë nieri 'i peshë nen dorë,
Tanë blerim e lule t' njoma;
N' mes t' rudinës nji shkam i gjallë,
Nen at shkam nji gurrë prej akullit.
Gurra jishte, ujë po kishte,
Sa me blue nji gúr mullini.
Atý dálshin Orë e Zâna,
Per me u lá, per me u flladitë,
E nper rreze qi kshon hana
Dorë per dorë valle me u njitë
Me u njitë valle e me lodrue,
Me lodrue, po, e me këndue,
Me këndue e me vallëzue
Me bylbyla t' verës-ó,
Dér nper ag të Dritës-ó:
Gjofti e mira s' kthiellit-ó!
Mbi at rudinë e te ajo gurrë,
Zana e Madhe, Shtojzovalle!
Ká ulë Tringen n' bár të njomë,
Edhë ishá ká ajo të madhe.
Kur ká kshá nji herë të madhe,
Ká piskatë fort má të madhe:
Ç' ká ushtue bjeshka e Vizitorit!
E kan ndie Motrat e veta,
Orë e Zâna t' Vizitorit:
E kan ndie ato e gjithsa kjenë,
Gjithsa kjenë, po, te lá kjenë
Shkaperderdhë gjatë Vizitorit
Neper karma, curra e krepa,
Luften tue sodítë të Lumet,

I a kan behë ato vetimë,
Disa vetmas, tjerat plimë,
Tue rrahë flatrat nper ajrí:
Si atà pllumat, qi prej mbramjet,
Enè ðielli pa prenðue,
Shkaperðerðhë si t' jenë pullazesh,
Nper kopshtlje a skâj't t' oborrit,
Kur t' nðiejn zânin e zojës s' shpis
Se i nðiell m' kokrra, flutrim ajrit
Per t' u lshue kan, tok a ðámas,
Zâni i njoftun kah t' i grishe:
E si ato qi s' kan mot t' keq,
Fol e qesh t' Lumet n' mes t' veðit,
Ka' i bijn ajrit tue flutrue.
Por kur mrrijtë kan mbí at ruðinë
E kan pá shtri m' bár të njomë
Trupin ðekun t' Tringes s' mjerë,
«Kuku!» t' maðhe forl gerthiten,
Rrah shuplakë e lviru ftyret,
Lnuru flokësh fijesh s' munðashit,
Njana ðnes e tjetra fshâj:
Fshâj e kjâj e shkrifu n' váj,
Rá permys rreth trupit t' sajë,
Dhimet zémra gjak tue u pikë.
Mjaft tash, Varza; mêni vajin!
Kem' me pasë se kur me kjá,
Zana e Maðhe merr e u thotë.
Se eðhe n' venð qillue po kemi,
Kû rri bari rí në lot,
Kû rreth toka âsht mrû me gjak,
Me gjak nierit, e kû, besa,
Nji Shqyptár, n'ðashtë burrë, n'ðashtë grue,

Qi per zêmer Orë e Zana
T' a kenë pasë, aj, t' thuesh, gjithmonë
Ká hjekë zí, keq ká mbaruë:
Q' se kjo e mjera moj Shqypní
Ká per bri, nji dreq t' zí,
E në gji, nji dreq má t' zí,
Ká per bri kjo Karadakun,
E në gji ká Turkoshakun,
Qi veç e me agor të vetin
Hije t' zezë me i lshue ky diellit,
E si vetë aj gjarpni «zilesh»
Veç me sý dhén e me e helmuem.
Por t' i lájm kto fjalë. Tash Tringa
Do bá gati me u rnue n' dhé.
Kjo do lá nji herë má para,
Masandej do veshë per dekë;
Do çilë vorri. Sa me e lá
Tash po e láj un vetë; por petka
Deke s' kem' per të. Ndigioni,
Jere, Lere, Tere, Gére,
Ti Çulinë e ti Dalinë,
Tile, Oile, Tale, Gale,
Bashkë me Donen e Berdonen,
Beken, Çeken e Cerrleken,
Shpejt me m' endë ju nji kmishë deke
T' bardhë si drita, edhé nji veshë
Si e bájn varzat e Maicis.
E ju Care, Nare, Dare
Nji rizë t' gjanë, të bardhë e t' hollë,
Si ato rrezet, per t' m' endë kini
E má s' mirit me e qendisë,
Per m' i a vû së mjeres m' krye.

Ti Fatale, Naze, Raze,
Nji «nðjesë» arit shpejt m' i a shkrîni,
Krejt me lajlé, shkroîa e fiyra
Si i ká lijo, qi bajtë ká n' lyt:
T' lumet shëje t'shpnesës s' njerzimit:
E 'i parë vargj, prap, prej fiorinit,
«Nðjesen» m'qafë m'i a vjerrë së mjeres.
Zhdukë vetimë janë Shtozovellet,
Punës se e cilla tuj i a hi
Me kujdes e t' madhe cenë,
Zana e Madhe urdhnue si kishte.
Kur, qe, prap e Bukra Dheut
Po piskatë atŷ të madhe:
Larg ushtue ká Metohija:
Edhë kthelitë at herë prej breshlet
Nisen vrap ðŷ ufkoja t' murrme,
N' at ruðinë t' ciliat si mrrijten
E pá kan Zanen e Madhe,
Trok m' trok m' t' katrat tue i rá poðit
E anðej-knðej bishtit tue i ðhânun,
Fill ka' ajo kan marrë e shkue;
E si kënë t' fin ðŷ kalina
T' buta-t' buta, per rreth sajë
Nji herë hjedhë janë e perhjedhë,
Tanë gëzim e tanë endire:
Lpŷja doren, lpŷja kamen,
Çou m' kamë t' mbrame me i lpŷ fiyren;
Mbasandej perpara sajë
Janë ulë t' ðyja e nðéjë kacuk,
Giúhen jashtë e veshët currue,
Sŷ per sŷ m' të tue soditun
Edhë t' ðyja atŷ tue pritun

Se ç' punë bote ajo me u urdhnue,
Qi aq të madhe u bani zâ.
Edhè e Mira, lott per faqe,
U kâ pri e i kâ çue te vendi,
Per krah shkamti n' anë prej diellit
Vorri Tringës kû do t' i u çilte:
E kû ato, me do çapokë
N' thoj-çengela mirë t' forcuem,
Hinë me 'i herë m' të me gropue,
Mje m' brez kthelltë edhè e kan çue.
Nderkaq mrrijtë kan Orë e Zana
Me pajë dekle Iringu t' ré:
Endë e mlue, e at herë bâ vekë,
Pré e qepë, edhè qendisë,
Si veç Zanat mund t' qendisin
Nazja, Razja e ajo Fatalja
Prune «ndjesen» âr llori,
Me 'i pare vargj per bukuri,
Arit t' shkrim e t' trashë sa gishti:
M' njanen faqe T' Zëmer Krishti,
M' tjetren ânë nji Shëna Ndue,
Me nji lil në dorë shterngue:
Îmë punue, mirë sendergjue.
Zonja Zanë si e kisht' urdhnue.
Edhè, at herë, vetë Zana e Madhe
Shtozovallet n' bjeshkë e n' vrri!
Âsht ulë Tringen per me e lâ
Me bâr «shkumëz» e ujë prej gurre,
Kû ajo vetë, e Mira, lahej
Neper rreze qi lshon hana;
Po i nihmajshin Orë e Zana.
Nder mâ t' parat permbas soje.

Tjerat nðêjë ki'n rreth e rrotull,
Shkatrrue flokësh, mollzat n' lot rî;
Disa m' kamë, ðisa m' leðinë
Ulë nja'n giû, e m' tjetrin ðuert,
Merthye gishtash, pshtetë kaluer,
Tue ðënesë, ðhimshem tue kjá
M' t' ngraten Tringë. Nðer to mâ e vogla,
Njajo Darðhamoskaðele,
Qi m' kisht' kênë shoqe me Tringen,
M' anesh ðalë e nja'n sup t' krahit
Njeshë, e njomja, shkamit t' gjallë,
Kjate, ðneste, shkrifej n' váj,
Dhimet zêmra ðýsh ka' i ðahej;
Nðersa nja ðý Motra tjera,
Tue e ðashtë mirë, flokët tue i a lmue,
Kryet nen sjetlla t' i a shterngue:
Terja lott me riza t' holla,
Lshoi në ðorë uriyta e molla:
Bâjshin ç' mos per m' e pajtue
T' mjeren Darðhamoskaðele!
Ballehana, e Shtatzarana,
Me at Shtrumoren, e Vathnoren,
Kishin ðalë t' mirat per lule,
Me to vorrin per me shtrue,
Trupi i Tringës m' to me pushue.
Eðhè Syne, Lore, Loshe,
Mine, Mile, Mele, Groshe,
Para ðuersh atý po bijshin
Mirë të lmueme 'i rrasë mermerit.
Gjanë e gjatë per masë të vorrit,
M' llastra gurit per me e pshtetun
Mbrenða vorrit: ðheu qi ftyren

T' mos i a prishte Tringës së mjerë.
Prap më jashtë, dëshi m' nja'n anë,
Ofshe! ullokjat venë ki'n zanë.
Kacuk f' dyja, e per nen zâ
Tuj ungruem tash e më vonë.
Nji zog vere, m' rrëm t' nji lisi
Zanë nder thepa t' shkamit t' gjallë,
Dhimshim rrite tue gurgllue,
Kurr pa prâ, kurr pa pushue,
Ujë e shûjtë aj krejt harrue,
Kah po ðote me i nihmue
Zanës së Maðhe me vajtue
Hollë e gjatë. Tringen e ngratë:
Vasil Ndrelca, i patynzani,
Qi i a vrau, i a thau të rijt,
I a verboi, oh! të ðy sŷt.
Zana e Maðhe, shpervjellë llanash
E ðhanë rizës ajo mbas shpinet,
T' mjeren Tringë se mirë po e láte
Me ujë gurre e lot të sŷvet!
Mirë po e láte, hollë po e kjáte,
Me i u ðhlmët gurit e ðrunit:
Ani, Tringë lort m' kënke iðhnue,
Qi me sŷ s' ðon me m' shikjue
E as nuk flet e as s' qeshë me mue?!...
Po pse leshtû, moj hajmali,
Mori rrezja nper frangi,
Me m' a marrë gjith ket mëni?
Qi pa tŷ s' m' ká çilë prendvera,
Pa tŷ lules s' m' i erðh era:
S' m' kan argtue jo kangë e valle,
S' m' kan freskue gurrat prej akullit,

As bâ dritë s' m' kan sýt e ballit!
Çili sýt, moj ðrita e sývet!..
Shka t' ká rá kjo hije e randë?!..
A s' po shef kush â tue t' lá?...
Âsht tue t' lá, moj, Zana e Maðhe:
Ksajë m' i raftë-o 'i pikë e maðhe!
Âsht tue t' lá, me ujë prej akullit
E me lot të sývet t' ballit!
Se as, kur m' ðilshe n' Bjeshkë të Mðhá,
Manà, tejet kurr s' jam ðá:
T' kam ndéjë pranesh bjeshkës e vrîtull,
Si ajo hâna per nget byllit,
Kur bân ðielli me prendue.
A t' bjen n' mendë, moj rrexigi,
Si, kur ishë ti enë fmí,
Flokët rrëth ballit rrumullue,
Bâjshim zheg na t' ðyja bashkë
N'p'r ato mriee t' Vizitorit?
Kû un, marrë hijen e ndo'i vashe
Me tý shoqe ase kushrinë,
T' msojshe kputat si me nisë,
Si me qepë, si me qendisë?
E si, kur nper hije t' breshtës
Niste kângen zogu i verës,
Amel-amel tue këndue:
Si veç aj çi ðin me kndue:
Mue m' â ðashtë, po, mâ se 'i herë
Me t' a zânë zogun e verës;
Me t' a zânë t' mjerin e vocerr,
Edhè gjallë n' ðorë me t' a prû:
Kah të kapej mendja tý
Se edhè n' ðorë kndon zogu i verës,

E ti s' kishe enë ðijnî
Se s' ðel kanga në robnî?..
Hajde, Tringë, tash me pajtue!
Ti me folë, me qeshë nuë,
Folë e qeshë si kem' perhera!
Se tash ðel, po, prap prendvera,
Prap tash njethen gjeth e lule,
E me u dë ká bora malit,
Me rrëmye kan prrojet zallit:
Prap tash kndon aj zogu i verës,
E tash ðalin gjâja e bjeshkës,
E tash bijn lej e zamare,
Tash tingllojn lirge e koçana,
Tash këndojn bari e blega:
Blegat mollzat kuq si shega:
E un e ti prap ðora-ðora,
Ðora-ðora barðh si bora
Mriz e m' mriz bashkë me mrizue,
Gurrë e m' gurrë bashkë me u freskue:
Hijes mâðh lule të njoma,
Mâðh urtyta, ðardha e molla,
Lule, lila, karajfila,
Drandofille me zymyla:
Darkë e drekë kamel e borë,
Borë e kamel ciela e zamer:
N' shndet si bryma mbî rudina
Menden kthiellë e zemren dlirë,
Mirë me Zotin, mirë me robin:
E n' at t' amlen giûhë shqyptare
Te nji lis a nen ndo'i ðardhë
Un këndo, po, e ti këndo,
Si kndon zogu i veres-o,

Mori ðranðofillja e barðhë!..
Por, e mjera, ç' jam tue pá?!..
Eh me sŷ kurr un mos pasha!
Ç' âsht kjo njollë, thue, Tringë më ballë?
Qi nðryshe s' po m' ðán nðer sŷ,
Veç si njaj lugat i zí,
Qi hanen nðo 'i herë zën naten?...
Uh «kuku!» per mue kercunen!
Se kjo kënka 'i varrë prej pushket
Varrë prej pushket mu në ballë
Mu në ballë shî m' lule t' ballit,
Kû mâ fort shpirti po ðhimte!
Se Tringen m' a paskan vrá!
Vrá m' a paskan, he i vraftë Zoti!
Eðhè thá m' i a paskan t' rijt
Thá të rijt, verbue t' ðy sŷt,
Tue i pshtjellë n' zí gjak e gjinî,
Tue i mjeruem miq e kumarë:
E Orë e Zana e Shtozovalle
Tue i shkretnuem, tue i pezmatuem,
Sa kû janë e te kû janë
M' Qafë të Dieflit e m' Bisht-Muzhel!
Jo, po, pra, besa, ju Motra,
Se per Tringen mâ mbas soðit
Uðhë as shtek s' kem' pse kunðrojm,
As nper mrize pse e kerkojm,
Koðer m' koðer zâ pse i Ishojm;
Pse kjo mâ morekujé!
S' ká me bâ hije mbi ðhé!
Ká me u kalbë, qyqja, nen ðhé!
Kur nðo'i hera n' atë ðimen,
Rêsh së murrta qiella kthiellun,

E m' ranë t' hjedhme t' nórise dielli,
Kan me dalë t' Bukrat e detit
E giatë bregut, Shtouzovallet!
Kah mue Tringa m' dimënote,
Tue flakue ato e tue lodrue,
Njitun valle tue këndue,
Kan me i lodhun sýt, të Mirat,
Palë a Tringen kund po e shofin,
Kah reshë lakurt m' kullosë n' megje.
Qi aq per zemer pasë m' a kinin,
E per t' pvetë ká shoqja shoqen:
Vall, po Tringa si s' po shfet?
A mos rá, ndoshta kund njeti,
Gján e gjallë me dimënue?
Ká me u thânë pulbardha e detit,
Manà, ju t' Bukrat e detit,
Sýt per Tringen mos m' i lodhni;
Se ajo dallë ká me dimnue
Sivjet n' bjeshkë të Vizitorit,
Te nji gurrë e nen nji blí...
Mbrendë nji vorri, e mjera, shtri,
Tue ngranë m' të shraptha edhè bolla!...
Tash hecë moti, tash nórron stina,
Tash ldhen prap festa e Bajrakut,
E ke tbanat e Curr Ulës
Kan per t' rá miq e kumarë,
Kan per t' rá nóriklla e mikesha,
Vjetë per vjetë si atý kan rá:
E kur t' sholin zjarmin shkimë,
Deren mbyllë, oíshe! me ferrë,
Kan per t' pvetun shokët per bri:
Amanèt, njehshi t' mirë mot!

Po a Curr Ula shkulë à troilit?
A thue Tringa na àsht martue?
Faqebarðhë, burra të ðheut,
Faqebarðha, oj bujaresha,
Miqt e babës qi s' i harruek'i,
Kan me u thânun shokët per bri;
Se, manà, Curri ká ðekë,
Eðhë Tringa na âsht martue:
Na âsht martue, po, me tokë t' zezë,
Ke qaj blini i Vizitorit...
E vrau Shkjau, he atë e vraftë Zoti!
Kur u bâ lùfta n' Nokshiq.
Mjera un, moj Tringë, per tý!
E ktû lmekë âsht Zana e maðhe,
Ftyrë per ftyrë ká rá mbí Tringen.
Orë e Zana at herë nji zani
Se të maðhe ç' kan piskatë!
Ká jehue bjeshka e Trojanit.
Maja e Hekrave e Vermoshi,
E ajo Mokra e Shekullarit.
Iðhtë ðý ulkojat zûn me ulrue,
Pika-pika lott tue i shkue.
Nalt prej shkamit zogu i verës
Cangull m' tokë i vocrri rá:
Dhimet zëmra ðýsh i u ðá:
E rrmej gjak gurra prej akullit.
Ora e barðhë e bjeshkës s' Trojanit:
Dalë, e Mira, me ðo Motra
T' veta mâje nji carani
T' rryeshem t' bjeshkës, per me soðitun
Si n' Nokshiq lufta po vete:
Ká nðie vigmen e piskamen,

Trishtueshim kah Orë e Zana
Pingrue kan n' bjeshkë t' Vizitorit;
Eðhè mirë atŷ âsht kujtue,
Se bel-holla, rritë nðer molla,
Zana e Maðhe e Vizitorit
Me ato tjerat flok-prarueme
Motra t' veta, Shtouzovallet!
M' shtek të vshtirë po ki'n takue.
Pranðe' u thotë shoqeve t' veta:
Besa, pra, mori ju Motra,
Njajo vigem e piskame,
Oi pingroi kah Vizitori,
Kish' me thânë, se shêj hareje,
Manà, s' âsht, por shêj nji kobi
Të trishtueshem eðhè fort.
S' bâjm, tham, keq, kshtû tok si jemi,
Me kalue 'i herë m' Vizitor,
Per me pá, palè, ç' ká nðollë
E a i kem' shnðosh Motrat e atjeshme,
Eðhè t' mirat-raftu e mira!
Janë lshue ajrit plima-plima,
Tue rrahë flatrat e prarueme
Drejt prej bjeshket t' Vizitorit.
Si m' at bjeshkë vetimë janë kapun
Plantë nðê flatrat e prarueme:
Si ato shqypet ktheterkuksa,
Kur me sŷ pingul prej s' eperi
Shkojn tue lá çufra e zabele,
Per t' rám pré nðonjâj shkerbeje:
Pezull ajrit zûnë të Bukrat
Me i arðhë çark bjeshkës s' Vizitorit,
Pingul prirë rrezet e sŷve,

Palë a kund po mund dallisin
Orë a Zanë. Kur qe se Orës s' Madhe
Rrezja e sȳvet fill po i shkueka
Mbí at rudinë, kû Shtozovallet
E bjeshkës s' madhe t' Vizitorit
Po kli'n ndéjun rreth e rrotull
Trupit t' Tringës, idhshim tue u lvyrë,
Tue u lnurë flokësh, e Zana e Madhe
Pakë e lmekë mbi fiyrë të sajë,
Dnes e fshāj e shkrilu n' váj;
Edhë zhgjetë t' Bukrat e dheut
Pingul lshue janë m' at rudinë:
Në filad t' amel t' lleivet t' tyne,
Kah po dirgjeshin flauri,
Ká ferfilue njaj gjethi i ahit.
E kur rá kan m' at rudinë,
E t' kan pá Zanat tue kjá,
Tue dënesë, fiyret tue u lvyrë,
E mbí Tringen fiyrë per fiyrë
Pakë e lmekë Zanen e Madhe:
Edhë fort, manà, të Mirat,
Janë mjerue janë pezmatue:
Rrkajë volish lott u kan shkue.
Ora e Madhe e bjeshkës s' Trojanit,
Ardhë si rrezja e nadjes s' ré,
Më nji hȳll t' shkelxyeshem m' ballë,
Shllungës së flokvet, fijes s' mndashit,
Per mbas shpinet dhânë suvalë:
Avra-avra edhë derdhë shtatit
Veshen bardh si bora shpatit,
Kur t' i bjerë dielli kundruell:
Njeshë nen parzme me 'i trizë arit,

Kamen mbathë n' ndalla t' praruemne:
E si hana katermdheçe.
Në ndo'i mbrame t' asajë vere
Qitun ballin, qëth srgjani,
Permbi vetulla t'ndo'i mali,
Giatë s' të kthiellues ravë t' Empirit
Npor mes t' hyjvet bjen madhnueshim;
Rudinës s' bierë, në lule shtrue,
Kshtû madhnueshim bjen e Mira,
Aq kaleças, kamen matun
Per mbas gjethit të ndo'i lli,
Udhës tue ndrruc, porsâ m' boçë lulet
Me i perlulë; jedhë nji filli
Drejt kâ shkue ke Zana e Madhe,
Kû, qitë duert asajë men sjetulla,
Si perdhûni e çan më kamë:
E me t' shmajten llanë eburne
Çark tue u ardhë liiave t' njomë
T' ijes s' sajë, e me dashni
Tue o shterngjem amel per parzme:
Ndersa e Bukra me dorë tjeter,
Flokët, derdhë ballit edhë çenash,
Me shum mâl po i a shestote
Per mos rizë, kâ marrë e i thotë,
Lott poshtë mollzash ka' i rigojn:
Po ti, Moter... mos kështû!...
Qindro pak, he bujareshë!...
Se ti kshtû, manati i Zotit,
Cok po e cueke vedin dam...
Mjafti tash mâ... të kjofsha true!
Lêne vaj'n nji herë, se plase!
Zana e Madhe, kryet pështetun

M' borë të gjallë t' Moters trojane,
E tue ðnesë, ðhimshim tue fshâ,
Merr e i thotë me fjalë t' këputuna:
Qyqja, Moter, se ç' m' ká gjetë!
Se un mâ t' gjalltë nuk kam shka e bâj!
Se mue Tringen m' a kan vrá!
Se mue t' rijt-o m' a kan thá!
Të ðy sŷt m' i kan verbue!
Bjeshkë e vrri m' i kan shkrûmue!
Gurrë e prrue m' i kan helmue!
As nuk kam pse t' hi nðer valle!..
As nuk kam pse t' bij nðer zalle!..
Pse t' kerkoj hije eðhè mriza...
Pse t' kerkoj gurra e çurrila...
T' kerkoj lila e ðranðofille,
T' nðjeki flutra neper shtoja,
Mollakuqe e xhixhilloja;
Të prigioj un zogjt bylbyla!
Kta per mue, Zot, u farojshin!
Kurr mos knðojshin! mos vallzojshin!
Kurr mos ðalët per mue prenðverë,
Tash qi m' vrán Tringen e mjerë,
Qi e kam ðashtë si sŷt e ballit:
He mue m' gjoftë moti per s'kthiellti!
Orë e Zana prap piskaten;
Prap ulkojat uluruen:
Bjeshkë e male larg ushtuen.
Ora e barðhë herë tue i a lmue
Me ðorë ftyren, herë me rizë
Lott prej sŷvet tue i a terun
Se sa amel po i a kthen:
Po ti jo, moj rrezja e barðhë,

Moj shtatrrituna në mjaltë!
Se tý Tringa nuk t' ká ðekë:
Nuk t' ká ðekë, moj, pasha veren!
Pasha voesen, çi rigë Drita,
Kur vegon m' at buzë të malit!
Nuk t' ká ðekë, moj, por t' ká lé
Soð per s' ðyti: se n' Nokshiq
Shqyptaris i a la ajo nám!
Se kur soð nper buzë t' agimit
Krisi pushka në Nokshiq
E zû shkjau me ðjegë, me pjekë,
Me vrá gjinð, e me rá prá
M' ðhên e ðhí e m' lopë e qé:
Si atij p'rherë i a ká hjekë ðera:
Cull e mullë, shka i kisht' shpëtue,
U vû m' t' hikun, e muer rreget
Rrezga-bjezga ðrejt Sutjesket,
E as rob nierit s' mbet n' Bajrak;
Veç se Tringa me t' vëllán,
Me at Curr Ulen shtri per ðekë:
Shtri per ðekë kah nisë me hjekë.
Anë e kanð visesh s' Nokshiqit
Rrihte pushka kurr pa prá:
Stane e tbana i'n flakaðá:
N' tym t' agushtë qiella merthye,
Mos me u pá shoqi per brí:
Tue lurue shkina eðhè shkjé,
Si lavë uqsh zijet nè Shnðré,
Kah robitshin, kah plaçkitshin,
Pleq e cull e grá kah vritshin:
Me gjith kta kjo e bija e botës,
Tringe Ùlja e Ùlë Keqotës,

Vllaut, fisnikja, nuk u ðá,
Dér qi sýt ktij mbyllë s' i a ká.
E si vllaut sýt mbyllë i a ká,
E ká nðie si Shkjau po rrâte
Drejt kah tbani i sajë, kqyr ç' bâni
Tringa at herë. Në kamë âsht çue,
Eðhè atý, mbi vllá të ðekun,
Ká zânë vasha 'i bé të maðhe:
Ká bâ Zotin—kjoftë levðue!—
Gjallë Shkjaut n' ðorë se s' ðo t' i bijte,
Tatë e nanë se s' ðo t' koritte,
S' ðo t' koritte vllán per s' ðekuni,
Fisit marre s' ðo t' i lite:
Eðhè, kapë « huten » e vllaut,
Fill n' oborr vasha ká ðalë.
E ká pá, nji Shkjá kryekryem;
E ká pá, keq ká menðue,
Fort mâ keq ðesht me punue:
Me e çue rob per veði n' shpi.
Por, kur, qêni i bîri i qênit,
Ká marrë turrin me e robitë,
Sa shpejt Tringa atý i nðêj gati,
Eðhè m' « hutë », po sokolesha
Mu në parzme shkjaut i a njiti,
M' rragam ðekun eðhe e qiti.
At herë shkjét Tringen kan vrá.
Nuk ké, Zânë, pra pse me kjá;
Se, manâ, bija e malcores
Ká qinðrue si t' gjith fisniket:
Per të gjallë nuk u ðá vllaut,
Gjallë në ðorë nuk i rá shkjaut;
Eðhè veðin ká pague

Si mâ i miri burrë n' Malci;
S' ká korritë as t' parë as t' mbramë:
Shqyptaris i a la ajo nám!
Ká me ðalë kanga ðikûr,
E kahðo qi shqypja t' Ilitet
—Kjo e mashkulla giûhë hyjnísh—
Ká me u knðue nðer burra t' ðheut
Per shka bâni e bija e botës
Tringe Ûlja e Ûlë Keqotës,
Kur pat krisë lufta n' Nokshiq;
E ðër rrezja shekilit t' enðet,
Êmni i Tringës larg ðo t' permenðet!
Shka i ká thânë, vall, Zana e Maðhe:
T' paçim, Orë, sa gjith kto male!
Morì e mbrûmja me voesë qielilit,
Morì, e njeshmja me gjeth lilit,
Mirë shartue me rreze t' ðiellit;
Qi m' a ké sýrtin si hýll,
Qi m' a çilë e qi m' a mbyllë
Si ajo hâna neper pyllë:
Se mue shpirtin m' a freskove,
Se mue zêmren m' a balçmove
Me kto fjalë, moj, t' u ngjatët jeta!
Moj pinjolla, vetull-holla.
Se, mana, tash kurrnji grimë
Un per Tringen s' po kam ðhimë;
Ke ajo, lule në ket jetë,
Lule paska shkue n' at jetë,
Eðhè faqe t' barðhë Malcis
Lânë i paska, e 'i nám Shqypnis.
Animâ, moj Bujareshë,
Tash ti Tringen me m' a veshë,

Me m' a veshë e me m' a njeshë,
Me m' a bà gati per dhé;
Se, manà, zëmra s' po m' bàn.
M' i a veshë un pajen e dekës.
E kam dashtë, moj Ora e Madhe,
Si driten e syvet t' mi!
Sá mirë Ora veshë e ká!
Sa e mirë Tringa atý m' ká dá!
Zana e Madhe se ç' ká kjá!
Edhë ulkojat, manà t' Zotit,
Krijn e e kqyrin si per mál.
Mbasi veshë e ká e stolisë,
Si ato virginat e Malcës,
« Ndjesën » arit m' varg florinit
M' fyt i a njet e bukra e dheut.
T' dyja duert mandej mbi zëmer,
Njanen m' fjetren kryq, vendue
I a ká e Mira, e me i parë rruza,
Rreth per rreth tue u ardhë, i a lidhë:
Si Shqyptarve t' dý mij vjetvet
Doke lânë u a kan të Parët.
Nderkaq Zana Shtatzarana,
Me at Shtrumoren e Vathnoren,
Vorrin n' lila e drandofille
E kan shtrue. Si e bâne gati
Me e shti n' dhé, kjo Zana e Madhe
Po i bjen sypri, e puth e kjâj,
Dnes e fshâj e shkrifu n' vâj,
Fryma s' mjeres n' fyt ka' i zëhet.
Por si Ora e bardhë trojane
Me shum mând e ká shkepë soje
E per zëmer pshtetë po e mbaje,

Orë e Zana Tringen pezull
Para ðuersh e çuen, kaleças
Eðhè m' vorr e shtrijn mbi lule
Dranðofille. Zana e vogel,
Njajo Darðhamoskaðele,
Tue ðënesë, qyqja, e tue u lvyrë,
Shkon e merr zogun e veres
Dhimet ðekë nen shkam rá i vocrri,
E e shtje n' vorr me Tringen bashkë:
Qi per s' gjalli aq fort, e mjera,
Dashtë m' i kishte zogjt e veres!
Atỹ, Syne, Lore, Loshe,
Mine, Mile, Mele, Groshe
Kapin rrasen prej mermerit
E e venðojn mbi llastra gurit
Mbrenða vorrit rréth per ane
Thikë ngujuemun. N'shëj t'Orës s' Maðhe
Shpejt ðỹ ulkojat i a kan hi
Mbi vorr ðhën me shamë m' capokë,
Qi eðhè e bàne, rrash me tokë,
Ato vetë tue kja, po, bishat.
Eðhè qe se, sypri vorrit
At herë ðheu pre' ulkojash lshue,
Vjen e veshet veðit n' lule,
Lule t' barðha, t' barðha, t' barðha,
Mos me i prishë as zhegu as marðha.
Ora e Maðhe e bjeshkës s' Trojanit
Kur qe urðhnon ato sỹgrizhat
Motra t' veta: Bjeshkë e Borë,
Thrake, Dake, Vace, Grace,
Lali, Lice, Like, Dike
E sa jeni Motra t' mija,

Shpejt n' Trojan ju tash me m' shkue
E me shkulë blinin e mrizit,
Kû mrizojn gjâja e Muç Hasit,
Edhè ktu ju me na prû
E t' a ngulni m' krye të vorrit
Le t' na i bâjë Tringës hije veres.
Sa shpejt Orët janë nisë e shkue,
Sa me t' shpejtë ato janë kthye:
Sa veton dŷ herë me sŷ!
Edhè e prûn blinin e mrizit;
E me 'i t' mshâme Shtozovallet
E kan ngulë tre pash në dhé.
Se sa i madh-o blini ishte,
Sa të madhe hije kishte:
Me mrizue nja treqind dele!
Kthelltë prej breshtet nji zog vere
Vjen fluturim e zên mbi blî,
Kû, me 'i zâ, si tue vajtue,
I a kâ hî me vallëzue
Dhimet n' zemer me i' pikllue.
Zana e Madhe, lott per faqe,
Merr e i thotë ksajë Orës s' Trojanit:
Faqebardhë, Orë e Trojanit,
Faqebardha Motra t' saja,
Qi m' u gjetë n' ket ditë t' shemtueme;
Se, manâ, kan kênë kah m' losin
Dhimet t' zemers mendt e kres!
Veç ndigjoni, oj Orë e Zana,
Se me zanë due bâ e mdhana:
Pasha rrezet qi lshon hana!
Pasha voesen mbi lebina!
Pasha brej, aha e çetina!

E per mriza e qepariza!
E per gurra neper curra!
E per lila e per bylbyla!
Pasha t' rijt e pasha veren!
Mos e pritsha kurr prenðveren!
E as mâ Zanë mos m' thaçin mue,
Se un ðér neser, pa marrë ðielli,
S' e lâ Tringen pa e pague!
Do t' i marr, po, treqinð krena;
Treqinð shkjé rob kam me i zanun;
Trí mij çika e nuse t' reja;
Po, trí mij, moj, pasha Zotin!
Trí mij çika e nuse t' reja
Para kohës kam me i lânë t' veja.
Me kjá ato, po, si gjith qyqet
Nper kasolla t' Karaðakut,
Si ato bubat pshtjellë në zí.
Se as e mjera kjo Shqypní
Kurr tue pá s' âsht ðritë me sý,
Ke ksajë Shkjau, nðéjë orrí mbí krye,
Kurr të keqen s' m' i a ká ðá;
Viðh, robit, plaçkit, bje pré;
Këtu luej gúr e kufi,
Atje vrä bulq e bari,
Veç pse bâjn hije mbí ðhé!
Soð mâ teper vraja çikat,
Nðerës e jetës kah zot me i ðalun
Duen fisniket! Mliðhu çetë,
Dynðu ushtri, ngrel pushkë e top,
Eðhè ðil e bje n' Shqypní,
Si me rá n' tokë t' Parvet t' vet:
Thue se i Lumi Perenði

Per Shqyptarë Shqypnin s' e lali,
Por per Shkjá. Medjè, má teper
Krajl e Mbret n' lavendò bashkue
N' at Berlin: jo per t' drejtue
A per t' sjellë ndo'i punë per s'mari,
Se kta t' maren kû m' a kan?!
Kta, qi, shpirtin jahudi,
Zêmren, pus, rrênxen kanû,
Besë e lé qitun mbas shpinet,
S' kqyrin erz, s' kqyrin drejtsi:
E qi n' luftë qesin me u grí,
Ndermjet vedi djelmt e rí
P'r 'i top basme per dimi!
Por se i cilli më ngopë barkun
Sa má ding me gjá t' má t' ligshtit:
Si atà derrat n' kallsinoq:
E rri e haju shoq me shoq.
Si ato kurvat n' punë kopilash,
Veç per t'hypë sho'it kaliboç
Edhè shpirtin kil m' i a xjerrun
Per gazep, po: dorë i dhankan
—He atà Zoti m' i marroftë!—
Krjaz Nikollës me hí n' Shqypní,
Dér kû dán vendi me Dri:
Dêr m' kështjell të Rozafatit
N' at mollë Shkodre, m' krye t' Shqypnís.
Por nuk hin, moj êmni i Zotit!
Dér t' jét gjallë nji nip Kastrjotit;
Pse Shqyptarët as sod as motit
Sa me dhûnë, s' ká mûjtë me i shtrue
Kurr i huej. Po, Mati i Zi
Para hupë— e hupët!—se Knjazit

I bjen n' ðorë Shkoðra mizore.
Un, po, vetë, un ðo t' u a kalli
N' zëmer burrave t' Malcís
T' hershmen flakë të trimënis
T' besës shqyptare e të burrnis;
E s' lâ kurr e per ket jetë,
Pasha tokë e pasha ðét!
Fjalen Krajlave pa u a thye:
Per pa e thye, per pa e poshtnue,
Eðhè Tringen pa e pague!
Të lumët goja, eh sokoleshë,
Merr e i thotë Ora trojane;
Se eðhè mue me veði m' ké
Me sa Motra kam mbas veði.
Eðhè t' Mirat çue flauri,
Kan rrahë flatrat nper ajri
E sa breðhë aj jehi i zanit,
I a kan behë mbi bjeshkë t' Trojanit.
Zana e Maðhe, at herë, rrié
Ásht Ishue ajrit tue flutrue,
Eðhè behë ká m' Kapë të Brojës.
Kur ká behë n' at Kapë të Brojës
Se ç' piskatë ká ajo të maðhe!
Kan ushtue bjeshkë eðhè male,
Kan shungllue fushë eðhè zalle.
E kan nðie burrat e ðheut:
Atà Lekët e Malcís s' Maðhe,
Qi aq zanát luften m' a kinin:
E kan nðie, mirë janë kujtue,
Se n' Nokshiq ushtrija e jonë
Ajo ngusht po ká qillue;
Eðhè trimat m' kamë janë çue,

Kan njeshë armët, mirë janë shtërngue,
E t' kan marrë malin përpjetë:
Po flutrojn, thue ti, me fletë!
Mandej dalë ká m' Bigë të Shalës.
Kur ká dalë m' at Bigë të Shalës,
Sa të madhe atŷ piskati!
Ká shunglue marë Dukagjinë.
E kan ndie burrat e dheut,
Shalë e Shosh, Shllak e Temal,
Me Mertúr, Gjáj e Dushman.
Qi aq të fortë besen m' a kan:
E kan ndie, mirë janë kujtue,
Se n' Nokshiq ushtrija e jonë
Ajo ngusht po ká qillue,
Edhè trimat m' kamë janë çue,
Kan njeshë armët, mirë janë shtërngue,
Malit thik na janë fillue,
Si lavë ogsh nper plajm e borë:
M' sŷ kapuçat «dutst» n' dorë.
Edhè del m' at Qafë të Diellit.
Kur ká dalë m' at Qafë të Diellit,
Se të madhe atŷ ç' piskati!
Bjeshkë e vrrí se ç' kan ushtue,
Ç' kan ushtue ç' kan shungullue!
E kan ndie Pejë e Gjakovë,
E kan ndie Rekë e Rrogovë:
E kan ndie, mirë janë kujtue,
Se n' Nokshiq ushtrija e jonë
Ngusht ajo po ká qillue;
E t' kan msŷ Rekë e Rrogovë
E t' kan rrá Pejë e Gjakovë
T' kan rrá trimat m' armë shtërngue,

Sýnin gacë, zêmren agzot:
Lum per Tý, o i Lumi Zot!
Kunð pa u ndalë, kunð pa pushue:
Thue se krushq po janë tue shkue,
Per t' marrë nuse nen ðuvak,
Jo mâ kremash më u krekcue
Ballë per ballë me Karaðak!
Kur, qe, nisë era me frý,
Zbardhë âsht ðeti prej fallazit,
Sa shpejt qiellin po e zin rêja;
Prej Ramije zë e vetvon,
Kah Celina po gjinon.
Shum ðo t' zâjë shiu e shtergata
Shum ðo t' lshojë, thâm, shen e brraka.
Si mjerë kush të jét ngushtue,
Neser kâmë ujë me kalue;
Se, manâ, fort un po ðrue,
Se s' ðo t' mûjë aj me kalue!

BKSH

KANGË E NJIZETEPÉSTË

GJAKU I MARRUN

Fort gjimue kan bjeshkë e male,
Fort shungliue kan prroje e zalle,
Prroje e zalle eðhè livaðhe,
Kur piskatë ká Zana e Maðhe,
Zana e Maðhe e Vizitorit:
Ushtoi bjeshka e Durmitorit!
Larg piskamen paska nðie
Ora thepe e Malit t' Zi,
N' Durmitor qi m' a ká, shkina,
Bigen nalt mbrenðë nðer ðo stiena,
Tanë lëmashk, tanë lerë e rrgallë:
Kü bijtë hala m' shkam të gjallë,
Hellë, ngallitë, thue po ðo qiellen
Me pershkuem, e mbi të cillen
Çitë sýzhgjeta shqype zogat,
Ku eðhè sutat kerkojn llogat.
E as Shnaprenðjet s' ðëhet bora.
Piskamen ká nðie, po, Ora
N' Durmitor, eðhè sa nðora
N' tingell zânin njoftë e ká:
Njoftë e ká, mirë m' të i ká rá,
Se Sýgrizha e Vizitorit,
Si njaj plajmi n' muej t' Brymorit,
Po i bijte ajo rrfé Shqypnis,
Per t' grishë burrat e Malcis,
Me i rrâ nihmë ushtris shqyptare
N' at Nokshiq: ku tash batare

Pushkë e top po rri tue vlue,
Gjylja e plumja tue vringllue,
Porsi breshni me murrâ.
Eðhè kqyr at herë ç' ká bà
Njekjo Ora malazeze,
Vetullreptë e ftyrkermeze,
Njanit sý si e vangtë, po, shtriga;
Por e fortë e iðhtë si shlliga,
E e pabesë, gjithmonë belá,
Kurrkunð halli mos m' i u pá,
Kur po bâte menðsh nðojhera
Me u trenue: t' u hoðh si ljera
Porsa atý vigmen ká nðie
E kallë zëmëret me mní,
T' âsht lshue fluturim n'p'r ajrí
Kah Nokshiqi, ðrejt njâj mâje,
Shpatit s' cilles, staje-staje
Derðhë nper çufra e nðétë mbas lakut,
Forca e urðivet t' Karaðakut
Urðhnin pritte t' Mark Milanit,
Me u flakruem trimat rrié
M' llogje t' grisuna t' mejðanit
E me u vrá atà ðhè me u pré
Me Shqyptarë, e n' gjak me u lá:
Si gjithmonë Shqyptár e Shkjá
Janë lá n' gjak, q' se fati i zí
Flakë e agzot vûni per brí:
Vû per brí Shqypni e Mal t' Zí!
Manà, pra eðhè fort ðinake
Njekjo Ora karaðake
Qi: kah m' ðron se nalt non rê
Me pasë ajrit fletët me i nðê,

Do t' a shiite vetullholla
Zana e Maðhe, rritë nðer molla:
E se m' shpinë kjo ðo t' i shtrihej,
Eðhè me të rrebtë ðo t' grihej,
Kuðo ajo flutrim t' a nðeshte:
Jo nalt ajrit sypri kreshte
Malesh flatrat valvitë, shkina;
Por nper gryka e nper lugina
T' grisuna, tanë karma e stina
T' Malit t' Zi, tue fluturue
Plantë mbi lerë, rrgatlë e prrue,
Urë per tokë rrashit tue shkue:
Si 'i çapthime ðalë me gjue
Peshk n' liqë, n' nðo 'i glinë a hurðhë:
Tinzë kalon e ðisi shurðhe,
Dér qi kapë â ajo ðikúr
Mbi Nokshiq, ku per terthuer
Shpatit tej, si rë zhgjetuese,
Isht' perhapë ushtria sulmuese e
Malit t' Zi; e Mark Milani
Ku, zatetë mâje 'i carani:
Si nji shqype e murrtë: n' turbi
Kqyrte, trimi, si i'n tue u grî
Poshtë n' Nokshiq Shqyptarë e Shkjé,
Me shosho'in krenash t' u pré,
Thue ti, po krasisin landë.
Ora, at herë, hijen e randë
Marrë të Petar Njegosh: motit
N' at Cetinë, n' at falme agzotit,
Kënë Vlaðikë, mjekrren ðý pllamë,
E qi larg eðhè n' ðitë t' sotit
Aj permenðet rrokullis

Per njat « Kezen e Malcis »:
Kangë hynere, kangë me nám,
Shkrue me lot e thknðiell barotit :
Eðhé avitë âsht Mark Milanit,
Kû po 'i flet me 'i fije zanit:
Nðigio, Mark! Porsi stuhija
T' a ká msý, manà, Malcija,
E fort ðrue, se tý Shqyptarët,
T' iðhtë si helmi, kan me t' çartë
Sa, qi s' ðij a pshton me krye;
Eðhè ushtrin kan me t' a thye,
Po nuk luejte ti per s' gjalli,
Ushtue ká, po, bjeshka e zalli,
Kan shungliuem rrgallë e lerë
Në kushtrim, qi âsht Ishue kaherë
Malcis s' Maðhe e Dukagjinit,
M' Qafë të Diellit n' Breg të Drinit,
N' Pejë, n' Gjakovë, Reke e Rogovë:
Gjithkû â lulja e trimënis:
Shka â m' shtatë vjet e m' shtatðhetë vjet,
N' nihmë n' Nokshiq me i vojtë ushtris.
E t' kan rrà Shqyptarët n' at zâ
Plak, i ri e kalamà,
Kush n' xhurði e kush në gunë,
Porsi miza nper kercunë;
E ðér mbrama, pa marrë ðielli,
Tham, ktû t' a kan befë nji filli.
Shka pret má pranðej nuk ké,
M' Shqyptarë por sulmò ti rrfè,
Me sá ushtri të keshë mbas veti,
Sa enè ktyne s' u prispjeti
Nihma e pritun. Kshtû tha Ora,

Edhè âsht zhdukë atŷ sa ndora.
« Braí » i a bâni Marku m' kamë :
Lesht e krês ngrefun nji pllamë,
Porsi kreshtë derrit bugár,
E vetllat ngerthye kulár :
M' kamë, sokola, t' Karadakut!
Ká bukrue me 'i zâ taralcut;
Perse ju: po n' patêt qillue
P'rîmendë bijt e t' Parvet t' ne,
Qi s' kan bartë kurr zgjedhë të huej,
Pagë e t' dhetta s' kan lá kujë;
Kurdoherë qi edhè n' fjalë t' Knjazit
Janë hjedhë n' zjarm e n' shkulm t' tallazit:
Ju, po, djelm tash fuliksare
Me sulmue m' ushtri shqyptare,
E dêr mbrama pâ marrë dilli,
Me m' a thye, e rob me zanë
Shka t'pshtojë gjallë: edhè nji filli
Ju mandej neser me ngranë,
N' saje t' t' Lumit Perendi,
Cilen n' Plavë, dreken n' Gusi:
Zamren n' Hot e darken n' Shkoder,
Mu n' Kalá të Rozafatit,
Perbindsh mndere ngrefë m' at koder:
Pse, shka merr Drinit per s' t' gjatit,
M' Shkam të Pejës e kû rreh deti,
Atà né, me gisht e leter,
Na e kan falë Krajlat e Mbreti.
Prandej sod nuk ká zot tjeter
Kjo Shqypní këtu e dêr m' Dri,
Per posë Knjazit t' Malit t' Zi:
Knjaz Nikollës rriti, Zot, jeten!

Qi na e duen Krajla edhè Mbreten.
Per bukë të thatë jue culli e grueja
Sod te shpija u rrin tue u ankue:
Qe Shqypnija; âsht tolë e jueja,
Mjaft qi t' doni me e pushtue.
M' tëni, burra, e mos e lshoni:
Tolen t' uej sod t' a pushtoni!
Grât e fmija zijet shpëtoni!
Kshtu tha Marka. Bjen bujrija.
Troklion lodra e reh trompeta;
Mirë shtergohet n' armë ushtrija,
Dá n' taborre e çeta çeta.
Prijn Vojvodë e Kerkepdarë,
Krah-e-qafë kta pallat qerdc,
Qi, kercnueshim ardhë kalâr,
Is u vjeken si bollshordc.
Vendojn majesh Kapitanat
Kte| henikë, ardej gopedra;
Ngrefin shpatit t' randë havanat
Perhapë gryksh si kulshedra.
Mark Milani kâ hypë atit:
Nji kâl gjog sa voeja kryet,
Parzmen mal e qelull shtatit,
Vithet derit, bishtin ngerhyet.
Edhè at herë: po, me at zhumhûr
Qi bâjn currat, shkepë s' perpjeti,
Rrgalles hov kah lshoben, kûr
Termegshim t' a trandë termeli
Token: turr urdija e Knjazit
Mbl Nokshiq kâ msŷ s' termali.
E si skllafat e tallazit
Dyndë, kah s' epëri 'l kep mali

Kulihum brishti m' pelig t' ðetit,
Shkumet barðh e lshue kurrni,
Gallamarðe kthelitë bunjetit
Bregut të njelmtë tue kaperði,
Zhbijn, rroposin shka t' gjëjn para,
Tbana, gjinð e gjä të gjallë:
Njekshtù Shkjau—he atij i hupët fara!
U rras n' luftë nper mal e zäll,
Porsi zjarm kur t' marre shpija,
Fjollë nper batlla tymi s' pari
Deperton: e nper frangija,
Nper balkoj, si giùhë nðezë zharí,
Ferflion flaka: por kur t' shämet
Mbrenðë pullazi, nalt n'p'r ajrí
Flaka rrmen, e si hjeðhë lämet
Shkrepm shkmðijat: shkulm i zí
Dynðet tymi nalt si rëja,
Nðersa mbrenðë n' at furrë gelqeret
Gurt pelsasin porsi kshtëja,
Shamon leðhet, sa qi mnðeret
Jeta krejt me t' u trishtue:
Gjinðja eðhè kah thrrasin, vrrasin,
Vrap shko e eja, kush per t'shue
Zjarr, tjerët çaklat mos t' humasin:
Kshtù e pergjakshme lufta at hera
Erðh tue u nðezë, e t' krisi brima,
T' u ðha vigma eðhè potera,
Kah urðija e Mark Milanit
Sulmin lshoi m' ushtrí shqyptare
N' flakë të pushkës, n' vetimë t' taganit,
Topàt tue gjimue batare.
Amanèt, ti 'or Llesh Nikë Daka:

Qi aq të madhe m' bâne 'i bé
N' urë t' Sutjeskes mbi ato brraka,
Se nandë krena do t' m' kësh' pré,
Do t' m' kësh marrë nandë krena m' Shkjá:
O' se ké lé e dalë n' ket jetë,
Má ngusht vedin a e ké pá?
Alush Smajli po e pëvetë.
Hajt, Alush, Lleshi po i thotë;
Se 'i Shqyptár, zêmer çeliku,
Aj veç ngusht bjen mbí ket botë,
Pa bukë n' shpi lar t' a gjéjë miku:
Kur t' a ketë, po gruen dîvane,
Shpin n' rrugë t' madhe, dre'in kojshi,
Oren fjetë, pushken jaflane,
«Dorë të kegë» mbrendë në shpi;
Se, per n' luftë, manati i Zotit,
Porsi n' darsme e kujton vetin:
Mirë ushtue në flakë t' barotit
S't'dron t'shtatë Hrajlat, nuk t'dron Mbretin,
Jo má Knjazin. Na s' kem' dalë
Krû me vjedhë as me plaçkitun;
Shkjaut por hovin më i a ndalë,
Vendit t' orë larg tue e turitun.
Edhë grêthat n' at birucë
Ki'n me msy si 'i kalamá
Si nji qinâ, n' shkuen kta me i ngucë:
T' ishojë prá Shkjau kaq edhë má:
Sa gjithkû âshti aj burrë e grue:
Se Shqypnín na nuk i a ishojm.
Vetë Moskovi m' kamë me u çue,
«Kapicë» m' krye nuk petulloim!
Llesh Nikë Daka, pelivani,

Burrë i urtë e flet arsye;
Paj n' sa lot vendit carani,
N' pellg të detit div shperthye,
Kur, dyndë mal, vala shkumuese
M' tè t' plandoset fulikare,
Me fuqí të rrebtë, dermuese:
Aq t' ká luejtë ushtrija shqyptare
M' sulm t' urdivet t' Malit t' Zi,
Veç t' âsht ndezë, po, vendi flakë,
Veç t' ká ndêjë pushka tue zí,
Gjaku i nierit rremej brrakë,
U driðh toka per nen kamë,
Kah janë ndeshë Shqyptarë e Shkjé:
Kryet e tyne thue po âsht shtamë,
Per gjith treg me dalë me u blé!
Ç' t' janë bâ lamsh, po, neper plan,
Tue i a dhânë m' «hutë» e m' «novicë»,
Tue i a dhânë mndershim m' tagan
Kush në ksulë e kush n' «kapicë:»
Njani rueju, tjetri mtrueju,
Kush lshou vrap, kush ndiq per hap,
Aj perpjetë e ky tatpjetë,
Atà shaju këta çaju,
Këtej vritu pertej pritu:
Pritu, vritu iðhshim nzitu,
Brit, gerthit e mbush e qit,
Koder m' koder shoqit thrrit:
Thrrit, vërrit «ah-ha-ha-há,»
Si atà mazat fushës tue ngá:
Dnes t' varruemt, gjimo t' gjymtuemt,
Turru, gurru, matu, shmatu,
Duku, thuku, struku, zhduku,

Aj pa vesh e ky pa fregull,
Neper karpa, cunga e bunga
N' plûhen pshtjellë e n' tym, qi njegull
Nðêhet ajrit shllunga-shllunga.
T' ðriðhet kmisha m' shtat, taganat,
Kah vezllojn ajrit per mnðerë;
Iðhtë kur vrrasin Kapitanat,
Thue lavë uqsh po ulron n' Peshtér.
Fort perlyken si taroça,
Bajraktarët e Krenët shqyptarë!
Plasun gjylet plloça-plloça,
Lerës vringllon e nper laskár;
E kaq brima e bumbullima,
I âsht ðhânë venðit per terthuer,
Kaq vërrima e shungullima.
E batarja me zhumhúr,
Sá qi topat n' mes t' poteres
Disi shurðhë e thatë gersasin:
Si atà gurt në furrë t' gelqeres
Vapet t' zjarmit kah pelsasin.
Proh ti o Zot, por ç' t' janë merthye
Dikû atje nalt mbi Nokshiq
Ç' t' janë merthye, ç' t' janë kaperthye
Hot e Gruðë e Vasoviq!
Të ðý palët, po, trima n' zâ,
Ka tri zêmra atà nen parsem:
Mâ se 'i nanë, tham, ká me fshâ,
Mâ se 'i çikë me u plakë pa ðarsem,
Eðhè nusja pshtjellë në zí;
Kaq âsht ðhânë atý piskama,
Kaq shum nigu âsht nçue n'p'r ajrí,
E nper nig flaka e rropama!

Qaj Çun Mula vrret per çudë,
Shallin ðreðhë, taganin në ðorë:
Bini, Hot! e bini, Gruðë!
Trima, mbrendë! Me ðorë! Me ðorë!
Iðhtë ç' t' â Ishue Hoti si fjera,
Ç' t' âsht shpervjelë Gruða m' tagan!
Vasoviqt ç' i mloi potera,
Fort gjimuen top e havan!
Nziten, njiten, kacafiten,
Keq ðermishen, iðhtë shkelvishen,
Lshohen, vriten, ðbohen, priten,
Desin, mesin, prishen, çprishen
Gjithkû nðollë kâ pika e ðjalit
Nðer Shqyptarë eðhè nðer Shkjé,
Me i u ðhimët lisave t' malit,
Me i u ðhimet gjarpnit nen ðhé.
Lul Rapuka, 'i ari shkorreti:
Nji kasap m' âsht bâ mbi Shkjá!
Kah po siell Baca Lucë Deti,
Ç' po bân shkinat n' mal me kjá!
Por kur Ishon Nikë Gjelosh Luli,
Trim me bré hekur me ðhâmë,
Qafen trup, llanen sa shuli,
Driðhet toka per nen kâmë.
Fort turfllon Gjeto Mark Ujka,
Kaq me iðhnim qi trimi jep:
N' sulme t' Shkjaut venðit s' po luejka,
Me sa lot venðit nji krep!
Alush Smajli, i Hotit t' Kûjit,
Mbi Shkjá m' âsht çue soð lugat
Siell m' tagan sa kû âsht tue muejtë,
Si po t' xierte hûj nper shpat.

Lulash Nika, n' krye t' gajushit,
Gjithmonë Pashkë, gjithmonë Bajram,
Po i bàn zà Islam Makalushit:
Hajde, hajde, morè Islam.
Se so' 'i javë, po, n' saje t' Zotit
N' at Cetinë kemi me hi,
Me qitë rrojme e, si n' Tuz motit,
Prap me u toçë na me raki:
Edhè Lùlashi si zhgjeta
Po merr turr e bjen mbi Shkjá;
Lshon Islami neper çeta,
N' dorë tagani tue i shkelqá:
Maça Grishi, nji kulsheder,
Ç' po m' i lshohet m' shpinë « Milloshit! »
Nuk ká top, nuk ká gopeder,
Q'i a ndalë hovin Lucë Gjeloshit.
Burrë i forte Osman Haxhija,
Vojevodë n' Bajrak t' Nokshiqit:
Me do sỳ porsi duhija,
Musteqet si shllungë ogiqit:
Fort po rri trimi tue u zdatë,
Me ata Cucajt t' Karadakut,
Qi me pushkë, tagan e shpatë,
T' madh zijan apin Bajrakut.
M' i nihmon Sadri Mehmeti,
Bajraktari i fortë i Gashit,
Me Adem Çelen djalë mbas veti,
Qi m' bjen m' Shkjá si m' mish të dashit.
Jakup Feri, 'i zog skyferit,
Lshon me Plavë e me Gusi,
Shkulm si lshon çutrri Peshterit
Mbas nji shiu rá me stuhi.

Shka kâ thânë, vall Bec Patani,
Arôhun shtatit «xhevardare:»
Pa ndigio, 'or Rushman Hasani:
Se kta Zubcit—dalshin fare!
Per Tynzonë, po e çarsin Shkrelin,
Ke per plume dert s' po kan
E askunô kamen nuk po e ngelin:
A t' i msŷjm, Rusho, m' tagan?
M' kamë Rushmani çohet filli,
Si lugat dahun prej vorrit,
Rrlé tagasin xier prej mlli
E nper reshpe të Çakorrit:
Si ajo rêja e nji thellimit,
Qi u bjen qiellve tue vetue:
M' Shkjá zurr ishohet trimi i trimit,
N' dorë tagani tue vezllue
N' p'r ato rreshpe e n' p'r ato rrmore:
Shum qyqja do t' kadojë n' Mal t' Zi!
Per mbas tij Shkrel e Zagore,
N' zâ per pushkë e dejleki
Me atâ Ducajt, Xhâj e Bzhetë,
T' kan msŷ Zubcit fyt-a-fyt.
Dy Patâjt, shqype me flesë,
Çuli e Beci, zhyt-e-mbyt,
Se ç' po i luren Shkjaut n' aradhe,
Idhtë m' tagan kta tue i a dhânë.
Gjeto Staka, hldra e madhe,
Dhânun vezmeve m' nja'n anë:
Si furfllon rosa n' shirok,
Tue rrahë flatrat neper Dri:
Po ishon trimi trok më trok,
Per me u pré me Mal të Zi.

Marash Vata, i drang drengonit,
Shkon e vjen porsi duhija;
Nuk han bukë mâ as s' pin ujë kronit,
Kushdo bje nder ldhetra t' tija.
Por Çakorri ndezë t' â zhari,
Mirë shpervjelë tash qi m' tagan
Msŷn Dodë Prêçi, Bajraktari,
Me Kastrat e Petrushan.
Kallzit grunit kiej e andej
Si lakohen, kur nper arë
Vrap t' hikë derri, qi pertej
T' a ketë gjuejtë nji pushkatâr:
Frota e Shkjevet kshtû lakohet,
Kah Dodë Prêçi n' mes po u furet,
Gjeto Daka m' ta kah lshohet,
Kah m' tagan Voc Keqi puret:
E msŷin, breshen me shtergata,
Vatë Ivani, derë bujare,
Mark Ujkë Vata e Prêtë Ujkë Vata,
Si dŷ plume n' «xheverdare».
Veç kur mân aj Marash Gjeka,
Me at Smajl Mal'n e Buzes s' Ujit,
Thue nper Shkjá po kalon Deka,
M' kosë t' i a dhânë sa â ajo tue mûjtë.
Vall, Kelmendi pse, thue, prâni
Pushken tash e mâ s' po qet:
Tash qi msŷ ká Mark Milani,
Me sá urdi lcá n' sûnd të vet?
A mos lshoi pritat e hiku
Shî tash, qi m' ushtri shqyptare
Mâ kobshim randon rreziku,
Pushkë e top kah rreh batare?

S' âsht, jo, fis, qi hikë Kelmenđi:
Se sa herë qi e qiti renđi,
Si ajo e lashta këndon shkrola,
Me luftue me Turk a Shkjá,
Nđer t' shtatë Krajlat nám la vetit:
Bâni shkinat iđhtë me kjá,
Trazim t' mađh i qiti Mbretit;
Veç nji shkjá, Vuksa' Lekë Drava:
Beter burrë, i mađh sa 'i trap,
Me đo krye tanë rava rava
Varrësh s' tagani, eđhè 'i zđap
I gjatë, m' trá me i prekë, po, kryet,
Me 'i mullà, sa 'i grusht, m' nja'n faqe,
Vetllat shilungë, me i zânë t' đy sỹt:
Pré n' terzi đollamë e gaqe,
Si mâ i miri n' Karađak:
Rubë të barđhë çue shêj per nđore;
N' grusht taganin lá me gjak,
M' krah «novicen» vjerrë mizore,
Del m' nji pođ e u thotë Kelmenđit:
Ju, Kelmenđ, me shka flet bota
Po ishi t' pushkës eđhè t' kuvenđit:
Plot kotecat, shekat t' plota:
A mos bà ká nana 'i đjalë
N' Bajrak t' uej, đjalë trim rrlé,
Qi mue ktu n' mejđan me m' đalë
E m' tagan burras me u pré?
Mê ká pushka. T' flakron m' kâmë
Qaj Prêlë Mema: sa per sỹ
Mos me pasë shka e thrret per n' lâmë,
As per krushk, as n' luftë me msỹ,
Aq i hajm e çuirrak shtatit

Arðhë, e i thát si cung në záll:
Thue ti, po, aj farë malukatit
Shkjaut po e han nja ðý herë gjallë.
Por nðollë Prêla m' ká 'i farë ðerrit,
Me trí zêmra e trim si Zana,
Mos me i hikë belás as sherrit,
Eðhè i shkarthë porsi zarana:
Ky i ðel para shkjaut n' ðervenð.
Vuksa' Leka fort ká qeshë:
Páshi Zotin, 'or Kelmenð,
Pse m' a qitët para ket teshë?
A mos ðoni m' e venðue
Me mue n' rrogë, per t' m' ruejtë ðo lopë
N' Palabarðhaj?... Mjalt po ðrue
Se m' i ðarë, orë-ligu, n' shkjopë...
Perrçik burrë ky permhí ðhé,
Pásha Sh' Pjetrin e Cetinës,
S' âsht i zoti as me m' a bré,
N' gojë m' i a shtí gishtin e shllinës!
Shka ká thânë Prelë Mema i Vukel;
Ngul! Vuksan; pse 'i tash si brâsh
T' a kam hjeðhë tý kryet nper çukel.
Eðhè Prêla, permleðhë lâsh,
T' flakron m' Shkjá atý, e m' herë të parë
Kryet e tij sa nji «karricë»
Tue e kunðrue rreth Shkjé e Shqyptarë
I a hjeðhë m' tokë me gjith «kapicë»,
Si nji rrap i haptë me gêma,
Shkjau planðoset sa gjanë gjatë,
Tue i shkue gjaku rrêma rrêma,
Shalë e krahë aj tue luhatë.
Zên Prêlë Mema n' shpotë me i thânë:

Po a m' thue Vuko, or samaðak,
Sa rrogë n' vjetë ti ðon me m' ðhânë,
Me t' ruejtë lopët un n' Karaðak?..
Ah! kaðalë, moj Cerrnagore:
Se s' ké pá Shqyptarë me sŷ!
Se ktû i thonë Shqypní mizore,
Fort me t' lânë, besa, pa krye.
Se per ðukë s' peshohet burri,
Veç per zèmer e trimni:
Se mbas hapit matet turri:
Fjala e lashtë ðuhet perði.
Mark Milani kur ká pá
Vuksa' Leken shyt per tokë,
Fort â iðhnue, veç se s' ká kjá,
E t' ká britë, ðisi tue krrokë:
Bini, qêna, bre!.. Kû jini!
He ðomuza t' kqi... he zgieba!
Shka harû tash ju po rrini?!
Mtanî! *Pas vam nanu greba!*
Po t' ketë nisë n' voter me u shue
Zjarmi, e buzmi nðé terthuer
T' rrijë tue çizë e tym tue çue:
Zotishpís, zanë venð per urë
Voters, m' mâshna a m' nðo'i ûnë t' zezë
Turrshim buzmin shkunðullitë
N' anë prej kah ky zû me u nðezë,
Tjera ðrû nen tê tue avitë:
Shkrepin shknðijat n' ajr flauri
E pse m' prush, aj frŷn pa prâ,
Ferfllon flaka e me shpejtí
Nðezet zjarmi flakaðâ:
Kshtû në vrrimë tê Mark Milanit

T' u kallë luita flakë n' dervenò,
Kah ishojn turr si uq prej planit
Palabardhajt mbi Kelmenò.
Lum per Tý, o Zot i Lum,
Fort-i trim Vllaho Serdari!
Se ç' ká msý hallakatrum
N' çetë të vet gjithmonë má i pari!
Shungllon Qafa lak e m' lak,
Si bisha kah turret Vllahi:
N' dorë taganin sýnin gjak,
T' trashë mustakun porsá krahi.
Si dý rrfé, qi shkrepë njájë réje,
Pllojcë zhigasin hausit t' qiellit,
Kshtú sulmue t' kan t'thuer njájë déje,
Gjoka i Vasës e Kilua i Mhillit.
Kilua i Mhillit, derë jetike.
Burrë i pushkës edhé i taganit,
M' ki' pa' ndollë me at çetë fisnike,
Qi, mbas Mirko Kapitanit,
N' at Stolac, n' Hercegovinë,
Vrau Smajl Agen e Çengiqit:
Ndersa ky, frymen qelbsinë,
Shpirtin lesh, si lkurë iriqit,
Kishte dalë me mledhë haraçin
Neper «rajë», e njánin m' shkop
Rrah e mbyt: tjetrit kerbaçin
Njeshja flyrës e varë m' konop:
Shnjerzo çika e turpno nana,
Si e kndon kanga gjatë e gjatë.
Shka ká ihânë vall, Tverrdko Stana:
Hallallë, nanë, e hallallë, tatë!
Se, manà, me ç' m' duket mue,

Vshtirë se kthej un mâ n' at dhé:
N' shtek të vshtirë po kam qillue:
Me ksi trimash kurr s' jam pré!
Uöri, Terdko, Bog te ubijo!
Me nji zâ sa kâ n' gabzherr,
Mbrapa i vret Vukotiq Mijo,
Kah lshon turrin nper nji dşerr.
Rakiq Pera, me tri zêmra,
Po bjen n' luftë si nji kulsheder:
Se ziij mrapa si merr thêmra,
Më e gjacjtë m'top, me e gjucjtë m'gopeder.
Se edhé Pavlo Vuçeniqi
Manâ, m' kenka 'i shpatë e gjallë!
Shum do krena Turqah shperthiçi,
Kur me Turk lufta kje kallë.
Lshon Gjur Draga hallagrep,
Me do krye tanë gunga gunga:
Se m' tagan trimi ç' pò i ep,
Thue kund rrahit po siell m' cunga!
Qaj Turk Shabi thotë nji fjalë:
Nihmo, Krisht, e nihmo, Zojë,
Ç' po msôn Shkjau suvalë suvalë,
Pushloen n' dorë, taganin n' gojë.
Shka pò ulron krés s' nji cabokut,
Si harusha n' at bjeshkë i' Krrabit?
Trimi i trimit Mashi i Cokut
Po i lshon zâ njatij Turk Shabit:
M' kamë, Turk Shabi, derr i derrit!
Se nám i' zi Shkjau m' né po bân!
S' na bân kryet mâ as sa 'i krye berrit.
Po s' i a thyem hovin m' tagan.
Lshon Turk Shabi porsi fjera:

Msỹn Muç Hasi si ðuhija:
Kaq t' ásht ðhánë zhurma e potera
Eðhè ushtue t' ká Metohija,
Kah Ishon turrin Mêmi i Smalit
Me at Prêlë Mirin krah per krah:
Gurglion gjaku rrkajë poshtë malit,
Shakull gjinðja bijn per rrah!
Ujë kovaçi pse taganit
Tê Prêlë Mirit ðhânë m' i ki'te
Me helm t' shlligës e tamth t' luanit
« Fjalêt » tue i thanë qi aj veç por ðijte.
Paj ky Prêla, manà t' Zotit,
N' at mollë Shkoðre nðer Parí
Javë per javë, ç' ðo javë t' motmotit,
Ká 'i krye Shkjaut çote ðhanti.
Deðë Ivani: Raznajsh s'vendit,
Qi, në zâ per « gojë » e « gisht »,
Shkapercete vrap mi rendit
Tre kual rresht, liðhë bisht në bisht:
Turr ka' à Ishue trimi mbí Shkjá,
Ora thepe e Karaðakut
Prej gazepit nisë me kjá,
Rrkajë volish tue i shkue lot gjakut;
Mirë ke e ðiejte, manà, shkina,
Se kû hovin shperthen Deða,
Atỹ krenat nper leðina
Rrokullisen reða reða,
Qaj Gjokë Marku e qaj Djalë Miri
Sa herë sjellin me tagana,
N' Karaðak fiket ka' i qiri,
N' zí pështiellen njaq ðo nana.
Mashi i Cokut, sỹn sa kau,

Kurr merr turrin per me lshue,
Se ç' perpushet atŷ Shkjau,
Si ajo shiliga n' zjarm vallue.
Vigmet, krismet e poteret
Shungullon Qafa e Çakorrit,
Tmershim po gjimojn humneret,
Ushton bjeshka e Pernjavorit.
' Kur, qe, s' epëri po lshohet
Nji laborr Bijocash s' ri:
Si läpuret poshtë hudhrohet
Rreshmja boret në malsi.
Trima t' çartun, hajna, cuba,
T' idhtë si helmi ruejte n'gastare:
Si atà skrapthät nper kaçuba:
N' luftë t' janë hjedhun fullkare.
Porsi kur në flakadà
T' hjedhë dariu 'i vandak dullija,
Kregaton flaka pa prá,
Shkrepin shkëndijat mija mija:
Kshtû t'u ndez lufta atŷ zhari,
Kur tue lvtë e tue uluruem
Turr Bijòcasit pik s' pari
Msŷn m' Shqyptarë porsi t' terbuem.
Jo, po, besa, more probe,
Veç n' ardhsh vetë ti e t' shilsh me sŷ
E të ndiejsh me veshë; se, tobe!
Ne din gjüha me shperblye,
Sa me t' madhe nji ulurimë
Janë perlám Shqyptár e Shkjá,
Tash qi, breshen me vetimë,
Bijócasit n' luftë kan rá.
Vrrimet t' kobshme, m' nja perzi

S' fshamesh s' mbetunvet shitue,
Eðhè hajke, n' brohori
Qi bâjn trimat m' luftë tue Ishue,
Kthelltë, mjerueshim t' tinglion veshi,
Tmeret të perqethët t' bjen shtatit;
Tranðet rrahi eðhe bushnjeshi,
Topat kah gjimojn nalt shpatit.
Se kahðo qi sŷni t' priret,
M' mal a m' fushë, a m' shpat a m' lak,
Ké per t' pám, ofshé! si pliret
Anè e kanð venði në gjak.
Atje Ishue Shqyptarët rrié,
Si zanát luften qi e kan,
Vû t' kan para nji çetë Shkjé,
Lehtë tue i nðjekun neper plan.
Trima Shkjét e mâ se guri
T' fortë, kan ðynðë kah Kumurasha,
Shqyptarët pritet, e nper zhuri
M' shpinë po u Ishohen si harusha.
Atŷ-ktû por mâ perkrjeti
Njanes lagje ke s' po i ðel
Me thye tjetren nðermjet veti
Mberthye gjinðja kacagjel:
Mbrapa kama kah s' i rrshet
Kujë, veç nðiqen rreth e okolla,
Çeta çetës rreth po i permveshet,
Si kulaç qi mliðhet bolla:
A si vala e Drinit, kûr
T' ðéhet bora, shkulm tue rrmye
E barðh shkumet, me zhumhûr
M' kama t' urës t' vijë shul me u thye:
Gallamarðe qi tue vlue,

Per rreth veðit rrëmèn gjiri,
Rozafati kthelltë tue ushtue,
Friget m' kamë me ngujue nieri
Eðhè kshtu tue u kacafitun
Shoq me shoq, e me tagana
Krahësh e krenash tue u krasitun,
Iðhshem tue u shemtuem m' shejshana,
Atà nðêjen, ðér qi ðita
Shtekut t' vet në t' sosun mrri ni,
Eðhè muzgu, si u muer ðrita,
T' zezë pelhuren ðheut i a shtrini.
Prani pushka e topi lakut,
Shukë àsht zani, e 'i eshtim vorrit
Dhén perlau; nper hurðha gjakut
Veç t' varruemt terthuer Çakorrit
Atŷ-ktû tue lvitë rrshanë:
Si ato rrajzat n' pleh: trishtueshim
Fshâjn, gjimojn, kush shpirt tue ðhânë,
Kush per nihmë tue thirrë mjerueshim.
Nðerkaq era eðhe ká mê,
Qi kisht' frŷ ðilen pa ðá,
E merthye si isht' qiella n' rê,
Shiu me rrshekë i a nisë me rá.
Kúr qe nisë muzgut nper shí
Ushtris s' onë nihma me i arðhë.
Çeta çeta e vija e ví,
Si ato ulkojat neper marðhë.
Me ushtri t' vet Ishue vrap Prêlë Tuli.
Prej Sutjesket i a prispjeti,
Kulmit t' kreshtës trimi eðhè ðueli,
Per nen t' cillen nðermjet veti
I'n gri at ðitë, si tue qitë aðra,

Hot e Gruðë e Vasoviq:
Preu m' tagana, thue janë baðra,
Gjueju m' plumbe, si m' guriq.
Si 'i kulsheder, nðer Elbnishta
I a ká helë Malsija e Madhe;
Asht kapë Reka te Kuqishta
Kolera kolera e arradhe arradhe.
Dukagjini, porsi rrieja,
Ká kalue Qafen e Diellit;
Has e Nikaj kah Meteja
Me Mertür i a mrrijn nji fillit.
Si bjen breshni hova hova
E thán djersët e katunðarit,
Kshtû t' kan rá Shtrelët e Krugova
Ka' ajo Mokra e Shekullarit.
Rrá Posmripa kah Oradina,
Zûni pritat per urë bregut:
Nguli Shllaku kah Marina,
Mveshë janë Gjâjt Majes s' Lejlekut:
Zana e Madhe gjithsi e Mira
U ká prî nper at terrinë,
Kë ngujo nðer shtiqe t' vshtira,
Njanin m' shpat, tjetrin m' ledinë.
Edhë Shkjaut rrethin i a qiten
Anekandë, si mbrendë nðer ðana,
E me t' zî' lue pritë i'n ðriten,
Per t' a msý m' pushkë e m' tagana.
' Vojtun sogjet rendë mbas rendi,
Mark Milanit kan ðiftue,
Si n' Shqyptarë merthye isht' krejt vendi,
Si edhë ushtrija isht' mbetë rrethue.
Mark Milani ðredhë mustaloun:

Fort ká rá trimi n' kujtim,
E as s' i ðel me hjekë menðsh Plakun,
Qi e pat pá n' naðje n' vegim...
Si âsht menðue ashtû ï herë me veti,
Ç' e ká hanger buzen m' ðhamë!
Se eðhe fiyra fort i tretil
Ká marrë trimi e âsht çue në kamë;
E si shpatit nji bari:
Kûr nðoj gjeðh a ðhen a ðhí,
Tufet ðá e m' kullosë hutue,
N' mbramjet nuk i kthen n' katue
Âse n' vathë: poshtë e perpjeta
Nper zabele e nper shkorreta
Shkon e vjen, e nper ograja,
Kahðo qi t'a mbajë uzdaja,
Se ðo f' basë m' bagti të tretun:
Marku kshtû fillikat vetun,
Ngerthye vetllat shllungë n' mes t' ballit
Thekatueshim po i bjen malit
Neper terr e shí me rrshekë
M' nja fue rá, aj per me u pjekë
Me qat Mirkon Kapiðanin,
T' cillit nðí i a kishin zanin
Krali i Nemses eðhë Mbreti;
E mbasi ðikúr e gjeti,
Ká marrë trimi e kshtû po i thotë:
Se, per Zotin, Kapiðan,
Q' se kam ló e rá m' ket botë,
S' ðij se ngelë kam má n' zallðan
Se n' ket natë. Neve Shqyptarët
Çark na bâkan. Fort kam frigë,
Se né ushtrin kan me na çartë;

Pse edhè 'l natë kjo âsht fort e ligë:
Si thue hallin me i a bâ ?
Besa, pra, shka t' tham s' po dij,
I a kthen Mirkja si nen zâ;
Veç, q'se dalë kemi n' ushtrí
Edhè n' luftë kem' rá n' ldo vende,
Jo n' e Marte: si qi motit
Ká kënë doke: por n' e Prende,
Zëmra keq, manati i Zotit,
Kaq m' ká ndî, sa s' thohet dot,
E as s' dij se kû kem' me dalë.
Por pse ngaeja s' âsht kru kot
Me ndéjë na tue tjerrun fjalë,
Kish' me thânë, lum Komandari,
Si ashtû mendja nuse m' a pret,
Se t' del puna mâ per s' mari:
Shí njilash, nper shkurre e mret
E tue rrahë shiu e shtergata,
Ushtrin m' e lshue bregut t' Limit;
Qi nper terr e pa u sosë nata,
Me u rrgasë tinzi, e para agimit,
Urë pa urë e trap pa trap,
Fill me dalë n' at Qafë Marinë:
E mandej, tue u lshue na vrap,
Me marrë rrugen per Cetinë.
Se per ndryshe, mana t' Zotit,
Né tash po na hupë ushtrija.
M' shpinë Shqyptarét e ket farë motit,
S' dahna shndosh, tham, lum zotnija.
Marku at herë urdhen ká dhânë,
Marë ushtrija me u dyndë vendit,
E poshtë malit per m' at anë

Me u ndè Limli rend mbas rendit.
Kibye nderkaq pergjymsè kà nata,
Edhè «Shèjzat» ki'n prendue;
Mè kà shiu edhè shtergata,
P'r 'i herë gjama edhè àsht ndalue.
Kur, qe, 'i rë, si pezhgvja zi,
Niset fill prej Dormitorit,
Qi, tue i rà qillës me furi,
Vjen e ndèhet kreshtës s' Çakorrit.
M' Çakorr rëja si kà dalë,
Lum e lum per t' Madhia Zot!
Qi s' kem' kênë e na kà falë!
Se ç' kà shkretë atŷ nji mot,
Se ç' t' i a dha flaka e vetima,
Se ç' t' i a dha kriama edhè gjama:
Ç' t' i a ushtima e bumbullima,
Shungullima edhè rropama!
Flakë per flakë, po, e karr pa dá
Shkrepte rrfeja kryq terthuer,
Aha e brej bjeshkve tue çá,
E harmonde me zhumhár
Kepash s' eper t' gristal karpa:
Pod e m' pod qi, poshtë rrmorevet
Tue baicue e shpardha m' shpardha,
Kullhum turr gorroniseshin
N' gurrnî t' prrojevet shkumuese.
E t' u shkrel atŷ 'i stuhî
Erësh s' perzijta, shungulluese,
Kriba e s' cilles, me furî
Kah pershkohej bjeshkës e vrrinit,
Shkulte bungat qindvjeçare,
Si me shkulë ndoj kallm purrinit;

E si kënë t' ishin bazhgare.
Duhmja i dyndte, e me uturimë
T' perbrigueshme, i shakullote,
Nöer humnere. Nji zhaurrimë
E pa preme bjeshkve ushtote:
Kthelltë, termegshim bulurite
Toka, e lkundej shrregull: kreshta
E Çakorrit flakë zharrite,
Edhè duhmet e rrfèsh s' shpeshta,
Njizet pash, po, u sham, e ngeli
Shyt, porsi nji kyç Gojanit,
E u perzhit per rreth zabeli
N' Koprivnik e m' bjeshkë t' Trojanit:
Gjithkû lçenë prozhme e dushkaje,
Hilje, pyje e megje t' dâme.
E nji nig e nji tymtajë,
Era surfull, e 'i zhigame.
Nji zhaurrinë, nji suzhë e 'i vapë:
Sa qi shkolm kä nisë me vlue
Lqeni I Plavës, e nalt mbi kapë
T' Zeletinit, me vetuc
E pa dá tue shkrepë rrfeja,
Merr zjarm ashta, e flakadá
Ndezet pylla kah Meteja.
N' at thellim, po, e n' at tufá
Qiella e toka ashtû perzí,
Kishe thânë, se rruzullimi
N' flauri e n' leshra po shkatrrohet,
Edhè n' Kaos t' pa skáj shqimi
Po sodomet e dermohet.
Per mbas malit por në qiell
Hylli i Dritës si vezulloj,

U shuk plajmi e moti u kthiell.
Si cirkë voese n' perivoj.
Veç se bjeshkët, po, kthellë ushtojshin,
Brraka, çuirra, prroje e shé
Gallamarde ka' u dikojshin
Neper rrash, tanë shkumë e dhé.
Amet Limi kishte dalë
E askund lânë nuk kishte vâ:
Si mjerë kush qi nper at valë
T' jetë ngushtue sod kamë me rá...
At herë Drita tuj ague,
Mark Milani, trimi i trimit,
Marë ushtrin në kamë ka çue,
Edhè pri i ká per uré të Limit:
Kû, ashtu shurdhë e kush pa e ndi,
Tue rrahë dromin me t' mdhej hapa,
Do m' e qitë shndosh në Mal t' Zi,
Topa e nozull lânë permbrapa.
Veç se uren mjeshtri motit
T' ngushtë e drunit lshue e kisht' pasë:
Kshtu qi frigë kam, mana t' Zotit,
Mos t' a lshojë Markun ndoj drrasë..
Po isht' Shqypnija 'i vend belá,
Kû s' bân kryet má shtrêjt se 'i shtamë:
Vshtirë se Marku ká me u dá,
Pa i u njitë ndoj herrë m' dollamë.
Pse edhè, qe, tej n' at báll ure
Vend Rrogòvasit kan zanë,
Menden qi m' a ki'n kubure:
Zog mbi urë me flutrue s' lânë.
Prandej m' urë kûr mrrini ushtrija,
Ç' ushtoi Mokrra e Shekullarit,

Larg gjimue ç' ká Metohija,
Ç' t' âsht tremë kali i Komanðarit,
Kaq zû pushka atŷ me zí,
Kaq zû plumja me fishkllue;
Si njaj breshni me ðuhí:
Malazezi per ðhé tue i shtrue.
Flakë per flakë ushtria shqyptare,
Rreth e çark shtrí Markut m' shpinë
T' i a ká vû pushken batare
Shpat e m' shpat, luginë m' luginë.
Priten n' báll e Limin ðét,
Prej Shqyptarësh futë mbrenða 'i rretí,
Kah t' i a mbajë, tash, Marku i shkretë?
Ç' ðo t'menðojë, vall, vetmeveti?
Me qinðrue, si e ká zanát,
Qe shka Marku ká nðer menð.
N' Mal të Zi luftojn 'ðhè grât
Per lirí, per fé e per venð:
Jo s' qinðron nji Mark Milani,
Derë bujare gjet me gjet,
Larg n' Europë qi i ká vojtë zani,
E i ðruen sherrin Krajl e Mbret.
Mark Milani, kur ká pá,
Se isht' rrethue n' mjet uj't e shpatit,
Ç' âsht berlykë atŷ si ká,
Tue britë t' maðhe mâje atit:
M' kamë, sokola t' Malit t' Zi,
Me çilë shtek per Karaðak!
M' tani, ðjelm, ju me furí,
T' rrjeðhë soð Limi shkumë e gjak!
Eðhè at herë, si 'i gropë gelqere
Atŷ venði t' u nðez zhari:

Vojti krisma dër m' pelqere,
Ka' u perlanë Shkjau e Shqyptari.
E papreme 'i shungullimë
Ishte mali, ka' ashtû zijte,
Vlote pushka, e me vërrimë
Të shituemve ajo u perzijte.
Edhè Shkjau, ashtû tue msû,
Pa kqyrë shtek pa kqyrë hapësk,
Bukur nalt aj erdh e u shtý:
Sa, medjè, shum herë u rrek.
Me shperthye neper ushtrí
E me u nisun kah Celina.
Ora thepe e Malit t' Zi
Shum gajre: po u epte, shkina.
Malazezve e mirë po i msote.
Shtíju i ri, herë shtíju plak:
Gjithnji sulmin u a drejtote
Qandra e jonë kû bâte lak.
Zâna e Madhe atë e ká pá:
E ká pá, dhè njollë e ká:
Sýnin kurr nuk i a ká dá,
Edhè e Mira, n' shilungë tue u struhun
Të nji rëje, âsht bâ e pa dukun:
Edhè pritte qi t' i vijte
Per nen hov e m' shpinë t' i bijte,
Me të bashkë t' u kacalitte.
Edhe shkinen mos t' a lijte:
Mirë nder kitheira atë shterngue:
Malazezve me u nihmue
N' at shtek t' vshtirë. Kûr, qe, flutrim,
Tue u ra qiellve nper agim
Ora shkinë vjen e pershkohet

Zhgjetë perpara Zanës. Ç' t' i shohet
Fulikare Zana m' shpinë:
Si njaj orli-gjeraçinë
Lshon m' bollshorde, si t' két pá,
Se don zogjt n' çerdhe m' i a ngá.
Kúr ká pá njajo sqvrangta
Ora thepe e Dormitorit,
Si ashtú rrtë po i shtrihej mbrapa
Zana e Madhe e Vizitorit,
Se ç' ká nisë ajo me dredhë
Pështë perpjetë, kryq e terthuer:
Herë n' nji rë, herë n' tjetren struku,
Tash mbas malit tash mbas sukel:
Krash per tokë herë rrahi fiatrat,
Prap pingul flutro perpjeta,
Veç si t' mújë soje me pshtue.
Por, si pá ká ajo, se vrap
Zanes s' Madhe s' munë t' i bike,
Asht sjellë shtriga e fyt-a fyt
Me Zanen atý asht perlá:
Sa per kshtú, isht' kënë trimneshë,
Edhë, besa, fort belá,
E pa qander nuk po lidhej:
Me sa asht lidhë ajo ndoj herë
Q' se zanë vend ká n' Karadak.
Grykë per grykë e flok per flok
Ora e Zana ashtú perlá,
Ç' t' janë dermishë shoqe me shoqe!
M' dhámë e m' thoj se ç' t' janë lvyrë!
Ç' po u shkon gjaku rrkajë nper fiyrë!
Fluturim neper ajrí,
Idhtë n' mjet vedit kaperthye,

Haju, shaju me mëni,
Vrrit, piskat sa kurr ki'n n' krye:
Fort po u ndiqshin e u perpiqshin
Po u shkelvitshin e u llomilshin,
Herë dër m' rë tue zgjatun shtatin,
Herë tue hi si xhixhilloja:
Tash nper tokë, porsi dy bolla,
Shkarrafendu: mbandej shreguil
Prap nper ajr kacreue n' mjet vedit,
Porsi vetës dy pilivoesa,
Kür shoqe me shoqe hahen:
Siell e bje ato njana tjetres.
Me nji pezm, me nji mënt,
Mendt e krës me t'pasë merzi;
Veç kurrnjanes nuk po i del
Me u ngrefë m' shoqe kacagjel.
Por se, qe, neper ajri,
Dikà andej prej Fushës s' Iballes,
Vijn dy Shtriga, hypë m' dy breshka:
Njana Sutë, tjetra Pasulë.
Ishin breshkat, breshka detit,
Aq të mdhaja, sa 'i samar:
Ishin Shtrigat si dy grreça
Kjumshtit hjedhë nen çarranik:
Koc e lkurë e t' lthyeme kuk,
Si dy drapna ngulë nder hatila;
Veç se t' idhta e gazepqare
Kurrkund halli mos m' i u pá:
Qi nder shtatë Bajrakët e Pukës
Lâne nuk ki'n me u shndoshë varrë pushke,
Me gjith hudra, pë e gershanë
Mbi t' varruemin pezull vjerrë;

Nuk lanë lmij me u rritë per s' mari;
Garravâxh bânë ðjelmt e ri,
Nuseve eðhè lshoju «zvercen:»
Bâni, qyqet, si çapini!
Shtatë pash punët bâni mbi ðhé,
E hupi shtatë pash nen ðhé:
Si — Zo', ruena! — puna e tyne.
Kto i'n kênë nisë per n' nji log Shtrigash
Dika' anðej n' Kotorre t' Reja,
E zanë Drita i paska shtekut,
Ke hutue ki'n kênë te shpija,
Tuj u lye, po, me ðo «gjellë»
Vetë e breshkat, qi të mûjshin
Pezull ajrit me u pershkue.
Ajrit Shtrigat tue kalue
Breshkave kaluer mbi shpinë,
Kúr kan rá ðrejt Metohis
E nper ag t' kuqlimtë të Dritës
Kan soðitë, si Ora shkinë
Eðhè Zana e Shqyptaris
Fyt-a fyt ishin perlá:
Flyrës e parsmes krejt n' gjak lá,
Fort ka' ipshin m' ðhâmë e m' kthetra:
Kryet breshkave anðej kan reshë,
Ato rrole Shtriga t' vjetra;
Eðhè lshue t' janë m' Oren shkinë,
Porsi kênë t' ki'n ðý kulsheðra.
Njana, po, mâ e iðhtë se tjetra.
T' i u hoðh Suta per mbas shpinet
Eðhè flokve ajo i a njiti:
Arrçit kryet gati i a qiti,
Kah i a ngrifte pa farë ðhimet,

Si me shkulë kundˆ li Zaðrimet.
Fiyrës Pasuta si kusija,
Me 'i ðhäm n' gojë ngerthye si capë,
Ajrit flokët lshue leqe leqe
E arðhë shtatit si 'i ngaskeqe,
N' thoj i a njet me njanen ðorë,
Mu m' gerglâc, m' nja tue u mundue
Me i a zanun frymen njak:
Nsa me tjetren, si m' gerhanë,
Nisë ká trupin me i luer
Poshtë perpjetë, kryq e terthuer,
Me ðo thoj të mrelte si sorrë,
Per mà t' maðhin, mor', gazep.
Ora shkinë se fort po ep
Fort po ep, qyqja, e ç' po vrret,
Se eðhë shtjelmat shum po i qet!
Veç se kot; pse Zana e Maðhe,
Me njat Suten e Pasuten,
Ashtû pezull nper ajri,
T' a kan que ðër m' Vizitor,
Shi te vorri i s' mjeres Tringë,
Eðhe liðhë l' a kan per blî:
Qi ato Orët e bjeshkës s' Trojanit
Prej nji mrizit të Muç Hasit
Bartë e paten m' Vizitor,
E qi, t' Lumet, eðhë e ngulen
Tre pash n' ðhé n' krye t'vorrit t' Tringës.
Mbasi e liðhen per at blî,
Ká marrë Zana e kthen n' Nokshiq,
Kû po griheshin n' mjet veðit
Malezez eðhë Shqyptarë.
Atŷ, at herë, Suta e Pasuta

T' a kan kapë ka' i gjarpen n' dorë:
Shligë të gjallë, tanë helm e vnër:
E me ta t' kan hi me e rafë
T' mjeren Orë të Karadakut,
Per pa kqyrë, mor' probja i ëm,
Se kû i djegë as se kû i dhëm.
Lshue m' të breshkat si t' terbueme,
M' dhamë i a grizshin misht e shtatit
Per gazep. Gerthilte Ora
M' kupë të qiellës, sa gjithkû mûjte,
Tue i dhânë shtatit per me pshtue.
Ah! kadalë, eh pirigonë!
Zën Pasuta si tue e shá;
Se s' të lshoj, jo, per Tynzonë!
Shtatin n' gjak lrejt pa t' a lá.
Hider, bre! Ti me i nihmue
Mark Milanit t' birit t' shkinës,
Qi Shqypnín aj rreth m' e shtrue
Per nen kamë t' Knjazit t' Cetinës . . .
Po a kujton, morî çabële,
Se Shqyptarët kan dalun fare,
Qi me ardhë Knjazi, me 'i kál zhele,
Per t' sunduem mbi tokë shqyptare?
Edhè at herë, me at shligë në dorë,
Siell e bjeri, tanë maraz;
Brit, gerthit e ngrata Orë,
Si macë Frorit mbi pullaz.
Ora shkinë e Dormitorit
Mbasi lidhë kje ajo per bli,
Lidhë prej Zanet t' Vizitorit:
Njat ushtrin e Malit t' Zi
E lshoi zëmra gjithunjí,

E muer hiken. Fulikare
I u shtri m' shpinë ushtria shqyptare,
Me një brimë qi me t' shurdhue:
Kë tue vrá, kë tue shitue,
Dikë krejet tue shkurtue:
Tjerët në Lim vojtë e sharrue,
Tri taborre Mark Milanit
Hupë i kan n' at log mejdanit,
Treqind krena edhè i kjenë pré,
Rob janë zanun treqind Shkjé!
Zana e Madhe ç' po lumnon;
Kep më kep po flufurom;
Ká marrë kangen e po kndon;
Po këndon m' kep t' Vizitorit,
Larg me u ndí m' Boka t' kotorrit:
A t' kam thânë, 'or' Knjaz Nikolla,
Se un, dér sande pa marrë dielli,
Tringen do t' a krish' pague:
Treqind krena un tue t' i pré,
Treqind rob un tue t' i zanun,
Tri mij çika e nuse t' reja
Para kohës tue t' i lânë veja:
Me kjá ato, po, si gjith qyqet
Nper kasolla t' Karadakut,
Si ato bubat pshtjellë në zí?
Po m' a pvet njat Mark Milanin,
E aj, po, ty ká me t'kalixue,
Ká me t' dhânë t' zin zihariq,
Se sa ushtrija t' met n' Nokshiq:
Oren çuet se e ká Shqyptari,
Qi «Shqyptár» vedit i thotë:
Sè atje lufta ndezet zhari,

Breshen krenat bijn per tokë,
Kür i' i mbushet mendja e vet
Me qindrue p'r Atdhé e Mbret.

BKSH

KANGË E NJIZETEGJASHTË

KOHA E RË

Hej, moj Zânë, ty t' kjosha true,
Si s' po t' bje nder mend per mue,
Punë të hershme me m' kumtue;
Kangë e valle me m' filluë;
Por më rrin tue fluturue
Mollë më mollë e fluë më fluë
Me ato shoqe tue këndue,
Me ato shoqe tue vallzue,
Tue vallzue, moj tue lodrue
Nper ledina e nper rudina,
Np'r ata drej, aha e çetina,
Kû bân çerdhen gjeraçina,
Bulon molla e lulzon thâna
E prijn valle Orë e Zâna
Neper rreze qi lshon hana.
Ardhun shtatit si « breshana »
Rreze diellit dora e llana,
Flyra shtrue n' fletë t' drandofillit,
Kanua malë per gjeth të lilit,
Shartue zâni m' zâ t' bylbylit,
Dishka borë e dishka brymë
Si njaj hylli me ferrllimë:
Mori sumlla sumollore,
Mori dardha dimënore,
Si t' shkoi moti kangë e valle
Kangë e valle e zanamare:
Tash mbas flutrash neper zalle

Tash mas lulesh nper livadhe
Herë ndiq sutat neper curra,
Zhytu e mbytu neper gurra,
Ngallît shoqet n' shtiqe l' vshtira :
Si, perzèt, ly t' raitë e mira !
T' raftë e mira si t' ká rá.
Bjeshkë e vrri qi m' ké shkelqá !
A din shka moj gerxhellí,
Mori rrezia nper frangí :
Se mue knipit m' i rá bora,
Se kah m' lên âsht kama e dora,
Se edhè as vonë, tham, s' ká me shkue,
N' jetë perioj un pa u kalue,
Prej kah s' lânë kesh me u kthye dalë...
Pra ndigjoma ktû nji fjalë :
Lêni sod, moj Shtozovallet,
Lêni flutrat t' marrin zallet,
Lêni sutat t' marrin malet :
Shporru vjollcash edhe lilash,
Shporru gurrash e çurrilash :
Se, perzèt, kshtû, moj petritë,
Tuj m' u lá, tuj m' u illadítë,
Herë nper hanë e herë nper dritë,
Drue po m' ngrihesh akull-ó
Drue po fikë mue e vedin-ó :
Edhe lshou prej Dukagjinit,
Kû m' a shkon të cemtët e dimnit
Neper biga e zgavrra blinit,
E flutrim neper ajri,
Si njaj hyll qi shkëndí
Shkrepë prej mramjet neper eter,
Behma ktû n' ket *Lissus* t' vjeter,

Rû, larg zhurmet e poteret,
Dola edh' un n' ket buzë Prendveret,
Per me krdue m' Lahutë t' Malcis,
Se si u end fali i Shqypnis,
Kûr pshtoi kthetrave t' Shkjenis
E duel zgjedhet të Turkis:
Perendija si e kisht' shkrue:
E zojë m' vedi edhe u ndertue,
Mbas sa gjakut qi pat dkue.
Pse kaq njerzit po i'n të kqi,
Sa qi askund m' ket shekull t' zi
Pá shkue gjaku vi e vi,
Nuk po gzohej, jo, liri.
Prandej sod tý t' kjosha falë!
Mori e Mira rritë në halë,
Dér në *Lissus* ti me m' dalë,
Per me m' vû kangen per fille,
E tue m' nditë menden me kshille,
E tue m' majtë mbrenda hullis
Sé burrnis e t' bujaris,
T' bâjsh qi fjala: e butë herherë
Si njaj lladi në Prendverë:
Tash e fortë, e rrebtë, dermuese,
Si duhija shungulluese:
T' m' rrjedhë e marë e kund pa neje,
Qi t' rysë menbet, zemrat t' theje,
T' i reshë gjinden kah e mara,
Fén e Atdhén t' i lvisë perpara.'
Pse, po m' u end kanga per s' marit,
Vonë e vonë fisi i Shqyptarit,
Manà tý ká me t' urue,
Bjeshkë e vrri me t' u lulzue,

Si don vetë moti me t' shkue:
Kangë nper hanë e kangë nper drilë.
Se edhe as ktû s' ké me u merzitë:
Me u mërzitë jo cok nuk ké,
Ke në fillod t' ksajë stine s' ré,
N' jetë natyra tue shperthye,
Këtû gjën shka t' kanë tý:
Vezullime e xhixhillime,
Gurgullime edhe blerime,
Me lugina e me kodrina,
Me ledina e me rudina,
Hije, kroje edhë çurrila,
Dejka, mjellme e n' shtek kojrila,
Vjollca lila e karafila,
Drandofille në bubuqe,
Flutra t' larme e mollakuqe:
Kndo bylbylat nper filiza
Këcë dhijzit neper driza
Tue blegroe kângjat nper mriza:
Endë hardhija m' qeperiza,
Lulzon pjeshka e zerdelija,
Me u shéjë matet m' gem qershija;
Bleron bunga e bleron vidhi
Shatorr fiku kokrrat lidhi;
Njelhet plépi bregut t' Drinit
Rahá t' mirë ep lulja e blinit,
Kerset fyell e zanamare,
Ushtojn hijes kangë shqyptare:
Qiella kalter, toka blerë
Njeti dimen, ktû Prendverë:
Njimend stinë per Orë e Zana,
Me pri vallet, tue ndritë hana,

Mal e m' mal, rudinë m' rudinë,
Jo qi ktû në ket krahinë,
Kû nper molla gëmeholla,
Kû nper male e nriza hale,
E nper zalle e nper hamalle
Shum po i kisht' do Shtozovalle
Shoqe t' ua, qi po kndojshin:
Qi po kndojshin e lodrojshin,
Larg e larg m' i u ndi jehona,
Bâne bën, si kah Valbona;
Se ky vend, se mahet m' mend,
Po kisht' kênun nji dervend:
Nji log zânash m' nâm e n' zâ,
Kû vigâ e katallâ:
Edhè n' kohë para se lliri
Vend ktû zû e Arbnori i biri:
Na i'n ndeshë, na i'n shkelveshë,
Dikûr heret m' dhâmë tu' u shkye,
Mâ vonë s' largu tuj u msŷ
Kush me zhgjetë, kush me bačtë,
Njani m' mzdrak, tjetri m' çomak,
E me lata, e me supata,
Me tagana e pushkë të gjata:
Edhè rân shakull per dhé,
Kush per Atme e kush per Fé,
Njani cub, tjetri dishmuer,
Kush gjaksuer, kush simahuer.
Jo, po, ktû edhè ké me pâ,
Ké me pâ, po, njat kalâ,
Qi, m' nji koder titanike
Ngrefë mbi ledhe cyklopike,
Per trí mij e kusûr vjet

T'u kercnue nðéj, si shauret,
Mbí ç' ðo forca kunðershtare,
Qi me menðe grabitçare
Deshten ksajt me kalue vân.
Ké me nðí eðhé si kján
Vala e Drinit prap n' ðitë t'sotit
Per urë vorrit t' Gjergj Kastrjotit,
Shpata e t' cillit, ðikúr motit,
Vezulloi m' hasem t' Shqypnís,
Si ajo rrfeja e Perenðís.
Pse ðikúr ktû eðhè Berðyli
Me gjak hasemsh ðhén kertyli;
E ajo Teuta mbretëneshë,
Vashë ilire sokoleshë,
Qi nuk ðijte se shka à tuta:
Si ajo Shqypja skepekrruta,
Lshote hovin mbi Rromakë,
Pá ðhimë Aðrjen tue pergjakë;
Prap Kliniku ktû e Pleurati,
Hila, Agromi e Genci i ngrati
Kan jetue ktû e kan lulzue,
Mirë a keq atà tue psue;
Kush tue mbetë, kush tue fitue.
Se ktej Gali ka kalue,
Ktej Rromaku, po, âsht pershkue,
Slav e Turq ket trull t' bekue
Me agor t' vet e kan mnerue.
Pranðej n' mbramje tue rá hana
Mliðhen tubë Orë eðhè Zâna,
Eðhè kapen ðora ðora:
Dora ðora, barðhë si bora:
Ambel zânin tue ðreðhue,

Nisin vallen me këndue,
Tash si t' Parët na pa'n luftue,
Atà Ilirt e kohës s' kalue:
Tash idhtë fatin tue lotue
T' ksajë s' mjeres moj Shqypni:
Se si u pshtuell e mjera n' zí,
Mbasi Turku mbrendë pat hí:
Turku, shplaka e randë e Zotit:
Per mbas ðeket t' Gjergj Kastriotit.
E jehojn male edhè zalle
N' ato kangë e n' ato valle.
Pra, po t' kapi ty merzija,
A se t' lodhen kangët mija:
Se pa ty, besa, moj Zanë,
Vshtirë se 'i fjalë un mój m' e thanë:
Fjalë qi t' jetë n' gojë per t' u zanë;
Ti po ðel naten nper hanë
A nper zheg si t' kape zusha,
E n' ðaç mallt, n' ðaç kah fusha
Bâhe bashkë me shoqe t' ueja,
Edhè aty, at herë, ti thueja
Kangës e valles sa t' keshë n' krye,
Doraðoras tue këcye,
Gjithsesi të kandet ty.
Por po ðeshte ti ndojhera
Me ndjekë suta, a gjaeje tjera,
Me ato shoqe ti, po, ðel
Nper Molung a se nper Vel;
Se atjè gjëni drëj e derra,
Molla, urtyta e mandaferra;
Mjallë nder zgavrra, e gurra t' ngrijta;
Mrize t' llaðta e hije t' rijta,

Me blegrime e me çokana.
Qi tý aq fort po t' i kisht' anda.
Veç se shka, moj qifteli,
Me t' a vû due 'i porosi,
Per kúr t' dilni ju né Vel.
Kúr të dilni ju në Vel,
Per t' a hasë kini nji shpellë,
N' anë prej Krëje, t' errtë e t' kthellë,
Me nji grykë porsi nji furrë,
Prej së cilles rrjedhë nji gurrë,
Sa me blue, po nji mullí:
Atý mbrendë ti mos me hí!
Asi uj', jo, atý me pí!
Pse n' at shpellë qaj Lleshi i Zi,
Nji i Ojomarkaj, Kefali:
Vesh e m' vesh mustaku i ti:
Nji natë gjamet e vetimet:
Me u dridhë toka psej bunllimet:
T' rrebtë kulshedren paska msý,
Edhë m' qafë i a ka merthye
Nji parë dana e t' gjata e t' randa.
Mirë nen afkë aj tue i ngujue,
Qi per t' gjallë me u shkapullue
Mos të mûjte, edhë e branisë
Poshtë nper shpellë n' do ujë të kthellë:
Edhë sod ndihen tue krisë
Ato dana, sa herë t' luej
Shta'n kulshedra neper ujë;
Ke i kan mbetun ato dana
Vjerrë per qafë, porsi çokana
N' qafë t' nji skjapit brynatak.
Prandej shpesh rrjedhë gurra gjak:

Si shum kushi qi e ká pá:
Persè ðanat, m' qafë tu' e vrá,
S' i a lân varren me u perthá,
Qi i a çeli Lleshi i Zi,
Kúr i u turr nper at ðuhí.
Asi uj' ti, jo, me pí!
Por as n' shpellë, jo, mbrendë me hí;
Pse' atý sod, permbrenda shpellës,
Dáin orok Shtrigat e Kthellës
Me ato Shtrigat e Mirditës,
E me ato t' Zhubës e t' Selitës,
Kurdoherë ðuen me u bashkue,
Ndoj ðéll ujkut per t' fergue,
Qi me bá ndokand gjytrým;
A me zi ndoj gjellë nper tým,
Per të lye me të ndoj shpí,
Qi me i lshue ðam e morí
Si nðer rob, si nðer bagtí:
Mos me lânë me zritun tmí,
Tuj u ngranë zemrë e mushkní.
Kurrsesi ti mbrendë me hí;
Persè gjallë k'in me t' perpí.
E po bâni e t' kcej ðallðí
Bregat ðetit me u baritë,
Per me u lá, per me u flladitë,
Per n' mos ðaç kaluer me shkue
M' beðevi, qi kem' n' katue:
Bishtalec kripin trimnue:
Janë pulbarðhat neper Drí,
Barðh si bora n' Haramí,
M' shpinë nðonjanes ke me i kcye..
Por, aman tý t' kjosha true,

Per qafë t' aajë mirë me u shterngue...
Se ti jé nji rreze drite,
S' të ká randë pulbardha ty ;
E mbi të mandej vozite
Rrjedhes s' Drinit dér në dét.
Kúr të dalish n' atë dét,
Atý bregut ké me pá
Floçka e Kshetza ndéjë n' shuliá,
Tuj u krefë, tuj u bubitë,
Shoqja shoqen tue ngallitë
Turr e vrap nper ranë të hjedhne :
Shkaterr flokësh, rizat e zhdredhne,
Kmishat kapé me triza t' dredhne.
Se ato janë do grá të detit,
Qi, si ushujzat e breshkujzat,
Po jetojshin n' ujë e m' tokë,
E po flitshin si tue krrokë,
Si tue krrokë, si tue gervallë.
Por me pasë per t' i zánë gjallë
E me i mbajtë te shpija miri,
Me lolë shqyp zéjsin má s' miri.
Se nji djalë, fisit t' Kelmendit,
Djalë i pushkës edhé i kuvendit,
Si dishmi bájn gjindja e vendit
Nji kso Floçkash paska zánë,
Edhé n' shpi e paska çue :
Kú 'i herë shqyp atë e ká nsue,
Mandej marrë e ká per grue,
Me të bashkë kunorë tue vû.
Edhé u báka shpijanike,
Tue rritë fmí, tue u majtë fisnike.
Me xhubletë e me shtjellak,

Si t' gjith shoqet n' at bajrak.
Veç se shka binin e sajë
Létas nieri munð t' a ðajë:
Ke i kan sýt si picigiatë
Eðhè flasin per pá u matë:
Porsi me branisë zhamella
Nðokunð malit neper shpella.
Veç se shka, moj ti belholla;
Ti belholla, rritë nðer molla
Ktû eðhè 'i punë ðue me t' kallzue,
Qi kthelltë n' shpirt ká me t' galðue.
Ká ðo kohë, qi t' barðhat Zana:
Shtozovallet! qi nper thâna
T' Elikonës prijn kangë e valle
E pijn ujë n' at Gurrë Kashtalle:
Kan lânë bjeshkë e vrrije e zalle
Të Grekís e ðalë n' Shqypní,
Kû, n' gjûhé shqype — bukurí!
Herë tue folë, herë tue këndue,
Kan rysë gjinðen me feksue:
Se Shqyptari s' âsht gabel,
S' âsht shkerbé pjellun n' zabel,
Mos me pasë aj fis e Atðhé,
Veç me shkelë m' té Turq e Shkjé:
Jashtë Shqypnijet se Osmanllija
Duhej ðbue: se vetë Shqypnija
Duhej qitë ajo zojë m' veði:
M' tê mos me sunðue kurr Mbreti
I Stamollës e se té huejët
Do t' shkojn gjûhen tuj e ruejtë
Pijt nðer ðhâmë, per kto punët t' ona.
Eðhè kshtû, njitash n' e vona,

Nisë Shqyptarët kan me menðue
Per punë t' veta, e shqyp me shkrue:
Shqyp me shkrue, po, e shqyp me msue
Neper shkolla; e pse të holla
Menðt po i ki'n, e kryet jo shtamë,
Kta per fije janë vû n' lamë
T' ðitunís e t' gjytetnís:
E meðjè, soð prej Turkís
Janë tue lypë autonomin:
Se per nðryshe, thonë, lirín
Me armë n' ðorë ðo t' a fitojn:
Nen kamë t' huej gjallë mâ s' rrogojn.
' Tashti, un, moj sŷ-qershí:
Besa, po: fort mirë e ðij,
Se ty t' kanðet me kerkue
Mriz e m' mriz, e krue më krue:
M' shoqe t' ua me u takue,
Bashkë me folë, bashkë me ligjrue,
Me u njitë valle e me këndue:
Me këndue, po, e me loðrue,
Si mot t' keq qi kurr nuk m' ké:
Prenðverë m' Shnjergj e prenðverë m' Sh-
Ani pra, moj rrezigi, [ndré!
Mori rrezja nper frangí,
Po të kapi tŷ ðallði
Per shoqní e leverðâ:
—Eh! po, i mjeri, shka me bâ?
Kshtû po i kishe ti ðo menð:
Mos me t' zanë kurr venði venð:
Soð nji senð, neser nji senð —
Del e merr ti fushë e shpat,
Vel, m' Koðhel, e m' Krye-Bushat:

M' Krye-Bushat — pllamë e « ðukat »,
Eðhè kapu m' Rozafat,
M' at kala t' Shkoðers mizore:
Nðera e nami i tokës arbnore':
Persè atŷ Zanat i ké,
Pre' Eñkonet bartë n' ket ðhé,
Si të bâjë hana me ðalë,
Nisin vallet palë e palë
Me ato Motrat shqypëtare,
Tue rá fŷll e zanamare.
Atŷ njitu eðhe ti valle,
E pa ðerte kunð e halle.
Tue loðrue ti, e tue këcye,
Thueja kangës gjith sa t' keshë n' krye.
Veç se prap ti ktu me kthye:
Perse kanga, enðë pa tŷ,
Ajo âsht váj e tym nðer sŷ.
Eðhè kshtu, nper hanë nper ðritë
Tuj u argtue, s' ké me u merzitë;
E tŷ moti ká me t' shkue
Si ðon vetë, e pa u kujtue.
Qe Lahuta, vjerrë n' sergjí.
Eja pra, moj sŷ-qershi,
Moj bel-holla, rritë nðer molla,
Eðhè kangen m' a fillo:
E un kënðo, mbanðe', e ti knðo,
Si knðon zogu i veres-o!

XHEMJETI

Erven Pasha, 'i Xhemjetli,
Mledhë mishlizin n' Babi-Ali,
Edhé u thotë: Zotni të mí,
Mbasi duel émri i Xhemjetit,
Qi shkaf ásht tebajë e Mbretit:
T' jetë kush t' jetë, mashkull a fëmen:
« Osmanli » me u quejtë me émen;
E se t' gjith atà mbas sodit,
Mohit do t' i bishin rodit,
Prej të cillit kishin dalë.
Vlqja e Mbretit marë n' at fjalë
Uli kryet e pa u frazue,
Fis e giahë zû me i harrue,
« Osmanli » tue quejtun vehten.
Edhé kshtû, u ngjatët Zoti jeten!
U shkrinë m' njà Turk e Zejbek,
Laçë, Harapë, Armen e Orekë,
Beduin e Jahudi,
E sà janë kome n' Turki,
Kush pa u ankue, kush pa bà zà,
Thue se 'i nanë t' gjith i kisht' bà.
Veç Shqyptarve s' po u hî n' kokë
Me u bà vllazen me tjerë shokë
E « Osmanli » me quejtun vedin.
Kta Turkin njofin e Mbretin:
Dér oikû edhe Xhemjetin;
Por komsin nuk duen me nderrue,

Giúhë as ðoke me harrue:
E krisţjan e muamedan,
Gegë e Toskë, Shqypnija marë
Prap se prap quhen « Shqyptarë ».
Medjè kta, zotni të mí,
Njitash s' voni i a kan bí
Me shkrue shqyp libra e lletore.
Me çilë shkolla n' giúhë arbnore:
E má teper, si nper ðhamë,
Posë se s' ðuen me ðhánë nizamë,
Janë tue kypë autonomín,
Per me qitë m' vedi Shqypnín.
Edhë Turkut má mbas sotit
Mos me i lá t' dhesa si motit:
Veç me ngrelë ata 'i jarë Shtetit:
Po e ço nen hije t' Mbretit:
E m' vedvedi me u sundue,
Pashë as beg mos me ndigjue:
Si t' i a bajm hallit s' e ði ...
Xhavíd Pasha, 'i Turk i Ri,
Kqyr ç' ká márrë trimi e ç' ká thánë:
Nji, per bé, gjallë nuk do lánë!
Se Shqyptarët po ishin belá,
Hajrin kush kurr mos me u a pá,
Veç se sherrin. S' ðí a e ðini,'
Se, q' se Turku s' pari hini
Në Shqypní e dér më sot,
Jo má pak: po e tham me lot!
Se pésdhetekater herë
M' né Shqyptarët t' janë ishue poterë
Me armë n' doré, e t' na kan rá,
Ballë per ballë me né t' u vrá,

Si t' isht' kênë Turku me Shkjá
Meðjè ngusht shum herë na e prûne,
Pse zanát pushken po e kishin.
Pranðej hunðët m' grusht u ðuen shtypë,
Qi kurr n' menò má mos t' u bjere,
Pis Arnaut ata tue kênë,
Xhemjetit me i qitë telashe.
Sinan Pasha, 'i plak me mjekerr:
Javash, burra, zên e u thotë:
Se Shqyptaret janë fis i vjeter:
S' merren grushta si «manovël»,
Katerqinò e ðisa vjet
Janë, qi himë na në Shqypní:
Kush ká bâ má shum gajret
Se Shqyptari per Turkí?
Në Jemen kan arðhë me né,
N' Sebastopull kan ðerðhë gjak:
Fyt-a-fyt janë pré me Shkjé:
Kan mârrë krena n' Karaðak.
N' luftë uxhunín kta e kan bâ:
T' mbramët te hika e t' parët te meta
Janë pjekë n' ðiell janë ngri n' murrâ:
Per Daulet s' u âsht ðhimtun jeta.
E po ç' bâmë na per Shqyptarë?
Ç' t' mirë na atyne u kem' pertrî?...
Cilla punë, thoni, u kthye marë
Se na gjinðemi n' Shqypní?...
Na i kem' ðjegë e i kemi pjekë,
I kem' zjerrë shpijet e toket;
Vjerrë m' konop, i bâmë me ðekë,
U kem' prishë kanù'n e ðoket.
I kem' rrahë nper milazima,

Shnjerzue i kem' nper agallarë:
I kem' fikë nper mylliezima
Repë i kem' nper tasilldarë.
Kund ndo'i urë a u kemi lshue?
Sa janë rrugat qi u kem' çilë?
Ndonji shkollë a u kem' ndertue?
Shtek t' shperthyem a u kemi mshillë?...
Kuerdo t' jetë kysniet me i dalë
Turkut dore Shqyptarija,
Posë faltoresh, ku me u falë,
N' Shqypni 'i shëj a e lën Turkija?...
Pse m' at herë duem qi Shqyptari
Gjithmonë rob të rrijë nen në,
T' harrojë gjâhen qi i la i Parë,
T' mohojë vendin ku ka lé?
Per me lolë kah shpirti del,
Fai Shqyptarit nuk i vihet,
Pse me Turk sod kapet tel,
Vendi vend pse nuk i zihet.
Me topuz, mor faqja e bardhë,
Me Shqyptarë nuk ndreqet gjâ;
Veç me t' amel rreth tue i ardhë,
Per tý e shtýn deken me bâ.
Prandej vetë kishe me thânë,
Se s' âsht mirë Shqyptarët me i ngá:
Le t' a lâjm ket punë m' nja'n ânë
E mos t' sjellim kot belá.
At herë çue âsht Turgut Pasha,
Strehë ngerthye do vetlla t' trasha,
E t' ká nisë me ligjirue,
Mirë tue u matë, fort tue u mendue:
I u ngjatët jeta zotnis s' uej!

Per mos daçim me mitë n' ujë
E Turkin m' e vû n' rrezik,
Qi m' u dá pllamë e perçik,
Kish' me thânë, zotni të mí,
Se do shtrue 'i herë kjo Shqypní:
Se Shqyptarve m' drû u do hypë
Mirë per veshësh, edhè, me i zdrypë;
Mirë me i zdrypë e mirë me i shtypë,
Qi m' u a zjerrë at zburth lirije
E at kllapi autonomije,
Qi pat nisë ka pak me i zânë,
Qysh se dorë Mbreti u pat dhânë,
Tash do vjet, me u ba «milet»:
Kuer Kongresit të Berlinit,
Stamolla tue kênë rrethue,
Na bin fjalë per punë t' kufinit
E gaperr Europa u çue,
Me i a lshue Malit të Zi
Hot e Grudë, Plavë e Gusí.
Jo, po, besa, zoteni,
Q' se «milet» u bá Shqypnija
Edhè dorë dha ksajë Turkija:
Per nji idare masliahat:
Me mokë armët me dalë në shpat
Bregut t' Çemit, e me u vrá
Ballë per ballë me hasmin Shkjá
Si t' kisht' kênë Shteti me Shtet,
Kan marrë, po, Shqyptarët gajret
Me mendue, se edhè pa né
Mund të rrnohej gjall mbi dhé:
Se mos heret, sado vonë:
N'per miq t' vet e hasem t' onë:

Mundˆ t' u shkepshin prej Sulltanit,
Si ˆo tjerë Shqeten t' Ballkanit,
Edhè m' vedi me u sundue,
Pashë as beg per pa ndigjue.
E kè t' vshtirë nji herë me reshtë
Harushen me krye n' qyp t' mjaltit:
Se mandëj i a shkulë ti veshët,
Por qypit s' e shkepë per s' t' gjallit.
Prandëj vetë kishe me thânë,
Se kjo punë fjetë nuk ˆo lânë.
Se t' bjerë mini neper mjekerr
Anishkà, tha 'i burrë i vjeter,
Po mos t' çilte shiekun tjerve...
Posë Shqyptarësh: manje mirë n' menˆ:
Kem' Jemen e kem' Armen,
Kemi Grekë e kem' Zejbekë,
Me Qerkez me Lkurazez,
Me Bulgarë gréiha luftarë,
Qi po i ishnem na pë Shqypnis
N' punë të gjuhës e të komsis
Veç me e dá Turkin e mjerë,
Se s' jet tjeter tash nji herë.
Pse të gjitha këto kome
Ki'n me lypun Frone e Dhome,
« Koçobash » me motun Mreti...
Tash zotni, kjo punë nuk ban.
Pra çajre nuk ká as ˆerman
Per pa i çue n' Shqypni mizore,
Pak me thânë, njiqinˆ taborre,
Qi nji herë e pikë mâ s' parit:
Per me e nisë punen per s' marit:
Sylahin m' i a hjekë Shqyptarit;

Mandej m' të me kapë nji dro
Edhé shpinen me i a zbrû,
Qi të bindet fill prej vetit:
Persè aj cub tuj kênë shkorretit,
Guzon t' dalë karshi nji Mbretit:
Karshi Mbretit e Xhemjetit.
Mbretni, do me thânë fuqi.
Pa fuqi, nuk ka mbretni.
Me fuqi, u mkam Turkija:
Pa fuqi na hupë Shqypnija:
Hupë Shqypnija e Arabija,
Si na hupi, ofshe! Ballkani.
Turkut i hypë m' shpinë dushmani!
Kshtû ká folé qaj Turgut Pasha,
«Aferim»! i thotë Mishlizi,
Komandár edhé e ka vû
Mi njiqind taborre t' zgjedhuna,
Per Shqypni tuè e nisun filli
Qi t' ngushtote shka» âsht Shqyptár
Me qujtë vedin «Osmanli»
Per mbas «qefit» t' Turqve-t',Ri.
Kah merr dhelli e hana lé,
Si Shqypnija 'l vend s' e kê,
N' dag per male e per kodrina,
N' dag per fusha e per rudina,
Bjeshkë e vrri edhé zallina,
Me kullosa e tokë t' punueme
Me liqénj, me proje e lume:
Kroje tushës e gurra shpatit:
E puthë deti per s' të giatit:
Peshku plymë nder kalimere:
Gjâja e gjallë reshë shqere shqere:

Endë mëndashi e endë hardhija:
Ambel sýnin t' mushë robnija:
N' shndet kerthneset marë natyra.
Qiella kthiellet si pasqyra:
Sh' Ndrë në bjeshkë e Sh' Gjergj në vrri:
S' ká mâ bukur n' rrokullí:
Me na pasë gjithkush lakmi.
Por ç' e bân? se sod, or prôbe.
Me t' a falë Shqypnin, kush, kôbe,
N' e shikjon dý herë me sý.
Kaq per kob qi t' a ká msý,
Turgut Pasha, 'i turçeli
Me njiqind taborre ushtrí,
Tanë Çerkez e Lkurazez
Turkoshakë e Anadollakë
Manovë, Jevk, Lacë e Zejbek
Kurd, Harapë edhë Felah
Më pushkë n' krah, me zjarm n' sylah
Njani n' «fes» tjetri n' qylah»
Toka e zezë me 'i pasë qirah;
Edhë m' shpinë aj i a ka lshue,
Më Moskov, thue, âsht tue luftue.
Kacaleci si lshon m' arë,
Fund é maje tue e mshi mbarë,
Kshtû Shqypnis i u rras asqeri
Ç' merr prej Jugut der ke Veri;
Edhë Pasha Turgut Pasha,
Idhië ngerthye ato veilla t' trasha
T' ká ngrefë top, t' ká ngrefë havan,
Edhë qitë ká nji «ferman»,
E pa i lânë kund kujë derman
Lypë nji herë e pikë mâ s' pari:

Sylahin me hjekë Shqyptari
Eðhè armët aj me i ðorzue:
Masanðej mos me guzue
Kush «Shqyptár» veðit me i thânë,
As me majtë ðoke e kanue
As nðer shkolla shqyp me zanë;
Shqypen shqyp jo mâ m' e shkrue,
Por turqisht: ká lypé mâ teper
Qi Shqypnija e poshtme e eper
T' epte asqer, eðhè të late
Pagë e t' ðheta e begajate,
Gjithsi isht' êmri i Turqve t' Ri,
Ase e bân venðin fani.
Kúr ká arðhë renði i Malcís
E t' kan nðie ata krenët e Malevet,
Jânë bashkue, kuvenð kan ðalë:
Per jetë t' anðe, Pasha i Mbretit:
Fort n' gazep mos me na mârré,
Né 'ðhè me na lânë sylahin;
Se kem' nðollë ðisi n' kufi
E shpesh po na bje me u vrá
Kû me Urum e kû me Shkjá.
Masanðej ti po na thue
«Shqyptár» mos me quejtë na veðin
Por m' i a njitun «Osmanli»,
Eðhè shqypen me e harrue.
Vargjeç, Pashë t' ngjatët Zoti jeten!
Se kto punë n' perðe nuk hînë.
Kúr na t' mbajm ligjen e Mbretit:
Por të preme per mbas venðit:
E t' lajm pagë eðhè të ðheta,
Mbas zanatit qi kem' pasë

E si t' shifet se Dauleti
Venðin t' onë e bân mahmûr,
E jo kshtû me e lânë harabë,
At herë na, Shqyptarë me gjak,
« Osmanli » bâhna me pûnë.
Kaq âsht mjaft, kishim me thânë;
E kurrkanð nuk âsht nevoja
T' hijm nðer kso makllaðesh t' kthella:
Jo « Osmanli », jo « turçeli »
Ky « Çerkez », aj « Jahuðí »...
Po, Shqyptarë jemi, zotní,
E Shqyptarë prap ðuem me mbetë:
Kështû, Pashë, na e kemi gjetë,
Perzèt kshtû eðhè ðo t' a lâmë.
E per punë, qi lypë nizamë
Na s' kém ðjelm me çue n' Jemen...
A si u thonë ylqeve t' Mbretit.
Na ktu veté vritu me Shkjá,
Djalin çoe me u vrá me Turk,
Pasha Zotin, more Pashë,
Kurrsesi kjo pûnë nuk bân.
Ti ké ngrefë top e havan:
Perzèt mshój, t' lumshin t' ðy krahët:
Se eðhè kshtû s' u rrnueka gjallë.
Kështû krenët kan ligjirue.
Turgut Pasha fort â iðhnue,
Fort â iðhnue, t' maðhe ká britë:
« Haps qafirat tash me i qitë »!
E t' a ðijn, se në Turkí
S' ká Shqyptarë, as s' ká Shqypní,
Veç ká Mbret e ká Xhemjet!
Haps i bânë Krenët e Malcis

Qi per Mbret n' kufi t' Shqypnis,
Ballë per ballë tue u vrá me Shkjá,
Venðin n' gjak krejt e pa'n lá.
At herë Pasha vû leçi
Mos me çilë kurrkunð n' Shqypni
Shkolla shqype, eðhè me shámë
Njat të vetmen qi ishte n' kâmë
N' Elbasan, e m' e bâ lâmë;
E po u gjet kush nðer Shqyptarë,
Qi me u marrë me gazetarë,
A me qitë shqyp nðoj fletore,
Tha, pa e çue nðer gjykatore,
Sa gjânë gjatë m' e shtri n' sokak,
E me e rrahun me ðajak,
Dér qi lkura t' i plasë gjak,
Tue i rá fyellit e bylbylit.
Por pse ati i ðuhej me u nðollë
Sá mâ para në Stambollë,
Kshtû mbasi menðue kje hollë
Per t' çue m' venð « fermane « e « iraðe »
Hini e zgoðh per veqilaðe,
Do shqyptarë: ðo kallavraðe,
Hasem t' lemë të gjytetnis,
T' cillët as èmnin e Shqypnis
Kurr me nðie nuk kan pasè ðashtë:
Pleh i nðýt i mluem me kashtë.
Si, bje fjala, kur terthuer
Jashtë n' sokak me ftyrë per gúr
Shtrinë t' ngratin Hafiz Myslimin,
Eðhè m' ðrû e rrahen trimin,
Tue krisë loðra e tue ra fyelli.
Dér qi i kambës i u thye kercyelli,

E me ganò gjith jeten mbet,
Jo per tjeter « xhinajet »;
Veç pse pvetë në hyqamet:
A isht' « Shqyptár » a po « Osmanli »,
I pergjegjë me trimëni:
Saðo qi ishte nji «hafiz»:
Jam Shqyptár me gjûhë e fis.
Por eðhè kur shtrî m' sakak
E tue i rá ishin m' ðajak,
Sa herë pvette kajmekami
Thuej shka jé ? permbysë per ðhé
Jâm shqyptár pergjegjte afizi,
Dér qi ashti i kambës s' i krisi,
At herë t' lirë e la me shkue:
Faqe t' ngritë veðit tue i shkrue.
Mbasi kshtû t' mjeren Shqypni
E poshtnoi e e pshtuell në zi,
Turgut Pasha, i gjatë e i hollë,
Mori rrugen per Stambollë,
Ngrefë mustakun, ksulen n' sŷ,
Të shtatë krajlat si t' kisht' thye,
E jo mâ nji grusht Shqyptarë,
Nðollë t' pá fis e t' pá kumarë:
Thue, plasë toka i qiti jashtë.
Veç se shka, kishe me ðashtë,
Turgut Pashës m' i a shtî në rrashtë,
Se Shqypnija à 'i kashë e lashë:
Me çue 'i kashtë e me t' ðalë gjashtë...

KANGË E NJIZETETETËT.

DEDË GJO' LULI

Të shtatë Krajlat çue janë m' kâmë:
Kah ká rá, meðet! kjo gjâmë?
N' at Maicí, n' at Rapshë të Hotit
Deðë Gjo' Luli, burrë si motit,
Me 'i çetë Lekë, bisha shkorretit,
Ká nisë pushken m' askjer t' Mbretit!
Deðë Gjo' Luli, 'i shpatë e gjallë,
Shtremnon ksulen, ðel në shkallë,
Beðri Pashës po i çon aj fjalë:
Mirë nenshtrasha, or' Beðri Pasha!
Amanet jam tue t' a lânë,
Ket fjalë Mbretit me m' i a thânë:
Se me soðjet, êmni i Zotit!
Shka jem' nipash s' Gjergj Kastriotit
E «Shqyptarë» qi i thomë na veðit,
Mâ ðuvá nuk i bâjm Mbretit.
E as s' e njofim mâ per Mbret.
Rrash po mbushen pesqind vjet,
Oi na i bâjm atij hysmet
E per të na thyem rraðaket,
Si t' ki'n kënë kto poça Vraket,
Nji të mirë pá pasë prej ti.
Na shkoi moti si á mâ zi:
Ngranë pa ngranë, e kryet m' gershanë,
Bje prej sherrit m' taksirát.
Se aj s' po kisht' tjeter zanát,
Veç pre e rip, e ðigj e piq:

Rrxo, rreno, e vendin fllig
Me mehmurë e me agallarë,
Qi 'i punë kta kurr s' kan sjellë marë;
Veç rrah m' shkop, e vâr m' konop:
Vidh, robit, e tokët plaçkit:
Si mo' Zo' mâ keq per né.
Qi a nöopak n' Shqypni kem' lé.
Pasha Zotin: kjofte levdue!
Edhè kshtu s' mûjm me durue.
Pushken soð un i a kam vû,
Mandej dalët si kjoftë gjikue.
Kshtû tha Doda, e si sinsengue,
Veshë e mbathë kishte qillue,
Njet «alltin» në flet s' sylahit
Vën «mauzerren» mbi sup t' krahit,
E me 'i çetë djelmoça mbrapa
Ká marrë rrugen me t' mdhej hapa:
Si njaj plajmi me duhi:
Drejt kah Rapsha edhè u ká pri.
Drejt kah Rapsha, Rapsha e Hotit,
Qi, si heret së n' ditë t' sotit,
Kjo po m' ishte 'i falme agzotit:
So atý vëndi t' âsht ndezë zhari.
T' janë herrë krenat porsi bari,
Sa herë Lekët na janë perlá
Grykë per grykë me Turk e Shkjá,
Idhtë tue i bâ shkinat me kjá,
Idhtë tue i bâ me fshâ turkinat,
Kah n' dorë flakë u rrin «martinat».
Kûr janë kapë m' at Brigje t' Hotit:
At herë «Shéjzat» tue prendue:
Dedë Gjo' Luli, flakë barotit,

Marash Ucit n' ðerë ká shkue,
Kû i trakllon eðhe po i thotë:
Çou, bre Masho! Soð s' âsht ngaja
As me fjetë, besa, as me u kotë;
Pse me Turk kem' ðo fjalë t' mðhaja.
Mashi, rát si kishte kanë
Mbi ikurë viçi, â çue mejhera,
E vû krahve 'i gozhup t' randé,
Jashtë ká ðalë trimi ke ðera:
Po a me msŷ po ðo Stambollen
Me kta ðjelm, 'or Deðë, mbas veti?
Se, kuðo qi këta nðollen,
Atŷ gjâmë muer tokn e ðeti.
Mos më nguc, Masho, me fjalë,
Se merzitshem kam qillue,
Po i a kthen Deða kaðalë,
Mashit ðoren tue i shterngue.
Eðhè m' anesh shmangë pak gjâ,
Ulun trimat kan zânë vend;
Bâjn ðuhan, e at herë nen zâ
Ká nisë Deða e çilë kuvend:
N' at Qatë-Kishë mleðhun Parija,
Kuvendisht atŷ e pa'n ðá,
Burrë per shpi me ðalë Malsija
E so' 'i javë Turkut me i rá.
Po; por fort mue âsht tue m' u ngjatë,
Eðhè mendja m' kapet tel,
Me i rá Turkut shî n' ket natë:
Si, thue ti, puna na ðel?
Osmanlis me i rá s' asht heret
Kurr, tha Mashi me fjalë të mara,
Mos per ðeret, per penxheret

Do qitë jashtë aj sa mâ para;
Me t' a thânë pse due edhë i fjalë:
Vetë na, po, e provojm mbi rrashtë,
Se aj n' Shqypni t' ká ngulë, si halë
Qi ngelë n' ìyt, e s' zieret jashtë.
Don dajak!... Mirë se po i bini
Sandë askjerit; por nuk di
Armë me vedi sa mundë t' kini?
Shtatë «mauxerre» e kjo «allti»
Qi kam n' brez, tha Dedë Gjo' Luli.
Me aq pushkë, thom un, armët askjerit
T' Rapshës u mirren, Marash Uci
I a kthej Dedës. Kastrat, e i herit
Po kumtoj Shkrel e Kelmendi,
Gjâs e gjindes me i dhanë shpat,
N' qafa burrat më zanë vendi.
M' tani, djelm! se, me nihmë t' Zotit,
Ksaj here Turkun e kem' thye.
Zbardhnja faqet gjithkundë Hotit!
Briti Mashi, e n' shpi u kthye.
Ç' janë do pushkë n'at Rapshë të Hotit?
Dedë Gjo' Luli, si i u lut Zotit,
Sod prej nadjet, pa zbardhë drita,
Me 'izet djelm, po, 'izet petrita:
Sŷmin gacë, zëmren duhi,
N' shtatë «mauxerre» e në nji «allti»:
M' askjer t' Mbretit ká sulmue,
N' dŷ «kausha» kta ngujue:
T' njehun rrafsh gjatdhetë «nizamë».
Fusha e Rapshës se ç' ká marrë gjamë;
Veleçiku fort ká ushtue,
Shtatë «mauxerret» rrebtë tue vlue,

Kurr pa prâ, kurr pa pushue:
Thue ï taborr po kâ qillue!
Se me djelm qi kâ mbes veti
Dedë Gjo' Luli, kaçabeti,
S' i kâ krajli, s' i kâ Mbreti,
S' i kâ toka, s' i kâ deti:
Mjaft me thânë Kolë Marash Vata,
Qi, si plajmi me shtergata,
Me at Prëlë Kerin kaq t' kan mzÿ
M' dÿ « kaushat » n' askjer ndrÿ,
Thue janë çerdhe cililolesh :
Ke aspak gjygjin s' i a bâjn kokes.
Kaq kje vrrima, po, e ulurima,
Kaq vikama edhë piskama,
Kûr t' janë lshue Lekët e Malcis
Mbî atâ t' shkretët « nizamë » t' Turkis,
N' ato kulla kthellë ngujue:
Dy tue vrâ, dy tue shitue:
Sa qi t' mjerët zëmra i kâ lshue
'Dhe malcorve n' dorë u rane,
Me gjith armë e xhehehanë.
Mbasi ï herë rane në dorë,
Atÿ prî u kan dy malcorë,
E shtek m' shtek e koder m' koder,
I porcollen me lehye n' Shkoder.
Nji ç' do burrë, qi din shk' â ndera,
Hasmi armët mbasi t' i hjekë,
Faqe t' zezë aj çon te dera,
Po guzoi m' të mâ me prekë,
Mbas kanûs s' Lekë Dukegjinit.
Porsi kûr naten e Sh' Ojinit
Flakadanet shkojn tue kallë

Jo p'r 'iherë, por kû mâ rrallë,
Kû mâ shpesh e dorë mbas dore
Atŷ-kû neper terthore :
Kshtu, si zhiri u bânë nji herë
Dŷ « kaushat » n' Rapshë të bierë,
Shi n' e nesre e pushkë pa shti,
Gjith « kaushat » në Malci,
Urë kufinit me Mal t' Zi :
Kû mâ t' vogla e kû mâ t' mdhâ :
Nji mbas nji në dorë kan rá.
Mandej Grudës i a dhânka Zoti
Prej Deçiqit turqi me i dbue;
Krevenicen e muer Hoti;
Hyqameti n' Tuz u rrxue.
Krethue ât herë t' a kan « nizamin »,
N' Shipshanik qi kisht' ngujue,
Si edhè askjerin, qi «istiqamin».
N' Dushkaluq kisht' pasë ndertue :
E s' lanë zog ajrit me dalë,
Jo mâ turk me kalue gjallë.
Kshtu, p'r 'i herë, u zhduk Turkija
O' marr prej Tuzit te Gusija :
Me pushkë n' faqe e dboi Malcija.
Bedri Pasha, kûr ká ndi
Se ç' po bâte ajo Malci,
Per liri e per Shqypni,
Fort â mbushë aj me mëni,
Grushta krés, besa tue i rá,
Askjer n' Shkoder ke s' po ká,
Fesatin n' Malci me dá.
Thret mishlizin, bâjn shurá :
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm ?

Kah të çajm e kah t' i a mbajm?
Se Malcija ãsht çue lugat
Me dalë neser m' Rozafat:
Edhè ktu, po, n' kalá t' Shkoders,
Tue i rá surles edhè loders,
N' sý t' Europës e t' marë njerzis,
Me ngrelë flamurin e Shqypnís:
Shqypnín m' e qitë zojë m' veti,
Qi má kurr m' të me urdhnue Mbreti:
Se lé Pashë e veqilade,
Lë mehmurë e kallavrade,
Qi m' konop tash po t' i vjerrin,
Njashtú si per kamet berrin!
Hollë e gjatë si janë mendue,
Si kan folë e biseduc,
Se si punës me i a bá hallin,
S' mbrami t' gjith e kan pleqnue,
Me nji herë me qitë tellallin:
Qi, shk' á turk, me dalë n' Koplik,
Pse po ishi' nji i madh rrezik:
Shqypnijet me u dbue Turkija:
Shtet m' vedi me u ngrelë Shqypnija!
N' at mbasdite n' «iqindi»
Thrret «tellalli» sa ká n' krye:
Kush ãsht turk bashibuzuk,
Me njeshë armët e n' luftë me dalë,
Malcís hovin me i a ndalë;
Persë *dini* a në rrezik,
Ke s' po ká Shkodra «nizamë»
Kshtu tellalli. Trup në kamë
I a kan bá nja dý mij vetë,
Muamedan, e pa marrë dielli,

Vrap: thue kamve u kan vû fletë:
Per bâll t' luftës janë nisun filli.
Ç' po shkojn Turqit tue vikatë!
Tue vikatë, tue u hallakatë!
Kan dalë m' suka të Moksefit,
Kan pushtue Drame e Deçiq:
Mirë kan ngrefë topat e Mbretit:
Me hjedhë gjylet m' Bukoviq!
N' at Dinoshë na janë ngujue;
Kan ngrefë «tabe» edhè «istaqame»
«Maje krahit» tue kënduc,
Tue pri vallet per gjith mbrame.
Shka kâ thânë njaj Dedë Gjo' Luli,
M' kep t' njij shkamë dalë s' kundruelli:
Hajde, hajde, o mori Shkoder!
Se na njifna prej q' kah motit:
Se me surle edhè me loder,
S' shtron Malci ti, manâ t' Zotit.
Na â rreshkë shtatë n' flakë t' barotit,
Tuj u çrî na e tuj u vrâ
Here me Turk e here me Shkjâ.
Kqyr, t' mos bijsh nper né n' belâ;
Se né hajrin s' na kâ pâ.
Veç kush n' shpí per mik na râ,
Kshtû tha Deda m' at rragam.
Edhè pushka bâni «bam».
Falë i kjofshin t' Madhit Zot!
Kâr janë Ishue Grudë edhè Hot
N' at Dinoshë m' bashibuzukë,
Ç' kâ ushtue mal e ç' â trandë sukë,
Edhè tokra ç' t' kâ bumbue:
Kaq permnershem t' janë perlâ,

Si me u gri Turku me Shkjá:
Jo mâ t' gjith Shqyptár—nji vllá!
Shoq me shoq miq e kumarë,
T' gjith bujarë, t' gjith pushkatarë.
Kundra Shkjaut qi sa e sa herë
Krah per krah kan rrá n' poterë,
E s' bashku kan derdhun gjak,
Tuj u gri me Karadak.
Perzet-a, t' dy krahët na thashin
Né Shqyptarve: «turq» na thaçin,
«Ortodoks» ase të «kshtênë»:
Msue gjithmonë qi kemi kënë
A me thye per t' huej'n rradakat:
Edhè hor, pa farë nafakat:
Ase, neper sherr të ti,
Ndermjet vedit na me u gri!...
Sido kjoftë, por turqt shlodranë
At ditë thye kjenë në Dinoshë:
Disá u vrân, do rob kjenë zanë,
Hiken tjerët në gjak perloshë.
Veç nder suka të Moksetit
Fort mâ shum zianë âsht bâ
Kû mbí turq kû m' askjer t' Mbretit,
Qi n' Malci jvrish kin rrâ;
Kreth e okolle pse atij shpati
Msý kan Hot, Shkrel e Kastrati,
Edhè luíta, manâ, ngjati
Krash tridhetë e gjashtë sahat.
S' mbrami turqit kjene thye
E m' Krasë-f'lk shkuen me zatetë,
Tue lânë dekun krye më krye
Kund njiqind e pésdhetë vetë.

Si 'i lavë ujqsh, qi mardha e ðja
T' a ketë lodhë atjè në Shnðré,
Knðej lshon m' ðhén, andej bjen m' ltuja,
Kiû tue shkye, atjè tue pré:
Kshtu, nji herë mbasi u a ðha Zoti
Me u a shperthye turqve «istiqamin»
Gruða, shiligë, e gjarpen Hoti,
Mbi Deçiq t' kan msý nizamin.
O kâ prí Nikë Gjelosh Luli:
Vesh e m' vesh mustaku i ti;
Qi veç pá t' a kish' s' kunðruelli,
Se eðhè shum ðo lutë t' kisht' shti.
Njitë mbas tij vjen nji Mark Gjeka,
Trimi n' zâ Pjeter Nikë Daku,
Maço Grizhi e Lulash Zeka,
Qi, kû ndodhne, atjè rrmej gjaku.
M' mitraljoz ç' t' i a ðha atý asker,
Ç' t' i a ðha m' pushkë bashibuzuku,
Rrfé kâr msý ká nisj Zef Peri,
Prelë Kolë Shyti e Mirot Çuku:
Burrë i fortë Pjeter Gjoké Toshi,
Lucë Prélë Nishku e Gjelosh Gjoka,
Prelot Keqi e ai Ujkë Gjeloshi,
Dedë Gjon Ujka e Marash Doka:
Burra lé per çark t' «martinës»,
Fjalen fjalë, besen çelikut,
Ballë per ballë e jo mbas shpinës
Msue me i rá në lutë anmikut.
Nikë Gjeloshi m' nja tue msý,
N' nja tue u njitë malit perpjeta,
N' llogor t' turqvet mbrendë ká keye,
Si kulshedra bjen nder kneta.

Lum per Tý, o i Lumi Zot,
Se ç' kà krisun m' at Deçiq,
Idhtë tue u grí turq, Gnadë e Hot,
M' pushkë, m' singija edhè me ldli ç'
Kamë per kamë por me malcorë,
M' Deçiq rrà ká 'i djalë i ri:
Qaj Hilë Mosi, pushken n' dorë,
N' parsme flamrin «kuq e zi».
Se ky Hila, djalë shkodranë,
Per lirí të ksajë Shqypnije:
Mbathë a dathë, ngranë e pa ngranë:
T' rit e jeten bà kisht' flije.
Gjindja ashtù sa i'n tue u coptue,
Tuj u bà atà paçariz.
Âsht turrë djali e t' ká flakrue,
Porsi gjarpen, mu n' mjedis:
E tue i dhânë aj zjarm «alflis»
M' nji «manov» vjellun nga Azija,
Zhvillon flamrin e Shqypnís
E vrret t' madhe: Rmoitë Shqypnija!
N' at zâ turqt u vûnë me hikë,
Pësdhetë i' vramë tue lanë mbi dhé,
Djelm të zgiedhun pikë e pikë:
Per t' shituem pse pveti nuk kë.
Oishe i mjerí! por ká mbetë
Vetë i shtatti Nikë Ojetosh
Luli, trim si aj mos me u gjetë,
Marë Shqypnin ti n' e kerkosh.
At herë n' qiell prej Veleçikut
Tue lé dielli me madhní,
Dishka ushton drejt Shipshanikut:
Shka do t' jetë un kish' t' a dij?

Tue vozitë naten pa hanë,
Diku atjè në Samoborr:
M' breg t' liqênit per n' m' at anë:
Paska zbritun nji taborr:
Krash nji mij ðyqinð nizamë,
N' «peksimet» e n' armë mberthye:
Djelm me bré hekur me ðhâmë:
Eðhè fill na paskan msý:
Njani mbathë e tjetri ðathë:
N' Shipshanik atà me shkue
N' nihmë ðo askjerit, qi si n' vathë
Berret, mbetë kishin rrethue.
Porsi Ishojn orlat m' stervinë,
Hot e Gruðë, Ishue fullkare.
T' i kan rá nizamit m' shpinë,
Tue i ðhânë hiken n'p'r ato qare.
Beðri Pasha, vali, shka ká,
Qi rri e nðukë mjekrren pa ðá?
Gjithky iðhnim kah thue i ká rá?
Kajmekami! Lezhës âsht vrá!
Pushkë e top n' Malci tue vlue,
Kajmekami kënka çue,
Në Breg t' Matës aj per me shkue:
Me 'i taborr nizamë rrethue,
Ngarkue mushkat n' xhebehane,
N' «peksimet» e n' «karramane»;
Eðhè ðalka n' p'r ato kneta,
Per me mleðhë xhelep e t' ðheta,
Bregut t' Matës e ðér m' Patok,
Pa ðhânë vaðe afat a orok.
Deða i Çokut, kúr ká nðie
Se prej Lezhjet kaluer atit,

Kajmekami vjen me ushtri,
Grue e fmij ká qitë aj shpatit,
E me shokë e me «komitë»:
Pika e djalit kû ish' qillue:
Ka vojtë trimi e zanë në pritë;
Mirë kû n' armë atà shterrgue,
Kan dhânë fjalen, janë betue,
Pushken Turkut me i a vû,
Prej Shqypnis Turkun me dbue.
Ç' po shkon ati tue hinglue,
Qafen kuk, bishtin ngerthye,
Shkumë e verdhë nper gojë tue i shkue,
«Shah» tue u hjedhë e lue këcye:
Bardh tri kamët, në ballë «nishan»;
Kajmekami pin duhan:
Sý'n murtat, meaden hajvan:
Para e mrapa ushtrin karvan:
Ngarkuet mushkat varg permbrapa,
Vithet mal, shkojn hapa hapa.
Kûr janë kapun n'nji shêj vendit,
Dikû andej per ballë Zejmenit,
Bregut t' Matës teposhtë tue shkue,
Prej pusis, kû ish' kënë ngujue,
T' madhe Deda i bzân askjerit:
Kushdo jush «Shqyptár» ká ndollë,
T' shmanget m' anesh me pji herit;
Pse luftë kem' veç me Stambollë.
Edhè pushkët krisen batare.
Kajmekami u vrá pikë s' parit,
E rá dekun n' do zhavare:
Kurr mâ n' mend me i rá qyqarit,
Me lypë t' dheta neper Talc,

Se atà Lekét po i'n fort havale...
Fort u nðez luftа m' at hera,
Shum u ðha zhurma e potera,
Shungullue ç' ká bregu i ðetit
Kúr malcorët msýn m' askjer t' Mbretit,
Si ato bishat e shkorretit!
Mbe'n nizamët e ngratë garðhiqeve,
Mbe'n, po, knetave e henðiqeve,
Vrap kah prroskave eðhè shtiqeve
I'n vû m' t' hikun poshtë perpjeta,
N' zí tue pshtjellë nanat e veta.
At herë mushkat plaçkë u bâne
Ranðë ngarkue me xhebehane,
N' peksimet e n' karramane.
Shum u bâ por m' turq zijani,
Llesh Nikë Daka, pehlivani,
Kúr, ngujue n' mjeðis t' aljerit,
Nisi pushken kunðra askjerit!
Jo, po: mirë m' i ká pague
Nji búlk t' ve'n, kunatë e bí,
Qi nizamí a vrá a shitue
I a pat Lleshit mu në shpí.
N' at luftim rane ðishmorë
Per Shqypní nanðmðhetë malcorë;
Prej nizamësh m' aljer të thatë
Mbe'n njiqinð tetðheteshtatë.
Por, meðet e treqinð halle!
Punë m' e kjá me lot Shqypnija!
Se nizamit, mbetë në Tale,
U a muer gjakun n' Durrës « jallija ».
Kta malcorët e Bregut t' Matës,
Per mbas Deðës e Llesh Nikë Dakës,

Kênkan nisé per muzgut t' natës,
Poshtë n' at Durrës atà me rá,
Per t'ôbuem Turkun, e m' kalá:
Si lidhë besë ki'n me «jalli»:
Me ngrelë flamrin «kuq e zi».
Por n' at Rrushkull si kan mrri,
Atý rá kan në pusi:
Isht' kënë que «jallija» m' kamë,
Me t' cillt besë ki'n lidhë e fé,
E bâ bashkë me turq nizamë,
Per mbas vedi atý i ká pré.
Po, «jallija», n' besë e n' fé,
Ofshe! at ditë preu malcorët udhës,
Per t' a lânë prap Turkun n' Durrës!
Per lirí të Iosajë Shqypnije
At ditë vedin bâne fijé:
Kolec Marku, shqypé malit,
Njaj Gjokë Doda, pika e djalit:
Zef Harapi, bylbyl Shkodrë,
Mirë pa rritë qi shtatin n' votrë,
Rroku armët e per Atdhé
Mik mbas vedi rrugës u pré:
Prélë Delija, trim rrfé:
Njaj Tomë Gjuagji e Mark Prengë Dudi,
Preng Nkollë Gjeçi e Mark Per Zefi,
Me të cillt Gjekë Marash Haka,
Pehlivana t' fortë si Zana:
Trim mbi trima Llesh Nik Daka
Si kulshedra me shtatë krena,
Qi turllon neper boëna.
Ky Llesh Nika shilue randë
Me tri plume anë per anë,

Shokve t' vet aj m' u ká thânë,
Kryet m' «mauzerre» e shta'n per tokë:
Amanet, o morë shokë!
Me m' a xjerrë ju kiû nji vig,
E n' kishë t' Fretenvet në Rrbig
Ju me m' bartë e atjë me m' çue:
Due me u rrfye, due me u vojue:
N' hije t' kishës due me u vorrue.
E kan bartë e atje e kan çue.
Pater Pali ç' âsht mjerue!
Me dorë ballit ç' i ká rá:
E po thotë gati tue kjá:
Oj Shqypni, e mjera Shqypni,
Mjaft po drue, se me krye n' hî
Per gjithmonë per t' ubetun ké.
N' préhen t' andô q' se mûjn me lé
Ksi gjarpijsh, qi, besë e fé
Lânë mbas dore, me trathti
Munô t' bâjn m' vllazen kshtu kerôi,
Veç per t' lâne të huj'n n' Shqypni:
Në Shqypni Turkun me lânë,
Qi, q' se jeta e shekli âsht zânë,
S' ká bâ tjeter veç trenue,
Prishë, e çartë e rrotullue
N' ujë t' pa fundë, këtu e gjithkundë.
At herë mjekun i a ká prû
Larg prej Dibret, me e sherue
Por jetë-shkurtë Lleshi isht' qillue,
E si u rrfye edhe u ligjue,
Atŷ trimi ká marue.
Kûr ká dekë e ká marue,
I kshtênë, po, e' nip Skanderbeut,

Dalë ká atŷ fisnikja e dheut:;
Me oorë ballin ç' po i a lmon,
Hollë e gjatë se ç' po e vajton:
T' janë mledhë miqt prej s' dij se khahit:
Pse m' rri shtri si drû prej ahit?
Çou nji herë, per me ligjrue:
Çou, djelmnín per m' e trimnue!
Folja 'i fjalë babës Nikë t'motnue.
Tŷ nuk t' trëmi gjylja e topit,
Nuk t' ligshtoi duhmja e barotit,
Kúr mbí turq msyne rrfé motit:
Por, kúr ndeshe në t'hue vllazen,
Shum bataren mbí tŷ shprazen;
Atà s' t' vrán, por zemren t' plasen!
Dŷsh tŷ zemren t' a copitsen:
Vllá tue t' pasun, të trathtuen!
At herë trimin e vorruene.
E vorruen m' at maje krepit
Kû «komita», lodhë gazepit
T' Shkjaut a t' Turkut, gjëjshin mproje,
Sterhë, pushim, e prap ndoj koje
Bukë e zemer; e kû Frati
Të varruemve u rrite gati,
Varrët tue u a lá edhë tue u a ndrrue:
Krént me kahille tue i drejtue.
Persè, ç' merr prej Sallsatikut
E del m' Sh' Mark, n' Kuvend të Rrbigut
E ki'n strofillin t' gjith njatà,
Qi me puplë a me pushkë m' krah,
T' kshtënë a turq, ishin betue,
Jashtë Shqypnís Turkun m' e dbue:
Kthellë, Mirditë, Kurbin e Krue,

Me Zhubë t' Lezhës e me Zadrimë:
Me Zadrimë, qi me marrë frymë
S' e la Turku; gjithmonë «rajë»,
Persë e kshtënë, e qi në váj
Moti i shkon: por qi n' ditë t' sotit,
Qi po lypet me ngrefë krye
Kundra Turkut, e me msye
Me armë n' dorë, Krén e të Parë
Të Zadrimës, sa kjenë gjith marë,
Kan lânë shpijat me hambarë:
Kan lânë kualt atà me shalë:
Shekat plot, kotecat plot:
Drithtë në arë të bâm me u prè:
Burgun ding me lopë e qè:
Dhên e dhí, e lesh e li:
Qitu buken n' mal «komitës»
Siruki n' shpija zheguí t' ditës.
Edhè n' mal «komitë» kan dalë:
Kush me djalë, kush me mahallë:
Kâ rá n' mal, po, Mati Gjoka.
Prenkë Matija, i shpis s' Milotit,
Qaj Zef Prêçi e qaj Lekë Nôoka:
Gjo' Nôue Vokrri, burrë si motit,
Marka Tuku, «k shkorretit:
Mark Pashuku e Shtjef' Haberi
Qaj Kin Nôoci e Gjokë Doçë Goshi
Gjoka i Tukut e Nôrecë Leci,
Qi n' Hajmel, Rroboshtë, Kallmet
Shum m' askjer bân ço adalet.
Nderkaq n' Shkoder i a ká befun
Turgut Pasha, 'i xhemjetil,
Me shtatôhetë taborre t' njefun;

E si mrrini nji herë n' Shkoder,
Bujri tue kersitë e loder,
Fjalë malcorve aj u ká çue:
Krye pësë ditsh, si t' shkojn pësë dit,
Me rá n' Shkoder, me u dorzue
Me gjith armë; ase «gjilit»
M' shpinë me askjer do t' u kisht' hypë,
Hundë e buzë m' grushta me u shtypë,
Me u zhbi trolliin me temel
M' «carâ t' voters» dër në stel,
Mos me u kndue mâ as puië as gjel,
E atà vetë me i vjerrë m' çengel.
Kúr kan ndie Krént e Malcís
Per lirí qi të Shqypnís
I a ki'n vû pushkën Turkís:
Dedë Gjo' Luli, kuvendtar,
Sokol Baci, mendëqar,
Mirash Luca pushkatar,
Mehmet Shpendi, bishë dervendi;
Frano Pali e Mirash Pali,
Si dý plume n' «xheverdare»,
Me at Tomë Niken, harushë mali:
Qaj Lukë Marku, rrfé zhgjetare,
Me at Islamin Makalushi:
Prej Shkodranësh, Luigj Gurakuqi:
Edhè trimat janë bashkue,
E ashtû m' kamë e pa e ngjatë tortë,
Fjalë Turgutit kshtu i kan çue:
Perzè, Pashë, boll burrë i fortë
Mbahe e jé; veç shka se na
Kurrkund, besa, s' e kem' n' mend
Me rá n' godi me tý. Na

S' thomë, si ï palë, prap në ket vend
Me ndéjë Turku; veç, si na
Qi t'kem' qét, me sundue aj.
Ajo fjalë s' à gjâ, jo. Na
Duem qi Turku t' hiqet kndej,
E n' Shqypni t' jesim veç na
Per me mâjtë, kshtû, mbasandej,
Në Shqypni me sundue na,
Ojithsesi t' kem' qefin na.
Prandej, Pashë, der sa qi ti
Mos t' thejsh zverkun prej ktij vend,
Godi s' ká jo, ndërmjet nesh,
Me shoshoin pa u bâ na pshesh:
Pse na t' njofim kush jé ti.
Turgut Pasha fort à idhnue:
M' kamë ushtrin aj e ká gue,
Malcis m' shpinë 'dhe i a ká shue:
Njanin krah drejt Veleçikut,
Tjetrin nisë prej Shipshanikut.
Si tallazi, qi, tanë shkumë,
Vjen plandoset per ndoj gumë,
E me ushtimë e me furi
I dyndë skllafat per ajri:
Njikshtu atbotë ushtria e Turkis
T' i u rras mbrendë ajo Malcis,
Pushkë e top tue bumbullue,
Mendt e krés me t' u trenue.
Ah! kadalë, bre Dedë Ojo' Luli,
Se njikjo âsht duhmja e Dauletit,
E njikjo âsht dita e kjahmetit,
Mâje mos me i pá ti vedit.
Po a nuk ndíen? a s' shet me sý

Sa nizami, korb i zi.
Per gjith anësh tý të ka msý?
Se kjo s' âsht ushtrija e Shkjaut,
Por e Mbretit të Stambolles:
Qi veç n' hîsh ti n' bryme t' kaut,
Perse ndryshe hallin kokes,
Mandà pra, si i a bân nuk kê.
Turgut Pasha ka bâ bé,
Me të djegë me gûr e dhé:
Fort luá vrâ ato vetlla t' trasha!
Hajde, hajde, 'or' Turgut Pasha!
Se me nihmë të Perendés,
Të kam xjerrë, bre, prej Malcís...
Prej Malcis edhè Shqypnís!
S' ká me thanë tash kûù ljalë boshe,
Per shka don me bâ adalet:
S' trêmet ujku, jo, prej, shosbe!
Mshoj, perzet, sa t' keshë kyvet;
Pse edh' âsht kjo mâ e mbramja e herë,
Qi po t' bje me u pré e me u therë
Me Shqyptarë njimendë Shqyptarë,
Qi mohue s' kan fis as t' Parë:
E qi m' tý, besa, lum Pasha,
Kan me xjerrë do dredha t' trasha:
Palë, at herë, ku t' qet neshtrasha.
Msýni Turku me furi,
Lshoi Malcija me trimni,
E ka' u ndeshen me mëni,
Veleçiku, thue, u turshi:
Kaq me t' madhe nji uturimë,
Kaq me rrpamë e me zhaurrimë
Turr m' shoshojn qi kan sulmue.

Ushtimë pushka atŷ tue vlue,
Kobshim topi tue bumbllue,
Edhe gjindja tue sharrue:
Tue sharrue per t' madh gazep,
Kush mbi curr e kush nen krep:
Njani fushës e tjetri shpatit,
Rreshkë per shûjtë e rreshkë per ujë:
Çurril gjaku shkoju shtatit,
Kush fjalë t' ambel mos u thuejt!
Aloberta flakë e zhig,
Tranden shtojet kah Vitoja,
Suka e Naplit te tanë nig,
Veleçiku ushton e Broja.
Ká marrë gjamë larg Bukoviqi,
Tym e njegull mâja e Qurkut,
Tue msŷ Turku kah Deçiqi,
Marrë aj turrin prej Kalturkut.
Prêtë Nikë Prêtashi prej Kushet
Fort po bân, trimi, gajret;
Qaj Zef Peri, 'i drang harushet,
Se ç' vo qet, sa mirë i a njet:
Sa mirë, trimi, krês i a njiti
Ati vzbashit Saladinit:
Tamth e m' tamth plumen i a qiti
E e la shakull prroskës s'njij vrrinit.
Shka ká thânë Pjeter Nikë Daku:
Mirë e pat qaj Sinan Âja:
Dŷ çurrilash po i shkon gjaku:
Se kthen n' shpi, s' e mban mâ uzdaja;
Qaj Prêlë Keri, me trí zêmra,
Shkon e vjen porsi duhija;
Se atij lak nuk i bân thêmra

As nder plume as nder «singija».
Si 'i kulsheder dalë prej detit,
Maça Grizhi t' madhe bzâni:
Bini, djelm, m' askjer të Mbretit,
Se ká mbetë, ofshe! Dokë Lani.
Qaj Kolë Zefi, e forta skiše:
Me sa gjarpnit s' i a dân gjurmen:
Me Kolë Kurtin zanë m' Bratile,
Ç' po e perzîjn n' askjer aj turmen;
Ke pa dhimë nizamët ,po i vret
E i lshon rreges dujë e dujë:
Me bâ turket shum medet,
Ke u mbe'n burrat n' dhé të hucj.
Ç' ká qi rreh topi e gopedra
N' at Qafë-Ungrej, zjarr' pa e ndalë?
Ojet' Mark Ujka, si kulshedra,
Thonë ká msý atý me gjith djalë.
Mbaja mirë, topçija i Mbretit!
Ké verbue? as s' shef me sý.
Ç' po bâhet m' askjer t' Daletit,
Tash qi Gjetja andej ká msý?
Si nji bûik, qi, gjetë n' hambar
Nji frotë mi[sh, kapë n' dorë nji shkop
E me të, ashtû pa kandar
Tue sjellë m' mî, t' i bân aj skllop:
Ojeto Marku me të birin
Kshtû po i lshon «manovët» per dhé,
Pa i a kqyrë kurrnjanit hirin,
Veç qit m' ta porsi m' shkerbé.
Por, rrezik! se 'i nishanxhi
Po kisht' kënë, besa, topçiu;
Pse, vû topin m' terezi,

Me gjith t' bir' dikúr e mahia.
Ç' t' ká ishue at herë Gjon Ujk Mkuli,
Lulash Zeka e qaj Stakë Breci,
Lik Mirashi e Gjokë Dedë Luli,
Gjon Ujk Çeku, e Kolë Gjo' Leci;
Lucë Gjeloshi, 'i bishë prej mali,
Dasha Nika e Pjeter Uci,
Smajl Mustafa e Sokol Mali.
Gjokë Dedë Luli, e Gjo' Nik Pluci:
Edhë trimat, tue u'berrykë,
Si atà dëmat neper djerre,
T' flaluen m' turq e gryke per gryke
I a kan dhânë atŷ m' «mauzerre».
Heri! vrret komandâri,
Edhë turqit fulikare
Msŷnë m' shqyptarë, e atŷ at herë, zhari
Ndezë, «mauzerret» vloin batare.
M' Samobor e në Zagore
Të tanë vendi â 'I gropë gelqere;
Gjimon mal, ushton terrhore,
Shungullojn gryka e humnere.
Fort po rrëh topi e bavani,
Edhë gjvlja derdhun breshen
Dikú andejna kah Drogani,
Tash qi turqt m' malsorë u ndeshen.
Es·hem Pasha prej Gusijet
Merr e msŷn me askjer Kelmendin,
Nsa Turguti atje prej Spijet
Flakadà po e kallë t'tanë vendin.
Tymi dyndet rë n' ajri,
Shamen trojet me temel;
Kahdo bjen duhmani i tij,

Atŷ s' knêon mâ as pulë as gjel.
Shtŷhen para turqt kamë kamë,
Pushtojn vendê ka pak ka pak:
Por tue e shtrue vendin n' nizamë,
Pllamë per pllamë por tue e lá n' gjak.
N' mendê habitun kqyrë Europa
Si njikjo Malcia mixorye
Veç me 'i pushkë, pa shûjtë pa topa,
Mazull mban shtatôhetë taborre?!

BKSH

LUFTA E BALKANIT

Franc Jozefi n' divanhane:
Padishah, pásh jeten t' andë,
Mos me t' keq me i marrë Shqyptarët,
Mos me u lshue m' qafë Pashallarët,
Qi me i prishë e kshtû me i çartë,
Si tash s' voni i a loé hî
N' at të mjeren moj Malcí:
Se, manà, kia po î'n do njerz,
Qi po i more teper terz:
Me shka m' dán neshtrasha mue:
S' kan me u pritë, jo, pa t' frazue,
Pa t' i qitë do t' çame krejet.
Se ti kia dije prej mejet,
Fort per hajr, ndoshta, si ké,
E mà lirë i shet se i blé;
Se as per hajr, drue, nuk kan lé;
Veç se, besa, sa per sherr
S' ké per t' gjetë kund lis mà derr,
Mà kryekcyem e mà belá,
Qi, 'i grusht gjind e fukará,
Fytafyt kta me u perlá
N' daç me Krajl e n' daç me Mbret,
Si t' u kcejë aj zekthi i vet.
Këta sod lypin lirin,
Lypin t' lirë me pasë Shqypnín,
E krejt m' vedi me u sundue,
T' huej't mbas sodit jo m' i u shtrue,

Pagë as t' dheta me i pague.
E s' kan faj; pse tash sa mot,
T' thuesh, Shqyptarët lshue i ké pa zot;
E lshue u ké ti m' qafë xhahilat,
N' krye t' vendit vû u ké katilat,
E as per t' mjeren moj Shqypní,
Qi nder lufta per tý asht shkri,
Turk e i kshtênë, po, gjá ndertue
S' ké dér m' sod; veç se rrenue,
Djegë e pjekë edhè shkretnue,
Me i u dhimtun minit n' mûr
E atij gjarpnit per nen gûr.
Prandej vetë kishe me thânë,
Se s' bân keq lirin me u a dhânë;
Asht mâ mirë me i pasun miq
E të lirë, se rob e anmiq;
Pse dishka edhè jam tue ðrashtë,
Se kta 'i ditë kan me t' u ðashtë
Në mos sod sugure mot:
Dishka ndiej era barot...
Padishahi n' at harem:
T' u ngjatët jeta, 'or miku i êm,
Se, mansá, mirë jé kah thue:
Asht mâ m' dán puna edhe mue.
Veç â 'i hall, 'or t' u ngjatët jeta,
Se n' Shqypní, të thuejsh, dý t' treta,
Të hálís janë muameðan;
E prandej kjo punë nuk bân.
Pse edhè as « ðini » nuk e ep,
Per pa pasë nji t' madh gazep,
Nji zallðan, nji farë sikletit,
Me u shkepë turku yiqet t' Mretit

E me u ngrefë aj ðavlet m' vedi.
Me gjith kta vedimevedi,
Mirë t' u matë e per kadalë,
Do t' a bâj pleqni ket fjalë,
Palë 'i herë si mund t' na ðalë;
Se me u ngutë s' e kam zanát.
Sa rrin Mbreti tuj u matë,
Tuj u matë e tuj u shmatë,
N' at harem aj tue gerhatë:
Si tash s' voni e ká zanát:
Fjala Carit ká shkue n' vesh;
Edhè besa, ky hundlesh
Nji as dý nuk i a ká bâ,
Por t' âsht ngrefë si katallâ,
E u ká bzâ shkjeve t' Balkanit:
Soð a kurr me i rá Sullanit!
Soð a kurr turkut me i rá,
Turk e Shkjá soð me u perlá;
Se per ndryshe jue Shqypnija
E per rreth Maçedonija,
Me sa turku ká terthore
Ktû n' Europë, kan me u ðalë dore.
Krajli i Nemces, nji kryetollë:
Nji kryetollë, por mendeholliq
Ká çue fjalë Mbreti n' Stambollë.
Shqyptarve me u dhânë lirin,
Zojë m' veti me qilë Shqypnin.
E po ðuel Shqypnija m' veti
Atjè n' Beçë si po ishte njeti,
At herë ju, të gjith si jini
N' at Balkan, per t' ngelun kini
Me ka 'i ngordhe n' ðorë, e mue

Hije t' zezë kini me n' Ishue.
Me ndollë puna qi n' ndo'i fshat
Epet zâni, se nper shpat
A se n' hushë nper ndo'i gajush
Derr të eger kâ pâ kush,
Trup në hamë çohen Ishatarët,
Rrokun armët, ndjellin zagarët,
E shoshojt tue Ishue kta zâ,
Turr e vrap atjë per t' rrâ
Kan, me brimë e me haré,
Kah t' jêt dukë ajo shkerbé:
Kshtû Ballcanasit atbotë,
Ndermjet vedi lidhë kta froté,
Rrezga-bjezga m' hamë janë çue,
Kan njeshë armët e janë shterngue:
Kan ngrefë top e mitraljoz,
Kan hjekë korsull e bajloz,
Ndermjetsi as peng nuk prilen,
Veç se luitë Turkut i qiten.
Por as Turku nuk ndêj fjetë,
Me duer n' i, me sŷ perpjetë,
Se aj per luitë po ishi' taravol;
Prandej erdh e t' u shpervol,
Mlodh nizamin n' Anadoll,
Bashkoi Llapë, bashkoi Harapë.
Toskë, Çerkez, e Ikurazez:
Mreti qordë, mreti tagan,
E t' I qiti n' log t' mejdanit
Per ballë Mbretenve t' Ballcanit.
Mana t' Zotit, morë vllá,
Po t' kisht' qitë shteku me pá
Se si ndeshë janë Turk e Shkjá,

Turk e Shkjá, si janë perlá:
Katallá e malukat
Idhtë m' shoshoqin çue lugat
T' ishte dridhë, po, kmisha m' shtat!
Kah rreh topi shpat e m' shpat,
Kah vlon pushkë e mitraljoz
Ashtú ushtimë e vijanos:
E kamsi, e kalori
Turr kah ishohet me turi,
Kush me shpatë kush me singi,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Turk e Shkjá si e kan zanát,
Marë Balkani ndezë á flakë,
Gjaku i nierit derdhet brakë:
Tym e pluhen dynden njegull,
Nen kamë toka lkundet shrregull,
Thue pó shamen qiell e dhé.
Me t' ardhë keq, po, se ké lé!
Njani hapu, tjetri zmbrapu,
Shkjavi msýj, e Turku shtýj:
Shtýju, msýju, nzitu, lvitu,
Nzitu e lvitu, e kacafitu,
Kacafitu Turk e Shkjá,
Fytazyt tuj u perlá,
Tuj u grí, m' dhamë tuj u shkyé,
Shoq më shoq lamsh kaperthye,
Si ato bollat neper ferra:
A si atà derrat me derra,
Qi dermishen, e shkelvishen,
Tue i a dhânë m' turij e m' dhâmë,
Kerleshë kreshten gjatë nji pllamë,
Mneret nieri me u ngrí m' kamë.

Ashtû lufta idhtë tue vlue,
Qaj Bulgari lort na u idhnue,
Dhamë e tmallë ç' i ká kercnue,
Se edhè t' madhe aj ç' ká ulrue:
Hâni! burra, per n' Stambollë!
Trima, mrendë! Me dorë! Me dorë!
E si ï shkam, qi shkrepë prej s' naltit
Të nji majes s' gristë s' nëo'i malit,
Me zhaurrimë, e shungullimë
Poshtë rrmores shamet turr,
E poð m' poð, e curr më curr,
Tue balcue, tue u rrokullue
Landë e gûr shkon tue dermue;
Tue turshï shkon ledhe e gjï,
Dér qi s' mrami me lurï
Mos t' plandoset kulihum
Kund m' nëo'i peroskë a m' ndonji lum,
Tue dyndë skllafat n' ajr per mnerë:
Idhtë Bulgari kshtû m' at herë
Perzí gjak e perzí vnér,
Synin gacë, zémren batare
M' Turk sulmue ká fulikare.
Lum per Tý, o Lumi Zot!
Kúr janë ndeshun flakë e agzot,
Kúr janë ndeshë Turku e Bulgari,
Se ç' âsht ndezë-o lufta zhari,
Se ç' ká vlue pushka m' at hera
Se ç' ká krisë zhurma e potera,
Vigma, brima, bumbullima,
Edhè plajmi me stuhi!
Rrebtë gjimue ká Deti i Zi,
Ká ushtue Beçë e Bukureshë,

N' moh ðý maie si t' i'n nðeshë.
Ngasin, vrrasin Kapitanat,
Hingllojn kaalt, turllojn katanat,
Gjimojn topat e havanat,
Shprazen gjylet breshen ishue,!
Si ajo rrieja tue bumbilue,
Mët e krés me t' u ðermue!
I u ðha zjarmi Rumelis
'Dhè prej flaket e stuhis
Ulurojn nierz e shkerbé,
Shamë rrposen rrash për ðhé
Ledhe, pleme, fshate e ibâna,
Gjytetet janë bâ murâna.
Me çilë bollat mrendë ðikúr;
Edhe u ðha atý nji zhumhúr,
Nji piskame, nji vikame,
E nji erë, e nji poterë,
Vrimë, e krisme, edhë zhaurrí,
N'vend Ballkani, thue, u turrshí.
Të varruemt, trinue për ðhé,
Mbetë e lmekë, e flyren zbë,
N' hardhí të gjakut t' vet humue,
Pîst me ðorë rreth tue ravlue,
Tuj lvitë, randë tue livrue,
Si atâ krymaleshat m' ðrû,
Se ç' gerthasin, se ç' piskasin,
Kualt katana m' ta kah shklasin,
Kah të mathtat rrota t' topavet
Angrra e trû larg u a sterdasin,
Tuj i a njeshun landve e krepave,
Me i u ðhîmtë gurit e ðrûnit!
«Kuq « Marica » gjaku s' nieri

Leqe-leqe rrmen kurrnë:
Po vlon « Tuna » gjiri m' gjiri,
Dynðet tymi nalt mbi rê.
Muzë âsht qiella; per nen kamë
Tranðet toka e ushton nji gjamë,
Thue, termeti shungullues
Po shperthen angrrat e ðheut.
Vapa e tymi ferratues
Anë e kanð kobshim mbertheu
Dy lutrâjt e rrebtë t' Balkanit
Trim Bulgarin, Turkun t' eger:
T' cillt pa rrâ m' at log mejðanit,
Pa i a nisë me u bâ atâ fleger,
Nji bé t' maohe po e ki'n bâ:
M' qitâp Turku, m' Kryq Bulgari;
Se gjallë pushken s' ki'n m' e prâ,
Per pa e nðezë Balkanin zhari,
Furrë gelqerje rreth e çark
Njani shojn pa vê perfunði
Pa i a vûmun shtjelmat m' bark,
Shpirtin pa i xjerrë perðhuni!
Si ðý rê qi 'i natë ðimnore,
Njana shkputë prej jugut fill,
Turr Ishue tjetra rribës verjore,
Vin e nðeshen per nen qiell:
E kû t' nðeshen nper ajri,
Per mbas rrymet qi i ngarmon,
Si kulsheðrat me furi,
Njana m'tjetren rrebtë sulmon:
Eðhè at herë, ashtû t' u bue,
Flakë per flakë i a ep vetima,
Lvitë rrfeja tue vershllue,

Rreth permnershim bumbullima,
Ushton toka, gjimon deti,
Edhè brej, aha e çetina
Riba e erës rrmen me veti
Si zio coldat nper zallina:
T' i a ep breshni edhè shtergata,
Shamen currat gjatë rrmereve,
Prroje e shé nper gryka t' thata
Gallamarde rrmejn fushoreve:
Kshtù Bulgar e Turk perjá,
Rrijn shoshojn tue e shtý pa dá,
Njani tjetrin n' gjak tue e lá.
Plûhen, flakë e tym i zi
Rreth per çark i kà pershi;
E kah hapen me furi
M' kamë shoshoqin per t' perpi,
Pushka e topi edhè tue zi,
Kobshim qiella rrin tue ushtue,
Thue mi tokë po don me u lshue,
Avra-avra ajo shperihye.
Kûr qe Turku erdh e u thye,
E u terhoq e u vû me kthye
Krejt lá n' gjak e keq shemtuem,
N' at Stambollë per t' u ngujuem.
M' shpinë Bulgari arbotë i u shtri;
M' pushkë e m' top m' të m' nja tue shti,
Dér n' Çatallxhe qi ká mrri,
Prej kah nieri per nen dorë
Lehtë hjedhë peshen mbrendë n'Stambollë.
Si nji lum qi, dalë prej amet,
Bjeshkve bora ortek kah shamet,
E lshojn prrojet e malcis,

Deperton gjithkah zallís:
Kshtû at herë Shkjau i u rras Shqypnis
M' Kaçanik, e m' Adrjatik,
Veleçik, e Salonik,
Tue ndryðhë vendin nder çapoj:
Vra, e pre, e liðh n' vargoj,
M' ðajak gjinden por ðhé shtroj,
Bäni plaçkë e trollit ðboj:
Edhë lufta ashtû maroj.
Franc Jozefi kúr ká ndie
Se u rras Shkjau mbrendë n' at Shqypní,
Se ç' ásht mbushë aj me mëní,
Se edhé fort ç' erdh luj u ïdhnue
E as s' u mat mâ as s' u hutue;
Por çoi m' kamë tesqinð taborre,
Mirë e mrefi at shpatë mizore,
Mreli shpaten e mejðanit,
E u çon fjalë Shkjeve t' Ballkanit:
N' krye t' tetë ditvet, tue marrë dielli,
Prej Shqypnís me ðalë ju filli:
A per ndryshe mirë t' a dini
Se, per Zotin, m' shpiné më kini,
E at herë s' ðij se ç' báj mbi jue.
Rregji i Itales fort ásht gzue.
Franc Jozefit fjalë ká çue:
Se edhé mue me veði m' ké,
Per t' i rysun këtä Shkjé:
Këta slav, qi kan marrë krye,
Edhé m' shpiné ðuen me na kcye,
Me na lánë t' ðyve pa sý.
Se as e mjera moj Shqypní
S' ká kenð mik as kumarí,

Qi me hi asaj zot me i dalë
Turrin shkjaut per me i a ndalë
Qi, i terbuem gjithmonë e i eger,
Po don sod m' e bà krejt fleger
Thue se aj zot âsht bâ m' Europë.
Krajli i Ingjizit se ç' âsht vrâ;
Zâ t' gjashtë Krajlave u leâ bâ:
Amanet, mos me prituc
Në London na me u bashkue,
Per me folë, me kuvendue:
Se Balkani âsht tym e mjegull,
E po bân, prit, Zot! ndoj fjegull
Me na rá krés edhë mé...
Prej Balkanit hâjr nuk ké!

KANGË E TRIDHETËT

KONFERENCA E LONDONIT

Hej, moj Zânë, ti kjosh e bardhë!
Tridhetë herë, mana, rreth diellit
Hausit t' qiellës toka ká ardhë,
E aq herë lulet njethë janë Prillit,
Se ti, purë m' «Lahutë t' Malcis»,
N' hulli menden mbajtë m'a[ká,
Qi të mûjshe vetë nipnis
S' kohve t' vona enë per t' lé,
Me u kumtue me 'i kangë kreshnike,
Si erdh t' u regjë mendja e Shqyptarit,
Prap per t' gzuem lirin jetike,
Trashgim lânë atij prej t' Parit:
E sa u bâ gjaku e medeti,
Sa u tuer rrëna edhé trathtija,
Dér qi duel Shqypnija m' veti,
Si premtue kisht' Perendija.
Por, qe, tash na u kapem m' cak:
Gjatë Parnasit mjalt m' ké rrekun
Mriz e m' mriz, e lak më lak:
Kangës ktu spiku tash do hjekun.
Veç se po, moj bjeshkatare,
Krah m' krah bashkë na tue këndue.
Ndertue kemi 'i pomendare,
Rrfé as mot mos m' e dermue.
N' at London, larg n' at dervend
Të shtatë Krajlat bâjn kuvend,
Bâjn kuvend me shoqishojn:

Per Shqypni po biseðojn:
Ashtû nðêjun renð mbas renðit
Me at Inglizin n' krye të venðit.
Prá, per Zotin, moj Shqypni,
Oren çuet, tham, ti m' a ké!
Nji pllamë venð, nji grusht njerzi,
Vllá as fis kurrkanð mbi ðhé,
Bukë pa bukë, e qe se prap
Të shtatë Krajlat çue ké peshë;
T' cillt po ngasin turr e vrap
N' at London m' shoshojn me u nðeshë,
Per me folë, me biseðue,
Nji zojë m' veði tý me t' qitë,
Shkjaut e Turkut me t' lirue:
Prap Kunora m' báll me t' nðritë,
Porsi t' nðriti ðikur motit.
Me gjithkta, por larg nuk shkon
E me i vrá ká rrfeja e Zotit
T' shtatëtit, mleðhë si janë n' London;
Persè rrumull pesqinð vjet
Të randë Turkun lanë me t' shtypë,
Me t' thá n' shpírt, ðér qi simjet
M' shtjelma Shkjau atij s' ká hypë.
Jo, po, gjaku i bijve t' ue,
Moj lum nana, e njatà lot
Qi ti ðerðhe, janë tue vlue
E gjýgj lypin prej s' Tynzot.
Krajli i Inglizit, nji telbis:
Me çá qymen per mjeðis:
Veç, me gjasë, pak si i pabesë
Ç' i a ká vû aj gishtin krés
Se eðhè fjalët fort po i peshon,

Kah ká mârrë e ligjiron:
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm;
Se na pykë, trima, kem' rá
Me Shqypni, sa mà nuk ká!
Porsa krisi n' at Balkan
Pushkë, e top, edhè havan,
E i a nisen nie u sheatuem
Turk e Shkjá idhtë tue luftuem,
Tue pá Turkun se per ballë
T' Shkjaut, qi luften kishte kallë,
Zot Shqypnis s' po munò t' i dalë,
E ká dà pleqni n' Stamollë
Né Shqypnin me na e lshue n' dorë,
Qi, pa mbajtë na krah as pajë,
Ktû t' a dâjm fatin e sajë;
A tue njoftë si Shtet të lirë
E krejt m' vedi; a se mà mirë,
Ndoshta, Shkjaut na tue i a dá,
Si bashtinen—vllá per vllá,
Si me thânë, në kater pjesë,
Per mos t' lânë mà asnji ngatrresë.
Pse, medjë, edhè fort po òrue,
Se, kokë-fortë Shkjau tue qillue,
S' kà me u rysë pa pushkë m' e lshue,
Mbasi aj mbrendë soò ká nguive.
Prandej vetë u çova ljalë
Dêr n' London nji herë me dalë,
Na ktû s' bashku me vendue,
Ket Shqypni si m' e shestue,
Qi n' dorë Turku na ká lshue,
Me e vû n' sheste sidò kjoftë.
He! atë Zoti m' a marroftë,

Krajli i Itales zû t' u idhnue;
Se, per Zotin, kjoftë levdue!
Cok kjo punë kurrkund s' ka gjasë.
Jo ma pak se pësqind vjet
Kresht Shqyptarët e ngratë kan plasë
Sulltanit tue i bãm hysmet,
Kush tue i lá atij pagë e t' dheta,
Kush tue e vûmun kryet n' rrezik:
Jo, per të nuk u âsht dhimët jeta.
E perrçik, po, per perrçik
Me gjak t' vet lá e kan Turkin:
E qe sod, qi s' po i del mâ
Nen zgiedhë t' vet me mbajtë Shqypnin
Ke aj nji hajr kurr s' e kâ bâ
E as nuk mbahet n' mend se mkamë
Fis a popull t' helë mbi dhé
Veç shka shkele e ndrydhë nen kamë,
Veç shka djegë, e pjekë, e prê:
N' verò me i dhânë lirin Shqypnís,
Para se me u ndeshë me Shkjá,
I á lshon n' dorë diplomacís,
Veç të lirë për mos m' e pá!
Vall ç' ká thânë Krajli i Moskovit:
Jo, po pra, Turku i Stambollit
N' daç thuej motit, n' daç n' ditë t' sodit
P'rherë ká kênë rrezik i zi
Per liri e giytetní:
Sa qi thonë, se as bár s' ká bi
Kahdo shkelë ká kama e tij...
Por un deshta ktû me u thânë,
Se na s' kem' kurrkund nevojë
Punë Shqypnijet n' gojë me zânë:

Ajo á e ndreqne e hi n' teboję:
T' a ká ndrequa Shkjau i Balkanit
Me gryķë t' pushkës, me tel t' taganit,
Qi mâ mirë nuk ké shka i thue,
Q' se, si burrat tue luftue,
Turkut shtjelmat m' bark ká vû
Edhè e ishoi shakull per tokë;
Kû, zavalli, rrin tue krrokë,
Si njaj korbi nder sterqokë.
Prej gazepit qi e ká rrokë
E s' po din mâ kû âsht me kokë.
Jo qi vetë, besa, 'or ju shokë,
Jam tue bâ, po, shum çudi:
Kah na duel sod kjo Shqypni,
S' cilles èmni nuk i âsht ndle
Kurr n' Europë? Prandej s' e dij,
Kot pse t' rrahim ujë n' havan?..,
Pse t' i a vëm gacen agzoit?..
Se 'i Turki ká pasë n' Balkan,
Sod qi Shkjau, berqavers Zotit!
T' a shemtoj, n' gjak t' a ká lá,
Kta e kam dijtë, po: por se kâ
Kund Shqypni n' fushë a n' rragam,
Kta, vallahi, dijtë s' e kam.
Franz Jozefi ndéjë pështetë:
N' mos e dîsh t' a kallxoj vetë.
Turku motit njat krahinë
Ç' merr prej Shkodret del n' Janinë
Per urë detit ajo shtri,
N' dorë me pushkë nuk e pat shtî,
Si Greqin e njat Serbin
Cilla çue âsht lugat n' dîtë t' sodit

M' Europë marë; por mbas nji godit
Me Shqyptarë, e tue liðhë besë
Me i njoftë t' lirë, e n' punë të Fés,
M' gjûhë, e m' ðoke edhè m' kanû
Mos me u prekë, veç me u sunðue
Kta krejt m' vedi: si ðishmue
Mâ se 'i herë vetë Turku e ká:
E si puna flet n' ðitë t' sotit
N' at Gegní nder Male t' Mðhá,
N' ðorë sunðimin kû, si motit
E ká vendi: edhè u vendue
Shqyptarët Turkut n' luftë me i shkue
E mâ teper vjetë per vjetë
Me i lá kti 'i porëz të lehtë.
E pse Turku ðalkadalë
Besen thej e s' u ndëj n' fjalë
Ashtû krejt si ishí' bâ kuvendi,
S' ðon me thânë, or shoq, se vendi,
N' sý t' arsyes e të ðrejtsis
Ká ðjerrë tagrin e liris,
Qi i kje njoftë prej vetë Turkis.
Ket krahinë, tash, t' u ngjatët jeta,
Quejtë Shqypni e ká rrotull jeta.
Pra, n' Balkan, posë se 'i Turki,
Po kishí' pasë edhè 'i Shqypní:
N' t' cillen Nemse e Itali,
Pasha t' Lumin Perendi,
S' kan per t' lânë kurr Shkján me hi,
M' i u bâ ðhâmi ktij sa ðerrit.
Qaj Kreu i Frances, nji tarë sherrit
Kênë gjithmonë, kshtû i a ká nisë,
Si nper hundë aj me anglatisë:

Jo, po, ashtù âsht kênë puna motit,
Si thue ti; veç se n' ditë t' sotit
Krejt ká nôrrue. At herë e kshtênë
Marë Shqypnija ká pasë kênë,
Qi, per shpirt, jo veç se vû
S' do t' kisht besë ajo me Turk;
Por kulsheder mbi të lshue,
N' fyt do t' i a kisht' njitë m' terfurk
E si 'i gjarpen, si nji bollë,
Krah me i dhânë n' karadreqollë.
Po, por sod puna ká nôrrue,
Pse n' Shqypni t' kshtênët janë pakue...
Prandej pra; t' ngjatët Zoti jetes!
Per me dashtë me thânë t' verteten:
Sod me sod njajo krahinë,
Qi prej Shkodret del n' janinë,
S' ká si quhet má Shqypni;
Si kje queitun, nôjshta, motit
N' ato kohët e Gjergj Kastjotit..
Pse edhè sod t'thuesh, marë Shqypnija
Ká rrokë armët e n' luftë ká dalë,
E tue rrahë plajmi e duhija,
Shi e barë edhè tue rá,
S' keqje thá e bá terfurk,
Rrin t' u grí enë me Shkjá,
Veç per t' lânë Shqypnin nen Turk.
Kta veç lash, qi Bulgarija
Duel n' Çatallxhe e u thye Turkija,
Varg e vister dalë kan në Vlonë:
Shtý prej tejet, si po thonë..
E 'i paçaver kuq e zí
Vjerrë na e paskan per nji hû,

Edhè hunin ngulë m' nji shpi
T' madhe, niskan me këndue
Kin demëk po duem Shqypni,
Kinsè kshtû na jem' Shqyptarë!
Eh Madhni, as na s' hám bár;
Na edhè 'i kem', po, mët n' kandár,
E kem' sŷ edhè me pá...
Kregji i Itales se ç' i âsht furë:
Edhè ju Françezt dikúr
Jeni vrá, po, vllá me vllá:
Shoqishoja — olshe edhè grá!
Ndezë i kini flakadâ,
Edhè jo per tjeter gjâ:
Per Fé t' lume, a besë t' harrueme,
A per erz t' motrës e t' nanës:
Por per t' lanë Inglisin n' Francë!
Po a per kta tash na m' i a hi,
Me dá Francen me kufi,
Per m' u a isbue fqijve per bri?
Jo, Zotni: s' âsht gjâ ajo fjalë.
Pse edhè â 'i punë, mor t' u ngjatët jeta:
Muamedant në luftë s' kan dalë,
Veç per t' shitun faculeta
Sa mâ shum... si na nji palë
Sod n' Europë; por veç per fé.
Por nder lufta fjeshtë fetare,
Ti e din e vetë, se fis e Aidhé,
Gjûhë a doke s' kqyren fare;
Veç ngallnimi i njaj idheje,
Veç triumfi i njasaj feje.
N' luftë per t' cillen nieri del:
Pra nuk ké pse kapesh tel,

Mos me qitë n' vedi Shqypnin,
Mos m' i a dhânë asajë lirin,
Pse muhamedant shqyptarë,
N' daç nizamë, n' daç vullnetarë,
S' kan luftue atà per Shqypní;
Por per Mbret e per Turki,
Atà me të cillin Shtet
Mvedvedsue ki'n fén e vet.
Jo qi pasë ka muamedan
P'rherë n' Shqypní, qi shum zallëan,
Manà, hjekë kan prej Turkís
Per liri e nám t' Shqypnís;
Dbue, plaçkitë e m' dajak shtrue,
Kush me pushkë, kush me helm shue,
Por mohue Shqypnin s' e kan:
Jetë e gjâ i a bânë kurban.
Franz Jozefit s' i u durue;
Tryezës më grusht fort i ká mshue,
Se edhé t' madhe ç' ká ligjrue:
Nji qind fjalë, burra, p'r Ï pare!
A me mkamë mbretnin shqyptare,
A se n' Beçë tash ktheva filli,
E dér neser tue marrë dielli
Ishue i a kam ushtrín Balkanit:
E me maje t' mreltë t' taganit,
Me ndimë t' Zotit e t' Taljanit,
I a vë vetë kufijt Shqypnís,
E s' ká burrë, jo, qi m' i lot.
Se ato fjalë t' Francës e t' Rusís,
Qi na i qiten ktû per pod,
Ato janë, po, do fjalë t' shkreta,
Thasha e thâna per gazeta,

E jo per kuvend të Mbretenvet
Kû do t' dahet fati i Shtetenvet:
Si njiky kuvendi i ynë,
M' t' cillin bota ngulë ká sýn,
Edhè pret qi na n' Balkan
T' shkrefim pushkë, top e havan,
E me urti, e me drejtsi,
Tue shue resë, tue shkimë mëni,
T' sjellim paq edhè vllazni.
Edhè trimi at herë âsht çue,
Ká mbý deren per me dalë.
M' kamë Wilhelmi ká flakrue,
Ka dalë para edhè e ka ndalë
E ka ndalë qaj miku i vet:
Mbreti i fortë i Germanís;
Çilli u hinë atý ndermjet,
Si me i ardhë qi din burrnis,
E krye m' krye me Krajl t'Inglizit,
Herë ulë Francë, herë ul Rusi,
Bjeru punve per midisit,
Pajto Nemse edhè Itali,
Ktij Ishoj Zot, atij Ishoj orë,
Dër qi s' mbrami i u gjet fija
Edhè t' shtatëtit vûne dorë,
Zojë m' vedi me dalë Shqypnija.
E, kokë-fortë, kûr Knjaz Nikolla:
Kû me pushkë e kû me t' holla

S' po do Shkodren me lirue,
Të shtatë Krajlat ç' janë idhnue!
Donanet n' Shqypni kan çue,
Kû Admiralat m' breg sa dolen,
Kap per veshit Knjaz Nikollen,
Fill prej Shkodret jashtë e zoren,
Edhè i dhanë m' shtjelm Cernagoren.

N' at Shqypni ká rá nji gjamë:
Padishahi âsht çue në kamë:
Vall a rrleja âsht tue bumbilue,
A se lufta âsht kunð tue vlue,
Qi po rrin kshtû tue gjimue
Thue po bâhet ndokah nami:
Shka ká thânë Shehyl Islami?
Per jetë i' ande, as s' ká rá rrlé,
As âsht ndezë kunð lufté e ré,
Qi po ndihet gjithkjo gjamë:
Janë Shqyptarët qi bâjn donám!
N' at London, larg n' at dervend,
Të shtatë Krajlat mledhë kuvend,
Me shoshoja tue biseðue,
S' mbrami atà paskan vendue,
Shqyptarve me u dhânë lirín,
Zojë m' vedi me qitë Shqypnín.
E prandej n' Shqypni pa dá
Rrahin topat nder kalá:
Persè flamri kuq e zí,

Soð mâ s' pari, bukuri
Porsi lleta e Englit t' Zotit,
Po valvitë mbi tokë t' Kastrjotit,
Si valviti ðikûr motit;
E ðër m' qiellë ushton brohrija,
Kah gerthet fusha e malcija:
Per jetë t' jetës rmoftë Shqypnija!
Eðhë kshtû, mbas sa mjerimit
Mbas sa gjakut e shemtimit,
E p'r inát t' Shkjevet t' Ballkanit
Per gazep t' atij Sulltanit:
Si premtue kisht' Perendija:
Prap zojë m' vedi ðuel Shqypnija.

ВКSH

GABIMET

Faqe	Rreshti	
80	13	Malcí
112	18	e
115	18	ðoke
183	11	shtratit
294	25	Puplat
295	29	M' tokë
352	18	pé
373	27	bš[n
142	25	— *lânë jashtë* —
192	9	„ „
217	9	„ „
217	33	„ „
271	9	„ „
283	13	„ „
299	6	„ „
404	27	„ „
412	2	„ „
464	13	„ „

BISHT

QORTO

Mal t' Zi
i
tokë të
shtatit
Pulpat
M' okë
pré
bájn
Per me mpro|të kto malet t' ona
Per «kapica» ðert s' po kan
Pse u rrotllohen poshtë nper plan:
Ká «kapica» per gjith treg
Se ç' kan nisë atà me u pré
Thue janë korrcat tue korrë n' arë.
To|e to|e e leqe leqe
Qi ká kënë gjithmonë terfurk
Mark Milani, Mark Milka
Larg e larg ushtoi bumllima
Se atý ð|elmt i ké sokola
I a kthej Dedës. Un me nji herit
Po kumto| Shkrel e Kastrat,
Po ço| tjalë edhè n' Kelmenð

ВКSH

ВКSH

Blank